

תאריך הגשה: 26.8.2026

בעניין: תנו לחיות לחיות, ע"ר 580176832
באמצעות עו"ד חגית גלוסקא (מ.ר. 59879) ואו ארז וול ואו רוני בן
דוד ואו ליאת שקד
מהמחלקה המשפטית של תנו לחיות לחיות
רחוב דב פרידמן 8, ת"ד 11047, רמת-גן 5200101
טל': 03-6241776, פקס': 03-6241779
דוא"ל: Hagit@letlive.org.il
נייד (עו"ד גלוסקא): 050-4662452

ובאמצעות ב"כ עו"ד אמנון קרן ואו עו"ד ד"ר (גיאו) ערן צין
מהקליניקה לצדק סביבתי ולהגנה על זכויות בעלי חיים
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

העותרת

- נגד -

1. השרה להגנת הסביבה
2. השר לביטחון לאומי
3. שירות בתי הסוהר
4. היועצת המשפטית לממשלה
כולם באמצעות ב"כ מפרקליטות המדינה
שדרות וולפסון 2, ירושלים
טל': 073-3925666; פקס': 073-3925002
5. רשות הטבע והגנים
באמצעות ב"כ עו"ד יונתן הראל ואח' משרד הררי טויסטר ושות'
מגדל ב.ס.ר. 1, דרך בן גוריון 2, רמת גן 5257334
טל': 03-7553800, פקס': 03-7553801
דוא"ל: yonatanh@htlaw.co.il

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

אגרת החליף: 2,144 ש, בהתאם לפריט 24 לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות), תשס"ז-2007

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא צו על תנאי המורה למשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא תבוטל הכרזת השרה להגנת הסביבה מיום 15.7.2026 במסגרתה הכריזה על תניני האור כחיות בר מטופחות לפי החוק להגנת חיות הבר, תשט"ו-1955 (להלן: "ההכרזה" וכן "החוק להגנת חיות הבר").

הכרזת המשיבה 1 על תניני יאור כ"חיות בר מטופחות", מיום 15.7.2026, מצורפת ומסומנת 1.

עתירה זו מוגשת בהמשך לעתירה מנהלית שהוגשה באותו נושא ביום 2.8.2026 לבית המשפט המחוזי בירושלים (ע"מ 3174-08-26, להלן: "העתירה הקודמת"). באותו מועד ניתן בעתירה צו ארעי האוסר על העברת תנינים למתקן כליאה, ועל כל פעולה לאיתור והכנת תנינים להעברה כאמור. מועד להגשת תגובה לצו הביניים נקבע ליום 16.8.2026, והוארך עד ליום 23.8.2026 בשל עמדת המשיבים ולמען היעילות הדיונית, הסכימו הצדדים על מחיקת העתירה, לשם הגשתה מחדש לבית המשפט הנכבד. תוך שהוסכם כי הצו הארעי יעמוד בתוקפו עד להחלטה אחרת של בית המשפט הנכבד. ביום 25.8.2026 ניתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים.

צו ארעי מיום 2.8.2026 ובקשת המחיקה והחלטת בית המשפט המחוזי מיום 25.8.2026 מצורפים ומסומנים 2 ו-3, בהתאמה.

בנסיבות אלה, בשל דחיפות הדברים ומכיוון שלפי דיווח ותייעוד שירות בתי הסוהר כבר החל בפעולות לביצוע ההכרזה, ומשיבה 1 הודיעה ביום 3.8.26 כי בכוונתו להוציאה אל הפועל "כבר בימים הקרובים" מוגשת העתירה יחד עם בקשה להארכת תוקפו של הצו הארעי, ולמתן צו ביניים שיאסור על המשיבים לבצע כל פעולה בהסתמך על ההחלטה, בדגש על פעולות ומתן הוראות על יסוד ההכרזה, העברת תקציבים, הובלת תנינים ופעולות בנייה, בעצמם או באמצעות אחר. כל זאת עד להכרעה בעתירה זו.

בקשה לדיון בהקדם

בפתח הדברים יתבקש בית-המשפט הנכבד לקבוע מועד קרוב לדיון בעתירה. בקשה זו נובעת מכך שהעותרת נאלצת להגיש עתירה זו לאחר שהחלטת משיבה 1 ניתנה בחליך פגום מיסודו, חרף התראות בדבר אי-חוקיות המחלף מטעם גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרדה ואצל משיבה 5, תוך שמשיבים 3-1 פועלים להוצאת ההכרזה אל הפועל. המשיבה לא ענתה לפניית העותרת בנדון מיום 21.7.26 והתראתה טרם פנייה לערכאות, בעוד היא הוסיפה לבצע פעולות חרף הצו הארעי שניתן, ואף למחרת מתן הצו הודיעה למשיבה 5 כי ההכרזה תצא אל הפועל "בימים הקרובים". במצב זה נסתרת חזקת התקינות המינהלית, ומתחזק הצורך בקיום ביקורת שיפוטית קפדנית על החלטת המשיבה.

ואלה נימוקי העתירה בתמצית

1. האם ישראל מתמודדת בימים אלו עם גל בריחות של אסירים מבתי הכלא, שרק תנינים יוכלו למנוע? אם להתרשם מהחלטתה של משיבה 1 לאשר את השימוש בהם לצרכי שמירה, כנראה שהתשובה חיובית. אחרת, קשה להלום כיצד רעיון כה מופרך לא רק קורם עור וגידים, אלא גם כי לשם ביצועו היא נכונה לפעול בניגוד לדין ולעמדת גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרדה שלה וברשות הטבע והגנים, ולשים למרמס את שלטון החוק.
 2. תניני יאור הם חיות בר מוגנות בעלות צרכי החזקה ורווחה מורכבים ביותר, בעלות תוחלת חיים של בין 50 ל-100 שנים. בהתאם לדין, חל איסור להחזיקם, להעבירם, לסחור בהם או לפגוע בהם, אלא בהיתר מטעם רשות הטבע והגנים. החזקתם כפופה גם להוראות חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד-1994 (להלן: "חוק צער בעלי חיים").
 3. לפני מספר חודשים פורסם כי המשיב 3 בוחן את הצעת המשיב 2 להקים מתקן כלואה מוקף בתנינים. אין כל תקדים בעולם להחזקת חיות בר בכלל, ותנינים בפרט, לצרכי שמירה וככלי נשק במתקני כלואה, ולא בכדי. ניסיון כזה בארה"ב, להקמת מתקן כלואה בלב אזור טבעי המהווה שטח מחיה לתנינים ושימש כהשראה למשיב 2, כשל ונסגר.
 4. בין התכלית האמורה לחוק להגנת חיות הבר או סמכויותיהם של מי מהמשיבים - אין דבר וחצי דבר. כדי להתגבר על כך, פעלה המשיבה בחוסר סמכות קיצוני ובניגוד מוחלט לכללי המשפט המינהלי, כדלקמן:
- א. **חוסר סמכות** – סעיף 1 לחוק הגנת חיות בר קובע כי כל חיות הבר, ובכלל זה תניני היאור, הן מוגנות. החזקה והעברה של חיות בר מותנית במתן היתר על ידי המשיבה 5. כמפורט להלן, המשיבה 5 התנגדה לתוכנית וסירבה לתת היתר. כדי לעקוף התנגדות זו נשענה המשיבה על חריג בחוק לפיו חיות בר שהוגדרו "חיות בר מטופחות" אינן צריכות בהיתר. חריג זה נועד להסדיר גידול חקלאי של אותם מינים וזנים של חיות בר שגידולם הפך לענפים כאלו (בעיקר לשם שימוש בגופם לייצור בשר או עורות). החוק אינו מקנה למשיבה 1 סמכות להחריג מהגנת החוק חיות בר לשימוש לצרכים

ביטחוניים. טענה לסמכות זו סותרת את לשון החוק, והתכלית האובייקטיבית והסובייקטיבית שלו.

ב. ההחלטה התקבלה בהליך פגום מיסודו – המשיבה 5 היא הגוף המקצועי בישראל האחראי לחיות בר. חוות דעת מקצועית של מומחה לתחום מטעם המשיבה 5, ד"ר נעם לידר, קובעת כי הכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, בלתי צפויה ומאריכת חיים למערכת בטחונית תפעולית מורכבת יוצרת סיכון מקצועי גבוה לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח. גורמי הייעוץ המשפטי למשרד להגנת הסביבה ואצל המשיבה 5 קבעו שלא הוצגה תשתית עובדתית ומקצועית המתמודדת עם הדברים, והעלו קשיים משפטיים נוספים, לרבות בנוגע לסמכות להחלת המנגנון של "חיית בר מטופחת" על תניני היאור בנסיבות העניין. אלא שהמשיבה לא שעתה לדברים, ועל אף העדר תשתית מקצועית ומשפטית נאותה, ומבלי לשקול את כל השיקולים הרלוונטיים, מיהרה לחתום על ההכרזה. זאת אף מבלי לפרסמה להערות הציבור ומבלי להמתין לעמדת מליאת המשיבה 5, שבינתיים התכנסה והמליצה אף היא שלא לקדם הכרזה זו.

ג. שרירותיות ושיקולים זרים – המשיבה 1 התעלמה באופן מופגן מעמדת גורמי המקצוע במשרדה ואצל המשיבה 5, חתמה על ההכרזה בחיפזון ומבלי להתיימר להתמודד עם הסוגיות המקצועיות והמשפטיות שהוצגו בפניה. כל זאת בניסיון תמוה לרצות את גחמות המשיב 2, שמהתבטאויותיו עולה שכל תכלית המהלך היא לשרת מטרות עונשיות שאינן עולות בקנה אחד עם החוק להגנת חיית הבר, ובתקופה רגישה בסמוך לבחירות לכנסת.

ד. הפגיעה בתנינים מנוגדת לאיסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים - ד"ר לידר עמד בחוות דעתו על הסיכון לרווחת התנינים, אותו הגדיר כקריטי, וברמת הסתברות גבוהה. דברים אלו עולים גם מחוות דעת נוספת המצורפת לעתירה, מאת ד"ר תמר רון, זואולוגית המתמחה בין היתר בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת טבע, ובטיפול בחיות בר בשביה ובמקלטים. לתניני יאור צרכים מורכבים מבחינה פיזית, בריאותית, התנהגותית ומנטלית. הם זקוקים בין היתר לתנאים קפדניים של טמפרטורה, מרחב, צפיפות, הזנה, צורך באזורי יבשה ומים, מקומות מסתור, הפרדה בין פרטים, ניהול מורכב של רבייה, טיפול וטרינרי בשגרה ובחירום ועוד. וכל זאת בהתחייבות למשך זמן רב נוכח אורך חייהם. גם שינוע התנינים הוא משימה מורכבת הכרוכה בגרימת סבל עבורם ועלולה לסכן את חייהם. קשה ביותר לספק תנאים אלו בשביה, וקשה שבעתיים לעשות כן במתקן כליאה בו החזקת התנינים מוכפפת לשיקולי ביטחון. ואכן, מתכניות שפורסמו, משיב 3 לא עומד בדרישות אלה ולא בקירוב. בכל מקרה, שימוש אינסטרומנטלי ומיותר זה בתנינים טומן בחובו פגיעה קשה, ממושכת ורב-גורמית ביצורים חיים אלה. מדובר בסבל לא מוצדק ולא מידתי חוק צער בעלי חיים, שאינו עומד אף בדרישת התכלית הראויה.

5. במצב הדברים האמור, בו המשיבה 1 פועלת בניגוד לדין ומשיב 3 כבר "נערך" לקליטת תניני יאור בשוחותיו, אין מנוס מהתערבות בהחלטתה, בדרך של מתן הסעד המבוקש בעתירה, וכן סעד זמני דחוף עד אז.

הצדדים

6. העותרת היא עמותה להגנת בעלי-חיים, מהוותיקות והמרכזיות בישראל. העותרת היא ארגון להגנת בעלי-חיים, כהגדרת המונח בסעיף 1 לחוק צער בעלי חיים, והיא הוסמכה להגיש הליכים אזרחיים ופליליים לפי סעיפים 15 ו-17א לחוק זה.

כלשונו של כב' השופט רובינשטיין, ארגונים כדוגמת העותרת הם "מעין אפוטרופוסים, המהפכים בענייניהם של בעלי-החיים ודורשים את טובתם" (בג"ץ 466/05 רייז נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה, החלטה מ-23.2.2005). כלשונה של כב' השופטת גרסטל, נשיאת בית-משפט מחוזי מרכז דאז, המבקשת היא מי שמביעה את קולם של בעלי-החיים ומייצגת את זכויותיהם החוקיות בבתי-המשפט (ת"א (מרכז) 54789-12-11 **הסכניון נ' אל-על**, החלטה מ-1.7.2012).

7. המשיבה 1 (להלן: "**המשיבה**") היא השרה העומדת בראש המשרד להגנת הסביבה והיא אמונה על קביעת מדיניות לאומית לשמירה על הסביבה ואכיפת חוקים בנושא איכות הסביבה. כמו כן, ממונה המשיבה 1 על סמכויות הקבועות בחוק להגנת חיית הבר ובתקנות מכוחו וזאת לאחר שרוב הסמכויות הקבועות בחוק זה הועברו משר החקלאות למשיבה 1 בהחלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95.

החלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95 מצורפת ומסומנת 4.

8. המשיב 2 הוא השר הממונה על המשיבה 3 בהתאם לסעיף ההגדרות בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב-1971 (להלן: "**פקודת בתי הסוהר**").

9. המשיב 3 הוא הגורם העוסק על פי דין בניהול בתי הסוהר ואבטחת אסירים בישראל, זאת בהתאם להגדרת תפקידיו בסעיף 76 לפקודת בתי הסוהר.

10. המשיבה 4 היא היועצת המשפטית לממשלה, שבין היתר מופקדת על מתן ייעוץ משפטי לממשלה ולגופיה, בכפוף לביקורת שיפוטית.

11. המשיבה 5 היא הגורם המקצועי המופקד על יישומו של החוק להגנת חיית הבר, על ניהול חיות הבר בישראל ועל שמירת ערכי טבע, מכוח חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998 (להלן: "**חוק הגנים הלאומיים**") ומכוח סמכויות שהועברו לה לפי סעיף 15 לחוק להגנת חיית הבר.

העברת סמכויות לפי החוק להגנת חיית הבר למשיבה 5 מיום 29.7.1983 מצ"ב ומסומנת 5.

העובדות

החוק להגנת חיית הבר והגדרת "חיית בר מטופחת"

12. תנאים הם חיות בר מוגנות והמסגרת המשפטית להסדרת החזקתן קבועה בחוק להגנת חיית הבר. סעיף 1 בחוק קובע כברירת מחדל כי כל חיית בר תיחשב מוגנת אלא אם כן הוכרזה כחיית בר מטופחת, כמזיק או כצייד. "חיית בר מטופחת" מוגדרת בחוק כ"מין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז על ידי שר החקלאות ככזה." תוצאת ההכרזה על "חיית בר מטופחת" כי היא לא חלות עליה יותר ההגבלות הקבועות בחוק להגנת חיית הבר. כלומר, לא נדרשים היתרי סחר או החזקה, שניתנים כיום על ידי המשיבה 5.

13. בשנת 1995 הועברו סמכויות ביצוע רבות בחוק זה, כולל ההכרזה על "חיית בר מטופחת" משר החקלאות לשר להגנת הסביבה בהחלטת ממשלה 6318. בסעיף ד' להחלטה זו נקבע כי ייקבע מנגנון התייעצות, בפרט ביחס להכרזה על "חיית בר מטופחת" ועל "מזיק", בין השר להגנת הסביבה לבין שר החקלאות (ר' לעיל בנספח 2).

14. עד שנת 2008 סווגו תניני היאור כחיית בר מוגנת ומשכך החזקה בהם הייתה כפופה תמיד להיתר החזקה ופיקוח מאת המשיבה 5. בשנת 2008, נוכח צורך שעלה להסדיר את החזקתם בחוות גידול לצרכים חקלאיים, הוכרזו תניני היאור, אליגטורים אמריקנים ועינים כ"חיית בר מטופחת". תוקף ההכרזה

נקצב לחמש שנים, בהמלצת המשיבה 5, בין היתר נוכח החשש שהעלתה האחרונה לבריחת תניינים לטבע וסיכון חיי אדם.

הכרזת חיות בר מטופחות בילקוט הפרסומים מיום 8.1.2008 מצורפת ומסומנת 6.

15. חשש זה אכן התממש ובשנת 2009 אירעה בריחה של תניינים. התניינים התגלו בדיעבד במאגר נגר בצאליים. באותו מועד הורה השר להגנת הסביבה דאז גלעד ארדן לבחון בשנית את ההכרזה. בעקבות בחינה מקצועית ומשפטית מקיפה, בשנת 2011 דנה מליאת המשיבה 5 פעם נוספת והחליטה להמליץ לשר להגנת הסביבה דאז שלא להאריך את ההכרזה. ביום 9.1.2013 ביטל השר להגנת הסביבה את ההכרזה. ומאז תניני היאור, כמו גם האליגטורים, היענים, ורובן המכריע של חיות הבר בארץ, מסווגים כחיות בר מוגנות שהחזקתם כפופה להיתר מאת המשיבה 5.

ביטול ההכרזה מיום 9.1.2013 מצורף ומסומן 7.

החזקת תניינים בשביה - קווים לדמותה

16. ההחלטה לבטל את ההכרזה על חיות הבר המטופחות לא נולדה בחלל ריק. ראשית, כפי שיפורט בהמשך, קיים קושי קטגורי עם סיווג זה. שנית, בכל הנוגע לתניני היאור קיימים סיכונים קריטיים לאדם ולסביבה הנובעים מכך ומהסרת מנגנוני הפיקוח והבקרה של משיבה 5. שלישית, תניינים הם בעלי צרכים מורכבים מבחינת רווחתם, שקשה לספקם בשביה, ואף פעולות בסיסיות כגון העברתם ממקום למקום, טיפול בהם ותפעול המתחם כרוכות בסיכונים לא מבוטלים להם ולאחרים.

17. תניני היאור שייכים לקבוצה של זוחלים טורפי-על. הם בין מיני התניינים הגדולים ביותר בעולם (אורכם כ-4-5 מ'), הם חזקים וכבדים מאוד (משקלם 200-750 ק"ג ולעתים אף למעלה מכך). תוחלת חייהם ארוכה, והם יכולים להגיע לגיל 70 ולעתים אף לגיל 100. מדובר בחיות בר שהן בלתי מקומיות כיום ביחס למערכות האקולוגיות בישראל, אולם מסוגלות להתבסס בטבע המקומי.

18. כפי שמציין ד"ר לידר, מנהל מחלקת אקולוגיה בחטיבת המדע אצל המשיבה 5, בסעיף 2 לחוות דעתו שנכתבה ביחס לענייננו:

"החזקה של פרטים צעירים אינה משקפת את מלוא המחויבות העתידית: בתוך שנים היא עשויה להפוך להחזקה של בעלי חיים גדולים, כבדים, מסוכנים, קשים ללכידה, קשים לשינוע ויקרים לתפעול. ...

ממדים אלה מחייבים תשתיות החזקה ייעודיות, גידור חזק, שערים בטוחים, מערכות מים, אמצעי הפרדה, ציוד לכידה ושינוע, טיפול ווטרינרי מתאים וכוח אדם מיומן.

תנין המוחזק בשבי הוא בעל חיים דינמי. הוא גדל, מגיב לשינויים בטמפרטורה ובעונה, מתחרה בפרטים אחרים, עשוי להיפצע או לחלות, והתנהגותו משתנה בהתאם לתנאי החזקה. לכן החזקת תנינאים אינה פעולה חד פעמית של הקמת מתקן, אלא התחייבות ניהולית ארוכת שנים, הכוללת בעלי חיים, מים, גידור, תחזוקה, הזנה, טיפול רפואי, מניעת בריחה, תיעוד, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים."

חוות דעתו של ד"ר לידר מיום 2.7.2026, "חוות דעת מקצועית: החזקת תניינים במתקנים ביטחוניים והשלכות הסדרתה במסלול חיות בר מטופחות" מצ"ב ומסומנת 8.

19. ד"ר לידר מציין כי החזקת תנינאים בשבי היא מערכת רווחה מורכבת, המחייבת תנאים מתאימים (עמוד 5 לחוות דעתו). נעמוד על הדברים בתמצית על יסוד חוות דעתה של ד"ר תמר רון, זואולוגית ויועצת בינלאומית בכירה לשמירת המגוון הביולוגי, המתמחה בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת טבע, וכן טיפול בחיות בר בשביה ובמקלטים. בעברה שימשה ד"ר רון כאקולוגית בעלי חיים בחטיבת המדע והממשק של רשות שמורות הטבע (היום: רשות הטבע והגנים).

יובהר שהגם שהכלל הוא שבית משפט מינהלי או בג"ץ לא יחליף את מומחיות הרשות במומחיות פרטית (בר"מ 3186/03 **מדינת ישראל נ' עין דור**, פ"ד נח(4) 754 (2004)), בעניינו מדובר בחוות דעת משלימה לזו של ד"ר לידר, ששופכת אור על סוגיות המופיעות בה. היא לא באה תחת מומחה הרשות, זאת בפרט במצב בו המשיבה לא הסתמכה על עמדה מקצועית אחרת, אלא פעלה באופן מובהק בניגוד לעמדת גורמי המקצוע הרלוונטיים.

חוות דעת ד"ר תמר רון בנושא תנינים כ"חיית בר מטופחת", מצורפת ומסומנת 9.

20. כפי שמציינת ד"ר רון, על בסיס סקירת ספרות מקיפה, לשם הבטחת בריאותם ורווחתם של התנינים ומניעת עקה וסבל, בין היתר ישנו צורך לעמוד בשורה של דרישות, ביניהן: תכנון מקום המאפשר לתנינים לבטא התנהגות טבעית; מקור מים עמוק, רחב ומגוון דיו המאפשר להם להתנועע בחופשיות ולטבול את כל הגוף במים; שטח נרחב מחוץ לבריכה עם צומח ומצע מתאימים; ניהול של מספר התנינים במתחם ומניעת צפיפות יתר הגורמת לתוקפנות בין התנינים; אזורים שונים לוויסות חום וקור וזאת מאחר שמדובר בזוחל שוויסות הטמפרטורה של גופו נעשית באמצעות גורמים חיצוניים (מה שמכונה לפעמים "דם קר"); אזורי מסתור להפחתת תוקפנות וסטריס; העשרה סביבתית מגוונת ומשתנה; אזורים נפרדים לטיפול ובידוד של תנינים הנדרשים להפרדה או טיפול רפואי; תזונה מתאימה ופיזור באופן שלא יגרום לתחרות ותוקפנות בין התנינים; צוות מיומן ומנוסה ווטרינרים בעלי הכשרה מתאימה ועוד.

ד"ר רון מציינת בחוות דעתה כי את כל אלו יש לבחון ע"י אנשי מקצוע מומחים בתחום טרם הקמת מתחם להחזקת תנינים, לרבות תקציב ואיתור צוות באופן שיתאים לתוחלת חייהם הארוכה של התנינים, שעשויה כאמור להגיע עד 100 שנים.

21. למען שלמות התמונה יצוין כי מין תניני היאור המצוי בישראל (*Crocodylus niloticus*) הוא ערך טבע מוגן בהתאם לסעיף 33 לחוק גנים לאומיים, ולאכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיית בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים), תשס"ד-2004 (להלן: "**אכרזת יישום CITES**") (פרט 804 לחלק ב' של התוספת), וכן לפי אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (ערכי טבע מוגנים), התשס"ה-2005 (תחת מחלקת זוחלים בתוספת השנייה). בדומה למשטר ההיתרים שבחוק להגנת חיית הבר, סעיפים 33(ג) ו-33(ד) לחוק הגנים הלאומיים קובעים כי פגיעה, סחר והחזקה של ערכי טבע מוגנים צריכים בהיתר מאת מנהל המשיבה 5.

22. מדובר במין מוגן ברמה הגבוהה ביותר באמנת CITES, בה חברה ישראל, המסדירה את הסחר הבינלאומי בחיות בר. לפי האמנה, הסחר הבינלאומי במין זה אסור, ויבוא וייצוא שלו מותרים רק בכפוף להיתרים הנתונים לסמכותה הבלעדית של משיבה 5, ולמטרות מוגדרות של שמירת טבע או החלפת פרטים בין גני חיות. אמנם מעמדם של התנינים באמנת CITES רלוונטי לסחר בינלאומי בלבד,

אך הוא משקף את רמת ההגנה הבינלאומית שהמדינות החברות באמנה מבקשות לתת לבעל חיים זה, נוכח הסיכונים המאיימים עליו, ואת סמכותה של המשיבה 5 ביחס אליהם.

ניסיון העבר בהחזקת תנינים בישראל

23. על רקע הקשיים הרבים בהחזקת תנינים בשבייה ומעמדם הפגיע, נקל להבין מדוע ניסיון העבר בישראל בעניין זה אינו מבשר טובות.

24. בישראל היו וישנם מספר אתרים בהם הוחזקו ומוחזקים תניני יאור. להלן מספר אירועים המשקפים את הקשיים המשמעותיים הנזכרים בגידול תניני יאור, חלקם מוזכרים אף בחוות דעתו של ד"ר לידר.

25. **בריחות תניני יאור בתקופת ההכרזה עליהם כ"חיית בר מטופחת"** – בתקופה זו התרחשו מספר אירועי בריחה, ביניהם: לפחות שמונה תנינים שברחו וזוהו במאגר מי נגר בצאלים בשנת 2009; בריחת עשרות תנינים מחוות פצאל בשנת 2011 וזיהוי תנין יאור שברח בנחל באר שבע באותה השנה. ד"ר לידר מציין בחוות דעתו כי זוהי המחשה לסיכון אובדן השליטה גם כאשר נקבעים תנאים רגולטורים להחזקה, דיווח, סימון ומניעת מעבר לטבע. ומסכם: "קשה לשמור לאורך זמן על שליטה מלאה במערכת החזקה של תנינאים." (סעיף 3 לחוות הדעת של ד"ר לידר)

כתבות בעניין בריחת תנינים מחוות גידול במקביל להכרזה עליהן כ"חיית בר מטופחת", מהימים 16.12.2009, 8.5.2011 ו-4.9.2011 מצורפות ומסומנות 10, 11 ו-12 בהתאמה.

26. **תקיפת מטפל בגן החיות התנכ"י** – כפי שמציינת ד"ר רון, "גם במתקנים מאושרים, מוסדרים ומפוקחים להחזקת תנינים בשבייה, בגני חיות וחוות גידול, ידועים מקרים של פגיעה באדם עם פציעות קשות ואף מוות, ואפילו באנשי צוות מיומנים." מקרה שכזה אכן אירע באוגוסט 2024, עת תנין תקף מטפל ותיק בגן החיות התנכ"י במהלך פעילות שגרתית. התנין תפס את העובד בפנים ובחלקים נוספים בפלג גופו העליון ומשך אותו למים. כתוצאה מכך ועל מנת להציל את המטפל נורה התנין בשבעה כדורים על ידי מאבטח במקום. התנין לא פונה לטיפול ובתקשורת פורסמה תגובת גן החיות לפיה: "הליך של העברה, הרדמה ובדיקה לתנין שמשקלו כ-100 ק"ג, לא הייתה באה בחשבון ולא יכלה לצערנו להצילו."

כתבה מאת לירן תמרי באתר YNET מיום 18.8.24 מצורפת ומסומנת 13.

27. **השמדת 270 תנינים בחוות תנינים בבקעת הירדן בסמוך ליישוב פצאל (להלן: "חוות התנינים בפצאל")** – מדובר בחווה שייעודה היה סחר בעורם ובבשרם של צאצאי תניני יאור שנלכדו באפריקה והובאו למקום, ובין החוות שלשם פעילותן נוספה הגדרת "חיית בר מטופחת" לחוק. כפי שצוין בחוות דעתו של ד"ר לידר, לאחר ביטול ההכרזה בשנת 2013, וביטול האפשרות לסחור בעורם ובבשרם של התנינים, בחווה זו התרחש תהליך ארוך של שחיקה תפעולית. שחיקה זו, על פי עמדת גורמי המקצוע, הביאה לסיכון בטיחותי בגין בריחת תנינים וכניסה לא מבוקרת אליו, כמו גם פגיעה ממשית ברווחת התנינים במקום. על פי חוות דעת שניתנה מטעם גורמים מקצועיים הדבר נבע בין היתר מהיעדר ניהול של אוכלוסיית התנינים במקום, באופן שגרם לתוקפנות ופגיעה בין פרטים ושליטת מזון מחלקם. בסופו של דבר, כמפורט בדוח הפעולה בנושא, החליטו המנהל האזרחי והמשיבה 5, להרוג בירי את כל 270 התנינים שהיו במקום.

ההחלטה עוררה זעזוע בקרב הציבור בישראל, ויש בה כדי להמחיש את הקושי והמורכבות בהחזקת תנינים בשבייה והמחיר שאלו משלמים בגין כשלים אלו, כמו גם הרצינות שמייחסת משיבה 5 לסיכונים

הנובעים מכך. למען הסר ספק, אירוע טרגי זה לא יכול להצדיק את השימוש בתנינים למטרות פוגעניות אחרות, ושלא כדין.

חוות הדעת של ד"ר תומר ניסמין מהמשיבה 5 ושל ד"ר אילת שמואלי גולדין מאגף רווחת בעלי חיים במשרד החקלאות מיום 18.1.2024 מצורפת ומסומנת 14.

זוה פעולה למבצע "דמעות תנין" של קמ"ט שמורות הטבע במנהל אזרחי, מיום 5.8.2025, מצורף ומסומן 15.

המהלך השרירותי וההתנגדויות להכרזה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת" ביולי 2026

28. בדצמבר 2025 פורסם בכלי התקשורת כי המשיבה 3 בוחנת את הצעת המשיב 2 להקמת מתקן כליאה מוקף בתנינים. בפרסום נכתב כי אמנם ההצעה נתקלה בגיחוך בקרב מספר ניצבים, אולם במשיב 3 החלו בבדיקות להקמת מתקן מסוג זה.

כתבה מאת יוסי אלי מיום 20.12.2025 מצורפת ומסומנת 16.

29. על פי פרסומים ביום 1.1.2026 ביקר צוות מטעם המשיבה 3 באתר שבו מוחזקים התנינים בחמת גדר. במסגרת הכתבה נמסרה תגובת המשיבה 5 לפיה היא מתנגדת לשימוש בתנינים למטרות אבטחה.

כתבה מאת לירן תמרי מיום 1.1.26 מצורפת ומסומנת 17.

30. במהלך החודשים שלאחר מכן התקיים דין ודברים בין כלל המשיבים (למעט המשיבה 4) בנושא שקילת האפשרות להכריז על תניני יאור כ"חיית בר מטופחת" לצורך השימוש בהם כאמצעי שמירה או הרתעה במתקני כליאה.

31. ביום 29.6.2026, לאחר קיומו של דיון בהשתתפות המשיבים 1-2 ונציגיהם ונציגי המשיבים 3 ו-5, העבירה היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה, עו"ד נטע דרורי, למשיבה 1 את התנגדותה המנומקת לביצוע ההכרזה. את התנגדותה נימקה בהיעדר התאמה משפטית של מנגנון ההכרזה לתכלית המבוקשת, בהיעדר תשתית עובדתית ומקצועית שתוכל לסתור את ההתנגדות המנומקת של המשיבה 5 למהלך, בסיכונים הרבים הכרוכים במהלך מעין זה, בהיעדר בחינה מעמיקה של היבטי רווחת התנינים ובהיעדר מומחיות והכשרה של המשיב 3 בהתמודדות עם חיות בר מסוכנות מסוגם של התנינים. בעניין הליך קבלת ההחלטה כתבה עו"ד דרורי כי נוכח הסיכונים הקריטיים שבגידול תנינים, עמדתה היא כי מדובר בחקיקת משנה המחייבת התייעצות עם הגורמים הנוגעים בדבר, גורמי ממשלה רלוונטיים ופרסום להערות ציבור. בשל כך, סיכמה, קיימת מניעה משפטית בעת הזו לקדם את ההכרזה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת".

מכתב היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה, עו"ד נטע דרורי, מיום 29.6.26 מצורף ומסומן 18.

32. בסמוך לאחר מכן, ביום 2.7.26 ניתנה חוות דעתו של ד"ר לידר בנושא "החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים והשלכות הסדרתה במסלול חיית בר מטופחת" (נספח 6). חוות הדעת ביקשה לבחון את המשמעויות המקצועיות של החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים, והתמקדה במשמעויות של הכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, מאריכת חיים ובלתי מקומית למערכת ביטחונית-תפעולית. ד"ר לידר סיכם את חוות דעתו במסקנה כי "עצם ההחזקה של תנינים במתקן ביטחוני היא מהלך מסוכן ומעבר לרצוי מבחינה מקצועית...". (סעיף 7 לחוות הדעת).

33. בחוות דעתו מתייחס ד"ר לידר לסיכונים הרבים והשונים הנשקפים מהחזקת תנינים במתקני כליאה. בין היתר מתייחס ד"ר לידר לסיכונים לפגיעה קשה וקטלנית באדם עקב הכנסת חיית בר חזקה ומסוכנת למתקן המאופיין בממשקים רבים ומורכבים הכוללים בשגרה גם תרחישים חריגים כגון הפרות סדר, אלימות ומצבי חירום, וכן לסכנה בדבר בריחת תנינים לסביבה, כפי שאירע בחוות גידול בעבר.

34. סיכון משמעותי נוסף המוזכר בחוות דעתו הוא הסיכון לפגיעה ברווחת התנינים. זאת נוכח מורכבות הטיפול בבעל חיים מסוכן מסוג זה והחזקתו במתקן כאמצעי הרתעה. וכך כותב ד"ר לידר: "קיים חשש מובנה שצורכי הביטחון והתפעול יגברו על צרכי הרווחה, הטיפול הווטרינרי, התחזוקה, איכות המים, המרחב וההפרדה בין פרטים." במסגרת זו מדגיש ד"ר לידר כי תנינים חיים משך זמן ארוך וכי הם עלולים לפצוע זה את זה, להתחרות על מרחב ומזון ולהגיב באגרסיביות. ד"ר לידר סבור כי קיימת הסתברות גבוהה כי סיכון זה יתממש.

35. נוסף לחוות הדעת המקצועית של ד"ר לידר, ביום 5.7.26 הועברה גם התייחסותה הפורמלית של המשיבה 5 לנושא שבנדון. עמדת המשיבה 5 כפי שהוצגה שם ע"י עו"ד שי פרץ, התובע הראשי אצל המשיבה 5, כללה שני סייגים עיקריים להכרזה על תנינים כ"חיית בר מטופחת": הראשון, העדרה של תשתית מקצועית התומכת במהלך, זאת בהתבסס על חוות הדעת האחרונה הנזכרת לעיל. והשני, הצורך בקבלת עמדת המליאה 5 טרם שקילת ביצוע הכרזה כאמור. וזאת בין היתר נוכח מעמדה של המשיבה 5 כגורם המקצועי בנושא וכמי שנתנה המלצתה לשר להגנת הסביבה דאז לבטל את ההכרזה הקודמת.

36. בסיום הדברים נכתב כי העמדה המקצועית של המשיבה 5 היא כי לא קיימת בעת הזו תשתית מקצועית המצדיקה את קידום המהלך, וכי הוא כרוך במגוון סיכונים עם זאת צוין שם כי ככל שתישקל האפשרות להמשיך בבחינת הנושא "ראוי כי הדבר ייעשה לאחר שמליאת רשות הטבע והגנים תידרש אליו במלואו, תוך בחינת כלל ההשלכות המקצועיות, המשפטיות והציבוריות הכרוכות בשינוי מעמדו של התנין כחיית בר מטופחת." כן צוין כי המליאה נכונה לדון בנושא כבר בישיבתה הקרובה.

מכתבו של התובע הראשי אצל המשיבה 5 אל היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה מיום 5.7.26 מצורף ומסומן 19.

37. מליאת המשיבה 5 אכן התכנסה ביום 20.7.2026 לדון בנושא ההכרזה על התנינים כ"חיית בר מטופחת", בדיון בו לקחו חלק גם הנהלת משיבה 5, לרבות מנכ"ל וסמנכ"ל. לפי תקציר הדיון שפורסם, המליאה דנה במכלול הסוגיות הנוגעות להכרזה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת", בהיבטי הסיכון לאדם, לטבע, לרווחת בעלי חיים וליכולת הפיקוח. כן עמדה המליאה על היעדרה של תשתית עובדתית, מקצועית ומשפטית להכרזה. בסיום הדיון החליטה המליאה כי:

"לאור מה שהוצג והמסמכים שהובאו לידיעתנו אין אנו רואים שהשתנה דבר מאז הדיונים בפעם הקודמת שהמליאה נדרשה לכך. לכן, אנו ממליצים שלא לשנות המלצת המליאה מ-2011 שאין להאריך את ההכרזה כחיית בר מטופחת. ומקצועית, לא נכון לעשות זאת, הן לתכלית הקיימת בחוק והן לתכלית לנושא אבטחה והרתעה."

תקציר דיון מליאת משיבה 5 מיום 20.7.26 כפי שפורסם לאחרונה מצורף ומסומן 20.

38. עוד טרם התכנסותה של מליאת המשיבה 5, ביום 14.7.26, שלושה ימים לפני פיזור של הכנסת ה-25, פנתה המשיבה 1 ליועצת המשפטית למשרדה, בדרישה לפרסם את טיוטת ההכרזה על תנינים כ"חיית בר מטופחת" להערות ציבור. את דרישתה לפרסום להערות ציבור נימקה בכך ש"אנו נמצאים בראשית

ההליך, בכך שהובעה באחת הפגישות המוקדמות בנושא עמדה שאינה מתנגדת לדברים מצידו של סמנכ"ל המשיבה 5, וכי "אף אם היו גורמי המקצוע מתנגדים נחרצות לאפשר את קיומו של הפיילוט...אין בכך בכדי למנוע את פרסומה של ההכרזה להערות ציבור". כן נכתב שם כי "פרסום להערות ציבור אינו החלטה בדבר קידום ההכרזה הוא כלי היועצות שיאפשר לגבש את התשתית העובדתית והמקצועית הרחבה שהעדרה צוין בחוות דעתך" (כך במקור).

39. בסיכום הדברים הבהירה המשיבה 1 ליועצת המשפטית של המשרד להגנת הסביבה כי "ככל שלא לאפשר (כך במקור) פרסום הטיוטה להערות ציבור אשקול גם לחתום על ההכרזה בהיעדר הליך זה."

פניית המשיבה 1 ליועצת המשפטית למשרדה, עו"ד דרורי, מיום 14.7.26 מצורפת ומסומנת 21.

40. יום אחד בלבד לאחר פנייתה זו של המשיבה 1, פורסמה בתקשורת הכרזה חתומה של המשיבה 1 על תניני היאור המגדירה אותם כ"חיות בר מטופחת" תחת תנאים שנקבעו שם, בהם נכלל הצורך באישור המשיבה 1 בדבר הצורך הביטחוני בשימוש בהם. נכון למועד כתיבת שורות אלו הכרזה זו לא פורסמה ברשומות.

41. חרף הקונצנזוס בקרב גורמי מקצוע הייעוץ המשפטי לפיו אין לעשות שימוש בתנינים במתקני כליאה; חרף המחלוקות בנוגע להליך הדרוש בטרם ההכרזה; חרף ההסכמה כי נדרשת בחינה מקצועית רחבה; וחרף אי פרסום ההכרזה ברשומות, על פי פרסומים בתקשורת המשיב 3 נוקט כבר עתה בפעולות בשטח לקידום המהלך. בכלל זה עבודות לחפירת תעלה סביב בית הסוהר קציעות ופגישות מקצועיות באתר פרטי המחזיק בתנינים.

42. על פי תשריט שפורסם בתקשורת, החלה המשיבה 3 בחפירה ובנייה של תעלה במידות הבאות: אורך 180 מטרים; רוחב תעלת המים 4 מטרים; 2 גדות מצדי התעלה שכל אחת מהן 3 מטרים המוקפות בגדר בגובה 2 מטרים אנכיים ומעליהם 2 מטרים נוספים ב-45 מעלות כלפי פנים. לעותרת לא ידוע האם עבודות אלו נעשות בהיתר מאת מוסדות התכנון.

כתבה מאת אילנה קוריאל מיום 22.7.2026 מצורפת ומסומנת 22.

כתבה מאת יוסי אלי מיום 20.7.2026, הכוללת תשריטים של המתקן המיועד לתנינים, מצורפת ומסומנת 23.

מיצוי הליכים

43. ביום 21.7.26 פנתה העותרת למשיבים 1 ו-2 בעניין ההכרזה שבנדון, העלתה נימוקיה לאי חוקיות ההכרזה, בכלל זאת הסיכונים הרבים הטמונים במהלך מסוג זה לאדם, לסביבה ולבעלי החיים, ודרשה מהמשיבים שלא לקדם שום תוכנית על יסוד ההכרזה ולא לפרסמה ברשומות. כן ביקשה העותרת לקחת חלק בדיונים נוספים שיתקיימו בסוגייה זו, אם יתקיימו. לפנייה כתבו משיבים 3-5.

44. נוכח הידיעות בדבר ביצוע פעולות חפירה בשטח בית סוהר קציעות לצורך מימוש ההכרזה, על אודותיהן פורט לעיל, ביקשה העותרת כי מענה לפנייתה יימסר במהירות ותוך 7 ימים.

פניית ב"ב העותרת אל המשיבים 1 ו-2 מיום 21.7.26 מצורף ומסומן 24.

45. ביום 28.7.26 התקבל עדכון קצר מלשכת המשיב 2 לפיו האחרון צפוי לשלוח התייחסותו לפניית העותרת ביום 29.7.26.

עדכון מלשכת המשיב 2 מיום 28.7.2026 מצורף ומסומן 25.

46. ביום 30.7.2026 התקבל מענה המשיב 2. ראשיתו בניסיון להסיט את הדיון על ידי השתלחות בלתי עניינית באוניברסיטת תל-אביב, הגם שהמכתב נשלח מטעם הקליניקה לצדק סביבתי והגנה על זכויות בעלי חיים כבי"כ העותרת, ולא בשם האוניברסיטה.

47. במענה התייחס המשיב 2 לטענות שהועלו מטעם העותרת לעניין סמכות ההכרזה בחוק להגנת חיית הבר, העלה מסקנות שגור מהאירוע הכואב בחוות התנינים בפצאל, התייחס באופן שטחי לעמדת הגורמים המקצועיים שהביעו התנגדות להכרזה, ולטענות בדבר היעדר הסמכות והפגמים בחליק קבלת ההחלטה על ההכרזה ולטענות בעניין הצורך בפרסום ההכרזה ברשומות. ממענה המשיב 2 עולה כי יש בכוונתו להמשיך ולפעול למימוש תכלית ההכרזה - שימוש בתניני יאור כפי המתואר.

48. על טיעוני העותרת המשפטיים יורחב בפרק המשפטי, וכאן די לומר כי תגובת המשיב 2 לא נסמכת על אדנים משפטיים ממשיים. ביחס לטענות המשיב 2 ביחס לצביעות-כביכול של העותרת ביחס לתנינים שהומתו בחוות פצאל, אין לעותרת אלא להבהיר כי היא איננה עושה הבחנות, פוליטיות או אחרות, בין פגיעות בבעלי חיים, והיא פעלה ללא לאות כדי לנסות ולמנוע את המתת התנינים, ולאחר מכן על מנת לחשוף את פרטי האירוע על מנת למנוע הישנות של מקרים דומים.

מענה מטעם המשיב 2 מיום 30.7.2026 מצורף ומסומן 26.

49. המשיבה 1 לא השיבה לפניית העותרת עד למועד כתיבת שורות אלה.

50. בנסיבות אלה, ביום 2.8.26 הגישה העותרת עתירה לבית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, כנגד אותם משיבים ולמתן סעד זהה (עת"מ 3174-08-26). לעתירה צורפה בקשה למתן צו ביניים וצו ארעי, ואכן בו ביום ניתן צו ארעי מפי כבוד השופט א' רובין, שקבע כי "לאחר שעיינתי בעתירה אני סבור כי הטענות בדבר הפגיעה הצפויה בתנינים ככל שאלה יועברו למתקן הכליאה כמתוכנן ראויות לבירור ומצדיקות מתן צו ארעי האוסר על ביצוע העברה כאמור, או ביצוע של כל פעולה הקשורה באיתור או הכנת תנינים להעברה כאמור, וכך אני מורה". כן נקבע כי תגובת המשיבים לבקשה לצו ביניים תוגש עד ליום 16.8.26.

כתב העתירה מיום 2.8.2026, ללא נספחים, מצורף ומסומן 27.

הצו הארעי מיום 2.8.2026 צורף וסומן 2.

51. בין הצדדים התגלעה מחלוקת בסוגיית הסמכות העניינית. לשם היעילות הדיונית, ותוך שמירת טענות, הסכימה העותרת למחיקת העתירה, בכפוף להסכמה להגשתה מחדש לבית המשפט הנכבד וכי הצו הארעי יעמוד בתוקפו עד למתן החלטה אחרת.

ביום 25.8.2026 הורה בית המשפט המחוזי כמבוקש.

החלטת בית המשפט המחוזי בעתירה הקודמת צורפה וסומנה 3.

52. למען שלמות התמונה יצוין כי ביום 3.8.26 ועוד טרם יבשה הדיו מהצו הארעי, פנתה משיבה 1 למנכ"ל משיבה 5 במכתב שנושאו "התחלת פיילוט כלא התנינים בשב"ס בימים הקרובים". במכתב ציינה המשיבה כי בהמשך לפניית משיב 3 מיום 17.7.26 שוכנעה בדבר קיומו של צורך בטחוני בהחזקת תנינים בשירות בתי הסוהר, וביקשה כי משיבה 5 תקבע תנאים להחזקת התנינים למניעת מעברם לטבע, וזאת

נוכח כוונת משיב 3 להתחיל את הפיילוט בקציעות "כבר בימים הקרובים". לא ברור מה פשרה של אמירה זו נוכח קיומו של צו שיפוטי תלוי ועומד, ולמחרת אף פנו ב"כ העותרת לב"כ המשיבים 1-4 בדרישה כי יובהר למשיבים בדחיפות כי אין לבצע פעולות לקידום ההכרזה ולא כל שכן להעביר תנינים למשיב 3.

פניית המשיבה מיום 3.8.2026 למנהלת משיבה 5 מצורפת ומסומנת 28.

פניית ב"כ העותרת מיום 4.8.2026 לב"כ המשיבים 1-4 מצורפת ומסומנת 29.

53. מכאן עתירה זו לבית המשפט הנכבד לשם מתן הסעד המבוקש.

הטיעון המשפטי

54. החלטת המשיבה והכרזתה על תניני היאור כ"חיות בר מטופחת" לצרכי שמירה במתקן כליאה בוצעה תוך חריגה מסמכות והיא בטלה מעיקרה. מבחינת הליך קבלת ההחלטה, העותרת תראה כי מדובר בהחלטה שרירותית ורצופת פגמים היורדים לשורשו של עניין. מבחינת תוכנה, העותרת תראה כי ההחלטה מנוגדת בתכלית לדיני הגנת חיות הבר וצער בעלי חיים. ככזו, היא פוגענית, ומסכנת באופן בלתי מוצדק את התנינים, הסביבה, ובטיחות הציבור.

ההחלטה התקבלה בהליך בזק תוך נסיון פסול לעקוף את התנגדותם המנומקת של גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרד להגנת הסביבה ואצל משיבה 5, שעמדו על המניעה לביצוע המהלך והשלכותיו החמורות. כל זאת, מבלי שניתנה לציבור ולארגוני סביבה והגנת בעלי חיים להתייחס אליה, ובתקופה רגישה של ממשלת מעבר. גם בשל הפגמים בהליך דינה של ההחלטה בטלות.

ההכרזה בוצעה תוך חריגה מסמכות

55. מושכלות יסוד הן כי מתוקף עקרון חוקיות המינהל, רשות ציבורית חייבת לפעול רק בתוך דל"ת אמות הסמכות שהוקנתה לה באופן ברור ומפורש בחוק. יפים לענין זה דברי כבוד השופטת פרוקצ'יה בבג"ץ 585/01 קלכמן נ' ראש המטה הכללי, פ"ד נח(1) 694, 711 (2003), שם עמדה על עקרון זה ותוצאות החריגה מסמכות:

"עקרון חוקיות המינהל הוא אבן יסוד במשפט הציבורי, והוא מורה כי רשות מינהלית נהנית אך מהסמכויות שהוקנו לה מכוח הדין. התיימרה הרשות לחרוג מגדר סמכויותיה, יוצאת היא מתחום הכרתו של הדין, ומבחינתו, "מעשיה כמוהם ולא היו" (ב' ברכה משפט מינהלי (כרך א) [24], בעמ' 35)."

56. סעיף 1 לחוק להגנת חיות הבר מחיל עקרון יסוד לפיו כל חיות הבר, ובכלל זה תניני היאור, הן מוגנות, אלא אם הוכרזו כ"מזיק", "ציד" או "חיות בר מטופחת". ככלל, דרך המלך להחזקה והעברה של חיות בר היא באמצעות היתר החזקה או העברה שניתן לפי סעיף 8(א) לחוק. שני חריגים קיימים בסעיף להסדר זה: חיות בר שהוגדרו "מזיקים" וחיות בר שהוגדרו "חיות בר מטופחות" אינן צריכות בהיתר. כפי שפורט לעיל, הסמכות למתן היתרים הועברה למשיבה 5 לפי סעיף 15 לחוק בשנת 1983.

57. עוד מגדיר סעיף 1 מיהו "מזיק" ומיהו "חיות בר מטופחת". חיות בר מטופחת מוגדרת כ"מין, תת מין או זן של חיות בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז על ידי שר החקלאות

כזה". מזיק מוגדר כ"חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה שהיא מזיק". כאמור, סמכויות אלו הועברו לשר להגנת הסביבה במסגרת החלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95.

58. השאלה הנשאלת, אם כן, היא האם הסמכות על הכרזה על חיות בר מטופחות שניתנה למשיבה מתפרשת על ההכרזה דן. בחינה לשונית ותכליתית של הסעיף המסמך ושל החוק להגנת חיות הבר מראה שהתשובה לכך שלילית.

59. לצורך פרשנות דבר חקיקה, נקבע כי תחומי הפרשנות נקבעים בתחום אפשרויות הלשון, בה נבחנות התכלית האובייקטיבית והסובייקטיבית, ומהאיזון ביניהן (אם הן סותרות זו את זו) נלמדת תכלית החקיקה ופרשנותה הראויה (בג"ץ 6824/07 **מנאע נ' רשות המסים** (20.12.2010) (להלן: **"עניין מנאע"**), פס' 19 וההפניות שם). על תכליות אלו "ניתן ללמוד מכל מקור אמין, ובכלל זה לשון החוק, ההיסטוריה החקיקתית, הרקע הכללי ועקרונות היסוד של השיטה המשפטית" (**עניין מנאע**, שם).

לשון החוק

60. דומה שלשון החוק מאפשרת את ההכרזה על "חיות בר מטופחות" רק למטרות מסחר. ההגדרה מבוססת כולה על חיות בר המשמשות למטרות אלו. גם הסיפא לסעיף חוזרת ומבהירה כי המשיבה מוסמכת אך להכריז עליהן ככאלו.

61. גם אם נניח לטובת המשיבה כי לשונו של הסעיף מאפשרת, בדוחק, את הסמכות הרחבה שמבקשת ליצוק לתוכה המשיבה, בחינת התכלית הסובייקטיבית והתכלית האובייקטיבית מבהירה מעבר לכל ספק שאלו אינן מאפשרות קריאה כזאת:

התכלית הסובייקטיבית של סמכות ההכרזה על "חיית בר מטופחות"

62. התכלית הסובייקטיבית של דבר חקיקה היא "התכלית אשר יוצר החוק ביקש להגשים בשעת חקיקתו" (**עניין מנאע**, פס' 22). הרקע הכללי, ההיסטוריה החקיקתית, ולשון הסעיף מלמדים כולם, ללא צל של ספק, שתכלית התיקון הייתה הסדרת האפשרות לגידול חקלאי מסחרי של חיות בר מסוימות:

63. הקטגוריה של "חיית בר מטופחות" נוספה לחוק במסגרת תיקון מס' 2 משנת 1990. דברי החסבר להצעת החוק מלמדים כי צעד זה נועד **"להוציא את אותם מינים וזנים של עופות ובעלי חיים אחרים (כמו תנינים למשל) שהפכו לענפים משקיים - כל זאת מבלי לחרוג מדרישות שהחוק הבינלאומי להיתרים לסחר בחיות בר מוגנות"**.

הצעת החוק להגנת חיות הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט-1989 מצ"ב ומסומנת 30.

64. זוהי, אם כן, תכליתו המפורשת של הסעיף: להסדיר גידול חקלאי של אותם מינים וזנים של חיות בר שגידולם הפך לענפים כאלו (בעיקר לשם שימוש בגופם לייצור בשר או עורות). היא מקבלת ביטוי מובהק גם בדיונים בהצעת החוק בוועדת המשנה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. כך למשל, בדיון מיום 27.3.89, ציין עו"ד שלום ברלנד, היועץ המשפטי למשרד החקלאות דאז, בעמוד 8:

"אם היום יש סעיף המחייב אנשים להצטייד בהיתרים וברשיונות בכל מקרה של סחר בחיות או בחלקים, זה רלוונטי לנושא משק בעלי החיים במיגזר החקלאי. צריכה להיות הוראה מפורשת לגבי היען, התנין ועוד חיות שעוברות עכשיו תהליך של טיפוח והופכות להיות חלק ממשק בעלי החיים בייצור החקלאי".

כך הציג זאת דן פרי, ראש רשות שמורות הטבע דאז, בישיבה מיום 10.7.89:

"ההצעה שלנו אומרת להוסיף להגדרות הגדרה שנקראת "חיית בר מטופחת"... ואז כל אותם בעלי חיים שמגודלים לגידול חקלאי, למרות שהם חיות בר, אוטומטית יוצאים מהכיסוי שאנחנו נותנים להם פה".

עמודים רלוונטיים מדיוני ועדת המשנה מהימים 27.3.1989 ו-10.7.1989 מצורפים ומסומנים 31 ו-32 בהתאמה.

65. על תכלית חקלאית-מסחרית זו ניתן ללמוד גם מלשונו של הסעיף – גם אם נקבל את ההנחה לפיה תניני היאור מושא ההכרזה הם "מין, תת מין או זן של חיות בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר", מובן מאליו שאין תכליתו של הסעיף ליתן בידי השר סמכות להוציא חיות בר שטופחו למטרות מסחר מגדרן של הגנות החוק למטרות אחרות, שאז ניוותר תוהים מדוע להידרש לטיפולם למטרות מסחר דווקא על מנת להוציאם מגדר הגנות החוק.

66. מכאן שאין חולק שהתכלית הסובייקטיבית שעמדה ביסוד הוספת ההגדרה של "חיית בר מטופחת" היא מסחרית בלבד, בשל הצורך הפרטני שעלה באותה עת להסדיר את ההחזקה בשביה של חיות בר במסגרת ענפים חקלאיים שהיו קיימים אז. הא ותו לא. חפש לך תכליות או מטרות אחרות להחלת חריג זה, שכאמור ככל חריג יש כאמור לפרש בצמצום – ולא תמצא. ודאי שלא ניתן לקרוא לתוך הסעיף תכלית ביטחונית.

התכלית האובייקטיבית של סמכות ההכרזה

67. התכלית האובייקטיבית היא התכלית החיצונית לכוונתו של המחוקק הקונקרטי, התכלית שניתן לייחס ל"מחוקק הסביר" בבואו להגשים את עקרונות החקיקה והשיטה (עניין מנאע, פסי' 19). תכליתו של החוק להגנת חיות הבר נלמדת כבר משמו, בית המשפט העליון הבהיר במפורש, ובפרט לעניין דרישת ההיתרים, בע"א 4398/06 **החברה העירונית ראשל"צ נ' הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים** (29.3.2009). שם נקבע כי:

"סעיף 16(5) לחוק הגנת חיות הבר מסמך אמנם את השר הממונה להתקין תקנות לעניין "החזקת חיות-בר בגני חיות, בחווה לגידול חיות-בר או במקום אחר", **אולם את הסעיף הזה יש לקרוא בראי תכליתו הכללית של החוק**. כפי שציין בית המשפט המחוזי, **מטרתו העיקרית של חוק הגנת חיות הבר היא ההגנה על חיות הבר עצמן**. חוק זה – כפי שעולה מדברי ההסבר להצעת חוק להגנת חיות הבר, התשי"ד-1954 – נועד להסדיר את תחום "הגנת חיות הבר, צידתה והחזקתה" מתוך מגמה "לשמור על אוכלוסיית-החי הדלה מפני דלדול נוסף ולאפשר את רבייתה". ... **גם סעיף 8(א)(3), המתנה החזקת חיות בר "שאינה מזיק ואינה חיות בר מטופחת" בקבלת היתר החזקה, נועד כפי הנראה להגן על חיות הבר מפני החזקה שרירותית**".

68. זוהי נקודת המוצא לפיה יש לפרש את החוק, את חובת ההיתרים שבסעיף 8(א) לחוק, ואת החריג שבסמכות להוציא חיות בר מסוימות מגדר חובה זו. עיקרון כללי נוסף שיש להביא בחשבון בשיטתנו המשפטית היא שחריגים יש לפרש בזהירות ובצמצום (ע"א 4244/12 **הוצאת עיתון הארץ נ' ברכה** (19.2.2021), פסי' 34).

69. על אלו ניתן להוסיף את התכליות הנלמדות מהוראות אמנת CITES ואכרזת יישום CITES לפי חוק הגנים הלאומיים, וכן מהעיקרון הכללי של הגנה על בעלי חיים בשיטתנו המשפטית, הנלמד מחוק צער בעלי חיים ומהפסיקה ביחס לחקיקה הנושקת לו, כפי שיפורט בהמשך העתירה. חזקה על המחוקק הסביר שלא התכוון לאפשר מנגנון העוקף באופן רחב את ההגנות בחוק להגנת חיות הבר, המכפפות החזקה של חיות בר למתן היתרים מאת הגורמים המוסמכים והמקצועיים. קל וחומר שלא התכוון לעשות כן בהסדר שמלשונו ניתן ללמוד כי עניינו בגידול חקלאי-מסחרי בלבד.

הפרשנות המתחייבת והתייחסויות אליה בפסיקה, בהחלטת הממשלה וביחס להכרזה דנו

70. המסקנה המתבקשת הן מניתוח התכלית הסובייקטיבית והן מניתוח התכלית האובייקטיבית היא שתכליתו של הסעיף המגדיר את סמכות ההכרזה על "חיות בר מטופחת" הייתה לאפשר, בתנאים מסוימים ומוגדרים, עיסוק מסחרי בגידול של חיות בר לשם הפקת תוצרת חקלאית-מסחרית מהם. תכלית זו מלמדת כי החלטת המשיבה התקבלה בחוסר סמכות.

71. יצוין שגם במסגרת בית המשפט העליון, בבג"ץ 7952/21 גרינבלט נ' השרה להגנת הסביבה (24.7.2023), פירש את הסמכות בהתאם למסקנתו זו, מפני כבוד השופט סולברג:

'במאמר מוסגר אעיר, כי כיום אין בישראל חיות בר המוכרזות כ"חיות בר מטופחת"', כלומר חיות בר המותרות לגידול מסחרי; בעבר, במסגרת הוראת שעה, הוכרזו שני מינים כחיות בר מטופחות – תנינים ויענים – אך הוראת השעה לא חודשה, מאז פקיעתה בשנת 2013" (פס" 3 לפסק הדין).

72. פרשנות זו משתקפת גם מהחלטת ממשלה 6318 שהובאה לעיל. עת הועברה סמכות הביצוע משר החקלאות לשר להגנת הסביבה, נקבע כי "השרים ימנו צוות שיגיש להם, תוך שלושה שבועות, נוהל להתייעצויות ביניהם בעניינים המתחייבים מהצעה זו בכלל, ובנושאי הכרזה על מזיק ועל חיות בר מטופחת, בפרט". פירוט זה איננו מקרי: נושא ה"מזיקים" – משום השפעת החלטות בנושא על הדברה חקלאית; נושא "חיות בר מטופחות" – משום התכלית החקלאית המובהקת שלו.

73. עמדה המבטאת פרשנות טבעית זו הוצגה למשיבה גם על ידי היועצת המשפטית למשרדה (נספח 18). כך ציינה בפס' 21 כי:

"יתנאי להכרזה על מין של חיות בר כמטופחת הוא כי המין גודל או פותח בשבייה למטרות מסחר. כפי שצינו בשיבה, הגדרה זו מכוונת למצבים בהם קיים שימוש מקובל בחיות בר למטרות מסחריות, כאשר בעלי החיים מגודלים למטרות מסחריות זו. כפי שעולה מפרוטוקולים של הוועדה בכנסת אשר דנה בעניין זה במסגרת תיקון החוק בשנת 1989-1990 – ההגדרה של חיות בר מטופחת נועדה למצבים של גידול במסגרת משקים חקלאיים למטרות ניצול בשר, עור, פרווה וכיוצא באלה. זאת כאמור, כאשר גידול מעין זה הוא מקובל והוא מוציא את חיות הבר ממסגרת ההגנה שיש להבטיח להן ככאלה, וחופך את המין לקרוב יותר לחיות המשק".

ובפסקה 25:

"...ההגדרה של בעלי חיים שגודלו בשבייה למטרות מסחר היא הגדרה שנועדה להבחיר ולצמצם את אפשרות ההכרזה למטרות מסחריות, קרי גידול במשקים חקלאיים ואף זאת במצבים מובהקים בהם קיים שימוש מקובל מעין זה".

74. אולם מתשובתה של המשיבה אל היועצת המשפטית למשרדה (נספח 21) ומהתנהלותה, דומה שעמדתה היא שהיא מוסמכת להכריז על חיית בר מטופחת לכל תכלית שנראית לה. כך היא טוענת בתשובתה כי "מה שהיה חוקי עד 2013 ביחס לגידול תניינים למטרות שחיטה, קרי פגיעה בהם למטרות כלכליות, לא הופך לפתע ללא חוקי בשנת 2026 בהקשר שאין בו כל פגיעה בבעל החיים...". מעבר לכך שאכן ישנה פגיעה בתניינים, כאמור, הנמקה זו זרה לחלוטין לתכלית הסמכות. ניתן בהחלט שלא להסכים על הצדקתם המוסרית של חריגים להגנה על בעלי חיים למטרות מסחריות וחקלאיות, וזוהי גם עמדתה העקרונית של העותרת, אולם לא ניתן להתעלם מכך שאלו קיימים בחוק הישראלי. כך לדוגמה סעיף 22(1) לחוק צער בעלי חיים מחריג מתחולת החוק "המתת בעלי חיים שנעשתה לצורכי מאכל אדם", ואותה בלבד.

75. עמדת המשיבה אבסורדית גם משום השלכותיה על סמכויות אחרות: לפי עמדה זו יכלה המשיבה, באותה מידה, להכריז על תניני היאור כ"מזיקים לצרכים ביטחוניים" – שהרי לפי לשונה של הסמכות להכריז על מזיקים, זוהי חלה על כל חיית בר ללא תנאי נוסף. כפי שפורט לעיל וכפי שניתן להבין מפשוטם של דברים, לא זאת הייתה כוונת המחוקק.

76. כפי שפורט לעיל בסעיפים 14-15 לעתירה, בסמכות להכריז על חיות בר מטופחות נעשה שימוש פעם אחת בלבד, לפני קרוב ל-20 שנה, לזמן קצר ומוגבל ובנסיבות חקלאיות-מסחריות שאינן קיימות כיום. מאז חלפו מים רבים בנהר. כבר בשנה שלאחר ההכרזה החל הליך מקיף לבחינתה. זו בוטלה בשנת 2013 לאחר דיון מקצועי מעמיק במליאת המשיבה 5 ולא חודשה מאז. תניני היאור חזרו אפוא להיות חיות בר מוגנות לכל דבר ועניין, וגם בדיון עדכני הביעה מליאת המשיבה 5 את התנגדותה למהלך.

77. דוגמה נוספת לאופן שבו הפעלת הסמכות על ידי המשיבה נעשתה בחריגה מסמכותה עולה מהתנאים שקבעה בהכרזה לפיהם תניני היאור יוחזקו "על ידי גוף בטחוני... בכפוף לאישור הצורך הביטחוני בידי השרה להגנת הסביבה" (סעיף ב' להכרזה). הנה כי כן – ניסיונה המאוץ של המשיבה ליצוק אל תוך הסמכות את שאין בה, הוביל אותה למחוזות אבסורדיים בהם השרה להגנת הסביבה היא זאת שתאשר "צורך ביטחוני" – תחום שאין לתפקידה דבר איתו. המשיבה כבר פעלה בהתאם לכך תוך שהיא מבקשת לבצע פעולות מכח ההכרזה, כפי שעולה מפנייתה מיום 3.8.26 למנהלת משיבה 5 (נספח 28).

78. עוד יוער כי כפי שמציינת ד"ר רון, מבחינה מדעית תנין היאור מעולם לא עבר תהליך "טיפול" או "פיתוח", ואין כל הבדל גנטי בין הפרטים ממין זה החיים בטבע לאלו המגודלים בשביה. בחינת יסוד זה מלמדת שקיים קושי בהחלת התנאי הקבוע ברישא לסעיף, שכן מבחינה מדעית-אובייקטיבית לא ניתן להגדיר פרטים מסוימים מהמין תנין היאור, המוחזקים בשביה, כחיית בר מטופחת, בהיותם זהים לפרטים החיים בטבע. אולם גם אם כוונת המחוקק הייתה לאשר גידול מסחרי של חיות בר, לאו דווקא על בסיס ביות או גנטיקה – בהיעדר הבחנה ביולוגית או התנהגותית, מתחדדת חשיבותה של תכלית הגידול המסחרי, שהיא היחידה שבכוחה ללמד אותנו איזה בעל חיים יכול להיחשב חיית בר מטופחת.

79. בשל כל האמור לעיל, הרי שההכרזה בוצעה בחוסר סמכות והיא בטלה מעיקרה.

ההחלטה התקבלה בהליך פגום מיסודו

80. מבחינת ההליך המינהלי, החלטת המשיבה התקבלה בהליך רצוף פגמים היורדים לשורשו של עניין, ואינה יכולה לעמוד.

ההחלטה מבוססת על תשתית עובדתית לקויה

81. מושכלות ראשונים הם כי כל החלטה של רשות מינהלית בדבר הפעלת סמכותה או אי הפעלתה חייבת להתבסס על תשתית עובדתית נאותה. בהתייחסו להליך בדיקת הנתונים שביסוד החלטת הרשות, עמד בית המשפט העליון על חשיבות קיומה של בדיקה עניינית, הוגנת ושיטתית, המתייחסת למכלול השיקולים הרלוונטיים, והם בלבד. כך נקבע בבג"ץ 297/82 **ברגר נ' שר הפנים**, פ"ד לז(3) 29, 48-49 מפי מ"מ הנשיא (כתארו אז) שמגר:

"תהליך כגון זה מבטיח, כי כל השיקולים הענייניים יובאו בחשבון, כי תיעשה בחינה הוגנת של כל טענה, וכי תגובש החלטה, אותה ניתן להעביר בשבט הביקורת המשפטית והציבורית."

82. עוד הרחיב על כך המלומד זמיר, שקבע כי על הרשות מוטלת חובה פוזיטיבית לשקול את כל השיקולים הדרושים וכי **"התעלמות משיקול ענייני היא פגם שיש בו כדי לפסול את ההחלטה"**. (ר' זמיר, **הסמכות המינהלית** בעמ' 742; בג"ץ 2013/91 **עיריית רמלה נ' שר הפנים**, פ"ד מו(1) 271, 279).

83. ניתן ללמוד על עוצמת הפגמים של החלטת המשיבה מהאמור במכתבה מיום 14.7.26 ליועצת המשפטית של משרדה, בו ביקשה המשיבה כי טיוטת ההכרזה לשם "פיילוט" תפורסם להערות הציבור, וציינה כי הדבר **"יאפשר לגבש את התשתית העובדתית והמקצועית הרחבה"**. מן ההן שומעים את הלאו - מכתבה מעיד בעצמו כי תשתית עובדתית נאותה לא גובשה טרם ההכרזה. החלטתה לחתום על ההכרזה יום לאחר שכתבה את מילים אלו מלמדת כי גם היא סבורה שלא בחנה את מלוא השיקולים הרלוונטיים או לקיים בדיקה "עניינית, הוגנת ושיטתית" שלהם או של הידע המקצועי, הנתונים והתכניות הדרושים לעניין.

84. הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח ההיבטים המורכבים הרבים הנוגעים לחזקת חיות בר בשבייה, ותנינים בפרט, כפי שעולה מחוות הדעת של ד"ר לידר ומרחיבה חוות דעתה של ד"ר רון (נספח 9). כדי לסבר את האוזן נציין למשל כי תכנון מתחם לתנינים בשבייה דורש ידע מקצועי נרחב ועליו להיעשות על סמך תכניות מפורטות, שעל גורמי המקצוע לבחון מראש - טרם קבלת החלטה.

85. ד"ר רון סוקרת את תנאי החזקה המינימליים הדרושים, על בסיס הידע המדעי העדכני אודות תנינים ובכלל זה דרישות השטח; ממדי תעלת המים ואזור הגישה אליה; העשרה מגוונת; מבנים; צוות מיומן לטיפול שוטף ווטרינרי ועוד (סעיף 5). כן היא מצביעה על כך שנדרשות תכניות חירום הנובעות מסיכון לאדם וסיכון אקולוגי (סעיפים 6 ו-7 לחוות הדעת). ד"ר רון את התשתית הנדרשת לבחינת רווחת ובריאות התנינים: **"מספר התנינים במתחם, צפיפותם, הרכבם הדמוגרפי והחברתי, צריך להתאים לצרכיו ההתנהגותיים של המין החברתי הזה (בטבע הם חיים בקבוצות) ולהיות תחת מעקב ובקרה שוטפים. ההרכב החברתי צריך להתאים לצורכי המין, ויש צורך גם למנוע מצב של צפיפות יתר, הגורמת לתוקפנות בין התנינים."**

86. אולם תשתית עובדתית ומקצועית כזו לא הוצגה, ובחינה כזו לא בוצעה טרם אישור ההכרזה. לא בכדי התריעו יועמ"ש המשרד להגנת הסביבה והתובע הראשי אצל משיבה 5 בפני המשיבה כי חסר מידע מקצועי חיוני לבחינת מלוא ההשלכות של המהלך, וכי בנסיבות אלה לא קיימת ולו תשתית מספקת לקידום המהלך או לפרסומו הערות הציבור, צעד בו יש לנקוט רק כשישנה היתכנות משפטית לביצועו. בין היתר ציינה יועמ"ש המשרד להגנת הסביבה כי תכניות בדבר **שינוע תנינים, דרישות בטיחות, אופן**

תפעול המערך, אמצעי פיקוח, ניטור ואכיפה, ומימון לא חובאו לבחינת הגורם המקצועי אצל משיבה.
ואילו התובע הראשי אצל משיבה 5 עמד על חסרון של חוות דעת מומחים בתחומי בטיחות, אבטחה, ניהול סיכונים, וטרינריה ורווחת בעלי חיים.

87. במצב זה, על יסוד מה השתכנעה המשיבה שלא ייגרמו אותם נזקים לסביבה, לרווחתם ובריאותם של התנינים, ולבטיחות הציבור - תכליות שבאחריותה ונובעות מהחוק להגנת חיית הבר וחוק הגנים הלאומיים? גם אם הציג לה משיב 3 מידע כלשהו בעניין זה, מבלי שהועבר לגורמי המקצוע הרלוונטיים, כיצד שקלה והשתכנעה שיש בו כדי לענות על כל הסיכונים הכרוכים בגידול והחזקה של חיית בר גדולה ובלתי צפויה משך עשרות רבות של שנים, באופן התואם את עקרונות ההגנה על חיות הבר בישראל ובעולם?

לכך יש להוסיף שלא הוצג כל מידע בדבר הצורך להשתמש בתנינים, ודווקא בהם, לצרכי שמירה, שנדרש עוד טרם עיסוק בטענה הכוללת בדבר היותם אמצעי מרתיע. האם, למשל, קיימת מכת בריחה מבתי הכלא, ובפרט קציעות, שהציבור לא מודע לה? האם תנינים הם האמצעי המתאים להתמודד עמה, וכיצד נבחן הדבר וביחס לאילו אמצעים? זאת ועוד, מה ייעשה אם יתברר או יוחלט לפתע שאין צורך בתנינים? אין זה מתקבל על הדעת כי החלטה כה רגישה ובעלת השלכות מרחיקות לכת התקבלה על יסוד תשתית עובדתית כה רעועה וחסרה.

88. עוד יובהר כי החלטת המשיבה התקבלה על יסוד הנחת מוצא שגויה כי השימוש בתנינים לצרכי שמירה במתקני כליאה מקובל בעולם. אלא שהדברים נאמרו ביחס למתקן כליאה זמני שהוקם בלב אזור טבעי במדינת פלורידה בארה"ב, בו חיים תנינים בטבע, בעוד שכאן מדובר במצב הפוך – הכנסת חיות בר גדולות ובלתי צפויות למקום שאין הוא טבעי עבורן בשום צורה. מכל מקום, אותו מתקן נסגר לאחרונה, לאחר שפעל במשך כשנה אחת בלבד, משנקשרו בו כשלים תפעוליים וחוקיים רבים, שעלו למשלמי המסים שם כ-1.2 מיליארד דולר.¹

89. שני המומחים עמדו בחוות הדעת שלהם על העובדה כי אין כיום מדינות המתירות שימוש יזום בתנינים כאמצעי אבטחה של מתקן כליאה. וכך מתייחס לדברים ד"ר לידר בסעיף 7 לחוות דעתו:

"לא אותרו תקדימים מקצועיים מבוססים לשימוש יזום בתנינים כאמצעי ביטחוני במתקני כליאה, שניתן ללמוד מהם סטנדרטים, תנאי החזקה, מודי הצלחה, נהלי חירום או מודלים של פיקוח. גם אם קיימים אזכורים תקשורתיים או רעיונות נקודתיים לשימוש בתנינים לצרכי הרתעה, אין בכך כדי להוות בסיס מקצועי מספק לאישור מהלך כזה בישראל. העדר ניסיון השוואתי מבוסס מחזק את הצורך בזהירות יתרה, ובוודאי שאינו תומך בהסדרה רחבה כגון הכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת."

וכך מתייחסת למצב בעולם ד"ר רון (פרק 4 לחוות דעתה):

"המטרות המותרות להחזקת תנינים בשביה הן שימור המין, מחקר, חינוך, תצוגה בגן חיות מאושר, או גידול בחוות גידול מאושרות. באף מדינה בעולם אין חוק המתיר להחזיק בתנינים

¹ ר' בחדשות CBS: Gov. DeSantis confirms Florida's "Alligator Alcatraz" shutting down operations, all detainees www.cbsnews.com/miami/news/florida-alligator-alcatraz-ron-desantis-immigration-relocated, 25.6.2026, יובהר שחלליות לא נבעו מטיפול בתנינים, שלא נדרש במצב זה בו מתקן הכליאה הזמני הוקם בסביבת מחייתם הטבעית.

בשביה ככלי או כאמצעי לאבטחה של מתקן כליאה. ישנם אמנם בתי כלא ספורים המוקפים במכשולים טבעיים ואף באזורים בהם חיים בעלי חיים המסוכנים לאדם בבתי גידולם הטבעיים, כולל תנינים, אבל אין בעולם היום אף מדינה המחזיקה בתנינים או בחיות בר אחרות בשביה במתקן מיוחד ובאופן מכוון במטרה שישמשו ככלי להרג או להרתעה של אסירים (וטוב שכך)."

התעלמות מעמדת גורמי המקצוע ומשיקולים רלוונטיים

90. בהיעדר תשתית עובדתית נאותה, עולה חשש כבד גם לפעולה בהעדר תשתית מקצועית מספקת ואי שקילות כל השיקולים הרלוונטיים (בג"ץ 3638/99 בלומנטל נ' עיריית רחובות, פ"ד נד(4)2202, בפסקה 10 (2000)). המשיבה קיבלה את החלטתה חרף התנגדויותיהם המנומקות והחד-משמעיות של גורמי המקצוע אצל משיבה 5, שלא הוצגה כל עמדה הסותרת אותה, והיעוץ המשפטי למשרדה שלה ולמשיבה 5, תוך התעלמות משיקולים ונתונים מהותיים שהוצגו לה. יודגש כי בהתאם להלכה היה עליה לתת משקל מכריע לחוות הדעת המקצועית וכדי לסטות מכך, נדרשים היו נימוקים כבדי משקל, שלא הוצגו (עע"מ 6315/14, ולפמן תעשיות בע"מ נ' המפקח הארצי על התעבורה, בפסקה 12, 16.2.2016).

91. נציין כי בחוות דעתו המקצועית והמקיפה, ביצע ד"ר לידר ניתוח והערכת סיכונים המצביעים על כך שצעד חריג זה - שימוש בתנינים לצרכי שמירה, ועל אחת כמה וכמה בחסות החריג של סיווג "חיות בר מטופחות" - העוקף את סמכויות הפיקוח והאכיפה של המשיבה 5 - כרוך באיומים רבים לציבור, לסביבה ולתנינים עצמם, בהיותם חיות בר עם צרכי רווחה מורכבים להחזקה בשביה ותוחלת חיים ארוכה של עשרות שנים. יודגש כי היבטים אלו בדבר שמירת הטבע, בטיחות הציבור ושמירה על רווחת בעלי חיים, הם עמודי התווך של מדיניות משיבה 5 בכל הנוגע למדיניות הסחר והחזקה של חיות בר בשביה, לרבות קביעת הגבלות ותנאים רלוונטיים בהיתרים מכת החוק להגנת חיות הבר.

92. מתוך כך ובשל צרכי הפיקוח מוגבלים או נאסרים בהיתרים הסחר והחזקה הפרטית של מינים בעלי צרכי רווחה מורכבים, שהאדם הסביר לא יכול לספקם. מדיניות זו אושרה בבית משפט נכבד זה בעת"מ 30825-06-25 עמותת פורשים כנפיים נ' רשות הטבע והגנים, 14.12.2025. מדיניות משיבה 5 בדבר החזקת חיות בר בשביה קובעת במפורש שיש להבטיח שחיות הבר יוחזקו בתנאים שיספקו את צרכיהן השונים, באופן שימנע מהן סבל ויאפשר להן לקיים התנהגות קרובה ככל האפשר לזו שבטבע. כן נקבע שמינים העלולים לסכן בני אדם, בהם זוחלים גדולים כגון תנינים, יותרו להחזקה בגני חיות, בפינות חי, באתרי חי-בר ובמוסדות מחקר בלבד, בכפוף להצגת תיק ניהול סיכונים שתאשר משיבה 5, בסוגיות כגון מניעה של בריחה, פגיעה במטפלים ופגיעה בקהל, החלת נהלי בטיחות ותכנית לפינוי מקום ההחזקה בעת אירוע חירום. ככל הידוע תכניות אלו לא הוצגו לגורמי המקצוע הרלוונטיים.

מדיניות משיבה 5 בדבר החזקת חיות בר בשביה מצורפת ומסומנת 33.

מדיניות משיבה 5 בנוגע לסחר בחיות בר מצורפת ומסומנת 34.

93. עוד מוסיף ד"ר לידר כי השימוש בתנינים כאמצעי שמירה צפוי להוסיף סיכונים וקשיי תפעול ופיקוח רבים, ומציין בין היתר: "מדובר בהכנסת חיות בר גדולה, מסוכנת, דינמית מארית חיים ובלתי מקומית למערכת ביטחונית תפעולית מורכבת, שבה מתקיימים ממשקי אדם רבים, תפעול שוטף, אירועי חירום אפשריים, אחריות בין-גופית וצורך בתחזוקה ופיקוח לאורך שנים." לדבריו החזקה זו "יוצרת סיכון מקצועי גבוה לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח. תנן אינו אמצעי ביטחון פסיבי, אלא בעל חיים חי, חזק ובלתי צפוי, המחייבת תשתיות מי וגידור, טיפול שוטף, שינוע,

טיפול וטרינרי, מניעת בריחה, פיקוח ותכניות חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים" (סעיף 2 לחוות דעתו). להערכתו המקצועית, סיכונים אלו צפויים להתממש ברמת סבירות גבוהה (ר' טבלה מסכמת בעמ' 6-7 לחוה"ד).

94. כפי שמציין ד"ר לידר, הגם שסיכונים אלה מתעצמים בשימוש במנגנון של "חיית בר מטופחת", שמסיר חלק ניכר מהיבטי הפיקוח והבקרה על החזקה זו, ולא בכדי בוטל בעבר, "המסלול המשפטי הפרטני שבו תוסדר ההחזקה אינו מבטל את ליבת הסיכון המקצועי". זאת מאחר שגם אמצעים רגולטוריים "אינם משנים את עצם העובדה החזקת תנינים במתקנים בטחוניים היא מערכת חיה, מסוכנת וקשה לניהול".

95. לאור זאת והחשש הממשי מפני השלכות ההחזקה של חיית בר גדולה, חזקה ובלתי צפויה זו, שברחיתה עלולה לסכן את בטיחות הציבור ואת הטבע המקומי, כמו גם כרוכה בקשיים רבים לשמירה על רווחתה, סיכם ד"ר לידר סיכם את דבריו בקבעו כי "אין מקום לאפשר החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל, ובוודאי שאין מקום להסדיר שימוש כזה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת". יוער כי הדברים מקבלים משנה תוקף על רקע נסיון העבר בגידול תנינים בישראל שכבר הביא לכשלים חמורים ולהמתה נרחבת של תנינים, בפרט בנסיבות בהן משיב 3 נעדר כל הכשרה או ידע מקצועי בגידול והחזקת תנינים.

96. טענת משיב 2 כי משיב 3 סבור שיש בהחזקת תנינים כדי להרתיע הועלתה מבלי לבסס צורך של ממש ובאופן כוללני בלבד, וממילא לא באופן שיאפשר שקילתה כראוי אל מול השיקולים המנוגדים כבדי המשקל. בנסיבות אלה ניכר כי המשיבה לא שקלה את מלוא השיקולים ולא העניקה להם את המשקל הראוי, אם בכלל. האם, למשל, נסקרו האיומים הנובעים מסיכון קרוב לוודאי של בריחת תנינים, ותרחישי ההתמודדות עמם? מה יקרה במקרה של מפגש בין תנין לאדם במתחם הכלא או בשטח פתוח מחוצה לו? האם בהקשר זה נבחנה הקרבה בין כלא קציעות לבסיס הצבאי קציעות הסמוך? ספק רב, ומכל מקום מידע זה לא הוצג לגורמי המקצוע הרלוונטיים.

97. אם לא די בכך, המשיבה גם הפרה את חובתה הסטטוטורית לשקול שיקולי צער בעלי חיים. מעבר לחובה הכללית לעשות כן ככל שיקול רלוונטי אחר, יצוין שסעיף 12א לחוק להגנת חיית הבר קובע כי "מי שניתנה לו סמכות לפי חוק זה רשאי, בעת הפעלת סמכותו, לשקול שיקולים לצמצום פגיעה ברווחתם של בעלי חיים בהגדרתם בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994, ולקידום מטרותיו של החוק האמור".

מדובר אפוא בסמכות רשות שהיא בגדר סמכות חובה, מתוקף החובה לשקול את כלל השיקולים הרלוונטיים (ר' בעניין ברגר לעיל).

98. אולם גם שיקולים אלו, שהיה עליהם לקבל משקל מכריע בהחלטת המשיבה, לא נשקלו ולא זוכים להתייחסות או נימוק כלשהו במכתבה מיום 14.7.26, ולא ברור איזה משקל ניתן להם, אם בכלל. נוסף ונעמוד על משמעות היבט זה בהמשך, ביחס לאי-חוקיות ההחלטה לפי מבחני חוק צער בעלי חיים.

הפרת החובה לשמוע את מליאת רשות הטבע והגנים

99. נדבך נוסף בחובתה של המשיבה לגבש תשתית עובדתית מלאה ולשקול כדבעי את כלל השיקולים הרלוונטיים הוא בשמיעת מליאת המשיבה 5. נוכח ההיבטים המקצועיים המובהקים הכרוכים בהחלטת המשיבה, הרי שלא היה מקום לקבלה מבלי לשמוע עובר לכך את עמדת המליאה. מדובר

בגורם סטטוטורי הכולל נציגים ממשרדי ממשלה, אנשי מקצוע במגוון תחומים הנוגעים לחיות בר ולהגנת הסביבה, ונציגי ציבור שעניינם בשמירת הטבע והסביבה (סעיף 13(א) לחוק הגנים הלאומיים).

100. לא בכדי נשמעה מליאת משיבה 5 כחלק בלתי נפרד מתהליך גיבוש העובדות בעבר: כל התהליכים הקודמים בעניין זה בוצעו לאחר דיונים אצל מליאת משיבה 5 זאת הן בביצוע ההכרזה הזמנית בשנת 2008, והן בבחינתה מחדש וביטולה בשנים 2009-2013.

101. אולם המשיבה הזדרזה לחתום על ההכרזה מבלי לשמוע את עמדת המליאה, **הגם שבלשכה המשפטית של משרדה ושל משיבה 5 הבהירו כי הנושא יידון כבר בישיבת המליאה הקרובה**. זו כאמור אכן דנה בנושא ביום 20.7.26, ימים ספורים לאחר קבלת ההחלטה, ולמיטב ידיעת העותרת המליצה פה אחד להתנגד למהלך זה.

102. יודגש כי גם אם החוק להגנת חיית הבר אינו מחייב את המשיבה להתייעץ טרם הכרזה על מין כ"חיית בר מטופחת", הרי שבנסיבות העניין - בהן ישנה רשות סטטוטורית מומחית לענייני שמירת טבע ומגוון ביולוגי המחזיקה בניסיון וידע רב, ורשות זו מתנגדת להכרזה מטעמים מקצועיים, נוכח הסמכויות הייחודיות הנתונות לה בנושא והשלכות הרוחב של צעד זה - קמה חובת היוועצות עמה גם בהיעדר חובה סטטוטורית:

"כידוע, ישנן נסיבות שבהן גם אם לא נקבעה חובת היוועצות סטטוטורית (להבחנה בין היוועצות סטטוטורית לבין היוועצות רצונית ראו דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 304-306 (2010) (להלן: ברק-ארז)), חובה זו יכולה לצמוח מחובותיה הכלליות של הרשות המינהלית ובהן החובה לפעול בסבירות והחובה להניח תשתית עובדתית הולמת להחלטותיה" (בג"ץ 5303/16 גרמן נ' שר הבריאות, בפסקה 14(13.11.2018)).

103. לעניין זה יודגש כי חובת ההיוועצות אינה בגדר "מס שפתיים" בלבד, אלא נדבך יסודי בהפעלת שיקול דעת מינהלי תקין, כחלק מחובת ההגינות ותום הלב. על המשיבה היה לקיימה בנפש חפצה, ולתת לה משקל ראוי (בג"ץ 2910/04 מרכז השלטון המקומי בישראל נ' משרד החינוך, בפסקה 30, 15.12.2004). זאת לא רק שלא נעשה אלא גם לא נמצאו טעמים כבדי משקל, ענייניים ומבוססים לסטות מההמלצות המקצועיות. על כך ניתן ללמוד גם מכך שהמשיבה ביכרה לא להמתין לישיבת המליאה שהתקיימה ימים ספורים לאחר מכן.

שרירותיות ושיקולים זרים בהפעלת שיקול הדעת

104. בעוד הטענות המשפטיות שהועלו בפני המשיבה מקבלות מענה רפה בלבד במכתבה ליועמ"ש משרדה, שלא מצביע על התמודדות רצינית עם סוגיית היעדר הסמכות ולא מאיין את החששות והסוגיות המקצועיות שהעלה ד"ר לידר, מכתב זה לא מתיימר כלל להראות שהועמד בפני המשיבה מידע חדש שלא הוצג לגורמי המקצוע, ולא מתיימר להראות שהמשיבה שקלה את השיקולים הרלוונטיים או נתנה להם משקל מספק, אם בכלל. עיקר טענתה היא כי משיב 3 הביע נכונות לקלוט את התנאים.

105. על יסוד אדנים רעועים אלו הודיעה המשיבה ליועמ"ש משרדה כי בהעדר הסכמה לפרסם את הטיוטה להערות הציבור, "תשקול" לחתום עליה מבלי לפרסמה כאמור. למחרת, יום 15.7.26 כבר חתמה המשיבה על ההכרזה.

106. במצב זה, הכשלים הנובעים מהחלטת המשיבה - מראשיתה ועד אחריתה - בוטים וחמורים, באופן המצדיק ביקורת שיפוטית קפדנית. כפי שנקבע בבג"ץ 376/81 לוגסי נ' שר התקשורת, פ"ד לו(2) 449, 460 (1981) שרירותיות היא:

"מעשה שנעשה על-ידי רשות, מבלי לתת את הדעת לנתונים ולנימוקים שלפניה, תוך הסתמכות על כוחה השלטוני ותו לא. לא המירמה שולטת בכיפה במעשה השרירות אלא העדר התחשבות וחוסר תשומת הלב."

הוסיף על כך המלומד זמיר, בספרו "הסמכות המינהלית" בעמוד 3447 (כרך ה', 2020):

"אכן שיקול הדעת הוא חופש לבחור בין אפשרויות שונות, אך אין הוא חופש מוחלט. שיקול דעת אינו קפריזה. רשות מנהלית שמפעילה את שיקול הדעת שלה ללא בירור העובדות הנוגעות לעניין, ומחליטה על יסוד תחושה בעלמא, או שדעתה נחושה להגיע לתוצאה מסויימת ללא תלות בעובדות המקרה, אינה מפעילה שיקול דעת כנדרש בחוק. במקרה זה ניתן לומר על הרשות כי היא פועלת בשרירות. שרירות היא סוג של שחיתות. יש בה חומרה קיצונית. היא עילה לפסול כל החלטה מינהלית."

107. עוד יצוין כי המשיבה מחויבת להפעיל את שיקול דעתה באופן עצמאי, במסגרת סמכויותיה, ובאופן שיהיה בו כדי לקדם את תכליתו של החוק להגנת חיית הבר. אין היא רשאית להפעיל את סמכותה על בסיס שיקולים והשפעות של גורמים אחרים, אף לא שר אחר (בג"ץ 8987/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת, בפסקה 169 לפסק-דין של ממלא מקום הנשיא (בדימ') פוגלמן, והאסמכתאות שם). כך גם אין היא רשאית לעשות שימוש בסמכותה להגשמת מטרות שאין עולות בקנה אחד עם תכלית החוק המסמך, וזאת "גם בעשיית מעשה, שהוא כשלעצמו מותר לה לעשותו, אך היא עושה אותו על סמך טעמים ומניעים, שהם מחוץ לגבולות תחומה" (בג"ץ 241/60 כרדוש נ' רשם החברות, פ"ד ט"ו 1151, 1169 (1961)).

108. בענייננו, אין בהכרזת המשיבה כדי להגשים באופן כלשהו את מטרות החוק להגנת חיות הבר או אפילו את מטרת הקטגוריה של חיית בר מטופחת, כמתואר לעיל. נחפוץ הוא: ההכרזה גורעת ממעמדם של תניני היאור כחיות בר מוגנות וערכי טבע מוגנים, הזכות לרמת ההגנה המחמירה ביותר באמנת CITES, אשר כיום החזקתן כפופה להיתר ופיקוח משיבה 5; וחלף זאת מחילה עליהם סטטוס המצוי כפסע מהכרזה עליהם כ"מזיק". כל זאת נעשה עם שלחי כהונת הכנסת ה-25, בתקופה רגישה בה כל מעשה והתבטאות של שר או נבחר ציבור נבחנים על רקע הבחירות שבפתח.

109. מעבר לחשד כי במסגרת ההכרזה שיקולים מקצועיים נדחקו לקרן זווית, במקרה הטוב, התבטאויות של משיב 2 מצביעות לא פעם על תכלית ענישתית שקשה להלום עם מניעת בריחת אסירים כפי שנטען (לעניין הוכחות תשתית לשיקולים זרים ר' עע"מ 343/09 הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות נ' עיריית ירושלים, בפסקה 39, 14.9.2010; עת"מ 43924-02-25, קהילת קודש וחול (ע"ר) נ' עיריית חולון, בפיסקאות 51-53, 3.8.2025).

110. כך למשל בשידור בערוץ 14 מלפני כחצי שנה אמר: ² "אתם צוחקים... אתם יודעים מה אנחנו רואים אצל המחבלים? הם מתים מפתח, ככה זה צריך להיות, אחרי שהורדתי להם את הקנטינות, את המרמלדות, את השוקולדות, את הפינג פונג, את הטלויזיה, את את הטיפולים האקדמאים - עכשיו הם מפתחים מתנינים, ואני רוצה להביא עליהם תנינים".

בראיון נוסף מיום 19.7.26 בתחנת הרדיו גלי ישראל, נשאל משיב 2 אם יש סיכוי שיהיה "אלקטרו תנינים" בישראל (הכוונה לכלא שהוקם בשטח הגידול הטבעי של תנינים בארה"ב ונסגר) ומסר: ³ "אתם יודעים מה קורה בבתי הסוהר? כמה הם מפתחים? כמה הם אומרים: 'המגינן הזה בן גביר, לא מספיק שהוא כיסה אותנו, עכשיו הוא מביא לנו תנינים'".

ראיון המשיב 2 בערוץ 14 והראיון הנוסף ברדיו צורפו כקבצי וידאו ושמע. קובץ הוידאו מסומן 1.

ובכתבה בה אישר משיב 3 את חפירת התעלה סביב כלא קציעות (נספח 23), צוטט גורם במשרד לביטחון לאומי באומרו: "מי שרצח, טבח ואנס ונהג כחיה - ראוי שחיה תשמור עליו, בדיוק כמותם."

הדברים עולים במובהק גם ממכתבו של משיב 2. בינם לתכלית החוק להגנת חיית הבר או סמכויותיהם של מי מהמשיבים - אין דבר וחצי דבר.

111. גם לאחר הגשת העתירה הקודמת המשיכו משיבים 1 ו-2 לפעול ולהתבטא בנושא ברוח דומה, באופן שמלמד על שימוש בתנינים כאמצעי ענישה ולהדהוד מסרים בתקופה רגישה פוליטית. כך למשל, ביום 4.8.26 הפיצו משיבים אלו סרטון מכלא קציעות בו הם עומדים מעל תעלה צרה ובלתי מותאמת בעליל לצרכיהם הבסיסיים של תנינים, בעוד המשיבה מתארת כי "נראה שהתנאים שיהיו לתנינים מחוץ לבית הכלא הזה, יהיו הרבה יותר טובים ממה שאותם מחבלים, וזה אמירה מאד ברורה, מפורשת כלפי מי ששחטו, רצחו ואנסו בבני עמנו, שמי שעושה מעשים נפשעים כאלה, בסוף ימצא את עצמו ישן כשמחוצה לו תנינים".

סרטון שהפיצו המשיבים 1 ו-2 ביום 4.8.2026 מכלא קציעות צורף כקובץ וידאו וסומן 2.

112. למחרת אף שיתפה המשיבה בדף האינסטגרם שלה פרסום של גורם אחר, ובו תמונה שנוצרה באמצעות בינה מלאכותית, בה היא "מאכילה" תנין בזרוע אנושית כרותה ומגואלת בדם שסביב פרק כף ידה סרט ירוק. הפרסום נושא את הכותרת "הנחיות משקשים" (המרכאות במקור) וכותרת המשנה מהדהדת אף היא את אמירת המשיבה המנוגדת לצו הארעי, לפיו "פיילוט התנינים בכלא קציעות יחל בימים הקרובים".

פרסומים של המשיבים 1-2 מצורפים ומסומנים 35.

113. אופן התנהלות המשיבה, חלף בירור התשתית העובדתית המלאה ודיון בסוגיות המקצועיות כבדות המשקל שעל הפרק, תוך הישענות על גחמות משיב 2 ושקילת שיקולים החורגים מגדרי החוק להגנת חיית הבר, וכל זאת בתקופת בחירות - מלמד כי אצה למשיבה הדרך להכשיר את השרץ בכל מחיר. כל זאת, תוך עקיפת ההתראות החמורות והמנגנונים שעניינם שמירה על שלטון החוק והגנת חיות הבר.

² <https://www.youtube.com/shorts/4gIwK-SBmvA>

³ בדקה 16:28, זמין בקישור <https://www.gly.co.il/item?id=71091>

בנסיבות אלה, נראה כי אף הבקשה לפרסם את ההכרזה להערוך הציבור נעשתה מן השפה לחוץ, ללא נכונות לבחון את הטענות באופן מהותי.

ההכרזה מנוגדת לאיסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים

114. כאמור, סמכות המשיבה לחוקק חקיקת משנה בעניינו כפופה לא רק לחוק המסמך, אלא גם לחוק צער בעלי חיים. אלו עקרונות יסוד לפיהם חקיקת משנה אינה יכולה לסתור חקיקה ראשית. דין ההכרזה להתבטל גם בגין פגיעתה הקשה במי שהיא מייצגת לשמש כאמצעי שמירה בבתי הכלא - התנאים עצמם - תוך הפרת חוק צער בעלי חיים.

115. אינטרס ההגנה על בעלי החיים מוכר ומוגן בשיטתנו המשפטית, ומהווה אחד מאותם עקרונות כלליים שכל דבר חקיקה צריך להתפרש לאורם. כלשונה של כב' השופטת שטרסברג-כהן בבג"ץ 9232/01 "נח" – ההתאחדות הישראלית של ארגונים להגנת בעלי חיים נ' היועמ"ש לממשלה, פ"ד נז(6) 245, 212 (2003) (להלן: "עניין פיטום האווזים"):

"עמדת המוצא לדיונו היא קיומה של חובה להגן על בעלי חיים. חובה זו מושרשת בהלכה היהודית ומוטמעת בשיטתנו המשפטית מימים ימימה. ההלכה היהודית קובעת כי האיסור על צער בעלי חיים מן התורה הוא: "צער בעלי חיים – דאורייתא, ואתי דאורייתא ודחי דרבנן" (שבת, קכח, ב; ראו גם א' ס' אברהם "נסיונות רפואיים בבעלי חיים ובבני אדם" אסיא י(ג) (תשמ"ה) 20, וההפניות שם). על הצורך להגן על בעלי חיים נאמר כי הוא "מהווה חלק מתרבותנו ומתחושה פנימית ערכית ותועלתית כאחד בדבר החובה והצורך להגן על כל אשר נברא עלי אדמות ורוח חיים באפיו" (בג"ץ 6446/96 העמותה למען החתול נ' עיריית ערד, פ"ד נה(1) 769, 778 (1998)), וכן נאמר כי "חברה נאורה נמדדת לא רק ביחסה לבני אדם אלא גם ביחסה לבעלי החיים" (דברי החסבר להצעת חוק צער בעלי חיים, תשנ"ב-1992, בעמ' 298).

116. ההגנה על בעלי החיים היא חלק מההגנה על החלש בחברה, על מי שאינו יכול להילחם על שלו ולזעוק את כאבו. עמד על כך כבוד השופט (כתוארו אז) חשין ברע"א 1684/96 עמותת תנו לחיות לחיות נ' מפעלי נופש חמת גדר בע"מ, פ"ד נא(3) 832, 858 (1997) (להלן: "עניין חמת גדר"):

"תחושת החמלה שאנו חשים כלפי בעל-חיים שמתעללים בו נובעת ממקום עמוק בלבנו, מרגש המוסר שבנו, רגש הנחרד נוכח פגיעה בחלש ובחסר-ההגנה. צאינו מלידה להגן על החלש, ובעלי-חיים הם חלשים. בעל-חיים ליד האדם הוא כילד, תמים וחסר-הגנה. התעללות בילד תזעזע אותנו וכן היא התעללות בחיה. החיה – כמוה כילד – הינה תמימה. אין היא מכירה ברוע ואין היא יודעת כיצד להתמודד עמו. החיה מתקשה להגן על עצמה מפני האדם, והמלחמה בין האדם לבין החיה היא מלחמה בין מי שאינם שווים. האדם מצווה אפוא להגן על החיה כחלק מן הציווי המוסרי להגן על החלש."

117. בית המשפט העליון התייחס לבשורה שהביא עמו חוק צער בעלי חיים ולשינוי נקודת האיוון בקביעת מתחם המידתיות להתעללות אסורה בבעלי חיים, בבג"ץ 6446/96 העמותה למען החתול נ' עיריית ערד, פ"ד נה(1) 769, 800-801 (1998):

"החוק הרחיב את ההגנה על בעלי החיים. מעמדו החדש של ערך ההגנה על בעלי חיים הביא להסטת נקודת האיוון בינו לבין ערכים אחרים. הסטת נקודת האיוון מתבטאת, בין

היתר, בחומרת הפגיעה הנדרשת בערך האחר, בדרגת הוודאות לקיומה של הפגיעה ובחובה לבחור באמצעי שמידת פוגענותו בבעל החיים נמוכה יותר."

118. עיקרון ההגנה על בעלי-חיים מעוגן בשורה של דברי חקיקה. הבולטים הם חוק צער בעלי חיים, חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי-חיים), התשנ"ד-1994, והחוק להגנת חיות הבר. לצד חוקים אלו, משולבות הוראות שעניינן הגנה על בעלי-חיים, בשורת דברי חקיקה העוסקים בנושאים אחרים. כותב כבי' השופט שוחט, לאחר שסקר כמה מחיקוקים אלו:

"יש בזכויות היחסיות הללו, המוקנות בדברי החקיקה הנ"ל, כדי להבהיר שהמשפט הפוזיטיבי הישראלי אינו מתייחס אל בעלי החיים, בכל מצב, כאל חפצים אלא רואה להתייחס אליהם בעניינים מסוימים כאל יצורים חיים בעלי רוח ונשמה והעניק להם הגנה למענם הם". (תמ"ש (ת"א) 32405/01 פלוני נ' פלונית, פסקה 5(ג) (2004)).

119. ברוח זו פסקה כבי' הנשיאה גרסטל כי **"מעמדם של בעלי החיים כבעלי זכויות מוגנות עוגן זה מכבר בפסיקה ובחקיקה בשיטת המשפט הישראלית"**. (ת"א (מרכז) 54789-12-11 הטכניון נ' אל-על (החלטה מ-1.7.2012)).

120. כן ציין כבוד השופט הנדל, ביחס להרחבת ההגנה המשפטית על בעלי החיים כך שכללה גם את עקרון טובת בעל החיים, כי: **"...עצם העיסוק בפתרון שייטיב עם קוף, וודאי בערכאות גלגול שלישי, מעיד על ההכרה המשפטית המתפתחת בסוגית זכויות בעלי החיים וטובתם במשפט הישראלי, הכללי והעברי"**. (רע"פ 5128/16 מדינת ישראל נ' פייגין (15.12.2016)).

121. לעניין החובה לבחון את ההשלכות של הפעולה המינהלית על בעלי-חיים, לקחת בחשבון את האינטרסים שלהם, ולא לפגוע בהם באופן בלתי-מידתי, ר' גם: סעיף 9 לחוק הניסויים בבעלי חיים; בקביעת סטנדרטים לפי חוק צער בעלי חיים (בפרשת פיטום האווזים); בהפעלת סמכויות בנוגע למחלות בעלי-חיים, החזקתם בהסגר ומניעת מטרדים) בג"ץ 1555/90 **"חיים לבעלי-חיים" נ' מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות**, פ"ד מה (1), 83 (1990); בג"ץ 4884/00 **עמותת "תנו לחיות לחיות" נ' מנהל השירותים הווטרינריים בשדה במשרד החקלאות**, פ"ד נח(5) 202, 208-211 (2004); בג"ץ 6449/19 **עמותת תנו לחיות לחיות נ' מנהל השירותים הווטרינריים-משרד החקלאות**, בפסקאות 2 ו-6 (23.8.2021); בהליכי תכנון ובניה (עת"ס 44796-05-12 **במקום – מתכננים למען זכויות תכנון נ' הוועדה לדיור לאומי במחוז ירושלים** (2014), עת"ס 30346-06-16 **ועד פעולה משואה נ' הוועדה לדיור לאומי במחוז ירושלים** (2017); ובסוגיות הנוגעות לחופש העיסוק, כגון מתן רישיונות יבוא וסחר (בג"ץ 2830/05 **צנציפר נ' משרד החקלאות** (2005), בג"ץ 7952/21 **גרינבלט נ' השרה להגנת הסביבה** (2023)).

איסור ההתעללות בחוק צער בעלי חיים

122. חקיקתו של חוק צער בעלי חיים בשנת 1994 עיגנה את חובת ההגנה על בעלי החיים ואת זכותם שלא להיות נתונים להתעללות ולסבל. סעיף 2(א) לחוק קובע עקרון יסודי לפיו: **"לא יענה אדם בעל חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי"**. מאז אף תוקן החוק, בשנת 2015, כך שנקבעה בסעיף 1א2 **חובה מוגברת על מחזיק בבעל חיים "לספק לו את צורכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו"**. לפי סעיף 16 לחוק, דין המדינה לעניין חוק זה כדין כל אדם.

123. תקנה 2 לתקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה שלא לצרכים חקלאיים), תשס"ט-2009 מעגנת את היסוד לשיקולי הגנת בעלי החיים בהתאם לעקרונות המקובלים במדע רווחת בעלי החיים,

וקובעת כי "מטרת תקנות אלה לקדם את רווחת בעלי חיים בהיותם בעלי צרכים גופניים, בריאותיים, התנהגותיים, מנטליים וחברתיים; לסיפוק צרכים כאמור זקוקים בעלי חיים המוחזקים על ידי אדם לתנאים הולמים ולהעשרה סביבתית..."

124. בעניין חמת גדר עמד כבוד השופט (כתוארו אז) חשין על פרשנות איסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים, בהתאם לשלושת העקרונות שלהלן:

125. ראשית, לא נדרשת כוונה להתאכזר לבעל החיים. במישור הפלילי די במודעות להיתכנות גרימת התוצאה בלבד, ואילו בנוגע לקבלת צווים, המעשים נבחנים באופן אובייקטיבי בלבד:

"...ואשר לקבלת סעד אזרחי של צרמניעה, די בכך שמעשי האדם בבעל-החיים עולים - באורח אובייקטיבי - כדי מעשי עינוי, התאכזרות או התעללות. תכלית החוק ניבטת אלינו ממילותיו, וכוונתו היא להגן על בעל-חיים שלא יעוללו להם רע. ומבחינתו של בעל-החיים, מה מנו יהלוך אם האדם המרע לו הוא סדיסט המפיק הנאה מכאבו של הזולת, אדם חסר רגשות שאינו חש בכאב הזולת, או אדם שאפשר יכול שהוא שיכאב את כאב הזולת, אך נכון הוא להתאכזר לבעל-החיים ובלבד שיעשה רצונו? [...]

נדע אפוא זאת, שלעניין מתן צרמניעה, ההכרעה בשאלה אם פלוני עִינָה בעל-חיים, התאכזר אליו או התעלל בו בדרך כלשהי, תיפול על-פי מבחן משפטי אובייקטיבי של הצופה-מן-הצד, לאמור: האם מעשיו של האדם - בתורת שכאלה ובנסיבות העניין - יש שנכון לראותם כמעשי עינוי, התאכזרות או התעללות". (עמ' 846 לפסק הדין).

126. שנית, כדי לקיים את יסוד ההתעללות די בגרימת סבל, פיזי או נפשי, שאינו במידה גבוהה:

"התעללות" היא "התעללות" גם אם אין היא מסבה "סבל-של-מש" ... נתקשיתי להבין, ולא אסכים לפירוש זה המצמצם לחוק... די אפוא בכאב או בסבל - לאו דווקא בדרגה גבוהה במיוחד - כדי לייצר את היסוד השני המקיים התעללות, התאכזרות או עינוי. התעללות בבעל-חיים יכולה שתהא התעללות פיזית - היא ההתעללות שברגיל ניתקל בה - ויכולה שתהא התעללות נפשית. (שם, בעמ' 847-848).

127. שלישית, תנאי לסיווג מעשה כהתעללות הוא העדר צידוק מספק לגרימת הסבל. התקיימותו של יסוד זה תלויה בתכלית לשמה נגרם הסבל ובמידתיותו, קרי האם ישנה תכלית ראויה לפגיעה בבעל החיים והאם מתקיים איזון ראוי בינה לבין עצמת ומשך הסבל הנגרם והאמצעים להשגתה. זאת, בהתאם לשלושת מבחני המשנה של דרישת המידתיות:

"לאחר הקביעה כי פלוני גרם לבעל-חיים סבל וייסורים העשויים לבוא בגדרי עינוי, התאכזרות או התעללות, שומה עלינו לברר ולמצוא לאיזו תכלית עשה פלוני מה שעשה, והאם תכלית היא המשקפת ערך חברתי ראוי? ובמקום שיימצא לנו כי התכלית ראויה, נוסיף ונבדוק האם האמצעי שפלוני נקט אותו הוא אמצעי ראוי? ולבסוף: האם יש שקילות בין הסבל והייסורים שבעל-החיים נושא בהם לבין התכלית והאמצעים, האם נתקיים מבחן ה"מידתיות"? (שם, בעמ' 841).

128. בהמשך נקבעו עקרונות התכלית והמידתיות שוב ושוב כהסדר החולש על האסור והמותר בהתייחסות לבעל-חיים. בין היתר בעניין פיטום האווזים הסתמך בית המשפט הנכבד על מבחן זה, עת הורה על

ביטול פרקטיקה ארוכת שנים שהייתה כרוכה בגרימת סבל רב לבעלי החיים. כך ציינה כבוד השופטת שטרסברג-כהן בפסקה 11 לפסק-דינה:

"ניתן למצוא הקבלה רעיונית בין הדרך שבה הלך בית-המשפט בעניין התנינים, שהיא שימוש במבחני התכלית והמידתיות, לבין העקרונות המנחים את בית-המשפט באזנו בין זכותו של אדם המעוגנת בחוק יסוד לבין זכות אחרת, או בינה לבין ערכים, עקרונות ואינטרסים בעלי אופי ציבורי העשויים להצדיק פגיעה בזכות זו. המבחנים לעריכת האיזון הקבועים בחוקי היסוד הם תכלית הפגיעה בזכות ומידתיות האמצעי להשגת התכלית האמורה... מבחנים אלה משמשים באופן דומה את בית-המשפט לצורך עריכת איזון לא רק בין זכויות אדם אלא גם במקרים אחרים, שענייננו הוא אחד מהם."

129. נבחן דברים אלו כעת על יסוד נסיבות המקרה שלפנינו.

השימוש בתנינים לצרכי שמירה במתקן כליאה: גרימת סבל בלתי מוצדק והפרת איסור ההתעללות

130. כפי שהראינו, הדינים שעניינם משקלו של אינטרס ההגנה של בעלי-חיים בהתנהלות של רשויות המינהל, וההוראות של חוק צער בעלי חיים, מובילות כולן למקום אחד: למבחן התכלית ולמבחני המידתיות. בענייננו, שינוע והחזקה זו כרוכים בגרימת סבל לא מוצדק לתנינים, שאינו עומד אפילו בדרישת התכלית הראויה (או "הערך החברתי הפודה", כמפורט בעניין חמת גדר), ונעדר כל הצדקה או צורך אמיתי. ניישם את מבחנים אלו לפי סדרם:

הפגיעה הקשה שתיגרם לתנינים

131. על מנת לבחון פגיעה או פגיעה מסתברת בבעלי חיים יש להשתמש בשכל הישר ובדבריהם של מומחים, ובלשונו של כב' השופט חשין בעניין חמת גדר (פס' 37):

"אילו תחושות חש התנין בעת המאבק? האם נושא הוא בסבל פיזי? בסבל נפשי? האם חש הוא אך ב"אי נוחות" כשם שאדם יכול שיחוש, למשל, בעת שיעור התעמלות? וכיצד נדע את כל אלה? התנין דמו הוא דם קר ואין הוא כיונקים שדמם דם חם הוא. ולא זו בלבד שהתנין אינו דובר את שפתנו, אלא שביסוריו אין הוא משמיע נאקות כאב ככלב או כחתול. כיצד נדע אפוא תחושותיו של התנין בעת המאבק – מה הן? התשובה לשאלה הינה כמובן זו, שנשעין עצמנו על חוות-דעת המומחים, תוך שאנו נעזרים בשכל הישר ובהיגיון הפשוט. ודבריהם של המומחים הם שינחו אותנו הדרך."

132. פגיעה זו נסקרה בפסקה 6 לחוות הדעת של ד"ר לידר ובפסקה 5 לחוות הדעת של ד"ר רון, שעמדו על צרכיהם המורכבים של תניני היאור מבחינה פיזית, בריאותית, התנהגותית ומנטלית, כך שקשה מאד לענות על צרכיהם בשבייה, לא כל שכן כשתנאי החזקתם מוכפפים לשיקולי בטחון, ולא לצרכיהם הבסיסיים, ובנסיבות של תפעול מורכב של מתקן כליאה. תניני היאור זקוקים לתנאים קפדניים, בין היתר של טמפרטורה, מרחב, צפיפות, הזנה, צורך באזורי יבשה ומים, מקומות מסתור, יחסים והצורך בהפרדה בין פרטים, ניהול מורכב של רבייה, טיפול וטרינרי בשגרה ובחירום ועוד. וכל זאת בהתחייבות למשך זמן רב נוכח אורך חייהם.

133. גם שינוע התנינים מהווה משימה מורכבת ביותר הגורמת בהכרח סבל לתנינים ואף מסכנת את חייהם. הוא כרוך בקשירה, טשטוש, הרדמה והובלה של בעלי חיים במשקל מאות קילוגרמים לכל פרט ובאקלום במקום החדש.

134. ד"ר לידר מצביע על רמת הסתברות גבוהה לפגיעה ברווחת התנינים, המתעצם בהקשר הנוכחי של החזקה שלא למטרות שימור, ומגדיר סיכון זה כקריטי. כך בין היתר: "תנין המוחזק בשבי הוא בעל חיים דינמי. הוא גדל, מגיב לשינויים בטמפרטורה ובעונה מתחרה בפרטים אחרים, עשוי להיפצע או לחלות, והתנהגותו משתנה בהתאם לתנאי החזקה. לכן החזקת תנינאים אינה פעולה חד פעמית של הקמת מתקן, אלא התחייבות ניהולית ארוכת שנים, הכוללת בעלי חיים, מים, גידור, תחזוקה, הזנה, טיפול רפואי, מניעת בריחה, תיעוד, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים." (סעיף 2 בחוות הדעת של ד"ר לידר בנספח 8).

הוא מסכם את הדברים בטבלה זו:

איום מרכזי	תרחיש אפשרי	גורמים הסיכון המגבירים את הסיכון	הסתברות / חשיפה	חומרה	ציון סיכון	רמת סיכון
פגיעה ברווחת בעלי החיים	תנינים מוחזקים בתנאים המוכתבים משיקולי ביטחון ולא מצורכי רווחה, עם סיכון לעקה, פציעות, איכות מים ירודה או טיפול חסר	מטרת החזקה שאינה שימורית, תפעוליים, בלאי, כוח אדם לא מיומן, פיקוח לא רציף	4	4	16	קריטית

135. ד"ר רון מרחיבה על תנאי החזקה הנדרשים להחזקת תנינים בשביה, בהסתמך על מסמכים מקצועיים שנכתבו על ידי מיטב המומחים בתחום בעולם (עמודים 5-7 לחוות דעתה). בין התנאים המינימליים נכלל הצורך בתכנון מקום החזקתם של התנינים באופן המאפשר להם לבטא התנהגות טבעית; מקור מים עמוק ורחב דיו המאפשר להם להתנועע בחופשיות ולטבול את כל הגוף במים; שטח נרחב מחוץ לבריכה עם צומח ומצע מתאימים; ניהול של מספר התנינים במתחם ומניעת צפיפות יתר הגורמת לתוקפנות בין התנינים; אזורים שונים לויסות חום וקור וזאת מאחר שמדובר בזוחלים שוויסות הטמפרטורה של גופם נעשית באמצעות גורמים חיצוניים; אזורי מסתור להפחתת תוקפנות וסטריס; אזורים נפרדים לטיפול ובידוד של תנינים הנדרשים להפרדה או טיפול רפואי; תזונה מתאימה ופיזור באופן שלא יגרום לתחרות ותוקפנות בין התנינים; צוות מיומן ומנוסה ווטרינרים בעלי הכשרה מתאימה ועוד. ד"ר רון מציינת כי את כל אלו יש לבחון טרם הקמת מתחם להחזקת תנינים, לרבות תקציב ואיתור צוות באופן שיתאים לתוחלת חייהם הארוכה של התנינים, שעשויה להגיע עד 100 שנים.

136. הן ד"ר לידר והן ד"ר רון מתייחסים לאלמנט משמעותי נוסף לרווחת התנינים בניהול ארוך טווח של אתר שבו הם מוחזקים: רבייה. ממשק כזה דורש ידע מקצועי נרחב, ותכנית מפורטת. כדי להמחיש את חומרת הערכתו המקצועית, מציין ד"ר לידר מציין כי הערכת הסיכונים שביצע בטבלה בעמ' 6-7 נוגעת לתרחיש מצומצם, "של החזקת תנינים לצורך ביטחוני...ללא הנחה של רבייה יזומה או ניהול מחזורי גידול". הוא מבהיר כי "צפיפות וניהול קבוצות הם גורמי רווחה מרכזיים. תנינים עלולים לפצוע זה את זה, להתחרות על מרחב, מזון, אזורי מנוחה, או מקומות התחממות, ולהגיב באגרסיביות לשינויים בהרכב הקבוצה. הפרדה זוויתית יכולה לשמש כלי למניעת רבייה לא מבוקרת, אך אינה פתרון ניהולי פשוט." ד"ר רון עומדת גם היא על ההשלכות של ניהול רבייה או מניעתה, והדרישות הנובעות מכך. כפי שהיא מציינת, בכל תרחיש, תכנית הממשק צריכה לקחת בחשבון את תוחלת החיים הארוכה של התנינים ואת העובדה שגופם ממשיך לגדול במהלך רב שנות חייהם, כך שגם ללא רבייה,

צפיפותם תלך ותגבר. עוד היא מדגישה שאין להתיר המתה של בעלי חיים בריאים, רק משום ש"אין בהם עוד צורך".

137. בתי כלא מהווים גם כן סביבה מתוחה ומורכבת ביותר, הדורשת מענה למנעד רחב של תרחישים ומצבי חירום. קשה אם כן להבין כיצד הערמת קושי ניהולי ותפעולי נוסף, משמעותי ומורכב כהכנסת חיית בר עצומה ומסוכנת, הדורשת מומחיות ייחודית בגידולה ומסכנת את אנשי הצוות במקום יכולה להשתלב במצב דברים זה. זאת למצער מבלי שיתממשו החששות שהעלה ד"ר לידר בחוות דעתו, בהם החשש כי צרכי ביטחון, שהם השולטים במתקנים עתירי סיכונים מסוג זה, יגברו על צרכי הרווחה של תניני היאור והחשש לפגיעה קשה באדם, שגם היא מצידה מובילה כאמור לחשש לפגיעה בתנינים.

138. ד"ר לידר כאמור מעריך את הסיכון לרווחת התנינים כקריטי וברמת הסתברות גבוהה. ד"ר רון עומדת אף היא על כך שהחזקת התנינים שלא בהתאם לצרכיהם הפיזיים, הבריאותיים, התנהגותיים והחברתיים, כמפורט בחוות דעתה, תגרום להם לסבל חמור.

139. פרסומי משיבים 1-3 מאששים את חששות המומחים. מתיעוד הוידאו שהפיצו משיבים 1-2 מתוך כלא קציעות, ומהשרטוטים שמשיב 3 עצמו הציג (נספח 23) כבר עולה שאין ביכולתו או בכוונתו לספק את התנאים המינימליים הנדרשים לרווחת התנינים ובריאותם, תוצאה צפויה עת החזקתם מוכפפת לצרכיו של מתקן כליאה. כך למשל, תעלות המים שהחל לחפור מבלי להתייעץ עם גורמי המקצוע אינן עומדות בדרישות המינימום שהציגה ד"ר רון (בכלל זה בשל דרישות עומק של לפחות 1.5-2.5 מטרים, עם צורך גם באזור שכשודך רדוד בעומק של כ-30-60 ס"מ, ואזור גדה הדורש שיפוע לאורך 4-6 מטרים מכל צד, חלף זווית הכניסה למים של 90 מעלות שהציג משיב 3, תעלה וגדות במידות לא מתאימות). כך גם השטח המצומצם הנראה בצילום המיועד לבעל חיים גדול עם נטייה לתוקפנות טריטוריאלית כלפי בני מינו, ללא מאגר מים מספק, מעלה את הסיכון לסטרס ופגיעה כתוצאה מתוקפנות בין בעלי החיים שיוחזקו במקום. כל זאת עוד מבלי שהוצגו שלל היבטים חיוניים נוספים המפורטים לעיל.

140. נזכיר כי מלבד הסבל המתמשך, טיפול כושל בתנינים, תוך העצמת הסיכונים הנובעים מכך לרווחתם, לציבור ולסביבה, עמד ביסוד הצעד הקשה בו הומתו כ-270 תנינים בחוות גידול אשתקד, ועלולים בנקל גם כן להוביל לפגיעות קשות, מהמתה ועד שינוע מחדש. מדובר אפוא בסיכון מוחשי שכבר התממש בעבר, ושהחלטת המשיבה אף מעצימה את הסיכון להישנותו באמצעות חסרת מנגנוני הבקרה והפיקוח הנובעים מהגדרת התנינים כ"חיית בר מטופחת".

תכלית השימוש בתנינים

141. התכלית לשמה טוענים המשיבים שהם מבקשים לעשות שימוש בתנינים היא שמירה ואבטחה בבת הכלא, ומניעת בריחה של אסירים. אלא שלא הוצגה תשתית המלמדת על תופעת בריחה של אסירים, ולמיטב ידיעת העותרת בריחות אסירים מכלא גלבוע לפני כחמש שנים היוותה מחזל של ממש,⁴ שהפתרון לו אינו עובר דרך כליאת תנינים והפקדת ביטחון המדינה בכפס. בנסיבות העניין עולה חשש

⁴ ר' לעניין זה מסקנות ועדת הבדיקה הממשלתית לבריחת האסירים מכלא גלבוע (ועדת פינקלשטיין, 2023) לפיה הבריחה התאפשרה עקב כשלי רוחב חמורים ומערכתיים אצל משיב 4, בליבת המודיעין, המבצעים ושגרת האבטחה, לצד מחזלים נקודתיים כמו אי-ביצוע ספירת אסירים תקינה כליל הבריחה והתעלמות מקיומם של חללים תת-קרקעיים בבית הסוהר. www.gov.il/BlobFolder/news/21_05_2023/he/%D7%93%D7%95%D7%97%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%AA%D7%92%D7%9C%D7%91%D7%95%D7%A2.pdf

כבד כי אין מדובר בתכלית האמיתית וכי קיימת לצידה תכלית ענישתית הפוגעת בשלטון החוק, שעניינה הרעת תנאי הכליאה של האסירים. נעיר כי לא בכדי, הצדקת המשיבים להכרזה עוסקת בזוהר האסירים, אלא שמבלי להפחית כחול זה מחומרת מעשיהם, שחזקה שיתנו עליהם את הדין, היא אינה יכולה להכשיר כל מעשה שלטוני.

142. העותרת עמדה לעיל על התבטאויות משיבה 1, משיב 2 וגורם במשרדו ששורתן התחתונה היא "מי שהתנהג כמו חיות - ראוי שחיות ישמרו עליו", והדברים מפורטים גם במכתב הנושא את חתימתו והרי לא רק שקשה למצוא בדברים אלו ערך הרתעני מפני בריחת אסירים, אלא ששימוש אינסטרומנטלי בבעלי חיים כאמצעי ענישה לבר-משפטי לאסירים, פסיכולוגי או אחר, עומד בניגוד להלכה לפיה שלילת החירות הנובעת מעצם המאסר, אינה מצדיקה פגיעה נוספת (בג"ץ 1892/14 **האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון פנים** (13.6.2017), פסי' לד). הדברים מקבלים משנה תוקף בהיותה של תכלית זו פוגענית כלפי בעלי החיים עצמם. דברי המשיב 2 מעלים ספק ממשי בתכלית המוצהרת של המהלך, וממחישים היטב את מטרת השימוש הפסול שמבקשים המשיבים 1-3 לעשות בתנינים.

143. רושם זה מתחזק במצב בו התכלית הנטענת מבקשת לענות על צורך שכלל הידוע אינו קיים במציאות. במצב זה קשה לייחס לתכלית זו משקל של ממש, ביחס לתכלית הענישתית המבוססת היטב בדברי המשיב 2. כפי שנפסק, עת בוחן בית המשפט כיצד לנהוג בנסיבות בהן למעשה מינהלי או חקיקתי מספר תכליות, אין להתעלם מהתכליות המשניות של החקיקה ויש לבחון את השלכותיה ואת הפגיעה בשלטון החוק (בג"ץ 3390/16 **עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' הכנסת**, בפסקה 58 לפסד-דינה של השופטת ברק-ארז 8.7.2021; בג"ץ 1030/99 **חבר-הכנסת חיים אורון נ' יושב-ראש הכנסת**, בפסקה 34, 26.3.2002). בענייננו הדברים פשוטים יותר, משנראה ש"מניעת בריחות" היא לא יותר מעלה תאנה - גם מבחינת יעילות האמצעי וגם מבחינת הצורך מלכתחילה.

הסבל הנגרם לתנינים אינו מידתי

144. מכל מקום, אף לו היינו מניחים שמדובר בתכלית ראויה, הרי שבכך לא די, ויש לבחון את מבחני המידתיות לגופם. הדברים עולים כבר במבחן המידתיות הראשון של **התאמת האמצעי לתכלית**. ראשית, לא נראה שישנה תופעה של בריחות מבתי הכלא, ושתנינים הם אמצעי רלוונטי למנוע אותה. אם לא די בכך - תנינים שרויים במצב ברומציה - הקרוב לתרדמת - במשך מספר חודשים בשנה, בה הם אינם פעילים. מנגד, החזקת התנינים עשויה דווקא לפגוע באבטחה: השימוש בתנינים כרוך בצרכים תפעוליים רבים שעלולים להכביד על מערך האבטחה, ובסיכונים אינהרנטיים, במיוחד בהינתן שמדובר במין גדול וכבד, בלתי צפוי ומסוכן, ושהתנינים לא מבחינים בין אסירים לבין אנשי צוות, או לציבור הרחב במקרה של בריחה.

145. **במבחן האמצעי שפגיעתו פחותה**, מלבד הקושי בהצבעה על קשר רציונלי בין האמצעי לתכלית, בחינת המצב בארץ ובעולם מלמדת שבידי משיב 3 כל האמצעים הטכנולוגיים, האנושיים וההנדסיים שבכוחם להשיג את המטרה הנטענת של מניעת בריחת אסירים, אשר אינם כרוכים בפגיעה ובהתעללות בבעלי חיים. לא רק שאלו אמצעים שיעילותם לא פחותה - אלא שיש להניח שהיא גבוהה יותר במובהק, גם מבחינת היכרות משיב 3 עם השימוש בהם, וגם מבחינת היכולת ללמוד משימוש בכלים כאלו ברחבי העולם - שימוש שלא קיים ביחס לגיוס תנינים.

146. בנוסף לכך במבחן **המידתיות במובן הצר**, באיזון שבין הפגיעה לתועלת, נוטים המאזניים במובהק לטובתם של התנינים. לא רק שקשה להצביע על תועלת בהשגת התכלית הנטענת, אלא שנוכח צרכיהם

המורכבים של תנאים והקושי לספקם בשביה, המתעצם עשרות מונים בתנאי תפעול של מתקן כליאה, שימוש אינסטרומנטלי ומיותר זה טומן בחובו פגיעה קשה, ממושכת ורב-גורמית ביצורים חיים אלה. גם אם, לצורך הטיעון, הייתה תועלת כזו, היא הופכת לשולית לנוכח הפגיעה הקשה והחמורה ביצור חי בעל צרכים מורכבים בלב לבו של מתקן בטחוני, מרחק שנות אור ממתן מענה על צרכיהם הטבעיים של התנאים.

147. מעבר לדברים הללו, לא ניתן להתעלם משיקולים נוספים בבחינת האיזונים- בהם הסיכונים לאסירים, לסוהרים ולציבור, כמו גם הסיכונים הסביבתיים.

הפסול בקבלת ההחלטה בכהונת ממשלת מעבר

148. די בכל האמור לעיל כדי להוביל למסקנה שדינה של החלטת המשיבה בטלות. אלא שהחלטת המשיבה לא התקבלה במצב דברים רגיל – אלא דה-פקטו בכהונת ממשלת מעבר וכאשר כל פעולה נמדדת אל מול אינטרס המשיבים בבחירות הקרובות – כך שמתחם הסבירות לה מצטמצם אף יותר:

149. כעניין מהותי, ממשלת מעבר ממלאת את תפקידה לשם מניעת חלל שלטוני (והשוו: בג"ץ 8815/05 **לנדשטיין נ' שפילגר** (26.12.2005), פס' 10; ר' גם ר' וויל, "תקופת בין השמשות: על סמכויותיה של ממשלת מעבר", משפט וממשל, יג (טבת תשע"א) 167). החלטה שנקבעה בבג"ץ 5167/00 **וייס נ' ראש הממשלה** (25.1.2001), היא כי פעולות ממשלת המעבר צריכות להיעשות רק במסגרת "צורך ציבורי חיוני" (פס' 10 לפסק דינו של כב' הנשיא ברק). עוד הוסיף השופט סולגברג (כתארו אז) כי במצב זה "קיים גם חשש מפני 'כלכלת בחירות', אולי אף 'מחטיפים'; אם לצורך השגת יתרון פוליטי לא הוגן, שישרת את המפלגות החברות בממשלה היוצאת, אם במטרה לכבול את שיקול הדעת של הממשלה העתידית, זו שתקום לאחר הבחירות" (בג"ץ 5403/22 **לביא, זכויות אזרח, מינהל תקין ועידוד ההתיישבות נ' ראש הממשלה, בפסקה 1 לפסק-דינו** (22.9.2022)).

150. אופיה של ההכרזה חורג באופן קיצוני מניחול מאופק ושופך של ענייני הממשלה. לא רק שלא הוצג צורך ציבורי ממשי בהכרזה על תנאים כ"חית בר מטופחת", ודאי שלא צורך דחוף, אלא ההכרזה נוגדת את האינטרס הציבורי במובחן ומסכנת את הציבור, הסביבה והתנאים עצמם. כל זאת, תוך שינוי מהותי של מצב מוסכם מקצועי ואשר קיים שנים ארוכות.

151. גם מהלכים בעלי השלכות תקציביות שזכו לתמיכה ציבורית רחבה, כמו חוספה של טכנולוגיה ותרופות מצילות חיים לסל התרופות, נאסרו על ידי היועץ המשפטי לממשלה, בשל חובותיהם של גורמים שלטוניים לגלות איפוק בהפעלת סמכויותיהם. איסור שאושר על ידי בית המשפט בבג"ץ 2453/06 **ההסתדרות הרפואית בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה** (פס' 2-3 לפסק דינו של כב' השופט גרוניס (21.3.2006)). מקל וחומר הדבר נכון ביחס למהלכים שנויים במחלוקת ושאינן להם הצדקה של ממש, בעלי השלכות תקציביות ממשיות, שסותרים את עקרונות ההגנה על הסביבה ובעלי החיים, המקובלת על המומחים ואף רשות סטטוטורית האמונה על שמירת הטבע בישראל - ללא שמיעת הגורמים הרלוונטיים ובניגוד לעמדות גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי.

152. העיתוי והתנהלותה השרירותית של המשיבה חרף הקשיים המשפטיים הניכרים עליהם הצביעו גורמי המקצוע וכן גורמי הייעוץ המשפטי למשרד להגנת הסביבה ולמשיבה 5, מעלה חשש כי חתימת המשיבה על ההכרזה בכל מחיר הוא חלק מ"כלכלת בחירות". המשיבה אף לא שעתה לבקשה לשמוע את עמדת מליאת רשות הטבע והגנים, וחלף חובתה לשקול את הסוגיות הרבות בכובד ראש מיהרה לחתום על

ההכרזה. היא גם לא שעתה לפניית העותרת בנדון, דווקא בעת שבה הייתה אמורה לנקוט בזהירות גדולה בהפעלת סמכותה.

היה על המשיבה להסדיר את הסוגיה בתקנה ולפרסמה ברשומות

153. אין חולק שהחלטת המשיבה, אף לו הייתה נעשית בסמכות ולאחר הליך מנהלי תקין, מהווה הסדר מהותי בעל השלכות מרחיקות לכת - על מעמדם המשפטי של תניני היאור, רווחתם ובריאותם; על הסביבה ומערכות הטבע; ועל הציבור.

154. אף אם הייתה קיימת למשיבה סמכות פורמלית להסדיר נושא מסוים באמצעות הכרזה, הבחירה בכלי זה כפופה למבחן הסבירות של הכלי המינהלי. בהינתן שמדובר בנושא בעל השלכות רחב נורמטיביות כלליות, וכרוך בסיכון לציבור ובהכרעות ערכיות, הקרובות במהותן להסדר ראשוני, ראוי מכת עקרון שלטון החוק כי יוסדר בחקיקה ראשית, ולמצער להסדירו בתקנות, ולא בהכרזה כפי שפעלה המשיבה (בג"ץ 2740/96, **שנסי נ' המפקח על היהלומים**, בפיסקאות 14-15, 11.8.1997; ור' המבחנים לעניין זה בע"פ 213/56 **היועץ המשפטי לממשלה נ' אלכסנדרוביץ**, פ"ד יא 695, 701 (1957)).

155. זאת גם הייתה עמדת היועצת המשפטית למשרדה של המשיבה, שהובאה בפני המשיבה (נספח 18 פסי 27). דומה שגם המשיבה הייתה סבורה כן, עת ביקשה לפרסם את ההכרזה להערות הציבור (נספח 21).

156. אלא שצעד זה לא בוצע בענייננו, וכפועל יוצא מכך פעולות המשיבים ליישום ההחלטה מתבססות בעיקרן על הכרזה שנעשתה בחליף בזק מבולבל ורצוף פגמים, שלציבור נודע עליו ברשתות החברתיות.

157. יתרה מזו, הפרסום של נורמות חקיקתיות אינו רק כלל בסיסי של המשפט המינהלי, אלא הוא גם תנאי וביטוי בסיסי לשקיפות מינהלית, שהיא עקרון יסוד במשטר דמוקרטי. משצוין בהכרזה, כמו גם בהכרזה משנת 2008 שבוטלה, כי תוקפה הוא מיום פרסומה, הרי שממילא משיב 3 לא היה רשאי לפעול לפיה.

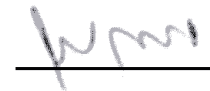
סיכום

158. בשל כל האמור לעיל יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי כמבוקש בפתח העתירה, ולאחר קבלת תצהיר תשובה להפכו למוחלט ולקבוע כי הכרזת המשיבה בטלה, וכן להטיל על המשיבים 1-3 את הוצאותיה של העותרת.

159. העתירה נתמכת בתצהירה של מנכ"לית העותרת, גב' יעל ארקין.

חגית גלוסקא, עו"ד
ב"כ העותרת

אמנון קרן, עו"ד
ב"כ העותרת

תצהיר

אני החתומה מטה, גברת יעל ארקין נושאת ת"ז שמספרה 022208532, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד, וכי אם לא אעשה כן אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק, מצהירה בזה לאמור:

1. אני משמשת כמנכ"לית עמותת תנו לחיות לחיות.
2. תצהירי זה ניתן לתמיכה בעתירה שהוגשה לבית המשפט הגבוה לצדק, מטעמה של עמותת "תנו לחיות לחיות" (להלן – "העתירה") בנוגע להכרזת השרה להגנת הסביבה על תניני יאור כ"חייט בר מטופחת" בהסתמך על החוק להגנת חיות הבר, תשט"ו-1955.
3. העובדות המפורטות בבקשה בנוגע לעותרת ולפניותיה הן אמת. שאר העובדות הן אמת למיטב ידיעתי והבנתי.
4. זהו שמי, זו חתימתי, ותוכן תצהירי אמת.

יעל ארקין

אישור

אני הח"מ, עו"ד חגית גלוסקא, מ"ר 59879, מאשרת בזאת כי ביום 25.8.26 הופיעה בפני הגברת יעל ארקין, המוכרת לי אישית, ולאחר שהזהרתי אותה כי עליה לומר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה בפני נכונות תצהירה דלעיל וחתמה עליו בפניי.

חגית גלוסקא, עו"ד
מ.ר. 59879

חגית גלוסקא, עו"ד

ייפוי כוח

עמותת תנו לחיות לחיות ע"ר 580176832 ממנה בזה את עורכי הדין מהמחלקה המשפטית של עמותת "תנו לחיות לחיות" ארז וול ו/או רוני בן דוד ו/או ליאת שקד ו/או חגית גלוסקא, להיות באי כוחי, להופיע ולפעול עבור העמותה בכל עניין משפטי ובכל הליך בית משפט, בית דין וכל ערכאה משפטית אחרת. מבלי לפגוע בכלליות המינוי הנ"ל יהיו באי כוחי רשאים לעשות ולפעול בשמי ובמקומי בכל הפעולות הבאות, כולן או מקצתן הכל בקשר לעניינים הנ"ל ולכל הנובע מהם כדלקמן:

1. לחתום על ולהגיש בשמי כל תביעה או תביעה שכנגד, ו/או כל בקשה, הגנה, התנגדות, בקשה למתן רשות ערעור, ערעור, דיון נוסף, הודעה, טענה, השגה, ערר, תובענה, עתירה או הליך אחר הנוגע או הנובע מההליך הנ"ל ללא יוצא מן הכלל. כמו כן להודות ו/או לכפור בשמי בכתב אישום במשפטים פליליים בנוכחותי או בהעדרי.
 2. להזמין עדים, למנות מומחים, ולעשות כל הפעולות לפי תקנות סדרי הדין הקיימים כיום ושיהיו קיימים בעתיד, או לבצע כל פעולות בתוקף כל חוק או פרוצדורה אחרת שחלה או שתחול על התביעה או על המשפט הנ"ל.
 3. לחתום ולשלוח התראות מכל סוג, לדרוש הכרזת פשיטת רגל, ו/או פירוק גוף משפטי מכל סוג שהוא ולעשות את כל הפעולות הקשורות והנובעות מהעניין הנ"ל.
 4. לבקש ולקבל חוות דעת רפואית על מצב בריאותי ו/או שיקומי מכל רופא או מוסד שבדק אותי או כל חוות דעת אחרת הנוגעת לעניין הנ"ל.
 5. להופיע בשמי ולייצגני בקשר לכל אחת מהפעולות הנ"ל בפני כל בתי המשפט, בתי דין למיניהם או רשויות ומוסדות אחרים הן ממשלתיים והן אחרים, עד לדרגתם האחרונה.
 6. למסור כל עניין הנוגע או הנובע מהעניין האמור לעיל לבוררות ולחתום על שטר בוררין כפי שבא כוחי ימצא לנכון ולמועיל.
 7. להתפשר בכל עניין הנוגע או הנובע מהעניינים האמורים לעיל לפי שקול דעתו של בא כוחי ולחתום על פשרה כזו בבית המשפט או מחוצה לו.
 8. לגבות את סכום התביעה או כל סכום אחר בכל עניין מהעניינים הנ"ל לרבות הוצאות בית משפט ושכר טרחת עו"ד. לקבל בשמי ובמקומי כל מסמך וחפץ ולתת קבלות ושחרורים כפי שבא כוחי ימצא לנכון ולמתאים.
 9. להוציא לפועל כל פס"ד או החלטה או צו, לדרוש צווי מכירה, עיקולים או פקודות מאסר ולעשות כל הפעולות המותרות על פי חוק ההוצאה לפועל ו/או התקנות על פיו.
 10. לנקוט בכל הפעולות ולחתום על כל מסמך או כתב בלי יוצא מן הכלל כפי שבא כוחי ימצא לנכון בכל עניין הנובע מהעניין הנ"ל.
 11. להופיע בשמי ולייצגני בעניין הנ"ל בפני רשם המקרקעין, לשכת רישום המקרקעין, שלטונות המס, עיריות ומועצות מקומיות, לחתום בשמי ובמקומי על כל בקשה, הצהרה הערות אזהרה ומסמכים אחרים למיניהם ולבצע בשמי כל עסקה המוכרת על פי דין וליתן הצהרות, קבלות ואשורים ולקבל בשמי ובמקומי כל מסמך שאני רשאי לקבלו עפ"י דין.
 12. להופיע בשמי ולייצגני בעניין הנ"ל בפני רשם החברות, רשם השותפויות ורשם האגודות השיתופיות, לחתום במקומי על כל בקשה או מסמך אחר בקשר לרשום גוף משפטי, לטפל ברישומי או מחיקתו של כל גוף משפטי ולטפל בכל דבר הנוגע לו ולבצע כל פעולה בקשר לאותו גוף משפטי.
 13. להופיע בשמי ולייצגני בעניין הנ"ל בפני רשות הרישוי ו/או משרד התחבורה, לקבל מידע שאני רשאי לקבלו על פי דין בשמי ממאגר המידע של רשות הרישוי ו/או משרד התחבורה, לחתום בשמי ובמקומי על כל בקשה, הצהרה ומסמכים אחרים למיניהם ולקבל בשמי ובמקומי כל מסמך שאני רשאי לקבלו על פי דין.
 14. לטפל בשמי בכל הקשור לרישום פטנטים, סימני מסחר וכל זכויות אחרות המוכרות על פי חוק, להופיע בשמי ולייצגני בפני כל רשם או רשות המטפל בעניין כזה.
 15. לחתום בשמי על קובלנות פליליות למיניהן וכן על דרישות עפ"י חוק אסור לשון הרע, תשכ"ה - 1965.
 16. להופיע בשמי ולייצגני בכל תביעה ייצוגית על פי תקנות סדר הדין ועל פי כל חוק.
 17. למנות כל עורך דין לשמש במקומו בכל משא ומתן משפטי לפי יפוי כוח זה.
 18. להעביר את הסמכויות שביפוי כוח זה, כולן או מקצתן, לעו"ד אחר עם זכות העברה לאחרים. למנות ולפטר עו"ד ולמנות אחרים במקומם.
 19. לנהל את ענייני הנ"ל לפי ראות עיניו ובאופן שימצא לנכון ולמועיל בקשר עם ענייני הנ"ל.
 20. הנני מאשר את מעשי בא כוחי או מעשי ממלאי מקומו בתוקף יפוי כוח זה מראש.
- הכתוב דלעיל ביחיד יכלול את הרבים ולהיפך.

ולראיה באתי על החתום היום, 8 בינואר 2026

חתימה:

הנני מאשר/ת את חתימת מרשי הנ"ל.

עו"ד רוני בן דוד
מ"ד 90709

ייפוי כח

עמותת תנו לחיות לחיות ע"ר 580176832 ממנה בזה את עורך הדין אמנון קרן, מ"ר 75902, להיות בא כחי, להופיע ולפעול עבור העמותה בכל עניין משפטי ובכל הליך בית משפט, בית דין וכל ערכאה משפטית אחרת. מבלי לפגוע בכלליות המינוי הנ"ל יהיה בא כחי רשאי לעשות ולפעול בשמי ובמקומי בכל הפעולות הבאות, כולן או מקצתן הכל בקשר לענין הנ"ל ולכל הנובע ממנו כדלקמן:

1. לחתום על ולהגיש בשמי כל תביעה או תביעה שכנגד, ו/או כל בקשה, הגנה, התנגדות, בקשה למתן רשות ערעור, ערעור, דיון נוסף, הודעה, טענה, השגה, ערר, תובענה, עתירה או הליך אחר הנוגע או הנובע מההליך הנ"ל ללא יוצא מן הכלל. כמו כן להודות ו/או לכפור בשמי בכתב אישום במשפטים פליליים בנוכחותי או בהעדרי. להזמין עדים, למנות מומחים, ולעשות כל הפעולות לפי תקנות סדרי הדין הקיימים כיום ושיהיו קיימים בעתיד, או לבצע כל פעולות בתוקף כל חוק או פרוצדורה אחרת שחלה או שתחול על התביעה או על המשפט הנ"ל.
2. לחתום ולשלוח התראות מכל סוג, לדרוש הכרזת פשיטת רגל, ו/או פירוק גוף משפטי מכל סוג שהוא ולעשות את כל הפעולות הקשורות והנובעות מהענין הנ"ל.
3. לבקש ולקבל חוות דעת רפואית על מצב בריאותי ו/או שיקומי מכל רופא או מוסד שבדק אותי או כל חוות דעת אחרת הנוגעת לענין הנ"ל.
4. להופיע בשמי ולייצגני בקשר לכל אחת מהפעולות הנ"ל בפני כל בתי המשפט, בתי דין למיניהם או רשויות ומוסדות אחרים הן ממשלתיים והן אחרים, עד לדרגתם האחרונה.
5. למסור כל ענין הנוגע או הנובע מהענין האמור לעיל לבוררות ולחתום על שטר בוררין כפי שבא כחי ימצא לנכון ולמועיל.
6. להתפשר בכל ענין הנוגע או הנובע מהענינים האמורים לעיל לפי שקול דעתו של בא כחי ולחתום על פשרה כזו בבית המשפט או מחוצה לו.
7. לגבות את סכום התביעה או כל סכום אחר בכל ענין מהענינים הנ"ל לרבות הוצאות בית משפט ושכר טרחת עו"ד. לקבל בשמי ובמקומי כל מסמך וחפץ ולתת קבלות ושחרורים כפי שבא כחי ימצא לנכון ולמתאים.
8. להוציא לפועל כל פס"ד או החלטה או צו, לדרוש צווי מכירה, עיקולים או פקודות מאסר ולעשות כל הפעולות המותרות על פי חוק ההוצאה לפועל ו/או התקנות על פיו.
9. לנקוט בכל הפעולות ולחתום על כל מסמך או כתב בלי יוצא מן הכלל כפי שבא כחי ימצא לנכון בכל ענין הנובע מהענין הנ"ל.
10. להופיע בשמי ולייצגני בענין הנ"ל בפני רשם המקרקעין, לשכת רישום המקרקעין, שלטונות המס, עיריות ומועצות מקומיות, לחתום בשמי ובמקומי על כל בקשה, הצהרה הערות אזהרה ומסמכים אחרים למיניהם ולבצע בשמי כל עסקה המוכרת על פי דין וליתן הצהרות, קבלות ואישורים ולקבל בשמי ובמקומי כל מסמך שאני רשאי לקבלו עפ"י דין.
11. להופיע בשמי ולייצגני בענין הנ"ל בפני רשם החברות, רשם השותפויות ורשם האגודות השיתופיות, לחתום במקומי על כל בקשה או מסמך אחר בקשר לרשום גוף משפטי, לטפל ברישומי או מחיקתו של כל גוף משפטי ולטפל בכל דבר הנוגע לו ולבצע כל פעולה בקשר לאותו גוף משפטי.
12. להופיע בשמי ולייצגני בענין הנ"ל בפני רשות הרישוי ו/או משרד התחבורה, לקבל מידע שאני רשאי לקבלו על פי דין בשמי ממאגר המידע של רשות הרישוי ו/או משרד התחבורה, לחתום בשמי ובמקומי על כל בקשה, הצהרה ומסמכים אחרים למיניהם ולקבל בשמי ובמקומי כל מסמך שאני רשאי לקבלו על פי דין.
13. לטפל בשמי בכל הקשור לרישום פטנטים, סימני מסחר וכל זכויות אחרות המוכרות על פי חוק, להופיע בשמי ולייצגני בפני כל רשם או רשות המטפל בענין כזה.
14. לחתום בשמי על קובלנות פליליות למיניהן וכן על דרישות עפ"י חוק אסור לשון הרע, תשכ"ה - 1965.
15. להופיע בשמי ולייצגני בכל תביעה ייצוגית על פי תקנות סדר הדין ועל פי כל חוק.
16. למנות כל עורך דין לשמש במקומו בכל משא ומתן משפטי לפי יפוי כח זה.
17. להעביר את הסמכויות שביפוי כח זה, כולן או מקצתן, לעו"ד אחר עם זכות העברה לאחרים. למנות ולפטר עו"ד ולמנות אחרים במקומם.
18. לנהל את עניני הנ"ל לפי ראות עיניו ובאופן שימצא לנכון ולמועיל בקשר עם עניני הנ"ל.
19. הנני מאשר את מעשי בא כחי או מעשי ממלאי מקומו בתוקף יפוי כח זה מראש.
20. הכתוב דלעיל ביחיד יכול את הרבים ולהיפך.

ולראיה באתי על החתום היום 13 ביוני 2022

חתימה: עמותת תנו לחיות לחיות

58-037-051-2

הנני מאשר/ת את חתימת מרשי הנ"ל.

עו"ד אהוד מ.ר.
80706

תוכן עניינים

מס'	שם הנספח	עמ'
1	נספח 1 - ההכרזה 15.7.26	39
2	נספח 2 - צו ארעי מיום 2.8.26	41
3	נספח 3 - פסק דין בעתמ 3174-08-26 מיום 25.8.26	47
4	נספח 4 - החלטת ממשלה 6318 העברת סמכויות	53
5	נספח 5- העברת סמכויות בחוק להגנת חיות הבר למנהל רטג 1983	57
6	נספח 6 - הכרזה 8.1.2008	74
7	נספח 7 - ביטול הכרזת חיות בר מטופחות 2013	77
8	נספח 8 - חוות דעת מקצועית - תנינים - נעם לידר -2-7-2026	79
9	נספח 9 - חוות דעת דר תמר רון בנושא הגדרת תנינים כחיית בר מטופחת יולי 2026	88
10	נספח 10 - כתבה מאת עדי חשמונאי שמונה תנינים שנמלטו באזור קיבוץ צאלים, 16.12.2009	101
11	נספח 11 - כתבה מאת ארז ארליכמן מיום 8.5.11 תנין יאור סמוך לצאלים	103
12	נספח 12 - סיוון רהב מאיר כתבה מיום 4.9.11 מרדף אחרי עשרות תנינים שנמלטו בבקעת הירדן	106
13	נספח 13- כתבה מאת לירן תמרי מת התנין שנורה בגן החית 18.8.24	108
14	נספח 14 - חוות דעת משותפת - רטג ושוט - חוות התנינים פצאל 18.01.2024	113
15	נספח 15 - דוח פעולה מנהל אזורחי השמדת תנינים בפצאל	120
16	נספח 16 - כתבה מאת יוסי אלי 20.12.2025	123
17	נספח 17 - כתבה מאת לירן תמרי 1.1.2026	126
18	נספח 18 - מכתב יועצת משפטית המשרד להגנת הסביבה 29-6-26	129
19	נספח 19 - מכתב התובע הראשי לרשות הטבע והגנים מים 5.7.2026	135
20	נספח 20 - תמצית דיון במליאת רטג 20.7.2026	140

מס'	שם הנספח	עמ'
21	נספח 21 - מענה לחווד ודרישה לפרסם את טיוטת ההכרזה להערות ציבור	145
22	נספח 22 - כתבה מאת אילנה קוריאל 22.7.2026	149
23	נספח 23 - כתבה מאת יוסי אלי מיום 23.7.26 כולל תשריטים	154
24	נספח 24 - פניית העותרת לשרים מיום 21.7.2026	160
25	נספח 25 - עדכון מלשכת השר לביטחון פנים מיום 28.7.2026	166
26	נספח 26 - מענה השר לביטחון לאומי 30.7.26	168
27	נספח 27 - עתמ 3174-08-26	173
28	נספח 28 - פניית השרה למנכלית רשות הטבע והגנים 3.8.26	205
29	נספח 29 - פנייה לבכ המשיבים בדבר כוונה להפר את הצו הארעי 4.8.26	207
30	נספח 30 - הצעת חוק תיקון מס 2 לחוק להגנת חיית הבר 1990	209
31	נספח 31 - דיון בועדת משנה החוק להגנת חיית הבר 27.3.89	214
32	נספח 32 - דיון ועדת משנה לחוק להגנת חיית הבר 10.7.1989	216
33	נספח 33 - מדיניות רשות הטבע והגנים החזקת חיות בר בשביה	218
34	נספח 34 - מדיניות סחר בחיות בר רשות הטבע והגנים	240
35	נספח 35 - פרסום המשיבה 1 מאכילה תנין	246

נספח 1

נספח 1 - החכרזה 15.7.26

עמ' 39

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

א' אב, תשפ"ו

15 יולי, 2026

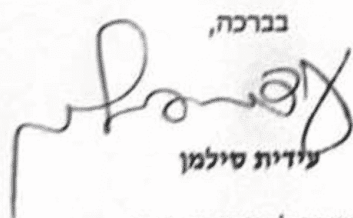
הכרזת חיות בר מטופחות
לפי חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955

בתוקף סמכותי לפי סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955, אני מכריזה כי פרטים של חיית בר ממין תנין היאור (*Crocodylus niloticus*) שטופחו בשביה, הם חיות בר מטופחות כל עוד מתקיימים בהם התנאים שלהלן:

- א. הם תולדה של פרטים שמחוזקים בישראל או שיובאו אליה, והכל כדין.
- ב. הם מוחזקים על ידי גוף ביטחוני כהגדרתו בחוק כלי היריה, תש"ט-1949, בתנאים שקבע המנהל למניעת מערבם לטבע ובכפוף לאישור הצורך הביטחוני בידי השרה להגנת הסביבה.
- ג. הם מסומנים בסימון שקבע המנהל, והמחזיק בהם מסר למנהל את פרטי הסימון.
- ד. הם לא יוצאו מהמקומות שנקבעו אלא באישור המנהל.
- ה. המחזיק בהם יגיש למנהל, לא יאוחר מ-1 בינואר של כל שנה, דיווח שיכלול את מספר הפרטים שברשותו, מספר הפרטים שמתו בשנה שקדמה למועד הדיווח, ואת מספר הפרטים שנולדו ופרטי סימונם, ויצרף לדיווח את תווי הסימון של הפרטים שמתו.

בהכרזה זו, "המנהל" - מנהל הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים.

תוקף ההכרזה חמש שנים מיום פרסומה.

בברכה,

עידית סילמן

השרה להגנת הסביבה

נספח 2

נספח 2 - צו ארעי מיום 2.8.26

עמ' 41

עת"מ 3174-08-26

בבית משפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

תאריך הגשה: 2.8.2026

י"ט אב תשפ"ו, 02/08/2026
תיק 3174-08-26
שופט אברהם רובין

בעניין: **תנו לחיות לחיות, ע"ר 0176832**
באמצעות עו"ד חגית גלוסקא (ט)
דוד ואו ליאת שקד
מהמחלקה המשפטית של תנו ל
רחוב דב פרידמן 8, ת"ד 11047,
טל': 03-6241776, פקס': 41779
דוא"ל: Hagit@letlive.org.il
נייד (עו"ד גלוסקא): 0-4662452
ובאמצעות ב"כ עו"ד אמנון קרן
מחלקתניקה לצדק סביבתי ולהג
הפקולטה למשפטים, אוניברסי
לפניי בקשה למתן צו ארעי וצו ביניים שימנעו נקיטת פעולות לשם
העברת תניני יאור למתקן הכליאה בקציעות, זאת בהמשך
להכרזת המשיבה 1 על תנין היאור כ"חייית בר מטופחת". בעתירה
שהוגשה במקביל לבקשה שלפניי מתבקש ביטולה של ההכרזה
האמורה, שנחתמה ביום 15/7/26.
לאחר שעיינתי בעתירה ובבקשה אני סבור כי הטענות בדבר
הפגיעה הצפויה בתנינים ככל שאלו יועברו למתקן הכליאה
מתוכנן ראויות לבירור ומצדיקות מתן צו ארעי האוסר על ביצוע
העברה כאמור, או ביצוע של כל פעולה הקשורה באיתור או הכנת
תנינים להעברה כאמור, וכך אני מורה.
המשיבים יגישו עד ליום 16/8/26 תגובה לבקשה למתן צו ביניים,
אשר תועבר לשופט התורן.

העותרת/מבקשת

-נד-

1. השרה להגנת הסביבה
2. השר לביטחון לאומי
3. שירות בתי הסוהר
4. היועצת המשפטית לממשלה

קטנות המדינה

*** נחתם דיגיטלית ***

שדרות וולפסון 2, ירושלים

טל': 073-3925666 ; פקס: 073-3925002

5. רשות הטבע והגנים

רח' עם ועולמו 3, גבעת שאול, ירושלים 95463

טל': 02-9700342 ; פקס: 02-5006215

המשיביםבקשה דחופה למתן צו ביניים וצו ארעי

1. מוגשת בזאת בקשה דחופה למתן צו ביניים וצו ארעי עד למתן החלטה אחרת, בהתאם לתקנות 9 ו-9א לתקנות בתי המשפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א-2000.

2. עניינה של העתירה היא בהכרזה שניתנה על ידי המשיבה 1 בתאריך 15.7.2026 לפיה יוגדרו תניני יאור כ"חייית בר מטופחת" לפי החוק להגנת חייית הבר, תשט"ו-1955, תוך גריעת מעמדן כחיות בר מוגנות וביטול הכפפת החזקתן למנגנוני הרישוי והפיקוח הקבועים בחוק. זאת כמענה לבקשת המשיב 2 ולצורך הכשרת השימוש בתנינים במתקני כליאה. כמפורט בעתירה מדובר בהחלטה שהתקבלה בחוסר סמכות, תוך פגמים מהותיים בהליך ובניגוד לדין והיא בטלה.

3. העותרת תבקש צו ביניים וצו ארעי שיאסרו על המשיבים, ובפרט על המשיבים 3 ו-5, לבצע פעולות בהסתמך על ההכרזה, בדגש על פעולות הכרוכות בהובלת תנינים, או פעולות בנייה להכנת תשתית להעברתם, בעצמם או באמצעות אחר והעברת תקציבים לצורך ביצוע ההכרזה. כל זאת עד להכרעה בעתירה.

4. בעתירה פורטו מהלכים, על אודותיהם פורסם בתקשורת, שהמשיב 3 מבצע כבר עתה, בהסתמך על ההכרזה וכדי להוציאה אל הפועל. בכללם תוכנית שפורסמה לבניית מקום לאכלוס תניני יאור סביב לבית הסוהר קציעות, חפירות המבוצעות לשם כך ופגישות עם גורמים מחוות התנינים בחמת גדר שעל פי הפרסומים הביעו הסכמתם למסירת תנינים לרשות המשיב 3. כן פורסם כי הוקצו למימוש פיילוט בנושא 21 מיליון ₪ מתקציב המשרד לביטחון לאומי.

5. לעותרת טענות כבדות משקל כנגד אי-חוקיות ההחלטה ופגמים מהותיים שנפלו בקבלתה. בכלל זה, גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרד להגנת הסביבה ואצל משיבה 5 עצמם אשר התריעו כי היא נעדרת תשתית מקצועית וכי קיימת מניעה משפטית לקדמה.

6. על אף פגמים קיצוניים אלה, המפריכים את חזקת תקינות המינהל, המשיבים 1-3 כבר פועלים להוצאת ההכרזה אל הפועל, תוך קביעת עובדות בשטח. את הסבל שייגרם לתנינים אם יובלו ויוחזקו בתנאים אלו, לא ניתן יהיה לתקן בדיעבד. גם לא את הבזבוז המשווע של כספי ציבור. לפיכך מבוקשים צו ביניים וצו ארעי שימנעו את ביצוע ההכרזה, שלטענת העותרת בטלה מעיקרה, טרם בירור טענות העותרת.

בפרט נוגעים הדברים לכל פעולה כלפי התנינים ביחס לשינועם ולהחזקתם בהתבסס על החלטת המשיבה 1 מושא העתירה, וכן פעולות תשתית ובינוי, הקצאות והתקשרויות לצורך כך.

7. הלכה היא כי צווי ביניים ניתנים "על מנת לשמור על המצב הקיים בעת הגשת הבקשה כדי למנוע שיובא שינוי במצב זה לרעת אחד מבעלי הדין או לטובתו כל עוד תלויים ועומדים ההליכים בבית משפט זה." (בג"ץ 345/61 אל כאזן נ' מנהל שירות השידור (1.12.1961) בעמ' 2366).

8. הלכה נוספת היא כי ההכרעה בבקשות לצווים זמניים מסוג זה נעשית בהתייחס לשני פרמטרים: סיכויי העתירה ומאזן הנוחות. בין פרמטרים אלו מתקיימת "מקבילית כוחות", וכי מירב המשקל בסעד זמני יינתן למאזן הנוחות (בר"מ 7582/12 פריידי נ' משרד הפנים, 13.12.2012). שתי הלכות אלו מטות את ההחלטה בבקשה זו בבירור לטובת העותרת והתנינים ושימור המצב הקיים (ע"מ 25321-04-25 אדם טבע ודין נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה דרום החלטה מיום 21.5.2025, בפסקה 11; בג"ץ 244/00 עמותת שיח חדש למען השיח הדמוקרטי – "הקשת הדמוקרטית המזרחית" נ' שר התשתיות הלאומיות, פ"ד נה(5) 847 (2001) בעניין הקפאת ביצוע החלטות של רמ"י; עת"מ 48282-07-17, עמותת חניכי הישיבות בע"מ שכון ה' נאות יוסף בני ברק נ' עיריית בני ברק, בפיסקה 28, 3.10.2017).

מאזן הנוחות

9. אם תצא ההחלטה אל הפועל טרם בירור הטענות בדבר הפגמים הקיצוניים שנפלו בה, לתניני היאור, רווחתם ובריאותם צפוי נזק בלתי הפיך. מדובר בחיות בר בעלות צרכים מורכבים ביותר להחזקה בשביה, שעל פי המתואר בעתירה ובחוות הדעת המצורפות לה (נספחים 6 ו-7 לעתירה) ישנו ספק רב בעצם התאמת המקום להחזקתם ולאפשרות לספק את צרכיהם

המינימליים. הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח העובדה שהתוכניות למתחם התנינים בכלא, שפורסמה בתקשורת, אינם עומדים בסטנדרטים בסיסיים אלה.

10. כמו כן, פגיעה ברווחתם וסיכון לבריאותם של התנינים קיים גם במהלך לכידתם והובלתם, בהיותם בעלי חיים כבדים, תוקפניים ומסוכנים. לכידתם והובלתם כרוכה בלכידה, ריסון, הרדמה שבצידה סיכון לחייהם, העמסה, נסיעה, פריקה, קליטה ואקלום במיקום חדש.

11. כאמור בחוות דעת מטעם הגורם המקצועי אצל המשיבה 5, באם ייצא מהלך זה אל הפועל הוא צפוי ליצור סיכונים ממשיים גם לציבור ולסביבה, למשל בנסיבות של מגע בין תנין לאדם ובאם יימלטו תנינים מהמתקן לטבע.

12. לעומת זאת, למשיבים 1-3 לא צפוי להיגרם נזק כלשהו בגין המתנה לביצוע ההכרזה עד לבירור העתירה, בהתחשב בהיעדרה של תכלית מהותית של ממש, קל וחומר תכלית דחופה.

13. גם ביחס לפעולות נלוות, שנועדו להכין את השטח להבאת התנינים אל בית הסוהר, נוטה מאזן הנוחות לטובת העותרת – את כספי הציבור המבוזבזים כבר עתה על העבודות לא ניתן יהיה להשיב, זאת בצד החששות הסביבתיות המסתברות ברוב עבודות הבנייה והחפירה. לכן מתבקשים צו ביניים וצו ארעי גם כדי לעצור את הפעולות הללו, לרבות הקצאות תקציביות ומימושן, והתקשרויות עם צדדים כלשהם.

14. בנסיבות העניין גם האינטרס הציבורי, שצפוי להיפגע מביצוע ההכרזה, מחייב בירור טענות אלה לגופן טרם פגיעה בבטיחות הציבור, בסביבה, באינטרס ההגנה על בעלי החיים ובשלטון החוק.

סיכויי התליך

15. בנסיבות העניין, סיכויי העתירה גבוהים. טענות העותרת בדבר חוסר הסמכות שבו ניתנה ההכרזה – המבקשת לגרוע ממעמד של תניני היאור כחיות בר מוגנות ולחסיר את מנגנוני הפיקוח עליהם – כמו גם החליך הפגום שחובל אליה, מבוססים בדין ואף זכו לביטוי פורמלי בעמדות הגורמים המשפטיים והמקצועיים במשרד לחגנת הסביבה ואצל משיבה 5.

16. ההחלטה התקבלה בחוסר סמכות ותוך פגמים בחליך היורדים לשורשו של עניין, ומצדיקים את התערבות בית המשפט הנכבד, ובכלל זה: קבלת ההחלטה על בסיס תשתית עובדתית לא נאותה, מבלי שנשקלו מלוא השיקולים הרלוונטיים, והם בלבד, ותוך הפרה של הוראות חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד-1994. העותרת למדה על ההחלטה לראשונה מפרסומה בתקשורת, מבלי שהתאפשר לה לטעון בנדון עובר לכך, וזאת על אף שהמשיבה 1 עצמה סברה שיש צורך בפרסום טיוטת ההחלטה להערות הציבור.

17. במישור המקצועי, ד"ר נעם לידר, אקולוג ומנהל אגף המדע אצל משיבה 5, מעלה חשש כבד, ברמת סבירות גבוהה, לפגיעה ברווחתם של התנינים. זאת בשים לב כי תניני היאור הינם בעלי חיים גדולים, כבדים, מסוכנים, מאריכי חיים והחזקתם מורכבת לניהול, מסוכנת ואינה רצויה מהבחינה המקצועית במתקן ביטחוני, וכי נוכח צרכי הביטחון המקבלים עדיפות במתקן מסוג זה קיים חשש מובנה כי צרכי הביטחון והתפעול יגברו על צרכי רווחתם של

התנניים. גם מליאת המשיבה 5, שהמשיבה לא נועצה עמה טרם קבלת ההחלטה, המליצה פה אחד להתנגד למהלך.

18. דברים אלו מקבלים משנה תוקף בחוות דעתה של ד"ר תמר רון, מומחית לזואולוגיה ויועצת בינלאומית בכירה לשמירת המגוון הביולוגי, המתמחה בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת טבע, וכן בטיפול בחיות בר בשביה ובמקלטים, המצביעה על החשש הממשי לפגיעה ברווחת בעלי החיים, המנוגדת לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994.

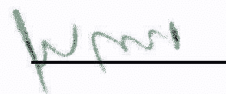
19. עוד יובהר כי החלטת המשיבה מהווה צעד חסר תקדים בעולם, בו מתבקש להחזיק בחיות בר, ותנניים בפרט, למטרות שמירה במתקני כליאה. צעד זה מנוגד לא רק למדיניות הישראלית והבינלאומית בדבר הגנה על חיות הבר והמגוון הביולוגי, אלא מעלה קשים משפטיים רבים. בארה"ב ניסיון אחר להקים מתקן כליאה זמני בלב אזור טבע המהווה שטח מחיה של תנניים נכשל ונסגר לאחר פרק זמן קצר, לא לפני שעלה למשלמי המיסים שם למעלה ממיליארד דולר.

20. בשל כל אלו יתבקש בית המשפט הנכבד לתת צו ארעי ולאחר מכן צו ביניים כאמור לעיל.

21. האמור בבקשה זו מתבסס על העובדות המפורטות בעתירה ונתמכות בתצהיר של מנכ"לית העותרת, הגב' יעל ארקין.

חגית גלוסקא, עו"ד
ב"כ העותרת

אמנון קרן, עו"ד
ב"כ העותרת

תצהיר

אני החתומה מטה, גברת יעל ארקין נושאת ת"ז שמספרה 022208532, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד, וכי אם לא אעשה כן אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק, מצהירה בזה לאמור:

1. אני משמשת כמנכ"לית עמותת תנו לחיות לחיות.
2. תצהירי זה ניתן לתמיכה בבקשה לצו ביניים וצו ארעי שהוגשה לבית המשפט לעניינים מנהליים בירושלים, מטעמה של עמותת "תנו לחיות לחיות" (להלן – "העתירה") בנוגע להכרזת השרה להגנת הסביבה על תניני יאור כ"חייית בר מטופחת" בהסתמך על החוק להגנת חייית הבר, תשט"ו-1955.
3. העובדות המפורטות בבקשה בנוגע לעותרת ולפניותיה הן אמת. שאר העובדות הן אמת למיטב ידיעתי והבנתי.
4. זהו שמי, זו חתימתי, ותוכן תצהירי אמת.

יעל ארקין

אישור

אני הח"מ, עו"ד חגית גלוסקא, מ"ר 59879, מאשרת בזאת כי ביום 30.7.26 הופיעה בפני הגברת יעל ארקין, המוכרת לי אישית, ולאחר שהוזהרתי אותה כי עליה לומר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה בפני נכונות תצהירה דלעיל וחתמה עליו בפניי.

חגית גלוסקא, עו"ד
מ.ר. 59879

חגית גלוסקא, עו"ד

נספח 3

**נספח 3 - פסק דין בעתמ 3174-08-26
מיום 25.8.26**

עמ' 47

עת"מ 26-08-3174

**בית משפט מחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים**

עותר

תנו לחיות לחיות (ע"ר), עמותה 580176832
ע"י ב"כ עו"ד חגית גלוסקא ואח' מהמחלקה המשפטית של תנו לחיות לחיות
וכן עו"ד אמנון קרן מהקליניקה לצדק סביבתי ולהגנה על זכויות בעלי חיים
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

מרחוב דב פרידמן 8, ת"ד 11047, רמת-גן 520010
טל': 03-6241776, פקס: 03-6241779
כתובת דוא"ל: Hagit@letlive.org.il

- נ ג ד -

משיבים

1. השרה להגנת הסביבה
 2. השר לביטחון לאומי
 3. שירות בתי הסוהר
 4. היועצת המשפטית לממשלה
- ע"י פרקליטות מחוז ירושלים - אזורי
מרח' מח"ל 7, ירושלים 9149301 ת"ד 49333
טל': 02-6468053, פקס: 073-3920000
כתובת דוא"ל: ez-jer@justice.gov.il

5. רשות הטבע והגנים
- ע"י ב"כ עוה"ד אילנה בראף-שניר ואח'
ממשרד הררי טויסטר ושות' עורכי דין
מדרך בן גוריון 2 רמת גן
טלפון: 03-7553880, פקס: 03-7553801

בקשה מוסכמת למחיקת העתירה המינהלית

פסק דין	י"ב אלול תשפ"ו, 25/08/2026
תיק	3174-08-26
שופט נמרוד פלקס	
בהתאם להסכמת הצדדים נמחקת בזה העתירה דנן, ללא צו להוצאות. הסעד הארעי יעמוד בעינו כהסכמת הצדדים ובתנאיה. לא נעלמה מעיני עמדת שר הבט"פ. דומני כי אין בעמדה זו כדי לגרוע מזכות העותרת לחזור בה מעתירתה ואין בכך כדי להביע דעה באשר לטענות מי מהצדדים לכאן או לכאן. באשר לוגיית הותרת הסעד הארעי בעינו הרי, שמקובלת עלי עמדת הצדדים לפיה הדין הנוהג ואף הפרקטיקה המקובלת הם שניתן להותיר סעד זמני בעינו לתקופת מה אף כאשר העתירה בגדרה ניתן הסעד נמחקה. 1. עניין העתירה בהחלטת השרה להגנת הסביבה מיום 15.7.2026 להכריז על תנין היאור כחיית בר מטופחת (נספח 1 לעתירה). 2. ריבית 2.8 2026 בית המשפט הנכבד נתן צו ארעי בדלקת. *** נחתם דיגיטלית ***	

"לפניי בקשה למתן צו ארעי וצו ביניים שימנעו נקיטת פעולות לשם העברת תניני יאור למתקן הכליאה בקציעות, זאת בהמשך להכרזת המשיבה 1 על תנין היאור כ"חיית בר מטופחת". בעתירה שהוגשה במקביל לבקשה שלפניי מתבקש ביטולה של ההכרזה האמורה שנחתמה ביום 15/7/26.

לאחר שעיינתי בעתירה ובבקשה אני סבור כי הטענות בדבר הפגיעה הצפויה בתנינים ככל שאלו יועברו למתקן הכליאה כמתוכנן ראויות לבירור ומצדיקות מתן צו ארעי האוסר על ביצוע העברה כאמור, או ביצוע של כל פעולה הקשורה באיתור או הכנת תנינים להעברה כאמור, וכך אני מורה".

3. לאחר קבלת העתירה, המדינה בחנה את שאלת הסמכות העניינית לדון בה. בהתאם לסעיף 15(1) לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000 סמכותו של בית המשפט הנכבד לא תכלול עתירה שהסעד העיקרי המבוקש בה ענינו התקנת תקנות, לרבות ביטול תקנות, הכרזה על בטלותן או מתן צו להתקין תקנות. סעיף 3 לחוק הפרשנות, תשמ"א-1981 מגדיר "תקנה" כהוראה שניתנה מכוח חוק והיא בת-פעל תחיקתי. הכרזה על חיית בר כחיית בר מטופחת מכוח סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955 הינה הכרזה בעלת היבט נורמטיבי ועל כן ראו בה בעבר כתקנה בת פועל תחיקתי. בהתאם לאמור, עמדת המדינה היא, כי הסמכות העניינית לדון בעתירה כפי שהוגשה נתונה לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק (בג"ץ). מבלי להביע עמדה בנושא ולשם היעילות הדיונית העותרת אינה מתנגדת למחיקת ההליך בהסכמה לשם הגשתו לבג"ץ.
4. בנסיבות אלה הצדדים מסכימים על מחיקת העתירה תוך שהעותרת מודיעה על כוונתה להגיש את העתירה מחדש לבג"ץ.
5. ההסכמה על מחיקת העתירה היא תוך שכל אחד מהצדדים שומר על מלוא טענותיו ואין בהסכמה זו כדי להוות הסכמה לויתור על טענה כלשהי של מי מהצדדים.
6. בהקשר זה יצוין, כי השר לביטחון לאומי הגיש סמוך לקבלת העתירה בקשה לייצוג נפרד ליועצת המשפטית לממשלה. ובקשה זו נדחתה ביום 18.8.2026.
- השר לביטחון לאומי ביקש לצרף לבקשה זו את עמדתו המובאת במכתב המצורף.
7. בשים לב לכך שהבקשה לייצוג נפרד נדחתה, ולכך שבקשה זו מוגשת תוך שהצדדים שומרים על מלוא טענותיהם ביחס לטענות המהותיות (אך מובן כי המדינה לא תעלה טענת סעד חלופי לפני בג"ץ), המדינה מבקשת כי בית המשפט הנכבד יורה על מחיקת העתירה.
8. בשים לב לעובדה כי ניתן בהליך זה צו ארעי עד למתן החלטה אחרת, העותרת מבחירה כי הסכמתה למחיקה כפופה להחלטה של בית המשפט להותיר את הצו הארעי בתוקף עד להחלטה בבקשה לצו ארעי שתוגש לבג"ץ וכל זאת בתנאי שהעתירה והבקשה לצו ארעי יוגשו לבג"ץ על ידי העותרת בתוך 10 ימים מיום החלטת בית המשפט הנכבד בבקשת המחיקה שבנדון. המדינה מסכימה להותיר את הצו הארעי בתוקף כאמור.
9. לענין טענת השר לביטחון לאומי ולמען הסר ספק, העותרת מבקשת להפנות את בית המשפט הנכבד להכרה שניתנה בפסיקה בסמכותו של בית המשפט להותיר בתוקף סעד זמני שניתן על ידו עד לקבלת החלטה בבקשה לסעד זמני על ידי הערכה אליה מועבר הדיון. (ראו בענין זה בפסקה 9 ברע"א 5768/12 אביב ס.ה.ר נכסים מניבים בע"מ נ' עו"ד ארז חבר – מנהל מיוחד לחברת מגדל הזוהר לבניין בע"מ (בפירוק)(25.10.2012) וכן בפסקה 13 בת"א 53466-02-16 שרות "אייל" נהגי סנדרים בע"מ נ' חברת החשמל לישראל בע"מ, 15.3.2016).

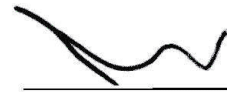
ממילא, מוסמך בית המשפט לתת סעד זמני לפי התנאים שהוסכמו בהתאם לתקנה 43(א) לתקנות בתי המשפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א-2000.

10. לאור האמור מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על מחיקת העתירה תוך הותרת הצו הארעי בתוקפו כמבוקש עד להחלטה בבקשה שתוגש לבג"ץ והחזר אגרה בהתאם לתקנות.

י"א אלול תשפ"ו, 24.8.2026

קרן יוסט-רוזנבלום, עו"ד
פרקליטת מחוז ירושלים - אזרחי

חגית גלוסקא, עו"ד
ב"ב העותרת

מדינת ישראל
המשרד לביטחון לאומי
לשכת השר לביטחון לאומי

בלמ"ס

ט' באלול תשפ"ו
22 באוגוסט 2026
סימוכין - 5700-0084-2026-001983

לכבוד
פרקליטות מחוז ירושלים אזרחי

שלום רב,

הנדון: עתמ 3174-08-26 - תגובת השר לביטחון לאומי

להלן תגובת השר לביטחון לאומי ל"בקשה מוסכמת למחיקת עתירה מנהלית":

1. ראשית, לאור המחלוקת המהותית שקיימת בין השר ובין היועצת המשפטית לממשלה בנושא העתירה - השר הגיש בקשה לייצוג נפרד ביום 3.8.26, יום הגשת העתירה, ותזכורת לאי קבלת מענה לבקשה זו ביום 9.8.26.
2. כעת נמסר כי הבקשה נדחתה ביום 18.8.26.
3. שנית, כך או אחרת השר לביטחון לאומי הודיע ליועצת המשפטית לממשלה כי יש לראות בבקשתו אף פנייה מוקדמת במסגרת החובה למיצוי הליכים. השר הבהיר שבכוונתו לעתור לבג"צ לגבי אי אישור ייצוג נפרד בנושא זה ואי קביעת נהלים או הנחיות לפי מצוות בית המשפט העליון. עתירה זו תתייחס, בין היתר, לאי ציות היועצת המשפטית לממשלה לפסק דינו של בית המשפט העליון בבג"צ 31238-09-24 השר לביטחון לאומי נ' היועצת המשפטית לממשלה (9.3.2025) שקבע כי על היועצת המשפטית לממשלה לקבוע "נוהל מוגדר שיסדיר את סוגיית הייצוג הנפרד". היועצת מבקשת להשאיר לעצמה את הכוח לנהל את מדינת ישראל תוך התעלמות מעמדת הממשלה ולפיכך היא עושה דין לעצמה תוך התעלמות, לא, רק מעמדת הממשלה, אלא אף מהחלטות בית המשפט העליון שניתנו בעניינה.
4. שלישית, השר אינו סבור שיש מקום למתן "הסכמה" מטעם המדינה לחזרת העותרים מהעתירה. העותרים הגישו עתירה וברצונם הם יכולים לחזור ממנה, ללא צורך בקבלת הסכמה. ברור לשר שהצגת ה"הסכמה" היא ניסיון "לקבע" את עמדת "הממשלה" (שאינה אלא עמדת היועצת המשפטית לממשלה העומדת בסתירה לעמדת הממשלה) בדיון עתידי בבית המשפט העליון, ככל שיתקיים דיון כזה, שלא כדן.
5. רביעית, מעבר לאמור, השר סבור שלהסכמת היועצת המשפטית לממשלה בנושא הסמכות העניינית יש השלכות על סיווג טיב התקנה בסוגיה זו ועשויות להיות לה, אפוא, השלכות מהותיות על תוכן הדיון. השר אינו סבור כי עמדת הייעוץ המשפטי לממשלה נכונה, בהכרח,

מדינת ישראל
המשרד לביטחון לאומי
לשכת השר לביטחון לאומי

וודאי אינו סבור שיש מקום לקבוע מסמרות בסוגיה זו, כבר בשלב זה, כעולה מעמדת היועצת המשפטית לממשלה המובאת בבקשה.

6. חמישית ואחרונה, השר סבור כי הפירוש היחיד לטענת העותרים לפיה בית המשפט אינו מוסמך לדון בעתירה - הינה שבית המשפט אינו מוסמך גם לתת צו זמני במסגרתה, ולפיכך מתבקש בית המשפט לדחות את הבקשה לצו זמני.

נא צרפו תגובתנו כנספח לבקשה הנזכרת, עם הגשתה לבית המשפט.

באהבת ישראל,

ח"כ איתמר בן גביר
השר לביטחון לאומי

נספח 4

נספח 4 - החלטת ממשלה 6318 העברת סמכויות

עמ' 53

העברת סמכויות לפי חוק הגנת חיות הבר התשט"ו-1955 משר החקלאות לשר לאיכות הסביבה

החלטה מספר 6318 של הממשלה מיום 19.11.1995.

סוג: החלטות ממשלה • מספר החלטה: 6318 • ממשלה: הממשלה ה-25, יצחק רבין •
תאריך פרסום: 19.11.1995 • תאריך עדכון: 03.12.2023

נושא ההחלטה:

העברת סמכויות לפי חוק הגנת חיות הבר התשט"ו-1955 משר החקלאות לשר
לאיכות הסביבה

מחליטים:

בהמשך להחלטת הממשלה מס. 6014 מיום
20.8.95:

א. בהתאם לסעיף 30 לחוק יסוד הממשלה, להעביר לשר
לאיכות הסביבה את הסמכויות הנתונות לשר החקלאות
ואת החובות המוטלות עליו לפי חוק הגנת חיות בר,
התשט"ו-1955 (להלן - החוק), למעט הסמכויות
המפורטות להלן:

1) הסמכות (לפי סעיף 3 לחוק) להתיר בהיתר צידה
כללי או מיוחד צידת חיות בר מוגנת למניעת
נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי
ולמניעת מחלות מידבקות בהם, ובלבד שהפעלת
סמכות זו בידי שר החקלאות תיעשה לאחר
התייעצות עם השר לאיכות הסביבה.

2) הסמכות (לפי סעיף 15 לחוק) להעביר למנהל רשות שמורות הטבע את סמכויותיו להתיר בהיתר צידה, כללי או מיוחד, צידת חיית בר מוגנת למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מידבקות בהם, ולהטיל בצו על רשות שמורות הטבע תפקידים לביצוע הסמכויות כאמור בפיסקה 1) לעיל.

ב. תימשך כבעבר העברת והטלת הסמכויות והתפקידים לפי סעיף 15 לחוק - בהתאם לאמור בסעיף א(2) לעיל - על רשות שמורות הטבע ומנהלה, אשר יפעלו בביצוע סמכויות ותפקידים אלה על-פי הוראות והנחיות שר החקלאות.

ג. השר לאיכות הסביבה ושר החקלאות יביאו לממשלה, תוך שלושה חודשים, הצעה לתיקון החוק בכל הנוגע מהחלטה זו. בהצעת התיקון יוסדרו העניינים המחייבים התייעצויות הדדיות בין השרים.

ד. השרים ימנו צוות שיגיש להם, תוך שלושה שבועות, נוהל להתייעצויות ביניהם בעניינים המתחייבים מהצעה זו בכלל, ובנושאי הכרזה על מזיק ועל חיית בר מטופחת, בפרט.

הנוסח המחייב של החלטות הממשלה הינו הנוסח השמור במזכירות הממשלה.
הנוסח המחייב של הצעות חוק ודברי חקיקה הנזכרים בהחלטות הינו הנוסח המתפרסם ברשומות.
החלטות תקציביות כפופות לחוק התקציב השנתי.

RSS

צרו קשר עם משרדי הממשלה

תנאי שימוש

תמיכה

התקשרו למוקד 1299

למענה אנושי בצ'אט - מוקד 1299

תמיכה טכנית בשירותים מקוונים

מוקד מענה ממשלתי מרכזי

פנייה לאבטחת מידע

מידע נוסף

אודות האתר

הצהרת נגישות

מפת האתר

חופש המידע

שימוש בקבצי "cookies"

נספח 5

**נספח 5- העברת סמכויות בחוק
להגנת חיות הבר למנהל רטג 1983**

עמ' 57

רשויות

ילקוט הפרסומים

7 בספטמבר 1983

2958

כ"ט באלול תשמ"ג

מספר	תיאור	מספר	תיאור
2854	קביעת סמל דת' תיאום אינפלציוני לפי חוק בסיס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה)	2854	הודעות על קביעת סמל מלאי מקומם של שרים
2857	מינוי וביטול מינוי של מנהל נמל לפי חוק רשות הנמלים	2854	הודעות על שובם של שרים לארץ
2858	הודעות לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור)	2854	הודעות על מינוי שופטים
2860	מתירים לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים	2854	מינוי הבריס לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה לפי חוק שירות המדינה (משמעת)
2861	מועד גוסף להגשת בקשות לרשימות למוניות לנצי צה"ל לפי חקנות התעבורה	2855	הסמכה לפי פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)
2861	הגשת תלונה לפי חקנות מניעת חצץ	2855	אישור הפיקוח מקרקעי יעור למקרקעי ציבור לפי חוק המקרקעין
2861	בחירת רב עיר ברשות מקומית	2855	אצילת סמכות לפי פקודת זכינות החשמל
2862	הודעות לפי חוק התכנון והבניה	2855	העברה סמכויות לפי חוק להגנת חיות הבר
2866	הודעות מאת הכונס הרשמי	2855	מינוי פקיד גביה לפי חוק הביטוח הלאומי
2866	הודעות מאת האפוטרופוס הכללי	2855	קביעת רשימת חברי ועדות נכות לפי חקנות הביטוח הלאומי
2867	דו"ח שברתי של בנק ישראל על מחזור הכסבע	2855	הודעה בדבר מתעצ ציבורית לרווחת פוהרים
2867	הודעות מאת הציבור	2856	מינוי ועדות רפואיות לעונן גימלת גידידת
2868	חיקון טעויות דפוס	2857	תקן רשיון למורד לפי פקודת המדינות

הודעה על קביעת מועד מקומי של שר

לפי חוק יסוד: הממשלה

בהתאם לסעיף 41(ב) (1) לחוק יסוד: הממשלה,¹ מודיעים בזה שהממשלה קבעה, לפי סעיף 20 לחוק האר מור, כי שר החינוך והתרבות יכהן כממלא מקומו של שר הפנים והשר לעניני דתות מיום שובו של שר החינוך והתרבות לארץ, עד שובו של שר הפנים והשר לעניני דתות לארץ.

ח' באלול התשמ"ג (17 באוגוסט 1983) דן מירדור
(חמ 3-57) מוכיר הממשלה
1 ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

הודעה על קביעת מועד מקומי של שר

לפי חוק יסוד: הממשלה

בהתאם לסעיף 41(ב) (1) לחוק יסוד: הממשלה,¹ מודיעים בזה שהממשלה קבעה, לפי סעיף 20 לחוק האמור, כי סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון יכהן כממלא מקומו של שר האנרגיה והתשתיות מיום י"ג באלול התשמ"ג (22 באוגוסט 1983) עד שובו של שר האנרגיה והתשתיות לארץ.

י"ד באלול התשמ"ג (23 באוגוסט 1983) מוכיר ניר
(חמ 3-57) המשנה למוכיר הממשלה
1 ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

הודעה על שובו של שר לארץ

לפי חוק יסוד: הממשלה

מודיעים בזה כי השר אריאל שרון שב ארצה ביום ח' באלול התשמ"ג (17 באוגוסט 1983).
ח' באלול התשמ"ג (17 באוגוסט 1983) דן מירדור
(חמ 3-57) מוכיר הממשלה

הודעה על שובו של שר לארץ

לפי חוק יסוד: הממשלה

מודיעים בזה, לפי סעיף 20 לחוק יסוד: הממשלה,¹ כי שר החק שר ארצה ביום ט' באלול התשמ"ג (18 באוגוסט 1983).
ט' באלול התשמ"ג (18 באוגוסט 1983) דן מירדור
(חמ 3-57) מוכיר הממשלה
1 ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

הודעה על שובו של שר לארץ

לפי חוק יסוד: הממשלה

מודיעים בזה, לפי סעיף 20 לחוק יסוד: הממשלה,¹ כי שר החינוך והתרבות שב ארצה ביום ט' באלול התשמ"ג (18 באוגוסט 1983).
י' באלול התשמ"ג (19 באוגוסט 1983) דן מירדור
(חמ 3-57) מוכיר הממשלה
1 ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

הודעה על מינוי שופט

לפי חוק השופטים, התשי"ג-1953

בהתאם לסעיף 25 לחוק השופטים, התשי"ג-1953,¹ אני מודיע כי בתוקף סמכותי לפי סעיף 10(3) לחוק האמור, ובהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, מינית את אורי קיטאי, שופט של בית משפט שלום, לכהונה בפועל כשופט בית המשפט המחוזי בחיפה, מיום כ"ג באלול התשמ"ג (1 בספטמבר 1983) עד יום כ"ד בכסלו התשמ"ד (30 בנובמבר 1983).

ח' באלול התשמ"ג (16 באוגוסט 1983) משה נסים
(חמ 3-60) שר המשפטים
1 ס"ח התשי"ג, עמ' 149.

הודעה על מינוי שופט

לפי חוק השופטים, התשי"ג-1953

בהתאם לסעיף 25 לחוק השופטים, התשי"ג-1953,¹ אני מודיע כי בתוקף סמכותי לפי סעיף 10(3) לחוק האמור, ובהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, מינית את אהרון אמינוף, שופט של בית משפט שלום, לכהונה בפועל כשופט בית המשפט המחוזי בנג'רת, מיום כ"ג באלול התשמ"ג (1 בספטמבר 1983) עד יום כ"ד בכסלו התשמ"ד (30 בנובמבר 1983).

י"ב באלול התשמ"ג (21 באוגוסט 1983) משה נסים
(חמ 3-57) שר המשפטים
1 ס"ח התשי"ג, עמ' 149.

מינוי הבררים לבית הדין למשמעת

של עובדי המדינה

לפי חוק שירות המדינה (משמעת), התשי"ג-1953

בתוקף סמכותי לפי סעיף 3(א) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשי"ג-1953,¹ ובהתייעצות עם שר האוצר, אני ממנה את עובדי המדינה המפורטים להלן, להיות הבררים בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, מיום י"ב באלול התשמ"ג (21 באוגוסט 1983):

ברשימת שר המשפטים:

דוד עתאר
חנה קאסל
יעקב קבילביץ
קרול קליין

ברשימת נציגי השירות:

ישראל צילי

ברשימת הסתדרות עובדי המדינה:

אליהו גוטר
יעל גלור
יעקב ורקר
שמעון יאיר
מרדכי גנורי
יהודה אפרתי
שמואל פלט
אורי צפירי
שמעון גורדוצקי
יעקב גלמן
נסימ מורח
אברהם המבורגר
שעיה רוזנברג

י"ב באלול התשמ"ג (21 באוגוסט 1983) משה נסים
(חמ 3-1282) שר המשפטים
1 ס"ח התשכ"ג, עמ' 50; התשמ"ב, עמ' 20.

ילקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשמ"ג, 7.9.1983

2854

המבנה

לפי פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)

בתוקף סמכותי לפי סעיף 2(1) לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)¹, אני מסמך את עודד אילן, עובד משרד ראש הממשלה, לעדות, לפי הפקודה האמורה, הקירות על ביצוע עבירות.

י"ג באלול התשמ"ג (22 באוגוסט 1983) משה נסים
(חמ 279-3) שר המשפטים

¹ חוקי אי, כרך א', עמ' 139.

אישור הסיבת המקרקעי יעוד למקרקעי ציבור

לפי חוק המקרקעין, התשכ"ט-1969

בתוקף סמכותי לפי סעיף 110 לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969¹, אני מאשר כי חלקים של המקרקעין, המתוארים בתוספת, הירשומים בלשכות רישום המקרקעין המפורטים להלן, כמקרקעי יעוד מהווים דרכים ונתל, חדלו לשמש ליעודם וייהפכו למקרקעי ציבור שאינם מקרקעי יעוד.

תוספת

בלשכת רישום המקרקעין רחובות:

גוש	חלקה	שפת החלקה	החלק שחדל לשמש ליעודו	מס' חלקה
517	17	7,567	במסרים רבועים במסרים רבועים ארצית	1,023
34002	14	4,212	שטח חלקה	201
34004	16	8,274	שטח חלקה	7,454
1829	33	237	בשלמות	—
1829	34	4,045	בשלמות	—
1854	19	618	בשלמות	—
1854	42	404	בשלמות	—

ד' באלול התשמ"ג (16 באוגוסט 1983) משה נסים
(חמ 242-3) שר המשפטים

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 299.

הודעה בדבר אצילת סמכות

לפי פקודת וכינון התשמי

אני מודיע, כי בתוקף סמכותי לפי סעיף 47 לזכרון שניתן לחברת התשמי לישראל בע"מ המובא בחלק א' של התוספת לפקודת זכיונות התשמי¹, אצילתי לזאב אפיק את סמכותי לפי סעיף 15 לזכרון האמור, וזאת עז שובו של רם חביב לארץ.

ל' באב התשמ"ג (9 באוגוסט 1983) יצחק מודיע
(חמ 188-3) שר האגרניה והתשתית

¹ חוקי אי, כרך א', עמ' 604.

הודעה בדבר העברת סמכויות

לפי חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955

בתוקף סמכותי לפי סעיף 15 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955¹ (להלן — החוק), אני מעביר למנהל רשות שמורות הטבע את סמכויותי לפי סעיפים 9 ו-10 לחוק.

י"ט באב התשמ"ג (29 ביולי 1983) מנחם בנין
(חמ 524-3) ראש הממשלה
ממלא מקום שר החקלאות

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 143.

מינוי פקיד גביה

לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב],

התשכ"ח-1968

בתוקף סמכותי לפי סעיף 183(ב) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968¹, אני ממנה את האנשים המפורטים להלן, להיות פקיד גביה לענין פקודת המסים (גביה)²:

אליהו בוטראשוילי
שלמה מור
יוסף יגאל

ה' באלול התשמ"ג (14 באוגוסט 1983) אהרון און
(חמ 299-3) שר העבודה והרווחה

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.
² חוקי אי כרך ב', עמ' 1374; ס"ח התשל"ג, עמ' 46.

קביעת רשימת חברי ועדות נכות

לפי תקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (קביעת דרגת נכות), התשל"ד-1974

בהתאם לתקנה 16 לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (קביעת דרגת נכות), התשל"ד-1974¹, אני קובע כי מומחה התעסוקה דב שלמוני ייכלל ברשימת חברי ועדת נכות.

ה' באלול התשמ"ג (14 באוגוסט 1983) אהרון און
(חמ 614-3) שר העבודה והרווחה

¹ ק"ת התשל"ד, עמ' 1480.

הודעה בדבר מועצה ציבורית לרווחת פועלים

אני מודיע בזה כי המועצה הציבורית לרווחת פועלים שהודעה עליה פורסמה בילקוט הפרסומים¹, תשמש גם כמועצה ציבורית לרווחת סוחרים.

ה' באב התשמ"ג (15 ביולי 1983) יוסף בורג
(חמ 1271-3) שר הפנים

¹ י"פ התשמ"ג, עמ' 1519.

הודעה על מינוי ועדות רפואיות

לענין גימלת ניהודת

אני מודיע, שבתוקף סמכותי לפי סעיף 28 של התסכם בין ממשלת ישראל לבין המוסד לביטוח לאומי מיום ט"ו בסיון התשל"ו (1 ביוני 1977), מינית בחברי ועדות רפואיות לענין התסכם האמור, את הרופאים המנויים בתוספת וכמפורט בה.

הרכבת של כל ועדה רפואית יהיה של שלושה, שמיניהם יהיה לפחות חבר מומחה אחד וחבר כללי אחד. יושב ראש ועדה רפואית ממונית יהיה רופא המחות, ובהעדרו ימלא סגנו תפקיד זה.

יושב ראש הוועדה הרפואית לעררים יהיה ד"ר חנינא קכל.

יושב ראש כל ועדה יקבע את הרכבה.

היה יושב ראש ועדה ממונית חבר התרכב — יושב הוא בראש אותה ועדה. מינה יושב הראש התרכב לוועדה שהוא אינו חבר בה — יקבע מי יושב בראשה.

ההודעה על מינוי ועדות רפואיות לענין גימלת ניהודת שפורסמה בלקוט הפרסומים 2476, התשל"ט, עמ' 111, על כל תיקוניה — בטלה.

תוספת

ועדה ממונית, ירושלים

חברים כלליים:	חברים מומחים:
ד"ר פאמנטה ברישי	ד"ר צבי אברמוביץ, כירורגיה ואנגיולוגיה
ד"ר גאפא נובאני	ד"ר קרולינה אליקים, שיקום
ד"ר יוסף טוריאני	ד"ר ראול גלר, אורתופדיה
ד"ר אנטולי פוליאקוב	ד"ר דב סופר, נירולוגיה
ד"ר ראובן קלומר	ד"ר חיים פוגרוז, אורתופדיה
ד"ר יתעש שטרק	ד"ר אלכסנדר פינסטרביש, אורתופדיה
	ד"ר יזהר פלומן, אורתופדיה
	ד"ר ג'ורג' דהילאון פלבסקי, אורתופדיה
	ד"ר אלכסנדר פריבר, אורתופדיה
	ד"ר אולגה פרייס, נירולוגיה
	ד"ר מיכאל פרייס, אורתופדיה
	פרופ' הנרי רומנוב, אנגילוגיה
	ד"ר אדוארד שיפרין, אנגילוגיה

י"פ התשל"ו, עמ' 1813; התש"ם, עמ' 192; התשמ"א, עמ' 1968; התשמ"ב, עמ' 2454.

ועדה ממונית, תל-אביב

חברים כלליים:

ד"ר ורת אדלר	ד"ר מאיר אסא
ד"ר עדיה ברקאי	ד"ר יוסף זילברשטיין
ד"ר אביסל כהן	ד"ר ליאונרד מובשוביץ
ד"ר טאיר מלמד	ד"ר גיורא גדל
	ד"ר משה חרמוש, אורתופדיה
	ד"ר מרים עזריה, אורתופדיה
	פרופ' חיים הלל פריד, אנגילוגיה
	ד"ר משה קורדובת, אנגילוגיה
	ד"ר גיורא שמרת, נירולוגיה
	פרופ' מרדכי שני, אנגילוגיה

ועדה ממונית, חיפה

חברים כלליים:

ד"ר נחום אגוז	ד"ר ברינדו בורוביץ, נירולוגיה
ד"ר בלה אפטנר	ד"ר ישעיהו המלי, נירולוגיה
ד"ר פאול ברנסטיין	ד"ר שלמה הגרל, אורתופדיה
ד"ר שאול דגוני	ד"ר משה חשמונאים, אנגילוגיה
ד"ר יוסף יורסקי	ד"ר טניה טורצקיטה, נירולוגיה
ד"ר בניציון לבון	ד"ר ג'ורג' פטרוניוס, אורתופדיה
ד"ר מרסל לוציאן	ד"ר יוסף פרשמן, אורתופדיה
ד"ר משה לור	ד"ר איגו שטיינר, אורתופדיה
ד"ר פאול מוסברג	ד"ר איוו שטער, נירולוגיה
ד"ר אלחנן מעוז	פרופ' אלפרד שרמק, אנגילוגיה
ד"ר ג'ורג' נצסקו	
ד"ר לאון נעים	
ד"ר אפרים צנגן	
ד"ר יואכים שטגר	

ועדה ממונית, מריב

חברים כלליים:

ד"ר יאן אלרגנד	ד"ר סימון אוליבר, אורתופדיה
ד"ר מתתיהו ארגו	ד"ר ליאון בקלר, אנגילוגיה
ד"ר אליעזר חופשי	ד"ר אמיל גולדנברג, נירולוגיה
ד"ר ישראל ליפשיץ	ד"ר יעקב פשי, אורתופדיה
ד"ר זינו פלדמן	ד"ר יצחק שקד, נירולוגיה

הודעה בדבר קביעת טפסי דוח תיאום אינפלציוני
לפי חוק מס הכנסה (מסוי בתנאי אינפלציה),
התשמ"ב-1983

אני מודיע שבתוקף סמכותי לפי סעיף 29(ב) לחוק מס הכנסה (מסוי בתנאי אינפלציה), התשמ"ב-1983¹ (להלן - החוק), קבעתי טפסים לעריכת דוח תיאום אינפלציוני אשר ניתן להשיגם במשרדי פקיד השומה; נישום החייב להגיש דוח התאמה לענין סעיף 29 לחוק, ימלא אותו לגבי כל שנת מס, על כל פרטי בהתאם לאמור בטופס הדוח אותו עליו להגיש לאותה שנה. להלן רשימת מספרי הטפסים המתייחסים לסוגי הנ"י שומים השונים:

שם הטופס	מספר הטופס
הודעה על רוח הון וחישוב המס המגיע לפי סעיף 8(א) לחוק מס הכנסה (מסוי בתנאי אינפלציה), התשמ"ב-1982.	1390'ב
דוח תיאום אינפלציוני לנישום הראשי לנהל פנקסיו בשיטה חד צדדית ומנהלם כן.	1391'א
דוח תיאום אינפלציוני לנישום זכאי שהוא יחיד.	1391'ב
דוח תיאום אינפלציוני לנישום זכאי שהוא שותפות.	1391'ג
דוח תיאום אינפלציוני מקוצר (להכיר בני-אדם כאשר הכנסתו מתחייבת בשיעורי מס רגילים ופרטי ההון העצמי, הנכסים המוגנים והשינויים בהם אינם מחייבים שימוש בנכסיהם).	1392
דוח תיאום אינפלציוני להכיר בני-אדם.	1393
1. באלול התשמ"ג (15 באוגוסט 1983) (חמ 1611-3)	
דב ניניו	
נציב מס הכנסה	
1. ס"ח התשמ"ב, עמ' 234; התשמ"ג, עמ' 82.	

הודעה בדבר מינוי וביטול מינוי של מנהל נמל
לפי חוק רשות הנמלים, התשכ"א-1961

מודיעים בזה, כי בתוקף סמכותה לפי סעיף 17(ג) לחוק רשות הנמלים, התשכ"א-1961¹, ולפי המלצת מנהל רשות הנמלים, מינתה רשות הנמלים את אילן אור להיות מנהל נמל אשדוד, החל מיום כ"ג באלול התשמ"ג (1 בספטמבר 1983) וביטלה את מינויו של יצחק דודי כמנ"ח נמל אשדוד², מיום כ"א באב התשמ"ג (31 ביולי 1983).

נחאשר.
י"ג באב התשמ"ג (29 ביולי 1983) **צבי קינן**
(חמ 536-3) **חיים קירש** יושב ראש רשות הנמלים
שר התחבורה
1. ס"ח התשכ"א, עמ' 145.
2. י"פ תתש"ס, עמ' 2279.

ועדה מחוזית, דרום

חברים כלליים:	חברים מומחים:
ד"ר צפריה אשכנזי	ד"ר משה גרון, אנגילוגיה
ד"ר וילהלם שורק	ד"ר ירחמיאל טננבאום,
ד"ר יהודית טננבאום	אורתופדיה
ד"ר נחמה שטרן	ד"ר אהרן צופתי, אורתופדיה
ד"ר אדגרדו שינדל	ד"ר אליעזר ריגט, אורתופדיה

ועדה מחוזית, צפון

חברים כלליים:	חברים מומחים:
ד"ר מרים ברנד-פריינד	ד"ר אודנה אנדרייב,
ד"ר עדיה בריקאי	גנירולוגיה
ד"ר סרג' גווי	ד"ר ישראל גלבר, אורתופדיה
ד"ר מנדלנה הרשקוביץ	ד"ר ליקה ריגור, כירורגיה
ד"ר חתום כנענה	ד"ר בתנאל צור, כירורגיה
ד"ר בתיה ליוז פלי	ד"ר שלמה ריינר, אורתופדיה
ד"ר יצחק קרש	ד"ר זאב שגב, אורתופדיה

ועדה המאית לעררים

חברים כלליים:	חברים מומחים:
ד"ר חיים ביאר	ד"ר עוזר אברמסקי,
ד"ר חנוך בריאן	גנירולוגיה
ד"ר אלכסנדר הל	ד"ר דאן אשכנזי, גנירולוגיה
ד"ר אפרים הלפרן	ד"ר עלי דייזיס, אנגילוגיה
ד"ר בני חבוט	ד"ר אביהם הימן, אורתופדיה
ד"ר הרברט טאט	ד"ר נתן כגן, אורתופדיה
ד"ר משה פשר	ד"ר נסים לוי, אורתופדיה
פרופ' חיים הלל פריד	ד"ר חיים פוגרונד, אורתופדיה
ד"ר חנינא כמל	ד"ר שלמה פורת, אורתופדיה
ד"ר מיכאל קוטוב	ד"ר אלכסנדר פרבר,
ד"ר משה רבובניק	אורתופדיה
	ד"ר פרץ קידרון, גנירולוגיה
	ד"ר חיים שטיין, אורתופדיה

כ"ט באב התשמ"ג (8 באוגוסט 1983)
(חמ 589-3)

אליעזר שיקמק
שר הבריאות

הודעה בדבר מתן רשיון למודיע
לפי פקודת המדידות

אני מודיע לפי סעיף 3(3) לפקודת המדידות¹, כי נתתי לשלמה שלום רשיון לעסוק במקצוע המדידה מיום י"ט באב התשמ"ג (29 ביולי 1983).
י"ט באב התשמ"ג (29 ביולי 1983) **אשרי סולל**
(חמ 257-3) **מנהל אגף המדידות**
1. תא"י, כרך ב', עמ' 1368.

ליקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשמ"ג, 7.9.1983

2857

הודעה לפי סעיפים 5 ו-7

לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943
וחוק ההכנון והבניה, התשכ"ה-1965

(1) בתוקף הסמכות הניתנת לועדה המקומית לתכנון ולבניה, אשדוד (להלן – הועדה) לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק ההכנון והבניה, התשכ"ה-1965, וב' התאם לתכנית מפורטת מאושרת מס' 20/103/03/3 (להלן – התכנית) שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 2455, התשל"ח, עמ' 2270, נמסרת בזה הודעה, כי המקרקעין המתוארים בתוספת דרו' שים, לועדה לחלוטין לצרכי ציבור וכי הועדה מוכנה לישא וליתן על רכישת המקרקעין האמורים.

(2) בתוקף הסמכות הניתנת לועדה המקומית לתכנון ולבניה, אשדוד (להלן – הועדה) לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק ההכנון והבניה, התשכ"ה-1965, וב' התאם לתכנית מפורטת מאושרת מס' 20/103/03/3 (להלן – התכנית) שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 1585, התשל"ח, עמ' 821, נמסרת בזה הודעה, כי המקרקעין המתוארים בתוספת דרו' שים, לועדה לחלוטין לצרכי ציבור, וכי הועדה מוכנה לישא וליתן על רכישת המקרקעין האמורים.

כל התובע לעצמו זכות או טובת הנאה כלשהן במקרקעין האמורים ורוצה לקבל פיצוי על כך, נדרש לשלוח לועדה – תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות – הרצאה על זכותו או טובת הנאה אשר לו במקרקעין האמורים, בצירוף ראיות לחיוב תביעתו שיכללו את פרטי הרישום – אם ישנו – בפנקסי רישום המקרקעין, והודעה המפרטת לסעיפיהם את הפיצויים שהוא תובע וחשוב הסכום הנתבע בכל סעיף וסעיף.

כן נמסרת בזה הודעה, כי הועדה מתכוונת לקנות מיד חוקה במקרקעין האמורים מפני שהם דרושים באופן דחוף לצרכי הציבור שלמענם עומדים לרכשם, והועדה מורה בזה שכל אדם המחזיק במקרקעין האמורים ימסור מיד את החוקה בהם.

תוספת

(1) א. גוש 2460, חלקה 416, רובע ג', אשדוד.
ב. גוש 2463, חלקה 435, רחוב חטיבת הנגב, רובע ג', אשדוד.
ג. גוש 2460, חלקה 433, רחוב רוזיבסקי, רובע ג', אשדוד.

(2) גוש 2064, אזור התעשייה העירוני, אשדוד.
העתקי התכנית מופקדים במשרדי העדה בעיריית אשדוד, וכל המעוניין בדבר רשאי לעיין בהם בשעות העבודה הרגילות.

ו' באלול התשמ"ג (15 באוגוסט 1983)
(חמ 2-3)
צבי צילק
יושב ראש הועדה המקומית לתכנון ולבניה, אשדוד

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

הודעה לפי סעיפים 5 ו-7

לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943
וחוק ההכנון והבניה, התשכ"ה-1965

בתוקף סמכותה לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק ההכנון והבניה, התשכ"ה-1965, ובהתאם לתכנית מפורטת מס' 246 א' (להלן – התכנית), שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 2063, התשל"ח, עמ' 396, נמסרת בזה הודעה המקומית לתכנון ולבניה רמת-השרון (להלן – הועדה) הודעה, כי המקרקע המתוארת בתוספת דרושה לועדה לחלוטין לצרכי ציבור, וכי אין הועדה חייבת בתשלום פיצויים או פיצויים מופחתים עשויים להשתלם בשל רכישת הקרקע האמורה.

כל התובע לעצמו זכות או טובת הנאה כלשהן בקרקע האמורה ורוצה לקבל פיצוי על כך – בין מכוח זכות ובין מכוח נימוק שייגרם סבל אם לא ישולמו פיצויים או פיצויים מופחתים – נדרש לשלוח לועדה – תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות – הרצאה על זכותו או על טובת הנאה אשר לו בקרקע האמורה בצירוף ראיות לחיוב תביעתו, שיכללו את פרטי הרישום – אם ישנו – בפנקסי רישום המקרקעין, והודעה המפרטת לסעיפיהם את הפיצויים שהוא תובע וחשוב הסכום הנתבע בכל סעיף וסעיף, ואם נתבעים פיצויים מתוך נימוק שייגרם סבל אם לא ישולמו פיצויים או פיצויים מופחתים – ראיות התומכות בטענה כי ייגרם סבל.

כן נמסרת בזה הודעה, כי הועדה מתכוונת לקנות מיד חוקה בקרקע האמורה מפני שהיא דרושה באופן דחוף לצרכי ציבור שלמענם עומדים לרכשה, והועדה מורה בזה שכל אדם המחזיק בקרקע האמורה ימסור מיד את החוקה בה.

תוספת

גוש 6342 :

חלקי חלקות	השטח במ"ר	היעד
מגרש ב' 2	17,400	מיתקני טיהור שפכים
מגרש ג' 1		(אגני ההמצנן)
10 (בשלמות),		
9, 11, 12, 13, 14	33,600	
סה"כ	51,000	

העתק התכנית מופקד במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רמת-השרון, וכל מעוניין בדבר זכאי לעיין בו בשעות העבודה הרגילות.

ה' באלול התשמ"ג (14 באוגוסט 1983)
(חמ 2-3)
מנחם שימן
יושב ראש הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רמת-השרון

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

ילקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשס"ג, 7.9.1983

2858

הודעה לפי סעיפים 5 ו-7

לפקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943
והוק תכנון והבניה, התשכ"ה—1965

בתוקף סמכותה לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה—1965, ובהתאם לתכנית מפורטת מס' 177 (להלן — התכנית), שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 897, התשכ"ב, עמ' 575, מוסרת בזה הודעה המקומית לתכנון ולבניה רמת-השרון (להלן — תודעה) הודעה, כי הקרקע המתוארת בתוספת דרושה לועדה לחלוטין לצרכי ציבור, וכי אין הועדה חייבת בתשלום פיצויים או פיצויים מופחתים עשויים להשתלם בשל רכישת הקרקע האמורה.

כל התובע לעצמו זכות או טובת הנאה כלשהן בקרקע האמורה ורוצה לקבל פיצוי על כך — בין מכוח זכות ובין מכוח נימוק שייגרם סבל אם לא ישולמו פיצויים או פיצויים מופחתים — נדרש לשלוח לועדה — תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות — הרצאה על זכותו או על טובת הנאה אשר לו בקרקע האמורה בצירוף ראיות לחיזוק תביעתו, שיכללו את פרטי הרישום — אם ישנו — בפנקסי רישום המקרקעין, והודעה המפרטת לסעיפיהם את הפיצויים שהוא תובע והישוב הסבוט התבקע בכל סעיף וסעיף, ואם נתבעים פיצויים מתוך נימוק שייגרם סבל אם לא ישולמו פיצויים או פיצויים מופחתים — ראיות התומכות בטענה כי ייגרם סבל.

כן נמסרת בזה הודעה כי הועדה מתכוונת לקנות מיד חוקה בקרקע האמורה, מפני שהיא דרושה באופן דחוף לצרכי ציבור שלמענם עומדים לרכשה, והודעה מורה בזה שכל אדם המהווך בקרקע האמורה ימסור מיד את החוקה בה.

תוספת

גוש 6416, חלק מחלקה 87, בשטח של 66 מ"ר, היעוד: דרך.

העתק התכנית מופקד במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רמת-השרון, וכל מעונין בדבר זכאי לעיין בו בשעות העבודה הרגילות.

ז' באלול התשמ"ג (16 באוגוסט 1983)
(חמ 2—3)

מנכ"ם שרמון

יושב ראש הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רמת-השרון

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

הודעה לפי סעיף 19

לפקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943
והוק תכנון והבניה, התשכ"ה—1965

בתוקף סמכותה לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה—1965, ובהתאם לתכנית מפורטת מס' 2563 א' (להלן — התכנית), ראת תכנית מפורטת מס' 2563 א' (להלן — התכנית),

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 2677, התשמ"א, עמ' 711, מצהירה בזה הועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים (להלן — הועדה), בהתאם לסעיף 19 לפקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943² (להלן — הפקודה), כי הקרקע המתוארת בתוספת, אשר ביחס אליה פורסמה הודעה לפי סעיפים 5 ו-7 לפקודה בילקוט הפרסומים 2702, התשמ"א, עמ' 1329, תהיה לקנינה הגמור והמחלט של עיריית ירושלים מיום פרסום הודעה זו ברישומות.

תוספת

חלק מחלקה 115 בגוש 30054.

העתק התכנית מופקד במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים, וכל מעונין בדבר זכאי לעיין בו בשעות העבודה הרגילות.

כ"ד בתמוז התשמ"ג (5 ביולי 1983)
(חמ 3—4)

מנכ"ם שרמון

יושב ראש הועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים

² ע"ר 1943, תס" 1, עמ' 32.

הודעה לפי סעיף 19

לפקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943
והוק תכנון והבניה, התשכ"ה—1965

בתוקף סמכותה לפי סעיפים 189 ו-190 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה—1965, ובהתאם לתכנית בנין עיר מס' רע/60 (להלן — התכנית), שהודעה בדבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 2253, התשל"ו, עמ' 2530, מצהירה בזה הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רעננה (להלן — הועדה), בהתאם לסעיף 19 לפקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943² (להלן — הפקודה), כי הקרקע המתוארת בתוספת, אשר ביחס אליה פורסמה הודעה לפי סעיפים 5 ו-7 בילקוט הפרסומים 2697, התשמ"א, עמ' 1188, תהיה לקנינה הגמור והמחלט של עיריית רעננה מיום פרסום הודעה זו ברישומות.

תוספת

שטח של 1,771 מ"ר מתחת חלק מחלקה 255 בגוש 6580; חלק ממגרש המסומן בצבע חום מתחת חום כהה בתשרי התכנית.

העתק התשרי מופקד במשרדי הועדה המקומית, רעננה, וכל מעונין בדבר זכאי לעיין בו בשעות העבודה הרגילות.

ז' באלול התשמ"ג (15 באוגוסט 1983)

(חמ 3—4)

מנכ"ם שרמון

יושב ראש הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רעננה

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

² ע"ר 1943, תס" 1, עמ' 32.

ילקוט הפרסומים 2956, כ"ט באלול התשמ"ג, 7.9.1983.

2859

היתר להעלות מחיר מלפ

לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ז—1957

בתוקף סמכויות לפי סעיף 116 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957,¹ אני מחיר לסוחר למכור מלט מן הסוגים המפורטים בטור א' לתוספת במחיר המפורט לצידו בטור ב'.

בהיתר זה —

"סותר" — אדם שעסקו או חלק מעסקו מכירת מלט, לרבות סיטונאי או קמעונאי ולמעט יצרן.
מפיץ או יבואן ;

"מפיץ" – אדם שעסקו או חלק מעסקו לרכוש מלט מיצרן ולמכרו לאחרים ;

"יצרן" — אדם שעסקו או חלק מעסקו לייצר מלט בישראל, לרבות סוכנו לשיווק מלט או מפץ שלו;

"יבואך" — אדם שעסקו או חלק מעסקו לייבא מלט ושאינו יצרן;

"מל"ט" — צמנט פורטלנד אפור מהסוג שסיווגו לפי פרס 25.23.1000 לתוספת לפקודת תעריף המכס והפטורים, 1937²;

"מתיר" — מתיר המלט כולל דמי העמסה על כלי רכב:

"תוספת הוצאות הובלה" — תוספת הוצאות הובלה ממחסן היצוא, המפיץ, או היבואן למחסן הסחור בתחום לקבלה;

"מע"מ" — מס ערך מוסף לפי חוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975.³

חוקים

[illegible]

בשק"ם

5,389.20	4,686.30	4,813.40	4,185.60	4,606.20	4,005.39	200
5,625.20	4,891.50	5,024.20	4,368.90	4,807.90	4,180.78	250
5,861.70	5,097.20	5,235.50	4,552.60	5,010.03	4,356.55	300

בתפוזות

—	—	4,271.90	3,714.70	4,087.92	3,554.71	209	25	25
—	—	4,514.20	3,925.40	4,319.81	3,756.36	250	25	25
—	—	4,721.70	4,105.80	4,518.33	3,928.98	300	25	25

תהילתו של היתר זה ביום י"ט באלול התשמ"ג (28 באוגוסט 1983).

עובדיה שרגא
הממונה

י"ז באלול תשס"ג (26 באוגוסט 1983)
(חמ 98-3)

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 24; התשמ"ב, עמ' 92.

² ק"ת — שיעורי מק"ח 444, התשמ"ג, עמ' 35.

³ ס"ח דתשל"ז, עמ' 52.

היתר להעלאת מחירי פסטה

לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957

בתוקף סמכותי לפי סעיף 116 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957, אני מתיר לסוחר למכור מצרך המפורט בטור א' לתוספת, במחיר העולה על המחיר היציב (להלן - המחיר המותר), ובלבד שלא יעלה על המחיר המותר הנקוב בטורים ג' וד' לתוספת.

כן אני מתיר לסוחר למכור מצרי פסטה שלא פורטו בתוספת במחיר העולה על המחיר היציב, ובלבד שההפרש בין המחיר היציב שבו מכר אדם מוצרי פסטה כאמור לפני תחילתו של היתר זה, והמחיר שבו מכר אדם מוצרי פסטה מאותו סוג אחרי תחילתו של היתר זה לא יעלה על 9%.

בדיתר זה -

"סחור" - אדם שעסקו או חלק מעסקו ייצור מצרך או מכירתו בסטונות או בקמעונות;
 "המחיר" - כולל הובלת המצרך לחצרי הקמעונאי ופריקתו;

"מצרים" - מס ערך מוסף כמשמעותו בחוק מס ערך מס, התשל"ז-1975;²

"פסטה" - אטריות, פתיתים ומקרונים.
 תחילתו של היתר זה ביום א' באלול התשמ"ג (10 באוגוסט 1983).

תרופת			
סור ב'	סור ג'	סור ד'	
סור א'	סור ב'	סור ג'	סור ד'
המצרך	המחיר המותר	המחיר המותר	המחיר המותר
המחיר המותר	המחיר המותר	המחיר המותר	המחיר המותר
אטריות ופתיתים "מובחר"	250 גרם	18.62	25.70
פתיתים אפויים "מובחר"	250 גרם	20.43	28.20
אטריות ופתיתים "מובחר"	500 גרם	32.18	44.40
פתיתים אפויים "מובחר"	500 גרם	35.87	49.50
כ"ג באב התשמ"ג (2 באוגוסט 1983)	ע" שרמא	הממלגה	
1 ס"ח התשי"ח, עמ' 24; התשמ"ב, עמ' 92.			
2 ס"ח התשל"ז, עמ' 52.			

הודעה בדבר מינוי נוסף להגשת בקשות

לרשימות למוניות לנבי צה"ל

לפי תקנות התעבורה, התשכ"א-1961

בהתאם לתקנה 529א(ד) לתקנות התעבורה, התשכ"א - 1961, אני מודיע כי המועד הנוסף להגשת בקשות לרשימות למוניות לנבי צה"ל לפי תקנה 529א(ד) לתקנות האמורות, הוא יום ס' בכסלו התשמ"ד (15 בנובמבר 1983).

כ"ח באייר התשמ"ג (11 במאי 1983)
 פנחס בן שאול
 (חמ 83-3)

המפקת תאריצי על התעבורה
 תרשות

1 ק"ת התשכ"א, עמ' 1425; התשמ"א, עמ' 1073.

הודעה על הגשת תלונה

לפי תקנות מניעת היציג (סדרי עבודתה של הועדה המייעצת), התשל"ט-1979

בהתאם לתקנה 3 לתקנות מניעת היציג (סדרי עבודתה של הועדה המייעצת), התשל"ט-1979, אני מודיע כי הוגשה תלונה על יבוא בהיצף של מכשירים וגיליונות מבלגיה, פרטים 84.45.9910/0 ו-84.45.9930 לצו תעריף המס והפטור (החלפת התוספת), התשמ"ג-1983.²

ב' באלול התשמ"ג (11 באוגוסט 1983)
 (חמ 604-3)

י" מור

יושב ראש הועדה המייעצת

1 ק"ת התשל"ט, עמ' 1216.

2 ק"ת - שיעורי מק"ח, התשמ"ג, עמ' 651.

הודעה בדבר בחירת רב עיר אשכנזי לירושלים

לפי תקנות בחירות רבני עיר, התשל"ה-1974¹

ועדת הבחירות לרב עיר אשכנזי לירושלים מודיעה כי האסיפה הבחירת בחירת ביום ל' באב התשמ"ג (9 באוגוסט 1983), את הרב יצחק קולין לרב עיר אשכנזי לירושלים.

א' באב התשמ"ג (10 באוגוסט 1983)
 (חמ 44-3)

יצחק רלב"ג

יושב ראש ועדת הבחירות

לבחירת רב עיר אשכנזי לירושלים

1 ק"ת התשל"ה, עמ' 532.

הודעות לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 מחוז ירושלים

מרחב תכנון מקומי, ירושלים

הודעה בדבר הפקדת שינויי תכניות מיתאר מקומיות
נסמרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז ירושלים ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים, הופקדו ביחד עם התשריטים המצורפים אליהם, שינויי תכניות מיתאר מקומיות אלה:

(1) תכנית מס' 3154 — שינוי מס' 1/82 לתכנית מס' 2716.

ואלה השטחים הכלולים בתכנית: שכ' רמות, מתחם 05 רמות, מגרשים 11, 51, חלק ממגרש 1; חלק מדרך מס' 113 שבתכנית מס' 2716; שטח בין קואורדינטות אורך 168.800 — 168.950 ובין קואורדינטות רוחב 135.750 — 135.850, הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי הוראות התכנית: (א) איחוד החלקה חדשה; (ב) ביטול מעבר ציבורי לחולכי רגל; (ג) התוויית מעבר ציבורי חדש לחולכי רגל.

(2) תכנית מס' 3199 — שינוי מס' 4/82 לתכנית מס' 1042 ושינוי מס' 1/82 לתכנית מס' 2023.

ואלה השטחים הכלולים בתכנית: שכ' בית וגן, רח' תורה ועבודה, גוש 30166, חלקי חלקות 117, 178, וגוש 30343 חלקי חלקות 24, 27, הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי הוראות התכנית: שינוי יעוד שטח ציבורי מתחם לשטח לבנין ציבורי.

כל המעוניין רשאי לעיין בשינויי התכנית ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי אחד השינויים, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, רשאי, תוך תשריטים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה.

מרחב תכנון מקומי, ירושלים

הודעה בדבר אישור שינויי תכניות מיתאר מקומיות
נסמרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז ירושלים, תחליטה, באישור שר הפנים, לאשר שינויי תכניות מיתאר מקומיות אלה:

(1) "תכנית מיתאר מקומית מס' 1541 א' — שינוי מס' 1/76 לתכנית מיתאר לרובע מגורים גבעת שפירא, ירושלים".

השטחים הכלולים בתכנית: ירושלים, גושים מס' 7, 8, 9, 10, 11, חלקי גושים 12, 13; שועפת, גושים מס' 5, 13, 14, וכן קרקעות שיישומן לא הוסדר בזה הצופים ובכפר עיסויה, הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי הוראות התכנית: מטרת תכנית זו לתקן ולהשלים את תכנית המיתאר 1541 ע"י פעולות אלה: (א) שינוי בגבולות התכנית; (ב) התוויית דרכים חדשות ועדכון תוואי הדרכים הקיימות ובהתאם לכך ביטול תוואי דרך מאושרת שאינה הופעת לתוואי תכנית המדידה; קביעת רחבן של הדרכים והמרחבים הקדמיים, כמסומן בתשריט; (ג) שינוי יעוד שטח מאזורי מגורים לשטח להקמת בניני ציבור, שטח למסד ושטח ציבורי פתוח; (ד) שינוי יעוד B6 למגורים; (ה) קביעת הגהות חדשות לבניה במתחמים D7 ו-D8 באזור מגורים 4 מיוחד; (ו) איחוד שטח לטרמינל; (ז) איחוד שטח "מסחר ועיר" במיתחמים מסוימים; (ח) איחוד שטחים ציבוריים פתוחים; (ט) קביעת פרוגרמה לשטחים להקמת בניני ציבור בכל מתחם ומיתחם; (י) קביעת גודל האוכלוסיה סיה הסוף לשכונת.

הודעה על הפקדת השינוי האמור, פורסמה בילקוט הפרסומים 2527, התשל"ט, עמ' 2197.

(2) "תכנית מס' 1746 ב', שינוי מס' 1/82 לתכנית המיתאר המקומית לירושלים".

מקום התכנית: השטח המוגדר ע"י הרחובות: שבטי ישראל, רח' הגבויים, רח' דבורת הגבויים, גוש 30061 חלקה 96 (חלקות ישנות 61, 74, 74 א', 75, שש"י תכנית 1746 א'), הכל על-פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי התכנית: התאמת גבולות התכנית לצורך רישום התכנית בספרי המקרקעין.

הודעה על הפקדת השינוי האמור, פורסמה בילקוט הפרסומים 2899, התשמ"ג, עמ' 933.

(3) "תכנית מס' 3005, שינוי מס' 21/81 לתכנית המיתאר המקומית לירושלים ושינוי מס' 1/81 לתכנית שיכור גים ציבוריים מס' 5/14/6".

מקום התכנית: שכונת טמון א', רח' יוחנן בן זכאי 1, גוש 30198 מגרש מס' 101 שבתכנית שיכון ציבורי מס' 5/1/6, הכל על-פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי התכנית: (א) שינוי יעוד משטח בנינים 3-4 קומות לאזור מגורים מיוחד; (ב) קביעת תוספות סטנדרטיות למגרש מס' 101 הקיים בהתאם לתוספת הבינוי; (ג) קביעת הריסת מיתקן אשפה וקביעת מקום לבנייתו מחדש.

הודעות לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965

עיקרי התכנית: (א) איחוד וחלוקה חדשה; (ב) קביעת יעודי הקרקע למטרות כגון: מגורים, שטח ציבורי פתוח, שירותים קהילתיים, דרכים וכיוצא ב; (ג) שינוי יעוד מאזור מגורים 1 לאזור מגורים 5; (ד) קביעת קווי בנין למבנים קיימים.

הודעה על הפקדת השינוי האמור, פורסמה בילקוט הפרסומים 2842, התשמ"ב, עמ' 2644.

(2) תכנית מס' 360/מ' מעוז ציון א', שינוי לתכנית מיתאר מקומית מ/250.

השטחים הכלולים בתכנית: התכנית משתרעת על פני שטח של כ-96 דונם בשכונת מעוז ציון א' שבחומם המועצה המקומית מבשרת ציון גוש 30366, חלקי חלקות 16-8, 49, 51, 58, 59; גוש 30367, חלקות 11-1, חלקי חלקות 12, 20-18, 22-33, 142, 146, 147, 149; גוש 30466, חלקות 9-2, 32, 33, 37, חלקי חלקות 1, 14-17, 10, 29, 30, 32, 33, 35, 36 וחלק מכפר מנדטורי קסטל, הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי התכנית: (א) איחוד וחלוקה מחדש; (ב) קביעת יעודי הקרקע למטרות כגון: מגורים, שטח ציבורי פתוח, שירותים קהילתיים, דרכים וכיוצא ב; (ג) שינוי יעוד מאזור מגורים 1 לאזור מגורים 5; (ד) קביעת קווי בנין למבנים קיימים.

הודעה על הפקדת השינוי האמור, פורסמה בילקוט הפרסומים 2847, התשמ"ב, עמ' 2942.

(3) תכנית מס' 360/מ' ג' מעוז ציון א', שינוי תכנית מיתאר מקומית מ/250.

השטחים הכלולים בתכנית: התכנית משתרעת על פני שטח של כ-73 דונם בשכונת מעוז ציון א' שבחומם המועצה המקומית מבשרת ציון גוש 30366, חלקות 14-10, 29, 30, 32, חלקי חלקות 15, 16, 18, 19, 28-21, 31; גוש 30367, חלקות 39-34, 70-62, 131, 133-141, חלקי חלקות 33-28, 61, 71, 106, 130, 132, 151-148, 155, 157, 158; גוש 30368, חלקי חלקות 16, 8; גוש 30466, חלק מחלקה 1. הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי התכנית: (א) איחוד וחלוקה חדשה; (ב) קביעת יעודי הקרקע למטרות כגון: מגורים, שטח ציבורי פתוח, שירותים קהילתיים, דרכים וכיוצא ב; (ג) שינוי יעוד מאזור מגורים 1 לאזור מגורים 5; (ד) קביעת קווי בנין למבנים קיימים.

הודעה על הפקדת השינוי האמור פורסמה בילקוט הפרסומים 2842, התשמ"ב, עמ' 2644.

הודעה על הפקדת השינוי האמור, פורסמה בילקוט הפרסומים 2897, התשמ"ג, עמ' 1199.

(4) "תכנית מס' 3204, שינוי 1/82 לתכנית מס' 1439 א', ושינוי מס' 1/82 לתכנית שיוון ציבורי מס' 5/04/5."

ואלה השטחים הכלולים בשינוי התכנית: ירושלים, שכונת שמואל הנביא ושכונת מעלות דפנה, רחוב שמעון הצדיק, רחוב מגן האלף ורחוב ארץ הפך, גוש 30100, חלקה 72; גוש 30102, חלקות 4, 108, 110, 114, 116, 118, 120, 154 (מגרשים 63, 64, 65, בתכנית מס' 1439 א') — הכל על-פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

עיקרי שינוי התכנית: שינוי תראות תכנית מס' 1439 א' על-ידי: (א) שינוי יעוד מגרש 64 מאזור מגורים 3 מיוחד, לשטח ציבורי פתוח, המשרד רחוב ארץ הפך ומגרשי הניה פרטים לבנינים במגרשים 63 א' ו-72 א' — הכל בהתאם לקיים בשטח; (ב) בייטול בינוי מאושר וביטול זכויות הבניה במגרש 64; (ג) ביטול חלק מהניה במגרש 65 והפיכתו להמשך רחוב ארץ הפך ושטח ציבורי פתוח, בהתאם לקיים בשטח; (ד) איחוד וחלוקה מחדש.

הודעה על הפקדת שינוי התכנית האמור פורסמה בילקוט הפרסומים 2899, התשמ"ג, עמ' 1235.

השינויים האמורים, בצורת שאישרה אותם הועדה המחוזית ביהוד עם התשריטים המצורפים אליהם, תפקדו במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים, וכל המעגלן רשאי לעיון בהם ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

מרחב תכנון מקומי, מטה יהודה

הודעה בדבר אישור שינוי תכנית מיתאר מקומיות נמסרת כזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מתוו ירושלים, תהליטה, באישור שר הפנים, לאשר שינוי תכנית מיתאר מקומיות אלה:

(1) תכנית מס' 360/מ' מעוז ציון א', שינוי לתכנית מיתאר מקומית מ/250.

השטחים הכלולים בתכנית: התכנית משתרעת על פני שטח של כ-94 דונם בשכונת מעוז ציון א' שבחומם המועצה המקומית מבשרת ציון, גוש 30366, חלקות 7-1, 48-50, 56-60, 61-72, חלקי חלקות 16-8, 49, 51, 58, 59, 61, 73, 82; גוש 30387, חלקות 15-13, 82, 83, חלקי חלקות 84, 143, 145, 147, 150, וחלק מגוש בלתי מוסדר 30317, הכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.

ילקוט הפרסומים 2958, כיום באלול התשמ"ג, 7.9.1983

הודעות לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה – 1965

בשטח של כ"ח 2800 דונם, בין רח' לוי אשכול סמוך, נהר הירקון בדרום, הים התיכון במערב, וגושים 6620, 6621 בצפון.

עיקרי מטרת התכנית: תכנון חדש של השטחים האמורים וקביעת אזורי מגורים, רשת דרכים חדשה, אזור מועדף למרכז מסחרי רובעי, מכסות לשטחי ציבור, שטחים לפיתוח חוף הים, שטחים לאיחוד וחלוקה מחדש ושטחים לתכנון בעתיד.

כל המעוין ראשי לעיין בשינוי התכנית ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, ראשי, תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה.

מרחב תכנון מקומי, בני-ברק

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מיתאר מקומית ומפורטת

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז תל-אביב, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה בני-ברק והפקדה, ביחד עם התשריט המצורף אליה, תכנית מס' 382, שינוי לתכנית מיתאר מס' 105 א' ו-105 ב' ולתכניות מפורטות מס' 148, 185, 148.

השטחים הכלולים בשינוי התכנית ומקומם: גוש 6188, חלקות 182, 183, 195, 241, חלקי חלקות 238, 252, 259, 265, 267, 279, 291, 242; כנר הישיבה, ביה' דסלר מס' 1-13, 2-8, וצומת רח' ראב"ד וסרמן.

עיקרי מטרת התכנית: א) לשפר מבחינה התחבורתית את צומת כנר הישיבה, על ידי תכנון מסלולי תחבורה חדשים, איי תנועה ירוקים וכו'; ב) להפקיע לצורך זה קרקע מהחלקות הגובלות את הכנר; ג) לשנות את יעוד חלק מהחלקה 259 משטח ציבורי פתוח לשטח לבנין ציבורי; ד) לקבוע חזית מסחרית בחזית חלקה 241.

כל המעוין ראשי לעיין בשינוי התכנית ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, ראשי, תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה.

ב' באלול התשמ"ג (11 באוגוסט 1983)

מרדכי כהנא

יושב ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז תל-אביב

ילקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשמ"ג, 7.9.1983

השינויים האמורים, בצורה שאישר אתם הועדה המחוזית, ביחד עם התשריטים המצורפים אליהם, הופקדו במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, מסה יהודה, וכל המעוין ראשי לעיין בהם ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כ"ט באב תשמ"ג (8 באוגוסט 1983)

ר' לוי

יושב ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז ירושלים

מחוז תל-אביב

מרחב תכנון מקומי, תל-אביב-יפו

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז תל-אביב, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל-אביב-יפו, הופקדו, ביחד עם התשריט המצורף אליו, שינוי תכנית מס' 2286 — שינוי מס' 1 לשנת 1982 של תכנית מפורטת מס' 606.

השטחים הכלולים בשינוי התכנית ומקומם: גוש 7037, חלקות 14, 108; גוש 7039, חלקות 38, 136; ברחוב מפרץ שלמה ביפו העתיקה.

עיקרי מטרת התכנית: להוסיף על שטחי השמורה הארכיטקטוניים כפי שהם מופיעים בתשריט של התכנית הראשית ולצרף אליהם גם את הבנינים הקיימים על החלקות הנ"ל, ועל ידי כך שינוי תכנית מפורטת מס' 606 על שינויים, אשר הודעה בדבר מתן אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים 1369 מיום 22.6.67.

כל המעוין ראשי לעיין בשינוי התכנית ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, ראשי, תוך חדשים מיום פרסום הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה.

מרחב תכנון מקומי, תל-אביב-יפו

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מיתאר מקומית

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז תל-אביב, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל-אביב-יפו, הופקדו, ביחד עם התשריט המצורף אליו, שינוי תכנית מיתאר מס' 1111 — שטחים מעבר לירקון.

השטחים הכלולים בשינוי התכנית ומקומם: גוש 6900, חלקי גושים 6630, 6632, 6634, 6635, 6648, 6649, 6896,

2864

הודעות לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965
מחוז המרכז

מרחב תכנון מקומי, יבנה	מרחב תכנון מקומי, רחובות
הודעה בדבר אישור שינוי תכנית מיתאר מקומית נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז, אישרה, באישור שר הפנים, שינוי תכנית מיתאר מקומית הנקרא: "שינוי תכנית מיתאר מקומית מס' 2/132".	הודעה בדבר אישור שינוי תכנית מיתאר מקומית נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז, אישרה, באישור שר הפנים, שינוי תכנית מיתאר מקומית הנקרא: "שינוי תכנית מיתאר מקומית מס' רח/2000".
ואלה השטחים הכלולים בשינוי התכנית: גוש 3513 חלק מחלקה 58; גוש 4905 חלקות 4, 12, 13, 19, 20, 23, חלקי חלקות 1, 2, 3, 6, 11, 14, 15, 18, 24; גוש 4906 חלקות 1, 5, 8; חלקי חלקות 2, 6, 7, 9, 15; גוש 4907 חלק מחלקה 3; גוש 4908 חלק מחלקה 6, ממזרח לכביש תל אביב-אשדוד, מדרום לאזור התעשייה.	ואלה השטחים הכלולים בשינוי התכנית: גוש 3647 חלקות 140, 139, 129, 128, 124, 117, 108, 103, 101, 100, 79, 87, 86, 93, 97, 40, 27, 26, 22, 15, 12, 11, 58-44; גוש 3648 חלקות 3, 34, 32, 30, 28, 26, 24, 22, 18, 20, 15, 97-112, 95, 93, 91, 90-50, 46, 95, 92, 155, 148, 196-179, 139, 138, 121-245, 237, 236, 234, 233, 212-206, 154, 153, 246, 242, 147, 129, 144, 141, 140; גוש 3697 חלקות 43-35, 33-31, 30-22, 164, 160, 146, 137, 121-43, 61, 198, 110, 109, 173, 171, 169, 167, 165, 195-185, 235-227, 213, 218-214, 207-202, 273, 272, 221, 267, 260, 265, 263, 261, 266, 212; גוש 3701 חלקות 80-74, 69-62, 60-56, 48, 118-93, 92, 160, 120-125, 227-216, 214-206, 204-193, 51, 50, 49, 265, 277-270, 302-289, 283-278, 379-342, 284, 265, 264, 252-251, 419, 418, 406-404, 403, 388-386, 440, 437-427, 330-328, 488-463, 761, 760, 755, 139-1750, 511, 720-716, 426, 782, 781, 128, 263, 512, 327, 768, 715; גוש 3705 חלקות 113-111, 106-94, 92-81, 172-159, 153-140, 129-115, 302-256, 274, 218-202, 436-415, 334-319, 314-304, 451, 449, 235, 349, 348, 446-439, 474-471, 391-386, 453, 468, 479, 385, 388-394; גוש 3816 חלקות 80, 78, 68-99, 121, 165-163, 133-81, 197, 173-167, 174-180, 195-189, 187-181, 164, 208, 219, 214-209, 198-245, 242, 243, 240, 237, 222, 254-248, 66, 65, 291, 265, 54, 53, 246, 247, 269-271, 276-272, 289, 286, 287, 268, 256, 255, 308-309, 312, 313, 329-321, 266, 264, 263, 259, 331, 279.
עיקרי הוראות שינוי התכנית: שינוי מיקום של מרכז מסחרי, מגרש בית ספר, שטחים לצרכי ציבור, ואזורי מגורים.	עיקרי הוראות שינוי התכנית: שינוי יעוד מגרשים לאזור מגורים א'.
הודעה על הפקדת שינוי התכנית, פורסמה בילקוט הפרסומים 2839, התשמ"ב, עמ' 2562.	הודעה על הפקדת שינוי התכנית, פורסמה בילקוט הפרסומים 2876, התשמ"ג, עמ' 451.
שינוי התכנית האמור בצורה שבה אישרה הועדה המחוזית, ביחד עם התשריט המצורף אליו, הופקד במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, יבנה, וכל המעונין רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.	שינוי התכנית האמור בצורה שאישרה הועדה המחוזית, ביחד עם התשריט המצורף אליו, הופקד במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, רחובות, וכל המעונין רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.
א' באלול התשמ"ג (12 באוגוסט 1983) א' חיון	א' באלול התשמ"ג (12 באוגוסט 1983) א' חיון
יושב ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז	יושב ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז

ילקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשמ"ג, 7.9.1983

הודעות מאת הכנס הרשמי

לפי פקודת התברות

הודעה בדבר כוונה להכריז על דיכידה

שם החברה: ח.ה.ב. חב' להנדסה ובנין בע"מ.
מען המשרד הרשום: רח' הרצל 22, חיפה.
בית המשפט המחוזי של: חיפה, תיק אורחי 203/76.
היום האחרון לקבלת הוכחות: ד' בתשרי ה'תשמ"ד (11 בספטמבר 1983).
שם המפקד, תיאורו ומענו: ס"ש וואגו, עו"ד, רח' הבנקים 3, חיפה.

הודעה על תשלום דיכידה

שם החברה: דאדי חברה לבנין בע"מ — בפירוק.
מען המשרד הרשום: כפר יסוף.
בית המשפט המחוזי של: חיפה, תיק אורחי 315/78.
הסכום לכל שקל: 50%.
דיכידה ראשון או אחר: שלישי.
זמן פרעונו: כ"ד באלול ה'תשמ"ג (2 בספטמבר 1983).
מקום פרעונו במשרד המפקד: הכנס הרשמי, רחוב שמריהו לוי 3, חיפה.

הודעה על תשלום דיכידה לנושים כיון קריבה כלכלי

שם החברה: קבוצת בנאים "יפה" בע"מ — בפירוק.
מען המשרד הרשום: רחוב זייד 26, קרית ביאליק.
בית המשפט המחוזי של: חיפה, תיק אורחי 80-1499.
הסכום לכל שקל: 100%.
דיכידה ראשון או אחר: ראשון.
זמן פרעונו: כ"ד באלול ה'תשמ"ג (2 בספטמבר 1983).
מקום פרעונו במשרד המפקד: הכנס הרשמי, רחוב שמריהו לוי 3, חיפה.

הודעה על פיזור חברה

שם החברה: "בשר", פרסום ויחסי-ציבור בע"מ — בפירוק.
מס' החברה: חפ/46205.
מען המשרד הרשום: חיפה.
בית המשפט המחוזי של: חיפה, תיק אורחי 1260/83.
תאריך צו הפיזור: ב' באב ה'תשמ"ג (12 ביולי 1983).
י' באלול ה'תשמ"ג (19 באוגוסט 1983)
י' יקוניאלי
סגן הכנס הרשמי

הודעות מאת האפוטרופוס הכללי

הודעה על ניהול נכסים עזובים

לפי חוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח-1978

בהתאם לתקנה 12(ב) לתקנות האפוטרופוס הכללי (סדרי דין וביצוע), התשל"ח-1978 (להלן — התקנות), אני מודיע כי בהתאם לסמכותי על פי סעיף 7 לחוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח-1978, ותקנה 37 לתקנות, החלטתי לנהל את הנכסים העזובים המפורטים ברשימה שלהלן ללא צו ניהול.
תאריך ההחלטה: ד' באלול ה'תשמ"ג (16 באוגוסט 1983);
מהות הרכיש: כספים;
השמות: זורר יחזקאל — ת"ז 935034; הרצל אברהם; חמני רובין — ת"ז 6951183; לוי רזו — ת"ז 6491196; הנדלמן מינה; פלו דליה; אליסקו דוד וולצמן ארי; יונברג חזה — ת"ז 283483; עזובן המנה ברזילאי אברהם דוד בן נאיה — ת"ז 02072674.

י' באלול ה'תשמ"ג (16 באוגוסט 1983) ע' כלום
האפוטרופוס הכללי

הודעה על כוונה להגיש בקשה למתן צו ניהול

לפי תקנות האפוטרופוס הכללי (סדרי דין וביצוע), התשל"ח-1978

בהתאם לתקנה 4 לתקנות האפוטרופוס הכללי (סדרי דין וביצוע), התשל"ח-1978, ניתנת בזה הודעה כי בכ" וזנת האפוטרופוס הכללי להגיש לבית המשפט המחוזי בבאר-שבע, בקשה לתת לו צו ניהול ביחס לנכסים הרשומים להלן. על כל אדם הרוצה להתנגד למתן הצו להגיש לאפוטרופוס הכללי, במשרדו ברחוב החלוצי 117, באר-שבע, כתב התנגדות, בשני עותקים, הנתמך בתצהיר ולפרט בו את נושא התנגדותו ונימוקיו, תוך שבועיים מיום פרסום הודעה זו.

נכסי עזובות

שם הנפטר	מקום מגוריו האחרון
ברדנר מינה	אשקלון
עטית חיים	דימונה
יבלונסקי חזה	ערד

נכסים שזוהו בעליהם לא ידועה

מגרש הידוע כחלקה 361 בגוש 1937 הרשום ע"ש רבי משה לוי.

י' באלול ה'תשמ"ג (18 באוגוסט 1983)

ל' כינע

סגן האפוטרופוס הכללי בפועל

דין וחשבון שמועץ

לפי חוק בנק ישראל, התשי"ד-1954.

לפי סעיף 158(1) לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954,¹ מתפרסם בזה דין וחשבון שמועץ על מחזור המטבע והנכסים המוחזקים לעומתו בסיום העבודה ביום כ"ב באלול התשמ"ג (31 באוגוסט 1983):

א. סך כל המטבע במחזור ביום 31 באוגוסט 1983	בשקלים
21,890,972,279.50	
ב. היתרה ביום 24 באוגוסט 1983	21,390,488,238.76
ג. העליה במשך השבוע האחרון	500,484,040.74
ד. הנכסים ביתרות מטבע חוץ זהב	21,890,972,279.50

כ"ד באלול התשמ"ג (2 בספטמבר 1983) ש' סירקיס סגן מנהל מחלקת המטבע

¹ ס"ח התשי"ד, עמ' 192.

הודעת אלה מתפרסמת על אחריה המודיעים ואין בפרסומן משום מתן תעודה על נכונותן.

בכית הדין המשמעותי הארצי של לשכת עורכי הדין

ח"ק צירעור מ"ט 48/82

בענין צירעור של: עו"ד שמחה ניר,

והמשיב: רעד מחזו תל-אביב.

הזמנה

אל עו"ד שמחה ניר.

הנך מוזמן בזה לישיבת בית הדין הג'ל במשכנו בבית הפרקליט, רחוב דניאל פריש 10, תל-אביב, ביום 4 באוקטובר 1983 בשעה 18.00, לדין בערעור הג'ל.

רחל קאולי, מזכירת בית הדין המשמעותי

וזהו אם לא תופיע בתאריך הנקוב לעיל מוסמך יהיה בית הדין בהתאם לכלל 18 מן הכללים בדבר סדרי הדין בבתי הדין משמעותיים (תיקון), התשכ"ט-1968, לדון בערעור גם שלא בפניך.

18 באוגוסט 1983

גליק דיין הברה לבנין בע"מ

הודעה על פירוק החברה מרצון

ניתנת בזה הודעה, כי באסיפה כללית שלא מן המנין של החברה הג'ל, שנועדה ונתכנסה כחלבה ביום 17.3.1982 נתקבלה החלטה מיוחדת לפרק את החברה מרצון ולמנות את אשר דיין מרח' פרישמן 9, קרית ים ומשה גליק מרח' ש"י עננון 6, קרית ים, למפקדי החברה.

כל נושה שיש לו תביעות נגד החברה הג'ל יגיש את תביעותיו בצירוף הוכחותיו תוך 21 ימים מיום פירסום הודעה זו למשרד אחד המפקדים הג'ל.

נושה או אדם אחר אשר לא יגיש תביעותיו כאמור תוך המועד הג'ל — לא ייענה.

אשר דיין

מפקדים

ילקוט הפרסומים 2958, כ"ט באלול התשכ"ג, 7.9.1983

"פזכר" בע"מ

(בפירוק מרצון)

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 206(2) לפקודת החברות, שאסיפה כללית אחרונה של החברה (או הנושים) הג'ל התכנס ביום 20.10.1983 במשרד ד"ח סמואל, רחוב לבונטין 2, תל-אביב, לשם הגשת ד"ח סופי המראה כיצד התנהל פירוק העסקים ומה נעשה בנכסי החברה, וכדי לשמוע ביאורים נוספים מאת המפקד ולהחליט כיצד לנהוג בפנקסים ובניירות של החברה ושל המפקד.

אלישיב כהנא, מפקד

משגב הרצליה בע"מ

(בפירוק מרצון)

הודעה על אסיפה סופית

ניתנת בזה הודעה, כי אסיפה סופית של החברה הג'ל התקיימה ביום 27 באוקטובר 1983 בשעה 12.00 במשרד עו"ד מלמן את שרים ושות', ככר מלכי ישראל 10, תל-אביב, לשם הגשת ד"ח סופי של המפקד המראה כיצד התנהל הפירוק ומה נעשה בנכסי החברה, וכדי לשמוע ביאורים נוספים מאת המפקד ולהחליט כיצד לנהוג בפנקסים ובניירות של החברה ושל המפקד.

יצחק פלש, מפקד

קרום רשות בע"מ

הודעה על פירוק החברה מרצון

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 67 לפקודת החברות, כי באסיפה כללית יוצאת מהכלל של החברה הג'ל שנועדה ונתכנסה כחלבה ביום 27.7.1983 במשרד הרישום של החברה, נתקבלה החלטה מיוחדת לפרק את החברה מרצון ולמנות את מרדכי וייסקופס, ר"ח, מדרך העצמאות 51, חיפה, למפקד החברה.

כל נושה שיש לו תביעות נגד החברה הג'ל יגיש את תביעותיו בצירוף הוכחותיו תוך 21 ימים מיום פירסום הודעה זו לפי המען הג'ל.

נושה או אדם אחר אשר לא יגיש תביעותיו כאמור תוך המועד הג'ל — לא ייענה.

מרדכי וייסקופס, מפקד

שדה הנדסה בנין בע"מ

(בפירוק מרצון)

הודעה על אסיפה סופית

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 206 לפקודת החברות, שאסיפה כללית אחרונה של חברי החברה הג'ל התכנס ביום 11.12.1983, בשעה 17.00, במשרדה הרישום של החברה, רחוב טאנור 41, תל-אביב, לשם הגשת דין וחשבון סופי של המפקד, המראה כיצד התנהל פירוק העסקים ומה נעשה בנכסי החברה, וכדי לשמוע ביאורים נוספים מאת המפקד ולהחליט כיצד לנהוג בפנקסים ובניירות של החברה ושל המפקד.

סמואל אורבך, מפקד

2867

בית שמואל בע"מ
(בפירוק מרצון)

הודעה על אסיפה מופת

ניתנת בזה הודעה, כי אסיפה כללית אחרונה של בעלי המניות של החברה הנ"ל תתכנס ביום 25.10.1983 בשעה 13.00 במשרד עו"ד דב פישלר, רחוב דוד ילין 15, תל-אביב, לשם הגשת דו"ח סופי של המפרק המראה כיצד התנהל פירוק העסקים ומה נעשה בנכסי החברה וכן לשמוע ביאורים נוספים מאת המפרק ולהחליט כיצד לנהוג בפנקסים ובניירות של החברה ושל המפרק. דב פישלר, עו"ד, מפרק

חברת חלקה 245 בנרש 3928 בע"מ
(בפירוק מרצון)

הודעה על פירוק החברה מרצון

ניתנת בזה הודעה, לפי סעיף 216(1) לפקודת החברות, כי באסיפה כללית שלא מן המניין של החברה הנ"ל, שנועדה ונתכנסה כהלכה ביום 10.7.1983 במשרדה הרשום של החברה נתקבלו החלטות הבאות כהחלטות מיוחדות: לפרק את החברה מרצון; למנות את דן עופר, עו"ד, מרח' הירקון 113, תל-אביב, למפרק החברה.

על כל נושי החברה להגיש את תביעותיהם למפרק לפי המען הנ"ל תוך 21 ימים מיום פרסום הודעה זו, שאם לא כן יוצא מכלל הנאה בכל חלקה שתיעשה, לפני שיוכחו את חובותיהם.

דן עופר, עו"ד, מפרק

חברת ר. א. י. שם-טוב בע"מ
(בפירוק מרצון)

ניתנת בזה הודעה, כי באסיפה כללית שלא מן המניין של החברה הנ"ל, שנועדה ונתכנסה כהלכה ביום 26.6.1983, נתקבלה החלטה מיוחדת לפרק את החברה מרצון, ולמנות את חנו עמית, עו"ד, מרחוב בלד 28, תל-אביב, למפרק החברה.

כל נושה שיש לו תביעות נגד החברה הנ"ל יגיש את תביעותיו בצירוף הוכחותיו תוך 21 ימים מיום פרסום הודעה זו למשרד המפרק הנ"ל.

נושה או אדם אחר אשר לא יגיש תביעותיו כאמור תוך המועד הנ"ל – לא ייענה.

חנו עמית, עו"ד, מפרק

רצפות פי. וי. סי. ויניל בע"מ
(בפירוק מרצון)

ניתנת בזה הודעה, כי באסיפה כללית שלא מן המניין של החברה הנ"ל שנתקיימה ביום 31.3.1983 נתקבלה החלטה מיוחדת בדבר פירוק החברה מרצון.

נושי החברה מוזמנים לאסיפת נושים ביום 25.9.1983 בשעה 10.00 במשרדו של עו"ד מ' קרש, רח' פרישמן 63, תל-אביב. באסיפה זו ימונה מפרק לחברה.

בשם המנהלים: מ' קרש, עו"ד

תבניות לויף (1972) בע"מ
הודעה על אסיפה מופת

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 206 לפקודת החברות, שאסיפה כללית אחרונה של חברי החברה הנ"ל תתקיים ביום 30.11.1983 בשעה 10.00, בשד' ההסתדרות 55, חיפה, לשם הגשת דו"ח סופי של המפרקים המראה כיצד התנהל פירוק העסקים ומה עשו בנכסי החברה, וכדי לשמוע ביאורים נוספים מאת המפרקים וכן להחליט כיצד לנהוג בפנקסים ובניירות של החברה ושל המפרקים.

ישראל פרידריך
מפרקים

ישראל הולדינגס בע"מ

הודעה על פירוק החברה מרצון

ניתנת בזה הודעה, שאסיפה כללית שלא מן המניין של החברה הנ"ל, שנועדה ונתכנסה ביום 10.8.1983, נתקבלה החלטה מיוחדת לפרק את החברה בפירוק מרצון ולמנות את יצחק רוטמן, ר"ח, מרח' מונטיפיורי 39, תל-אביב, למפרק החברה ותתימנו תחייב את החברה בפירוק.

יצחק רוטמן, ר"ח, מפרק

תיקון טעויות דפוס

בהודעה לפי סעיפים 5 ו-7 לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, בהתאם לתביעה מפורשת מס' 1420, שינוי לחבנית מפורשת מס' 56, שפרסמה הועדה המקומית לתכנון ולבניה, הרצליה, בילקוט הפרסומים 2728, התשמ"א, עמ' 2204 –

- (1) במקום "עמ' 380" צ"ל "עמ' 980";
- (2) בתוספת, לענין גושים 6524, 6526 ו-6529, בראשה יבואו המילים: "יחלקים מחלקות המפורשות להלן".

נספח 6

נספח 6 - חכרזה 8.1.2008

עמ' 74

יניב, ת"ז 056757628, לכהונת נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, החל ביום ל' באב התשס"ז (14 באוגוסט 2007).

ג' בטבת התשס"ח (12 בדצמבר 2007)
(חמ 1583-3)

אהוד ברק
שר הביטחון

הודעה בדבר העברת סמכויות

לפי חוק הדגל, הסמל והמנון המדינה, התשי"ט-1949
אני מודיע, שבתוקף סמכותי לפי סעיף 7(א) לחוק הדגל, הסמל והמנון המדינה, התשי"ט-1949 (להלן – החוק), העברתי למנהל אגף בכיר למינהל מוניציפלי במשרד הפנים את סמכויותי לפי החוק, פרט לסמכויות לפי סעיפים 2א ו-6, ובלבד שלא יעשה שימוש בסמכויות אלו אלא לאחר התייעצות עם מי שמזכיר הממשלה מינה מבין עובדי המזכירות ועם ממונה ארגון וניהול בנציבות שירות המדינה.

העברת הסמכויות לנציב כבאות והצלה במשרד הפנים שהודעה עליה פורסמה בילקוט הפרסומים, התשס"ח, עמ' 94 – בטלה.

ח' בטבת התשס"ח (17 בדצמבר 2007)
(חמ 1845-3)

מאיר שטרית
שר הפנים

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 37; התשס"ז, עמ' 24; התשס"ה, עמ' 6.

היתר להפעלת תצוגה הנראית לנהג

לפי תקנות התעבורה, התשכ"א-1961
בתוקף סמכותי לפי תקנה 28א(ג) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, אני מתיר להפעיל בכלי רכב מסוג M1 של חברת אגד אגודה שיתופית בע"מ בעת שהוא בנסיעה, תצוגה למטרה בטיחותית, הנראית לנהג, שאיננה מחויבת צפייה רצופה בה, מסוג HDR 2000 Provida מתוצרת Petards, ובלבד שהנהג בכלי הרכב שבו מותקנת התצוגה האמורה, קיבל הכשרה לשימוש בה תוך כדי נהיגה.

ט' בטבת התשס"ח (18 בדצמבר 2007)
(חמ 83-3)

שאול מופז
שר התחבורה והבטיחות בדרכים

¹ ק"ת התשכ"א, עמ' 1425; התשס"ז, עמ' 1080.

הכרזת חיות בר מטופחות

לפי חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955
בתוקף סמכותי לפי סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955, אני מכריז כי פרטים של חיות בר מתת-מין יען (Struthio camelus Australis), פרטים של חיות בר ממין תנין היאור (Crocodylus niloticus) ופרטים של מין אליגטור אמריקני (Alligator mississippiensis), שטופחו בשביה למטרות מסחר, הם חיות בר מטופחות כל עוד מתקיימים בהם התנאים שלהלן:

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 10.

הודעה על מינוי חברים למועצת מקרקעי ישראל

לפי חוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך-1960

מודיעים בזה, בהתאם לסעיף 4א(ד) לחוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך-1960 (להלן – החוק), כי לפי סעיף 4א(2)(א) מינתה הממשלה, על פי הצעת שר הבינוי והשיכון ושר האוצר את:

– חיים פיאלקוף, שרון גמבשו ויעל שאלתיאלי לחברים מטעם הממשלה במועצת מקרקעי ישראל.

– אריה בר לחבר מטעם הממשלה במועצת מקרקעי ישראל במקום שמאי אסיף.

וכי לפי סעיף 4א(2)(ב) לחוק, מינתה הממשלה את איתן בן-דוד לחבר מטעם קק"ל במועצת מקרקעי ישראל, על פי הצעת קק"ל.

ט"ו בטבת התשס"ח (24 בדצמבר 2007)
(חמ 394-3)

עובד יחזקאל
מזכיר הממשלה

¹ ס"ח התש"ך, עמ' 57.

² י"פ התשס"ה, עמ' 4184.

החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתו של מנהל בתי הדין השרעיים

בהתאם לסעיף 10(ד) לחוק הקאדים, התשכ"א-1961, מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את הדרגה והתפקיד של קאדי, שלפיה ישולמו משכורת ותשלומים אחרים למנהל בתי הדין השרעיים בתקופת כהונתו.

ג' בטבת התשס"ח (12 בדצמבר 2007)
(חמ 260-3)

דליה איציץ
יושבת ראש הכנסת

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 118; התשס"ח, עמ' 6.

החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתו של מנהל בתי הדין הדתיים הדרוזיים

בהתאם לסעיף 16(ב) לחוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ג-1962, מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את הדרגה והתפקיד של קאדי-מדיהב, שלפיה ישולמו משכורת ותשלומים אחרים למנהל בתי הדין הדתיים הדרוזיים בתקופת כהונתו.

ג' בטבת התשס"ח (12 בדצמבר 2007)
(חמ 1185-3)

דליה איציץ
יושבת ראש הכנסת

¹ ס"ח התשכ"ג, עמ' 20; התשס"ח, עמ' 6.

הודעה על מינוי נשיא לבית הדין הצבאי לערעורים

לפי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955

אני מודיע כי נשיא המדינה, בתוקף סמכותו לפי סעיף 186 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, מינה את האלוף שי

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 171; התשס"ו, עמ' 172.

ילקוט הפרסומים 5759, א' בשבט התשס"ח, 8.1.2008.

תיקון ההודעה בדבר ארצות שאין לישראל עמן יחסים דיפלומטיים או הסכם הכולל סעיף אומה מועדפת ביותר, או המגבילות יבוא טובין מישראל

לפי צו יבוא חופשי, התשס"ו-2006

בתוקף סמכותי לפי סעיף 5(4) לצו יבוא חופשי, התשס"ו-2006, אני מודיע כי בפסקה (4) להודעה בדבר ארצות שאין לישראל עמן יחסים דיפלומטיים או הסכם הכולל סעיף אומה מועדפת ביותר, או המגבילות יבוא טובין מישראל –

- (1) ברישה, במקום "בשנת 2007" יבוא "בשנת 2008".
כ"ב בטבת התשס"ח (31 בדצמבר 2007)
(חמ 552-3)

אלוהי ישי

שר התעשייה המסחר והתעסוקה

¹ ק"ת – שיעורי מק"ח, התשס"ו, עמ' 786.

² י"פ התשס"ו, עמ' 1091; התשס"ז, עמ' 1147 ועמ' 1611.

הודעה על קביעת אמות מידה מקצועיות

לפי תקנות המהנדסים והאדריכלים (תנאים לרישוי),
התשס"ח-2007

אני מודיע כי בתוקף סמכותי לפי תקנה 2(ב) לתקנות המהנדסים והאדריכלים (תנאים לרישוי), התשס"ח-2007, ובנדריש לפי תקנות 2(ג) ו-12 להק, פרסמתי ביום 7 בנובמבר 2007 את אמות המידה המקצועיות שקבעה מועצת ההנדסה והאדריכלות לענף האדריכלות באתר האינטרנט של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה.

ט"ז בטבת התשס"ח (25 בדצמבר 2007)
(חמ 2736-3)

מונל אברהם

רשם המהנדסים והאדריכלים
משרד התעשייה המסחר והתעסוקה

¹ ק"ת התשס"ח, עמ' 49.

הודעה על מחיקת רישום של תאגיד סוכן מכס מפנקס סוכני המכס

לפי חוק סוכני המכס, התשכ"ה-1964

בתוקף סמכותי לפי סעיף 11(בא) לחוק סוכני המכס, התשכ"ה-1964, ולאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת, אני מודיע על מחיקת רישומו מפנקס סוכני המכס של התאגיד לעמילות מכס גולדמן טראמפ בע"מ, שמספרו בפנקס 9167.

המחיקה היא לצמיתות, ותוקפה מיום כ' בטבת התשס"ח (11 בדצמבר 2007).

י"א בטבת התשס"ח (20 בדצמבר 2007)
(חמ 495-3)

יהודה נסרדישי

מנהל רשות המסים בישראל

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 16; התשנ"ה, עמ' 356.

(1) הם תולדה של פרטים שמוחזקים בישראל או שיובאו אליה, והכל כדיון;

(2) הם מוחזקים במקומות שאישר לכך המנהל, ובתנאים שקבע למניעת מעברם לטבע;

(3) הם מסומנים בסימון שקבע המנהל, והמחזיק בהם מסר למנהל את פרטי הסימון;

(4) הם לא יוצאו מהמקומות שאישר המנהל אלא לשחיטה כדיון או למקומות שאישר המנהל;

(5) המחזיק בהם יגיש למנהל, לא יאוחר מ-1 בינואר של כל שנה, דיווח שיכלול את מספר הפרטים שברשותו, מספר הפרטים שמתו בשנה שקדמה למועד הדיווח, ואת מספר הפרטים שנולדו ופרטי סימנם ויצרף לדיווח את תווי הסימון של הפרטים שמתו.

בהכרזה זו, "המנהל" – מנהל הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים.

תוקף ההכרזה חמש שנים מיום פרסומה.

כ"ה בכסלו התשס"ח (5 בדצמבר 2007)
(חמ 3752-3)

גדעון עזרא

השר להגנת הסביבה

הודעה על אישור שיכונים ציבוריים

לפי חוק רישום שיכונים ציבוריים (הוראת שעה), התשכ"ד-1964 בתוקף סמכותי לפי סעיף 1 לחוק רישום שיכונים ציבוריים (הוראת שעה), התשכ"ד-1964, אני מאשרת כי בניינים שהוקמו בידי המדינה או מטעמה או ביוזמתה, או שנרכשו על ידי המדינה ובנייתם החלה לפני יום כ"ט בטבת התשנ"ה (1 בינואר 1995), או נכללו בתכנית שאושרה לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, עד יום י"ב בטבת התשנ"ט (31 בדצמבר 1998) ובנייתם החלה בתוך שנתיים ממועד אישור התכנית כאמור על המקרקעין המפורטים להלן, המתוחמים בצבע כחול בתשריטתם הם שיכונים ציבוריים:

המקום	גוש	חלקות
נתיבות – שכ' הורד	39615	142, 120, 117
קרית גת – מערב	2436	27-19

התשריטים מופקדים באגף הפרוגרמות במשרד הבינוי והשיכון וניתן לעיין בהם בימים ושעות שהמשרד פתוח לקהל.

י"ז בכסלו התשס"ח (27 בדצמבר 2007)
(חמ 74-3)

סימנה טסטח

סגנית מנהלת אגף הפרוגרמות
משרד הבינוי והשיכון

¹ ס"ח התשכ"ד, עמ' 52; התשנ"ד, עמ' 143; התשנ"ט, עמ' 93; י"פ התשס"ה, עמ' 4188.

² ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

נספח 7

נספח 7 - ביטול חכרזת חיות בר מטופחות 2013

עמ' 77

הודעה על מתן היתר לקבלת תרומה

מודיעים בזה, כי הממשלה החליטה להתיר למשרד הביטחון לקבל מקרן רשמי תרומה בסך של עד 55 מיליון שקלים חדשים, הכוללת השתתפות של קרן אדלס, לשם הקמת קמפוס למקצועות המודיעין בעיר באר שבע.

כ"ה בכסלו התשע"ג (9 בדצמבר 2012)
(חמ 4441-3)

צבי האוזר
מזכיר הממשלה

הודעה על סכום העיצום הכספי המעורבן

לפי חוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001

בהתאם לסעיף 14(ב2) לחוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001 (להלן – החוק), אני מודיע כי החל ביום י"ט בטבת התשע"ג (1 בינואר 2013) הסכום המעורבן של העיצום הכספי שבסעיף 14 לחוק הוא 74,480 שקלים חדשים.

כ' בטבת התשע"ג (2 בינואר 2013)
(חמ 4195-3)

יעקב נאמן
שר המשפטים

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 210; י"פ התשע"א, עמ' 2450.

הודעה בדבר ערכון סכומים

לפי פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980

אני מודיע לפי סעיף 241(א) לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 (להלן – הפקודה), כי עקב העלייה במדד המחירים לצרכן שמפרטת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, יחול שינוי בסכומים הקבועים בסעיפים 1(1) ו-17(א) (19(א) לפקודה, החל ביום י"ט בטבת התשע"ג (1 בינואר 2013), בדלקמן:

- (1) החוב שחב החייב לנושה המבקש כאמור בסעיף 7(1) לא יפחת מ-85,763 שקלים חדשים;
- (2) חובותיו של החייב כאמור בסעיף 17(א) לא יפחתו מ-17,154 שקלים חדשים;
- (3) חובות החייב כאמור בסעיף 19(א) עולים על 34,308 שקלים חדשים.

כ' בטבת התשע"ג (2 בינואר 2013)
(חמ 148-3-ה1)

יעקב נאמן
שר המשפטים

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 34, עמ' 639; ס"ח התשנ"ו, עמ' 60; י"פ התשע"ב, עמ' 3744.

מינוי חבר בוועדה לענייני פיצויים ותמלוגים

לפי חוק הפטנטים, התשכ"ז-1967

בתוקף סמכותי לפי סעיף 109 לחוק הפטנטים, התשכ"ז-1967, אני ממנה את אריאל אורדע, חבר בחבר המורים של מוסד להשכלה גבוהה, לחבר בוועדה לענייני פיצויים ותמלוגים, שלפי הסעיף האמור.

¹ ס"ח התשכ"ז, עמ' 148 ועמ' 201.

תוקף המינוי לארבעה חודשים.

כ"ז בכסלו התשע"ג (10 בדצמבר 2012)
(חמ 1498-3)

יעקב נאמן
שר המשפטים

ביטול הכרזת חיות בר מטופחות

לפי חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955

בתוקף סמכותי לפי סעיף 1 לחוק הגנת חיית הבר, התשט"ו-1955, אני קובע כי הכרזת חיות בר מטופחות – בטלה.

כ"ז בטבת התשע"ג (9 בינואר 2013)
(חמ 3752-3)

גלעד ארדן
השר להגנת הסביבה

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 10.
² י"פ התשס"ח, עמ' 1323.

הודעה על השתייכותו הסיעתית של חבר הכנסת

לפי תקנון הכנסת

מודיעים בזה, לפי סעיף 10(ב) לתקנון הכנסת, כי ועדת הכנסת אישרה, בהתאם להוראות סעיף 10(א4) לתקנון הכנסת, כי חבר הכנסת יורם מרציאנו משתייך לסיעת "העבודה".

ד' בטבת התשע"ג (17 בדצמבר 2012)
(חמ 864-3)

יריב לוין
יושב ראש ועדת הכנסת

¹ י"פ התשכ"ח, עמ' 590; התש"ע, עמ' 1927.

הודעה בדבר התפטרות מועמדים לכנסת התשע עשרה

לפי חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

בהתאם לסעיף 87 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, נמסרת בזה הודעה בדבר התפטרות מועמדים לכנסת ה-19, כמפורט להלן:

- א. יניב למבוז מרשימת "חיים בכבוד" התפטר ביום י"א בטבת התשע"ג (24 בדצמבר 2012);
- ב. שחר ישראל בן שלום מרשימת "כולנו חברים נח" התפטר ביום כ"ה בטבת התשע"ג (7 בינואר 2013);
- ג. ליאור צפירי שי מרשימת "כולנו חברים נח" התפטר ביום כ"ה בטבת התשע"ג (7 בינואר 2013);
- ד. שלמה לוי מרשימת "הבית היהודי בראשות נפתלי בנט – מיסודם של האיחוד הלאומי, מפד"ל החדשה" התפטר ביום כ"ח בטבת התשע"ג (7 בינואר 2013).

הודעתי מיום י"ז בטבת התשע"ג (30 בדצמבר 2012) בדבר רשימות המועמדים לכנסת התשע עשרה² תתוקן לפי זה.

כ"ז בטבת התשע"ג (8 בינואר 2013)
(חמ 16-3)

אליקים רובינשטיין
שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת התשע עשרה

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.
² י"פ התשע"ג, עמ' 1976.

נספח 8

**נספח 8 - חות דעת מקצועית -
תנינים - נעם לידר -2026-7-2**

עמ' 79

02 יולי 2026

חוות דעת מקצועית: החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים והשלכות הסדרתה במסלול חיית בר מטופחת

מאת: ד"ר נעם לידר
מנהל אגף אקולוגיה, חטיבת המדע, רשות הטבע והגנים
הרשות המדעית של ישראל לאמנת CITES

תקציר מנהלים

חוות דעת זו בוחנת את המשמעויות המקצועיות של מתן היתר, הסדר או מסלול רגולטורי כלשהו להחזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל. מוקד הבחינה אינו רק המסלול המשפטי שבאמצעותו תוסדר ההחזקה, אלא עצם המשמעות המקצועית של הכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, מאריכת חיים ובלתי-מקומית למערכת ביטחונית-תפעולית.

במקרה הנדון, המטרה המוצהרת היא לאפשר שימוש ביטחוני-תפעולי בתנינים במתקני כליאה. שימוש כזה, גם אם הוא נקודתי, מוגבל לאתר מסוים ואינו כולל רבייה יזומה, יוצר סיכון בטיחותי, סביבתי, רווחתי וניהולי משמעותי. תנין אינו אמצעי ביטחון תשתיתי או טכנולוגי, אלא בעל חיים חי, חזק ובלתי צפוי, המחייב ניהול מתמשך, תשתיות ייעודיות, כוח אדם מיומן, טיפול שוטף, פיקוח ותוכנית חירום לאורך שנים.

המסלול המשפטי שבו תוסדר ההחזקה אינו מבטל את ליבת הסיכון המקצועי. היתר פרטני, הסדר ייעודי, הכרזה או כלי רגולטורי אחר אינם משנים את עצם העובדה שהחזקת תנינים במתקנים ביטחוניים היא מערכת חיה, מסוכנת וקשה לניהול. עם זאת, למסלול ההסדרה יש משמעות רבה להיקף הסיכון הכולל. ככל שההסדרה תיעשה באמצעות הכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת, מדובר במסלול רחב בהרבה מן הצורך הביטחוני הנקודתי, העלול להרחיב את ההחזקה ממספר מוגבל של פרטים למספר גדול יותר של בעלי חיים, מאתר יחיד למספר אתרים, ומהחזקה נקודתית למערכות גידול, רבייה, בקיעה, גידול אבקועים, תחלופה והעברת פרטים. לכן מסלול כזה אינו יוצר את ליבת הבעיה, אך הוא צפוי להרחיב ולהחמיר אותה מעבר לתרחיש של היתר פרטני ומצומצם.

הסיכונים המרכזיים הם מוחשיים וברורים. בהיבט בטיחות האדם, החזקת תנינים יוצרת ממשקי סיכון עם סוהרים, עובדי תחזוקה, קבלנים, וטרינרים, פקחים, כוחות חירום, אסירים ולעיתים גם מבקרים. פגיעה עלולה להתרחש במהלך האכלה, ניקוי, תחזוקה, טיפול רפואי, לכידה, שינוע או אירוע חריג כגון שריפה, הצפה, הפרת סדר, חבלה או ניסיון בריחה.

בהיבט שמירת הטבע, בריחה או אובדן שליטה גם בפרט יחיד עלולים ליצור אירוע סביבתי וביטחוני מתמשך. תנין שיגיע למערכת ניקוז, מאגר, נחל, בריכת דגים או מקווה מים טבעי או מלאכותי עשוי לשרוד לאורך זמן, להסתתר, להיות קשה לאיתור וללכידה, לטרוף בעלי חיים מקומיים ולסכן בני אדם המשתמשים במרחב. ככל שמספר האתרים, הפרטים, מערכות המים והשינועים יגדל, כך יגדל גם הסיכון לזליגה או לאובדן שליטה.

בהיבט רווחת בעלי החיים, החזקת תנינים במתקן ביטחוני מציבה קושי מקצועי-אתי מובהק: בעל החיים מוחזק כאמצעי תפעולי או הרתעה, ולא למטרות שימור, מחקר, חינוך או רווחתו. תנינים מחייבים לאורך עשרות שנים תנאי מים, טמפרטורה, מרחב, הפרדה, הזנה, טיפול וטרינרי, ניטור, תחזוקה ופיקוח ברמה גבוהה ומתמשכת. הרחבת ההסדרה למערכות גידול ורבייה עלולה להגדיל עוד יותר את מספר בעלי החיים, את מורכבות ההפרדה והטיפול, ואת הסיכון לצפיפות, פציעות ושחיקה תפעולית.

כאשר מטרת ההחזקה מוגדרת כ"הרתעה" או "חיזוק ביטחון", קיים קושי מקצועי מובנה: מדובר בתועלת שקשה להגדיר, למדוד, לאמת או לחשוות לחלופות הנדסיות, טכנולוגיות ותפעוליות. לעומת זאת, הסיכונים לאדם, לטבע, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח הם ברורים, משמעותיים וארוכי טווח. בהיעדר תועלת מוגדרת ומדידה, אין בסיס מקצועי לאיזון המצדיק את ההחזקה.

לפיכך, ההמלצה המקצועית היא שלא לאפשר החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל, ובוודאי שלא להסדיר שימוש כזה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת. ככל שהמדינה מבקשת בכל זאת לבחון מהלך חריג כזה, עליו להתקדם רק במסגרת פרטנית, ייעודית ומפורשת, הכוללת צורך קונקרטי ומדיד, בחינת חלופות, הערכת סיכונים בלתי תלויה, אחריות מלאה של הגוף המבקש, בחינה רווחתית ווטרינרית, תוכנית חירום, תקציב ארוך טווח, תוכנית סיום ופיקוח פרטני לכל אתר ולכל פרט.

1. רקע, מטרת חוות הדעת וגבולות הדיון

חוות דעת זו בוחנת את המשמעויות המקצועיות של מתן היתר או הסדר רגולטורי להחזקת תניניים במתקנים ביטחוניים בישראל. המטרה המוצהרת של המהלך היא שימוש ביטחוני-תפעולי בתניניים במתקני כליאה. אולם ככל שההסדרה תיעשה באמצעות הכרזה על תניניים כחיות בר מטופחות, מדובר בכלי רחב יותר מן הצורך הנקודתי. לפיכך, חוות הדעת בוחנת הן את עצם החזקת התניניים במתקנים ביטחוניים, והן את המשמעות המקצועית של שימוש במסלול רגולטורי העלול לפתוח פתח להרחבת החזקה, גידול, העברה ושימושים נוספים, לרבות מערכות גידול שבחן רבייה יזומה, בקיעה וגידול אבקועים הם חלק מובנה מן הפעילות.

הדיון מתמקד בתנינאים הגדולים הרלוונטיים לישראל, ובעיקר בתנין היאור ובאליגטור האמריקאי. מינים אלה הם חיות בר טורפות, גדולות, מסוכנות ובלתי-מקומיות למערכות הטבע בישראל, ובעלות פוטנציאל פגיעה באדם, בבעלי חיים אחרים ובמערכות אקולוגיות טבעיות במקרה של בריחה או שחרור.

חוות הדעת אינה בוחנת את צורכי הביטחון של גוף כליאה מסוים, ואינה מחליפה הערכת סיכונים ביטחונית, הנדסית, משפטית או תפעולית. תחומה המקצועי הוא בחינת המשמעויות של החזקת תניניים מבחינת בטיחות אדם, שמירת טבע, רווחת בעלי חיים ויכולת פיקוח וניהול לאורך זמן.

בהיבט המקצועי, יש חשיבות לכך שמטרת ההחזקה תהיה מוגדרת, מזדה וניתנת לבקרה. מטרה כללית כגון "הרתעה" אינה מספקת בסיס מקצועי יציב לאישור החזקת תניניים, משום שקשה להעריך מראש את תרומתה, למדוד את הצלחתה או להשוות אותה לחלופות הנדסיות, טכנולוגיות ותפעוליות. לעומת זאת, הסיכונים הכרוכים בהחזקת תניניים הם סיכונים ממשיים וברורים.

לפיכך, השאלה המרכזית בחוות דעת זו היא האם קיים בסיס מקצועי מספק להכנסת חיות בר גדולה, מסוכנת, דינמית וארוכת חיים למתקנים ביטחוניים, ובפרט האם נכון להסדיר שימוש כזה באמצעות מסלול רחב העלול להרחיב את ההחזקה והשימוש בתניניים מעבר לצורך המוצהר.

2. מסגרת מקצועית – תנן כמערכת חיה ארוכת טווח

התנינאים, סדרת *Crocodylia*, הם קבוצה של זוחלים טורפים הכוללת בין היתר את משפחות התניניים, האליגטוריים והגביאליים. המינים המרכזיים הרלוונטיים לדיון בישראל הם תנין היאור (*Crocodylus niloticus*) ואליגטור אמריקאי (*Alligator mississippiensis*). שני המינים הוחזקו בעבר בישראל במסגרות שונות של גידול בשבי, ושניהם חיות בר גדולות, חזקות, מאריכות חיים ובלתי-מקומיות למערכות הטבע בישראל.

מאפייני החיים של תנינאים מחייבים גישה ניהולית ארוכת טווח. מדובר בבעלי חיים היכולים לחיות עשרות שנים בשבי, ובמקרים רבים כ-50–70 שנה ואף יותר בתנאים מתאימים. הם ממשיכים לגדול במשך חלק ניכר מחייהם, גם לאחר הבגרות המינית. לכן, החזקה של פרטים צעירים אינה משקפת את מלוא המחויבות העתידית: בתוך שנים היא עשויה להפוך להחזקה של בעלי חיים גדולים, כבדים, מסוכנים, קשים ללכידה, קשים לשינוע ויקרים לתפעול.

ממדי הגוף של המינים הרלוונטיים ממחישים את היקף המחויבות. תנין היאור מגיע בבגרותו בדרך כלל לאורך של כ-3.5–5 מטרים בזכרים גדולים, ולמשקל של כ-200–750 ק"ג. אליגטור אמריקאי מגיע בבגרותו לאורך של כ-3.4–4.6 מטרים בזכרים גדולים, ולמשקל טיפוסי של כ-150–350 ק"ג. ממדים אלה מחייבים תשתיות החזקה ייעודיות, גידור חזק, שערים בטוחים, מערכות מים, אמצעי הפרדה, ציוד לכידה ושינוע, טיפול וטרינרי מתאים וכוח אדם מיומן.

תנין המוחזק בשבי הוא בעל חיים דינמי. הוא גדל, מגיב לשינויים בטמפרטורה ובעונה, מתחרה בפרטים אחרים, עשוי להיפצע או לחלות, והתנהגותו משתנה בהתאם לתנאי ההחזקה. לכן החזקת תנינאים אינה פעולה חד-פעמית של הקמת מתקן, אלא התחייבות ניהולית ארוכת שנים, הכוללת בעלי חיים, מים, גידור, תחזוקה, הזנה, טיפול רפואי, מניעת בריחה, תיעוד, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים הארוכה של תנינאים, נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים.

מאפיינים אלה מסבירים מדוע החזקת תנינים במתקן ביטחוני אינה שקולה להצבת אמצעי תשתית או מכשול פיזי. מדובר בהכנסת מערכת ביולוגית-תפעולית חיה לתוך מערכת ביטחונית מורכבת.

3. ניסיון מעשי דוגמאות בשל רלוונטיות

בחינת החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים צריכה להישען גם על ניסיון מעשי. הניסיון בישראל ובעולם מראה כי החזקת תנינים בשבי היא מערכת ארוכת טווח, שבה עלולים להתרחש כשלי ניהול, פיקוח, תחזוקה, בטיחות וזליגה אל מחוץ למתקן.

אירוע צאלים הוא הדוגמה הישראלית המרכזית לאובדן שליטה במערכת החזקה של תנינים. בשנת 2009 נתפסו שלושה תנינים במאגר נגר בצאלים, באזור שבו פעלה חוות גידול תנינים. עצם הימצאותם מחוץ למתקן החזקה ממחישה את סיכון אובדן השליטה בפרטים ואת הקושי בבקרה אפקטיבית לאורך זמן. ניסיון העבר בישראל בתקופה שבה תנינים הוסדרו כחיית בר מטופחת מלמד כי גם כאשר נקבעים תנאים רגולטוריים להחזקה, סימון, דיווח ומניעת מעבר לטבע, עלולים להופיע פערים בניהול, בתיעוד, בפיקוח ובשליטה. חשיבותו של ניסיון זה אינה בשאלת המעמד המשפטי של התנינים באותה עת, אלא בתובנה המקצועית שהוא מספק: קשה לשמור לאורך זמן על שליטה מלאה במערכת החזקה של תנינים, והסיכון גדל כאשר עוברים מהיתר פרטני ומצומצם למסלול רחב יותר.

אירוע התקיפה בגן החיות התנ"כי בירושלים באוגוסט 2024 ממחיש את הסיכון הבטיחותי גם במתקן מקצועי. התקיפה התרחשה במהלך עבודה של עובד מיומן במתחם תנינים, והסתיימה בפציעה קשה וכמעט קטלנית, שחייבה תגובת חירום מיידית, לרבות המתת התנין לשם עצירת הסיכון. האירוע מדגיש כי ממשק שגרתי עם תנינים גדולים כולל סיכון מובנה גם כאשר הוא מתבצע בידי צוות מקצועי.

חוות פצאל מדגימה את הסיכון של שחיקה תפעולית במערכת החזקה ארוכת שנים. במתקנים כאלה עלולים להצטבר בלאי, פערי תחזוקה, ירידה ביכולת הניהול ופגיעה ברווחות בעלי החיים. כאשר מדובר בתנינים, שחיקה כזו עלולה להפוך גם לסיכון בטיחותי וסביבתי, בעיקר אם גידור, שערים, בריכות ומערכי הפרדה אינם נשמרים ברמה הנדרשת.

נתונים בין-לאומיים על פגיעות אדם מתנינים מדגישים את חומרת התוצאה האפשרית במקרה של מפגש בלתי מבוקר בין אדם לבין תנין. לפי נתוני קבוצת המומחים לתנינים של ארגון שמירת הטבע העולמי IUCN, עבור תנין היאור תועדו בשנים 2010–2020 1,005 תקיפות מדווחות, מתוכן 696 קטלניות; ועבור אליגטור אמריקאי תועדו 127 תקיפות מדווחות, מתוכן 6 קטלניות. נתונים אלה אינם משמשים לחיזוי מספרי של תקיפות בישראל, אלא להמחשת חומרת התרחיש במקרה של בריחה, שחרור או מגע בלתי מבוקר.

4. היבטי בטיחות וסיכון לאדם

מתקן ביטחוני אינו מתקן זואולוגי או חוות גידול ייעודית. מדובר במערכת תפעולית מורכבת, שבה קיימים ממשקי אדם רבים, תנועה שוטפת של עובדים, אנשי תחזוקה, קבלנים, סוהרים, כוחות אבטחה, כוחות חירום, אסירים ולעיתים גם מבקרים. הכנסת תנינים למערכת כזו מוסיפה גורם סיכון חי, דינמי ובלתי צפוי, שאינו ניתן לניהול כמו גדר, חומה, מצלמה או אמצעי התרעה.

העבודה השוטפת במתחם תנינים מחייבת פעולות חוזרות של האכלה, ניקוי, תחזוקת בריכות ומערכות מים, תיקון גידור ושערים, הפרדה בין פרטים, טיפול רפואי, סימון, לכידה ושינוע. כל פעולה כזו יוצרת נקודת מגע עם בעל חיים המסוגל לגרום לפציעה קשה ואף קטלנית.

במתקן ביטחוני קיימים גם תרחישים חריגים שאינם אופייניים למתקן זואולוגי רגיל: הפרות סדר, אלימות, ניסיון בריחה, חבלה, פריצה, שריפה, הצפה, תקלה תשתיתית, פינוי חירום או כניסת כוחות חילוץ. בכל אחד מן התרחישים האלה נוכחות תנינים במתחם עלולה להגדיל את מורכבות האירוע, לעכב תגובה, לסכן עובדים או כוחות חירום, ולהפוך אירוע ביטחוני או תפעולי לאירוע משולב של ביטחון, בטיחות וחיות בר.

תנינאים גדולים מחייבים מערך בטיחות המבוסס על מניעת חשיפה: גידור חזק, שערים מבוקרים, הפרדה פיזית בין עובדים לבעלי החיים, נהלי כניסה וציאה, עבודה בצוות, ציוד מתאים, הכשרה ייעודית ותוכנית תגובה לאירוע חריג. כשל באחד המרכיבים האלה עלול להפוך פעולה שגרתית לאירוע בטיחותי חמור.

שינוע תנינים מוסיף שכבת סיכון משמעותית. כל העברה מחייבת לכידה, ריסון או הרדמה, העמסה, נסיעה, פריקה וקליטה באתר חדש. בכל שלב קיימת אפשרות לפגיעה באדם, לפגיעה בבעל החיים, לבריחה או לכשל תפעולי. לכן, גם אם אין כוונה לרבייה או למסחר, עצם ההחזקה מחייבת מנגנוני שינוע, טיפול חירום ולכידה.

לכן, מבחינת בטיחות אדם, החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים מגדילה את מספר נקודות המגע עם תנינאים ואת מספר נקודות הכשל האפשריות. הסיכון אינו תיאורטי, והוא אינו מוגבל למטפלים מקצועיים בלבד.

ככל שההסדרה תיעשה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת, העלול לאפשר החזקה, גידול, העברה ושימושים נוספים במספר אתרים, צפויה גם הרחבה של מעגל החשיפה האנושי: יותר עובדים, מטפלים, קבלנים, מובילים, וטרינרים, פקחים וגורמי חירום ידרשו לממשק עם תנינים. לכן מסלול רחב כזה אינו רק סוגיה רגולטורית, אלא גם גורם המגדיל את סיכון הבטיחות לאדם.

5. היבטי שמירת טבע וסיכון סביבתי

הסיכון הסביבתי בהחזקת תנינים במתקנים ביטחוניים נובע בעיקר מאפשרות של בריחה, שחרור, אובדן שליטה או מעבר של פרט אל מחוץ למתחם ההחזקה. גם כאשר אין מדובר בגידול מסחרי או ברבייה מתוכננת, החזקת תנין מחייבת מערכת מים, גידור, תחזוקה, ניקוז, שערים, תפעול שוטף ותוכנית חירום. כל אחד ממרכיבים אלה עשוי להפוך לנקודת כשל.

הסיכון הסביבתי אינו תלוי רק בשאלה אם תתבסס אוכלוסייה רבייתית בטבע. גם פרט יחיד שברח למאגר, לנחל, לבריכת דגים, למערכת ניקוז או למקווה מים טבעי או מלאכותי עלול ליצור אירוע מתמשך. תנין כזה עשוי לשרוד לאורך זמן, להסתתר במים ובצמחיית שוליים, להיות קשה לאיתור וללכידה, לטרוף בעלי חיים מקומיים ולסכן בני אדם המשתמשים במרחב.

הקשר למים נותר רלוונטי גם אם המתקן הביטחוני אינו ממוקם ליד נחל או מאגר טבעי. תנינים מחייבים מתחמי מים מתפקדים: בריכות, תעלות ניקוז, מערכות מילוי וריקון, תחזוקת מים, גידור סביב מים וגישה של עובדים. מערכת מים פנימית עלולה ליצור נקודות כשל בעת הצפה, תקלה, ריקון, ניקוז, פריצת גדר או אירוע חירום. אם פרט יוצא משליטה בתוך מתקן ביטחוני או מחוצה לו, נוכחות מים או מערכת ניקוז סמוכה עשויה להקשות על איתורו ולכידתו.

ניסיון ממערכות גידול מימיות אחרות בישראל מלמד כי זליגה ממערכות החזקה אל נחלים ומקווי מים אינה תרחיש תיאורטי בלבד. במערכות גידול דגים מוכרים מקרים רבים של זליגת מיני דגים זרים אל מערכות טבעיות, הגורמת נזק אקולוגי משמעותי באמצעות טריפה, תחרות ושינוי מארג המזון. תנין הוא טורף גדול בהרבה ומסוכן גם לאדם; לכן מנגנון הזליגה ממערכת מימית מנוהלת אל הסביבה הוא רלוונטי, אף שחומרת התוצאה האפשרית במקרה של תנין גבוהה יותר.

מבחינת שמירת טבע, החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים יוצרת סיכון סביבתי המחייב צורך מקצועי ברור, מדיד ומבוקר, לצד בחינה פרטנית של האתר, מערכות המים, הקרבה למערכות ניקוז או שטחים פתוחים, יכולת תגובה לבריחה, אחריות ללכידה ותוכנית חירום.

ככל שההסדרה תיעשה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת, הסיכון הסביבתי צפוי לגדול מעבר לתרחיש של החזקה ביטחונית נקודתית. מסלול כזה עלול לאפשר החזקה וגידול במספר אתרים, העברה של פרטים בין מתקנים, שימוש במערכות מים נוספות ואף מערכות גידול שבהן רבייה, בקיעה וגידול אבקועים הם חלק מובנה מן הפעילות. הרחבה כזו מגדילה את מספר הפרטים, את מספר נקודות המגע עם מערכות מים וניקוז, את היקף השינוע ואת מורכבות הפיקוח, ולכן גם את ההסתברות לאובדן שליטה, בריחה או זליגה לסביבה.

6. רוחות בעלי חיים וניהול ארוך טווח

החזקת תנינאים בשבי היא מערכת רוחות מורכבת. תנינים אינם בעלי חיים שניתן "לאחסן" לאורך זמן במתחם מים מגודר בלבד. החזקתם מחייבת תנאים מתאימים של מים, טמפרטורה, לחות, מרחב, אפשרות לוויסות חום, אזורי יבשה ומים, איכות מים, הזנה, הפרדה בין פרטים, טיפול וטרינרי, ניטור בריאותי ותחזוקה רציפה של התשתיות.

שימוש בתנינים במתקן ביטחוני מעלה קושי מקצועי-אתי נוסף: בעל החיים אינו מוחזק לשם שימור, מחקר, חינוך או רוחות, אלא כאמצעי תפעולי או הרתעתי. במצב כזה קיים חשש מובנה שצורכי הביטחון והתפעול יגברו על צורכי הרווחה, הטיפול הוטרנרי, התחזוקה, איכות המים, המרחב וההפרדה בין פרטים.

צפיפות וניהול קבוצות הם גורמי רוחות מרכזיים. תנינים עלולים לפצוע זה את זה, להתחרות על מרחב, מזון, אזורי מנוחה או מקומות התחממות, ולהגיב באגרסיביות לשינויים בהרכב הקבוצה. הפרדה זוויתית יכולה לשמש כלי למניעת רבייה לא מבוקרת, אך אינה פתרון ניהולי פשוט: היא מחייבת זיהוי מדויק של הזוויג, הפרדה פיזית מלאה, מניעת טעויות בהעברה, תיעוד פרטני ובקרה מתמשכת. בנוסף, החזקת זכרים בלבד עלולה להגביר תחרות ואגרסיביות, והחזקת נקבות בלבד מחייבת התייחסות לאפשרות של שמירת זרע ארוכת-טווח לאחר הזדווגות קודמת ולעדויות נדירות לרבייה בתולין בתנינאים.

משך החיים הארוך של תנינים הופך את ההחזקה להתחייבות לעשרות שנים. יש צורך להבטיח לאורך זמן תקציב, ידע מקצועי, כוח אדם, טיפול וטרינרי, תחזוקה ופיקוח. כאשר מתקן משנה אופי תפעולי, משנה הנהלה, מצמצם כוח אדם או סובל מבלאי תשתיתי, הפגיעה ברווחת התנינים עלולה להתפתח בהדרגה ולהפוך לבעיה קשה לטיפול.

ככל שההסדרה תיעשה באמצעות מסלול רחב של חיות בר מטופחת, עלולה להיווצר גם החמרה בהיבט רוחות בעלי החיים. בעוד שהחזקה ביטחונית נקודתית עשויה לכאורה להתייחס למספר מוגבל של פרטים, מסלול רחב יותר עלול לאפשר מערכות גידול שבחן רבייה, בקיעה, גידול אבקועים, הפרדה בין קבוצות גיל וגודל, תחלופה והעברת פרטים הם חלק מובנה מן הפעילות. מערכת כזו מגדילה את מספר בעלי החיים, את מורכבות ההפרדה והטיפול, את הצורך בתשתיות מים ושטח, ואת הסיכון לצפיפות, פציעות, תחרות, טיפול חסר ושחיקה תפעולית לאורך זמן.

מבחינת רוחות בעלי חיים, אין לראות בהחזקת תנינים במתקן ביטחוני פתרון טכני. מדובר בהתחייבות מקצועית, וטרינרית, תפעולית ואיתית ארוכת שנים, שקשה להצדיק כאשר מטרת ההחזקה אינה קשורה לשימור, מחקר, חינוך או רוחות בעלי החיים.

7. משמעות רגולטורית, ניהולית ואחריות בין-גופית

הסוגיה המקצועית המרכזית אינה אם ניתן למצוא מסלול משפטי שיאפשר החזקת תנינים במתקן ביטחוני, אלא האם נכון מקצועית לאפשר החזקה כזו מלכתחילה. עצם ההחזקה של תנינים במתקן ביטחוני היא מהלך מסוכן ומעבר לרצוי מבחינה מקצועית, גם אם מדובר באתר אחד, במספר מוגבל של פרטים וללא רבייה יזומה. מדובר בחיית בר גדולה, מסוכנת וארוכת חיים, שהחזקתה מחייבת תשתיות ייעודיות, ממשקי אדם-תנין, טיפול שוטף, שינוע, טיפול וטרינרי, מניעת בריחה, פיקוח ותוכנית חירום לאורך שנים.

לכן, המסלול המשפטי אינו מבטל את הבעיה המקצועית. היתר פרטני, הסדר ייעודי, הכרזה או כל כלי רגולטורי אחר אינם משנים את העובדה שתנין אינו אמצעי ביטחון תשתיתי או טכנולוגי, אלא בעל חיים חי, דינמי ובלתי צפוי. הכנסת בעל חיים כזה למערכת ביטחונית יוצרת סיכון בטיחותי, סביבתי, רוחותי וניהולי משמעותי, המחייב הצדקה מקצועית ברורה ותועלת מדודה.

על רקע זה, הסדרה באמצעות מסלול חיות בר מטופחת בעייתית במיוחד. בשימוש ביטחוני נקודתי אין צורך מובנה ברבייה יזומה או בניהול מחזורי גידול. לעומת זאת, הכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת היא מסלול רחב העלול לאפשר החזקה, גידול, רבייה, בקיעה, גידול אבקועים, תחלופה והעברת פרטים, לרבות במספר אתרים. בכך הסיכון עלול להתרחב ממקרה ביטחוני נקודתי למערכת החזקה וגידול רחבה יותר, עם יותר בעלי חיים, יותר ממשקי אדם-תנין, יותר מערכות מים וניקוז, יותר שינוע וקושי גדול יותר בפיקוח.

מכאן נובעת איהלימה מקצועית בין המטרה המוצהרת — שימוש ביטחונית-תפעולי נקודתי — לבין כלי רגולטורי רחב של חיות בר מטופחת. אם המטרה היא צורך ביטחוני מוגדר, אין בסיס מקצועי להשתמש במסלול שעלול להרחיב את ההחזקה

והשימושים בתנינים מעבר לצורך זה. במילים אחרות: השימוש הביטחוני עצמו מסוכן ומעבר לרצוי; הסדרתו באמצעות מסלול רחב של חייט בר מטופחת מסוכנת עוד יותר.

נוסף על כך, לא אותרו תקדימים מקצועיים מבוססים לשימוש יזום בתנינים כאמצעי ביטחוני במתקני כליאה, שניתן ללמוד מהם סטנדרטים, תנאי החזקה, מדדי הצלחה, נהלי חירום או מודלים של פיקוח. גם אם קיימים אזכורים תקשורתיים או רעיונות נקודתיים לשימוש בתנינים לצורכי הרתעה, אין בכך כדי להוות בסיס מקצועי מספק לאישור מהלך כזה בישראל. היעדר ניסיון השוואתי מבוסס מחזק את הצורך בזהירות יתרה, ובוודאי שאינו תומך בהסדרה רחבה כגון הכרזה על תנינים כחייט בר מטופחת.

בנוסף, החזקת תנינים במתקן ביטחוני יוצרת שאלת אחריות מורכבת. יש להגדיר מראש מי אחראי לבטיחות, לרווחת בעלי החיים, לבריחה, לכידה, לטיפול וטרינרי, לתחזוקה, לפגיעה באדם, לפגיעה בסביבה, למימון ארוך טווח ולסיום ההחזקה אם המתקן אינו מסוגל עוד לעמוד בתנאים. עמימות אחריות בין גוף ביטחוני, רגולטור סביבתי, וטרינר, קבלן תפעול וגורמי חירום היא עצמה גורם סיכון.

ניסיון העבר של החזקת תנינים בישראל, לרבות בתקופה שבה הוסדרו תנינים כחייט בר מטופחת, מלמד כי תנאים כתובים אינם מבטיחים שליטה בפועל לאורך זמן. לכן אין להשתמש בניסיון זה כהצדקה למסלול חדש, אלא כלקח מקצועי: החזקת תנינים היא מערכת קשה לניהול, לפיקוח ולאכיפה.

לפיכך, ככל שנבחן בכלל הסדר החזקת תנינים במתקן ביטחוני, עליו להיות פרטני, ייעודי ומפורש, ולא מסלול רחב או עקיף. עליו לכלול צורך מדיד, בחינת חלופות, הערכת סיכונים בלתי תלויה, אחריות מלאה של הגוף המבקש, תקציב ארוך טווח, פיקוח מקצועי, תוכנית חירום ותוכנית סיום. בהיעדר אלה, אין בסיס מקצועי למתן היתר.

8. מטריצת סיכונים מסכמת

המטריצה שלהלן מסכמת את האיומים המרכזיים הכרוכים בהחזקת תנינים במתקנים ביטחוניים. הניקוד נועד לשמש כלי מקצועי השוואתי לקבלת החלטה, ולא חיזוי הסתברותי מדויק. רמת הסיכון נקבעה לפי שילוב בין הסתברות או חשיפה צפויה לבין חומרת התוצאה האפשרית.

הניקוד במטריצה נע בין 1 ל-5. בציר ההסתברות או החשיפה, ציון 1 משקף הסתברות או חשיפה נמוכה מאוד, וציון 5 משקף הסתברות או חשיפה גבוהה מאוד. בציר החומרה, ציון 1 משקף תוצאה זניחה, וציון 5 משקף תוצאה חמורה מאוד, קטלנית או בלתי הפיכה. הציון הכולל חושב כמכפלה של ההסתברות/חשיפה בחומרה. ציון 1-4 הוגדר כסיכון נמוך, 5-9 כסיכון בינוני, 10-15 כסיכון גבוה, ו-16-25 כסיכון קריטי.

איום מרכזי	תרחיש אפשרי	גורמים המגבירים את הסיכון	הסתברות / חשיפה	חומרה	ציון	רמת סיכון
פגיעה באדם במתקן ביטחוני	סוחר, עובד תחזוקה, וטרינר, פקח, קבלן, גורם חירום או אסיר נפגע במהלך תפעול, טיפול, לכידה, שינוע או אירוע חריג	ממשקי אדם רבים, עבודה שוטפת, כוח אדם שאינו זואולוגי, שינוע, טיפול רפואי, תרחישי חירום	4	5	20	קריטית
אירוע חירום משולב	שריפה, הצפה, חבלה, ניסיון בריחה, הפרת סדר או תקלה תשתיתית מחייבים התמודדות עם תנינים בנוסף לאירוע הביטחוני	מערכת ביטחונית מורכבת, צורך בפינוי או כניסת כוחות, לחץ זמן, קושי בהפרדה ובשליטה	3	5	15	גבוהה
בריחה או אובדן שליטה בפרט	תנין יוצא ממתחם ההחזקה אל תוך מתקן הכליאה, לשטח ציבורי, למערכת ניקוז או לשטח פתוח	כשל גידור, שערים, תחזוקה, הצפה, טעות אנוש, מערכת מים פנימית, אירוע חירום	3	5	15	גבוהה
זליגה לסביבה ופגיעה אקולוגית	תנין שברח שורד במקווה מים, מערכת ניקוז, מאגר או שטח פתוח, טורף בעלי חיים או יוצר אירוע לכידה מתמשך	יכולת הסתתרות, שרידות ממושכת, קושי באיתור, סמיכות למים או לניקוז, פיקוח חלקי	3	4	12	גבוהה

קריטית	16	4	4	מטרת החזקה שאינה שימורית, תפעוליים, בלאי, כוח אדם לא מיומן, פיקוח לא רציף	תנינים מוחזקים בתנאים המוכתבים משיקולי ביטחון ולא מצורכי רווחה, עם סיכון לעקה, פציעות, איכות מים ירודה או טיפול חסר	פגיעה ברווחת בעלי החיים
קריטית	16	4	4	תוחלת חיים ארוכה, תחלופת עובדים, שינויי ניהול, ירידה בתחזוקה, עלויות, שחיקת נהלים	מתקן שמשוגל לתפעל את החזקה בתחילת הדרך מתקשה לעמוד בכך לאורך שנים	כשל תפעולי ארוך טווח
קריטית	16	4	4	ריבוי גופים, עמימות סמכויות, צורך בפיקוח מתמשך, תלות בגוף המחזיק, אירועים חריגים	לא ברור לאורך זמן מי אחראי לבקרה, טיפול, לכידה, תחזוקה, רווחה, בריחה, נזק או סיום החזקה	כשל פיקוח ואחריות

הערכת הסיכונים במטריצה מתייחסת בעיקר לתרחיש של החזקת תנינים לצורך ביטחוני במתקנים ביטחוניים, ללא הנחה של רבייה יזומה או ניהול מחזורי גידול. גם בתרחיש מצומצם זה מתקבל ריכוז איומים ברמת סיכון גבוהה וקריטית. כלומר, עצם ההחזקה הביטחונית של תנינים יוצרת בסיס סיכון משמעותי, עוד לפני בחינת מסלול רגולטורי רחב יותר. ככל שההסדרה תיעשה באמצעות מסלול חיית בר מטופחת, הסיכון הכולל צפוי לגדול עוד יותר, משום שמסלול כזה עלול להרחיב את ההחזקה ממספר מוגבל של פרטים למספר גדול יותר של בעלי חיים, מאתר יחיד למספר אתרים, ומהחזקה נקודתית למערכות גידול, רבייה, בקיעה, גידול אבקועים, תחלופה והעברת פרטים. במצב כזה הערכים המוצגים במטריצה עשויים להוות הערכת חסר, משום שמספר הפרטים, מספר הממשקים, מספר מוקדי החזקה, היקף השינוע ומורכבות הפיקוח יגדלו משמעותית.

המטריצה מצביעה על ריכוז איומים ברמת סיכון גבוהה וקריטית. האיומים אינם נובעים רק מעצם קיומם של תנינים בשבי, אלא מהכנסתם למערכת ביטחונית מורכבת, שבה קיימים ממשקי אדם רבים, אירועי חירום אפשריים, צורך בתחזוקה לאורך שנים, אחריות בין-גופית וקושי בפיקוח מתמשך.

לפיכך, גם אם ניתן לצמצם חלק מן הסיכונים באמצעות תנאים, נהלים וביקורות, עצם ההחזקה של תנינים במתקנים ביטחוניים מגדילה את בסיס הסיכון ואת מספר נקודות הכשל. בהיעדר תועלת מוגדרת, מדידה ומוכחות, אין בסיס מקצועי לאזן סיכונים אלה באמצעות היתר.

9. סיכום והמלצה מקצועית

החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים היא מהלך מקצועי חריג, שאינו שקול להצבת אמצעי מיגון, מכשול פיזי או אמצעי הרתעה טכנולוגי. מדובר בהכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, דינמית, מאריכת חיים ובלתי-מקומית למערכת ביטחונית-תפעולית מורכבת, שבה מתקיימים ממשקי אדם רבים, תפעול שוטף, אירועי חירום אפשריים, אחריות בין-גופית וצורך בתחזוקה ופיקוח לאורך שנים.

הניתוח בפרקים הקודמים מצביע על כך שגם החזקה ביטחונית נקודתית, מצומצמת וללא רבייה יזומה יוצרת סיכון מקצועי גבוה לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח. תנין אינו אמצעי ביטחון פסיבי, אלא בעל חיים חי, חזק ובלתי צפוי, המחייב תשתיות מים וגידור, טיפול שוטף, שינוע, טיפול וטרינרי, מניעת בריחה, פיקוח ותוכנית חירום לאורך שנים.

מטרת החזקה כללית כגון "הרתעה" או "חיזוק ביטחון" אינה מספקת בסיס מקצועי לאישור החזקת תנינים, כל עוד לא הוגדרו מדדי הצלחה, לא הוכחה תועלת ממשית, ולא נבחנו חלופות הנדסיות, טכנולוגיות ותפעוליות בעלות סיכון נמוך יותר. במצב שבו התועלת אינה מדידה ואילו הסיכונים לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח הם מוחשיים, משמעותיים וארוכי טווח, אין בסיס מקצועי לאיזון המצדיק את ההחזקה.

המסלול המשפטי שבו תוסדר ההחזקה אינו מבטל את ליבת הסיכון המקצועי. היתר פרטני, הסדר ייעודי, הכרזה או כלי רגולטורי אחר אינם משנים את עצם העובדה שהחזקת תנינים במתקנים ביטחוניים היא מערכת חיה, מסוכנת וקשה לניהול.

עם זאת, למסלול ההסדרה יש משמעות רבה להיקף הסיכון הכולל. ככל שההסדרה תיעשה באמצעות הכרזה על תננים כחיית בר מטופחת, מדובר במסלול רחב מן הצורך הביטחוני הנקודתי, העלול להרחיב את ההחזקה ממספר מוגבל של פרטים למספר גדול יותר של בעלי חיים, מאתר יחיד למספר אתרים, ומהחזקה נקודתית למערכות גידול, רבייה, בקיעה, גידול אבקועים, תחלופה והעברת פרטים. לכן מסלול כזה אינו יוצר את ליבת הבעיה, אך הוא צפוי להרחיב ולהחמיר אותה מעבר לתרחיש של היתר פרטני ומצומצם.

לפיכך, המסקנה המקצועית היא שאין מקום לאפשר החזקת תננים במתקנים ביטחוניים בישראל, ובוודאי שאין מקום להסדיר שימוש כזה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת. ככל שהמדינה מבקשת בכל זאת לבחון מהלך חריג כזה, עליו להתקדם רק במסגרת פרטנית, ייעודית ומפורשת, הכוללת אחריות מלאה של הגוף המבקש, בחינת צורך קונקרטי ומדיד, בחינת חלופות, הערכת סיכונים בלתי תלויה, בחינה רווחתית ווטרינרית, תוכנית חירום, תקציב ארוך טווח, תוכנית סיום ופיקוח פרטני לכל אתר ולכל פרט.

בהיעדר צורך קונקרטי, מדיד ומבוקר, ובהיעדר תשתית מקצועית מלאה לניהול הסיכון, לא נמצא בסיס מקצועי מספק למתן היתר להחזקת תננים במתקנים ביטחוניים. ממילא, לא נמצא בסיס מקצועי להסדיר שימוש כזה באמצעות הכרזה על תננים כחיית בר מטופחת, שהיא מסגרת רחבה יותר מן הצורך המוצהר ועלולה להגדיל עוד יותר את הסיכון הכולל.

נספח 9

**נספח 9 - חוות דעת דר תמר רון
בנושא הגדרת תנינים כחיית בר
מטופחת יולי 2026**

עמ' 88

חוות דעת מומחה

1. האם ניתן להגדיר תנינים המוחזקים בישראל בשבייה כ"חיית בר מטופחת"?

2. האם ניתן לאשר גידול של חיות בר (לרבות תנינים) במתקן כליאה, לצורך השימוש בהם ככלי לאיום על בני אדם?

המומחה: ד"ר תמר רון, יועצת בינ"ל בכירה לשמירת המגוון הביולוגי

24 ביולי 2026

הצהרה

אני, החתומה מטה, ד"ר תמר רון, נותנת בזה את חוות דעתי המקצועית בשאלות המפורטות להלן:

א. האם ניתן להגדיר תנינים המוחזקים בישראל בשבייה כ"חיית בר מטופחת"?

ב. האם ניתן לאשר גידול של חיות בר (לרבות תנינים) במתקן כליאה, לצורך השימוש בהם ככלי לאיום על בני אדם?

אני נותנת חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ואני מצהירה בזאת כי ידוע לי היטב, שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדין בשבועה שנתתי בבית משפט.

פרטי המומחה

שם המומחה: ד"ר תמר רון

עיסוק: יועצת עצמאית בינלאומית בכירה לשמירת המגוון הביולוגי.

ואלה פרטי השכלתי:

תואר שלישי (דוקטורט) בזואולוגיה - התמחות באקולוגיה התנהגותית של פרימאטים, אוניברסיטת קו-זולו-נטאל בדרום אפריקה

תואר שני (מוסמך) בביולוגיה סביבתית, האוניברסיטה העברית בירושלים

תואר ראשון (בוגר) בביולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

הכשרה מקצועית בטיפול וממשק חיות בר בשבייה בגן החיות לבעלי חיים בסכנת הכחדה, מיסודו של ג'ראלד דארל - Jersey Wildlife Preservation Trust, Jersey, UK

(היום: Durrell Wildlife Conservation Trust)

ואלה פרטי נסיוני:

מעל 45 שנים של ניסיון עשיר ומגוון בשמירת המגוון הביולוגי, במחקר בתחומים של התנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת הטבע, בטיפול בחיות בר בשבייה ובמקלטים, בחינוך בתחום זה ובהכשרה מקצועית לעוסקים בתחום, במסגרות שונות, בארץ ובעולם.

משנת 2000 יועצת בינ"ל לשמירת המגוון הביולוגי עבור האו"ם, ממשלות (בעיקר באפריקה), ארגוני סביבה בינ"ל, ויחזמות אזוריות לשמירת טבע בינאבולית, לרבות מעל עשר שנים כיועצת ראשית לשמירת המגוון הביולוגי באנגולה עבור משרד הסביבה ובמסגרת האו"ם. בין היתר, סייעתי למדינות בכתיבת הצעות חקיקה ומדיניות ותוכניות אסטרטגיות הנוגעות לשמירת המגוון הביולוגי, לסחר בחיות בר וליישום אמנת סייטס. כמו כן, סייעתי לאנגולה בתחילת היישום של אמנת סייטס במדינה ואף השתתפתי במספר משלחות של אנגולה לוועידות המדינות החברות באמנה.

1992 – 2000: אקולוגית בעלי חיים בחטיבת המדע והממשק של רשות שמורות הטבע בישראל (היום: רשות הטבע והגנים), והאחראית על הרשות המדעית של אמנת CITES (בדבר הסחר במינים נדירים) בישראל (לרבות ייצוג ישראל במספר ועידות של המדינות החברות באמנה)

להלן חוות דעתי:

1. מבוא

חוות דעת זו מתייחסת אך ורק לתחום מומחיותי, כלומר, בכל הנוגע להגנת חיות הבר ולשמירת המגוון הביולוגי, ומבלי להתייחס לשאט הנפש והעזוזה העמוק שאני חשה כאדם, מעצם הצורך להתייחס לאפשרות של שימוש בחיות בר ככלי לאיום על בני אדם ואף ככלי הרג. במדינת ישראל בשנת 2026.

הסחר בחיות בר וצמחים הוא הגורם העיקרי להכחדתם של מינים רבים. מינים רבים נחשבים בסכנת הכחדה, והסחר בהם הנו גורם משמעותי, המעלה את רמת הסיכון לקיומם. המינים הרגישים במיוחד להשפעת הסחר הזה הם מינים שיש להם ביקוש רב ומחיר גבוה. הסחר הלא חוקי במינים של חיות בר,

1.RLTS.T45433088A3010181.en.3.pdf?X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIAZPI5ES4BLNTON5OK%2F20260723%2Ffeu-west-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20260723T123018Z&X-Amz-Expires=7200&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=8b|ce18|ce1da8e3f68fc8d852ef2f6ebea73a6ac45917d98f4e48e521276ea2

צמחי בר ותוצריהם, הוא אחד מסוגי הפשיעה החמורה הגדולים בעולם בהיקפם ומנוהל בחלקו הגדול על ידי רשתות פשע בינלאומיות, העוסקות גם בפשיעה חמורה מסוגים אחרים ואף בטרור. ההכרה בהשפעת המשמעותית של הסחר בחיות בר וצמחים על תהליך הכחדת המינים בעולם, הביא לניסוח אמנת וושינגטון (סייטס), וחתימתה בשנת 1975. רוב המדינות בעולם חברות באמנה, לרבות ישראל. אמנת סייטס

(CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna)⁸ מסדירה את הסחר הבינלאומי (ייבוא וייצוא) במינים של חיות בר וצמחי בר, הנתונים בסכנת הכחדה, ובתוצריהם.

האמנה מגדירה שלוש רשימות (נספחים) של מינים, המעודכנות בכנסים של המדינות החברות, מדי כשנתיים. בקביעת הרשימות נלקחים בחשבון מידת האיום על קיומו של המין, מידת ההשפעה האפשרית של הסחר במין כגורם להכחדתו ושיקולים נוספים.

במרבית המדינות החברות באמנה, לרבות ישראל, ובעיקר במדינות המערב, נקבעו חקיקה או מדיניות לאומית, המחמירה על כללי האמנה. האיחוד האירופאי, למשל, קבע כללים המחמירים בהרבה על כללי האמנה, כולל רשימות מקיפות יותר של מינים בארבעה נספחים.

נספח I של אמנת סייטס כולל מינים בסכנת הכחדה שהסחר הבינלאומי בהם אסור. ניתן להתיר ייבוא וייצוא של מינים אלה רק במקרים מיוחדים מאוד, כגון למטרות שמירת טבע או להחלפת פרטים בין גני חיות, ובכפוף להיתר יצוא ממדינת המקור ולהיתר יבוא מהמדינה המייבאת וכתנאי למתן היתר ייצוא.

נספח II כולל מינים הנמצאים באיום של סכנת הכחדה והסחר בהם מותר במגבלות מוגדרות, בתנאי שאין חשש לפגיעה בשמירת הטבע, בהתאם לכללים מוגדרים, במכסות (קווטות) הנקבעות מראש, ובכפוף להיתר ייצוא מהמדינה המייבאת.

היתרי סייטס (ייצוא ויבוא) מונפקים על ידי הרשות המנהלת של סייטס בכל מדינה ובכפוף לחוות דעת של הרשות המדעית של סייטס במדינה. היתרי יצוא ניתנים בתנאי שחוות הדעת של הרשות המדעית של המדינה המייבאת מאשרת שאין חשש שהייצוא הזה יגרום לפגיעה בשמירת הטבע של המין, שמקור הפרטים המיוצאים הוא חוקי, ושהובטח קיומם של תנאי העברה הולמים, המבטיחים את רווחת בעלי החיים בעת ההעברה. היתרי יבוא ניתנים בתנאי שחוות הדעת של הרשות המדעית של המדינה המייבאת מאשרת שהיבוא לא יפגע בשמירת הטבע של המין, שקיים מתקן מתאים להחזקת הפרטים המיובאים ולהבטחת רווחתם, ושהיבוא של פרטים ממין בנספח I אינו למטרה מסחרית.

מתן היתרי סייטס בישראל נתון לסמכותה הבלעדית של רשות הטבע והגנים (רט"ג).

כל המין *Crocodylus niloticus* (תנין היאור) מוגן באמנת סייטס⁹. כל המין כלול בנספח I של האמנה, למעט מספר אוכלוסיות ממספר מדינות הכלולות בנספח II (בוטסוואנה, אתיופיה, קניה, מדגסקר, מלאווי, מוזמביק, נמיביה, דרום אפריקה, אוגנדה, טנזניה, זמביה וזימבבואה). האוכלוסיות במצרים גם רשומות בנספח II אבל עם מכסה אפס לסחר בפרטים מהטבע).

4. החזקת תנינים בשביה בעולם

יש מדינות שאוסרות לחלוטין על החזקת תנינים בשביה, למשל ניו זילנד. בארה"ב קיים איסור כזה בחלק מהמדינות. במרבית המדינות בעולם החזקת תנינים בשביה מוסדרת במסגרת כוללת יותר של חקיקה להסדרת ההחזקה של חיות בר בשביה ומותרת רק עם אישורים מיוחדים הניתנים במגבלות ברורות, לגורמי שימור, מוסדות מחקר, גני חיות מאושרים, או חוות גידול מאושרות, בלבד. במספר מדינות, כמו אוסטרליה, יש חקיקה מיוחדת ומחמירה בנוגע להחזקת תנינים בשביה.

⁸ www.cites.org

⁹

https://checklist.cites.org/#/en/search/output_layout=alphabetical&level_of_listing=0&show_synonyms=1&show_author=1&show_english=1&show_spanish=1&show_french=1&scientific_name=Crocodylus+niloticus&page=1&per_page=20

המטרות המותרות להחזקת תנינים בשביה הן שימור המין, מחקר, חינוך, תצוגה בגן חיות מאושר, או גידול בחוות גידול מאושרת.

באף מדינה בעולם אין חוק המתיר להחזיק בתנינים בשביה ככלי או כאמצעי לאבטחה של מתקן כליאה.

ישנם אמנם בתי כלא ספורים המוקפים במכשולים טבעיים ואף באזורים בהם חיים בעלי חיים המסוכנים לאדם בבתי גידול הטבעיים, כולל תנינים, אבל אין בעולם היום אף מדינה המחזיקה בתנינים או בחיות בר אחרות בשביה במתקן מיוחד ובאופן מכוון במטרה שישמשו ככלי להרג או להרתעה של אסירים (וטוב שכך).

5. תנאי החזקה נדרשים

בעשורים האחרונים הולכת וגוברת המודעות המקצועית והציבורית לצורך לספק לבעלי חיים המוחזקים בשביה תנאים המתאימים לצורכי המין, מבחינה ביולוגית, התנהגותית וחברתית, והמאפשרים באופן מיטבי את רווחתם הפיזית של בעלי החיים ואת קיום מגוון תבניות ההתנהגות הטבעיות של כל מין. המפרטים למתחמים להחזקת חיות בר בשביה מתעדכנים תדיר, בהתאם לידע המצטבר על צורכי בעלי החיים והתנהגותם.

אישורים להחזקת תנינים בשביה כפופים בין היתר להבטחת תנאי ההחזקה הנחוצים בהתאם לצרכי הביולוגיים, ההתנהגותיים והחברתיים של כל מין, להבטחת בריאותם ורווחתם של התנינים ולמניעת עקה וסבל, וכן להבטחת בטיחותו של הצוות המטפל ולמניעת בריחה של תנינים מהמתחם בו הם מוחזקים. ישנם מספר מסמכים מקצועיים של ארגוני שמירת הטבע, האו"ם וארגוני גני החיות, שנכתבו על ידי מיטב המומחים בתחום בעולם ומפרטים את הקיום המנחים לתנאי ההחזקה המינימליים הנדרשים להחזקת תנינים בשביה.¹⁰

בין היתר, תנאי ההחזקה המינימליים הנחוצים המפורטים להחזקת תנינים בשביה מתייחסים לדרישות ההכרחיות הבאות:

- תכנון המתחם צריך להיעשות על סמך צורכי רווחת התנינים, ולהחזקתם בתנאים המאפשרים להם לבצע את תבניות ההתנהגות הטבעיות שלהם.
- המתחם חייב להיות מתוכנן ומאובטח באופן שימנע אפשרות בריחה של תנינים, או חדירה של אנשים שאינם מורשים למתחם, לרבות גידור מיוחד ומערכת שערים מתאימים.
- המתחם חייב להיות מתוכנן, מאובטח ומצויד באמצעי בטיחות הולמים, באופן שמונע סיכון לצוות המטפל, למבקרים ולכל מי שבא במגע עם התנינים או מתקרב אל המתחם שלהם.
- המתחם חייב להכיל בריכת מים עמוקה ונרחבת דיה כדי לאפשר לתנינים להתנועע בה בחופשיות, ללא צפיפות, לטבול את כל הגוף במים וגם לצוף על פני המים. אורך הבריכה חייב להיות לפחות 8-12 מטרים, רוחבה לפחות 4-6 מטרים ועומקה לפחות 1.5-2.5 מטרים. יש צורך גם באזור שכשוך רדוד בבריכה בעומק של כ 30-60 ס"מ. אזור הגדה חייב לכלול אזורים נרחבים לכניסה ויציאה נוחה מהמים. באזורים אלה הגדה צריכה להיות משופעת. השיפוע המומלץ הוא של 4-6 מטר אורך על כל מטר גובה, ועד 15-20 מעלות. המשטח באזורים אלה צריך להיות מחוספס כדי למנוע החלקה.

¹⁰ - FAO, 1989. The management of crocodiles in captivity (<https://www.fao.org/4/T0226E/t0226e00.htm>)

- Manolis, S.C. & G.J.W. Webb, (compilers), 2016. Best Management Practices for Crocodilian

Farming. Version 1. IUCN-SSC Crocodile Specialist Group: Darwin, Australia

(https://www.iucnscg.org/365_docs/attachments/protarea/227c50b2e92bf796cbb1573bdd348b12.pdf)

- Northern Ireland Environment Agency, 2004. Guidance on the keeping of Crocodilians (<https://www.daera-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/doe/natural-guidance-keeping-crocodilians.PDF>)

- Global Federation of Animal Sanctuaries, 2019. Standards for Crocodilian Sanctuaries

- המתחם חייב להכיל גם שטח נרחב מחוץ לבריכה, לפחות בגודל הבריכה, עם אזורי רביצה גם בשמש וגם בצל ועם אזורים של צמחייה טבעית.
- מספר התנינים במתחם, צפיפותם, הרכבם הדמוגרפי והחברתי, צריך להתאים לצרכיו ההתנהגותיים של המין החברתי הזה (בטבע הם חיים בקבוצות) ולהיות תחת מעקב ובקרה שוטפים. ההרכב החברתי צריך להתאים לצורכי המין, ויש צורך גם למנוע מצב של צפיפות יתר, הגורמת לתוקפנות בין התנינים.
- המים בבריכת התנינים חייבים להיות נקיים, ויש צורך בהחלפה סדירה של המים, סינון ובקרה שוטפת של ניקיון המים, איכותם, הטמפרטורה שלהם, ורמות האמוניה (נדרש לשמור על רמה נמוכה) והחימצון (נדרשת לשמור על רמה גבוהה) שלהם, לרבות מערכות ניקוז מתאימות.
- המתחם חייב להכיל אזור יבש עם ויסות קבוע של הטמפרטורה, לחות ואוורור, לרבות אזורי התחממות ואזורי קירור, כדי לאפשר ויסות התנהגותי של חום גופם של התנינים, בהתחשב בעובדה שמדובר בזוחל אשר ויסות הטמפרטורה של גופו תלוי בגורמים חיצוניים.
- המתחם חייב להכיל אזורי מסתור ומחסה לתנינים גם בבריכה וגם באזור היבש, להורדת התוקפנות ביניהם ולהפחתת סטרס.
- המתחם חייב להכיל העשרה סביבתית מגוונת ומשתנה כדי לעודד התנהגות טבעית ולמנוע מצוקה פיזית, בריאותית והתנהגותית, הנובעת מחוסר פעילות ושעמום. למשל, הבריכה צריכה להכיל אזורים עמוקים ורדודים, וריהוט מגוון כגון איים, סלעים או גזעים צפים ורצוי לשנות מדי פעם את מיקומם כדי ליצור סביבה דינמית.
- המתחם חייב להכיל אזור טיפול סגור, המאפשר טיפול בתנינים חולים או פצועים באופן שלא מסכן את הצוות המטפל, וכן אזור סגור לבידוד של פרטים חולים. בנוסף, חייב להימצא במתחם ציוד וחומרים לטיפול ולהרדמה, המאוחסן על פי הצורך, באופן שיאפשר גישה קלה לוטרינר וימנע גישה ממי שאינו מוסמך.
- יש לדאוג לתזונה המתאימה לצרכיו התזונתיים ולהתנהגות האכילה הטבעית של המין, לרבות תדירות ההאכלה, פיזור המזון באופן שיאפשר גישה לכל התנינים מבלי לעורר תוקפנות ביניהם, הגשת המזון באופן שהתנינים יצטרכו לחפש אותו ולנוע אליו, מתן תוספות מזון על פי הצורך, ויש להחזיק באופן קבוע מלאי של מזון, המאוחסן היטב, בתנאים הולמים.
- במתחם חייבים להיות חדר טיפולים, חדר בידוד וציוד וחומרים לטיפול רפואי ולהרדמה, בעת הצורך. בכל מתקן המחזיק בחיות בר בשביה יש חשיבות רבה לנקיטה בכל אמצעי הבטיחות להבטחת חיי בעלי החיים ובריאותם, להבטחת הצוות המטפל והמבקרים, ולמניעת בריחה או גניבה של בעלי חיים. יש צורך גם בהכנת תכנית תגובה למקרי חירום ובביטוח לנזקי צד שלישי.
- צוות מטפל: הצוות המטפל בתנינים חייב להיות מיומן, בעל ניסיון ובעל הכשרה מיוחדת לטיפול בתנינים בשביה. לא כל אדם מתאים לעבודה עם בעלי חיים. המטפלים חייבים להיות אנשים המסוגלים ליצור קשר חיובי עם בעלי חיים. בשל הסיכון הכרוך בטיפול בתנינים, על הצוות המטפל לכלול רק אנשי מקצוע מיומנים ומנוסים בטיפול בהם, ולקבל הכשרה מעמיקה בכל ההיבטים הכרוכים בטיפול בתנינים. הצוות המטפל חייב להיות מסוגל לדאוג לניטור שוטף של מצב בעלי החיים, לזהות גורמי מצוקה, בעיות בריאות, או התנהגות חריגה מכל סוג ולטפל בהם מיד.
- בנוסף, יש צורך בוטרינר מיומן, בעל הכשרה ייעודית וניסיון בטיפול בחיות בר בכלל ובתנינים בפרט, וכן בוטרינר מחליף בעל אותן מיומנויות והכשרה, כדי שבכל עת יהיה מישהו שיוכל לטפל בתנינים, הן באופן שוטף והן על פי הצורך. יש לקיים בדיקות וטרינריות שוטפות, לתת טיפול

בריאותי מונע, לרבות אבחון בכל מקרה של פגיעה, מחלה או טפילים, וכן להבטיח טיפול מהיר בעת הצורך.

- בנוסף, יש צורך בצוות תגובה מהירה מיומן ובעל הכשרה מתאימה בכוונות 24/7, לרבות פרמדיק בצוות בכל עת, וכן רופא בכוונות לקריאה, כדי לטפל בזמן אמת בכל מקרה של בריחת תנינים או פגיעה באנשי צוות, מבקרים או כל אדם. בצוות התגובה המהירה חייבים להיות זמינים בכל עת אנשי צוות המיומנים בלכידת תנינים. לצוות התגובה חייבת להיות גישה מהירה אך מאובטחת לציוד לכידה, הרדמה והעברה של התנינים (ואף להריגתם אם מתעורר הצורך), וכן לציוד רפואי למתן עזרה ראשונה מיידית במקרה של פגיעה באדם. יש צורך גם בזמינות של אמבולנס לפינוי מהיר בעת הצורך, ובעדיפות למסוק (עם צוות בכוונות).
- לפני הקמת מתקן כלשהו להחזקת חיות בר בשביה, יש צורך בהכנה ואישור מראש של תכנית ממשק מקיפה, על ידי אנשי מקצוע המתמחים בתחום. התוכנית צריכה להתייחס, בין היתר, לשאלה אם יש כוונה לאפשר רבייה. אם יש כוונה כזו, תכנית הממשק חייבת לכלול תוכנית רבייה מפורטת, לרבות הצורך באזורי הטלה מותאמים, מדגהוות על פי הצורך, חדי טיפול וציוד לטיפול באבקועים, וכן הלאה. אם אין כוונה לאפשר רבייה, באילו אמצעים ינקטו, והאם תהיה הפרדה בין הזכרים והנקבות. אם יש הפרדה כזו, יש להחזיק את הזכרים בצפיפות נמוכה ולדאוג למניעת תוקפנות ביניהם, וכן הלאה. כמו כן, יש למנוע מצב של "תנינים עודפים" במתחם, ואין להתיר המתה של בעלי חיים בריאים, רק משום שאין בהם עוד צורך. תוכנית הממשק צריכה לקחת בחשבון את תוחלת החיים הארוכה של התנינים (בין 50 ל 100 שנים), ואת העובדה שגופם ממשיך לגדול במהלך רב שנות חייהם, כלומר הצפיפות תלך ותגדל גם אם לא תותר רבייה.
- יש צורך בסימון כל פרט וברישום, תיעוד ודיווח שוטף על כל פרט, לרבות מעקב שוטף אחר מצבו הבריאותי, ניטור מצב גופו, קצב הגדילה שלו והתנהגותו, ודיווח על כל אירוע בריאותי או התנהגותי חריג.
- לפני הקמת המתחם יש לוודא, באמצעות סקר היתכנות מקיף, שיש אפשרות להקים מתחם שיכיל את כל התנאים הנחוצים המפורטים כאן, לרבות הבטחת התקציב הנחוץ לשמירה על כל התנאים האלה ולהעסקת כל הצוות הנחוץ, לטווח ארוך (כלומר, לפחות ל 50-100 שנים, בהתחשב בתוחלת החיים הארוכה של תנין היאור). יש לקחת בחשבון שמדובר בעלויות גבוהות להבטחת טיפול הולם, טיפול רפואי ומזון מתאים, לטווח ארוך.
- העברת תנינים ממתקן למתקן היא מורכבת ומסוכנת, הן לבעלי החיים והן לצוות המטפל, בנוסף לסכנה מוגברת של בריחת תנינים בעת ההעברה, ובפרט בהתחשב בכך שמדובר בטורף שאורכו מספר מטרים. יש חשיבות רבה לקיומם של תנאים מתאימים בעת ההעברה להבטחת רווחתם של התנינים, למניעת סבל, ולמניעת סיכון בריחה או פגיעה באדם, בסביבה או בתנינים עצמם. יש צורך בהנחיית וטרינר, ליווי מלא, ואישור רפואי לכל פרט, ללכידת הפרטים, לתנאי ההעברה, לרבות קשירה וקיבוע, טשטוש או הרדמה על פי הצורך, למזעור גורמי עקה כגון רעש וטלטלה, לדאגה לתנאי טמפרטורה, לחות ואוורור מתאימים בעת ההעברה, וכן הלאה. יש להימנע מכל העברה מיותרת ולוודא שכל העברה נעשית רק כשאינ ברירה ובדרך הקצרה והבטוחה ביותר.
- יש לציין שהחזקת תנינים שלא בהתאם לצרכיהם הפיזיים, בריאותיים, התנהגותיים וחברתיים, כמפורט כאן, תגרום להם לסבל ותהווה עבירה על חוק צער בעלי חיים.
- יש לקחת בחשבון מראש גם את האחריות המשפטית בכל מקרה של פגיעה בתנינים, בטבע, או בחיות משק, ובפרט בכל מקרה של פגיעה באדם.

6. סיכון לאדם

התנינים הם טורפי-על המהווים סיכון משמעותי לבני אדם. הם עלולים לתקוף בני אדם למטרת טריפה או כאמצעי להתגוננות. אין אפשרות לשלוט באילו בני אדם הם מסכנים, ולמעשה הם מהווים סיכון משמעותי לכל אדם שבא איתם במגע.

תנין היאור הוא בין מיני התנינים הגדולים ביותר בעולם. אורכו של זכר בוגר הוא כ- 4-5 מטרים (יכול להגיע גם למעל 6 מטרים) ומשקלו כ- 400-500 ק"ג (יכול להגיע למעל טון)¹¹.

בטבע, התנינים הם בין חיות הבר המסוכנות ביותר לאדם ואחד מגורמי התמותה המוכרים במדינות שבתחום תפוצתם הטבעי. תנין היאור הוא מין תוקפני מיוחד ונחשב למין המסוכן ביותר לאדם, והגורם לפציעות קשות ולמותם של מאות בני אדם בשנה באפריקה¹².

גם במתקנים מאושרים, מוסדרים ומפוקחים להחזקת תנינים בשביה, בגני חיות וחוות גידול, ידועים מקרים של פגיעה באדם עם פציעות קשות ואף מוות, ואפילו באנשי צוות מיומנים.

במקרה של בריחת פרטים לטבע, יכול להיות קשה מאוד לאתר וללכוד אותם, במיוחד עם הפרטים הבורחים הם צעירים וקטנים יחסית בעת הבריחה (וממשיכים לגדול כשהם כבר בטבע). היו מקרים שעברו חודשים ושנים מרגע הבריחה ועד ללכידה.

אם חלילה יוקם מתחם להחזקת תנינים בסמוך למתקן כלואה, מדובר בסיכון לצוות המטפל, לצוות מתקן הכלואה ולמבקרים במתחם התנינים ובמתקן הכלואה. למעשה, הסיכון הנמוך ביותר יהיה דווקא לאסירים, מאחר והם ממילא כלואים בתנאים שאמורים למנוע את בריחתם אל מחוץ למתקן הכלואה.

יש לקחת בחשבון גם שאם יוקם מתחם להחזקת תנינים כחלק ממתקן לכלואת אסירים מסוכנים ובפרט מחבלים, קיים סיכון נוסף של פגיעה מכוונת מבחוץ וגרימה מכוונת לבריחת תנינים מהמתקן, תוך סיכון משמעותי לצוות, לאזרחי המדינה, לסביבה, ואף לתנינים עצמם.

גם בריחת תנינים ממתקני החזקה מאושרים ומפוקחים כגון גני חיות וחוות גידול, וגם ללא כל חבלה מכוונת, נרשמה במקרים רבים בעולם ובמספר מקרים בארץ. בין אם עקב פעולות מכוונות או טעות אנוש, ישנו תמיד סיכון לבריחה של תנינים אל מחוץ למתחם בו הם מוחזקים. כל בריחה של תנינים אל מחוץ למתחם החזקה סגור עלול להוות סיכון לכל אזרח שעלול להיתקל בהם.

7. סיכון אקולוגי

בכל מקרה של בריחת תנינים לטבע, בנוסף לסיכון לאדם ישנו גם סיכון אקולוגי, ובפרט סיכון של פגיעת תנינים שברחו לטבע במיני חיות בר מקומיות, לרבות דגים, עופות ויונקים, כולל למשל, טריפה של ציפורים נדירות החיות בבתי גידול לחים, ועקב כך אף לפגיעה במיני טורפים אחרים, דרך צמצום זמינות משאבי המזון שלהם.

קיים גם סיכון שתנינים שברחו לטבע יתבססו ואף יתרבו בבתי גידול טבעיים בישראל ויהפכו למין פולש, על כל הסיכונים האקולוגיים הכרוכים בכך. יש בארץ ניסיון עם תנינים שברחו לטבע ונלכדו רק לאחר למעלה משנתיים, כלומר, יש למין יכולת להפוך למין פולש בישראל.

במקרה בו התנינים יברחו למקום בו מגודלות חיות משק, הם כמובן יכולים להוות גם סיכון משמעותי לחיות המשק האלה.

במיוחד כאשר לוקח זמן רב (חודשים ואף שנים) ללכידת כל הפרטים שברחו, הפגיעה המצטברת במינים המקומיים יכולה להיות משמעותית.

¹¹ Guggisberg, C.A.W, 1972. Crocodiles: Their Natural History, Folklore, and Conservation

¹² Garlock, M. 2006. Killer Gators and Crocs: Gruesome Encounters from Across the Globe - Africa's Crocs: Death on the Nile. Globe Pequot Press

כמו כן, הקמת מתחם ההחזקה עצמו ותחזוקו השוטף, על כל הכרוך בכך, עלולים להוות מפגע סביבתי וסיכון אקולוגי. לפני הקמתו של מתחם כזה יש צורך בביצוע, ע"י מומחים, של תסקיר השפעה סביבתית מקיף מאוד, ובאישורו ע"י משרד הסביבה.

8. החוק בישראל:

חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשל"ח – 1998:

"עורך טבע": כל דבר או סוג דברים שבטבע או חלק מהם, חי, צומח או דומם, שמקורם בשטח המדינה או מחוצה לו.

חוק להגנת חיות הבר, התשט"ו-1955, ותיקון לחוק להגנת חיות הבר (תיקון מס' 2), התש"ן – 1990:

"חיות בר": יונק, עוף, זוחל או דו-חיים, או כל חלק ממנו, או תולדה שלו, שמקורו בשטח המדינה או מחוצה לו, שאין טבעו לחיות במחיצתו של אדם.

"אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיות בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים)", תשס"ד – 2004 - אכרזה תשל"ח 2017:

מטרת האכרזה – יישום אמנת סייטס בישראל והיא מכריזה על כל המינים הנכללים בנספחים 1, 2 ו-3 של האמנה, כ"ערכי טבע מוגנים". האכרזה כוללת רשימה מפורטת של המינים ונכלל בה כל המין תנין היאור (*Crocodylus niloticus*).

"חיות בר מטופחות": מין, תת מין או זן של חיות בר, שטופח או פותח לצורכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז (על ידי שר החקלאות) ככזה (הסמכות הזו הועברה לשר הסביבה).

בשנת 2007 הכריז שר הסביבה על חיות בר מתת-מין יען (*Struthio camelus Australis*) פרטים של חיות בר ממין תנין היאור (*Crocodylus niloticus*) ופרטים של מין אליגטור אמריקני (*Alligator mississippiensis*) שטופחו בשביה למטרות מסחר, כחיות בר מטופחות, כל עוד מתקיימים בהם התנאים הבאים: (1) הם תולדה של פרטים שמוחזקים בישראל או שיובאו אליה והכל כדון, (2) הם מוחזקים במקומות שאישר לכך המנהל (מנהל רט"ג), ובתנאים שקבע למניעת מעברם לטבע, (3) הם מסומנים בסימון שקבע המנהל, והמחזיק בהם מסר למנהל את פרטי הסימון, (4) הם לא יוצאו מהמקומות שאישר המנהל (מנהל רט"ג), (5) המחזיק בהם יגיש למנהל דיווח שנתי מפורט.

ההכרזה הזו ניתנה תוך התעלמות של השר מחוות דעת מקצועיות ומשפטיות שניתנו לו אז כנגד ההכרזה הזו, ואף למרות שלרט"ג לא היו את כוח האדם, התקציב והאמצעים הנחוצים לפקח באופן הדוק על פעילותן של חוות הגידול ועל תנאי ההחזקה בהן. יש לציין שלרט"ג אין גם היום כוח אדם, תקציב ואמצעים מספיקים לפיקוח הדוק על מתקנים המחזיקים בחיות בר בשביה.

בשנת 2013 הכריז השר להגנת הסביבה על ביטול הכרזת חיות בר מטופחות.

"חיות בר מוגנות": חיות בר שאינה ציד, מזיק או חיות בר מטופחת.

לפיקח, מה-9 בינואר 2013 ואילך כל חיות בר שאינה מוגדרת כציד או כמזיק, על פי חוק הגנת חיות הבר, מוגדרת כחיות בר מוגנות.

על פי החוק להגנת חיות הבר, נדרשים היתרים מיוחדים לסחר, החזקה או העברה של פרטים מכל מין של חיות בר מוגנות. (מתן ההיתרים הוא בסמכות רשות הטבע והגנים).

חוק צב"ח (הגנה על בע"ח): התשנ"ד – 1994

חוק שמטרתו מניעת סבל מיותר מבעלי חיים והגנה על רווחתם, הנתון לסמכותו של שר החקלאות.

תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה שלא לצרכים חקלאיים), התשס"ט – 2009

”מטרת תקנות אלה לקדם את רווחת בעלי חיים בהיותם בעלי צרכים גופניים, בריאותיים, התנהגותיים, מנטליים וחברתיים; לסיפוק צרכים כאמור זקוקים בעלי חיים המוחזקים על ידי אדם לתנאים הולמים ולהעשרה סביבתית”.

9. האם ניתן להגדיר תנינים המוחזקים בישראל בשבייה כ”חיות בר מטופחת”?

על פי לשון החוק להגנת חיות הבר ניתן להגדיר כחיות בר מטופחת רק מין, תת-מין או זן של חיות בר – כלומר לא ניתן להגדיר חלק מהפרטים מאותו מין, תת-מין או זן כ”חיות בר מטופחת” ופרטים אחרים מאותו המין כ”חיות בר מוגנת”. בנוסף, מין, תת-מין או זן יכול להיות מוגדר כחיות בר מטופחת רק אם הוא טופח או פותח לצורכי גידול בשבייה – כלומר, לא ניתן להגדיר את אותו מין, תת-מין או זן של בעלי חיים החי גם בטבע, כחיות בר מטופחת, גם אם ישנם פרטים ממין, תת-מין או זן זה המגודלים בשבייה.

המלים ”טופח” או ”פותח” מתייחסות להליך של ביות, כלומר, תוצר של ברירה מלאכותית במהלך דורות, המביאה לשינוי גנוטיפי ואו פנוטיפי באופיו של המין, תת-מין או זן. תנין היאור מעולם לא עבר תהליך כזה של ביות וברירה מלאכותית, הוא אינו מין שמטבעו לחיות במחיצת האדם, והוא נותר חיות בר לכל דבר ועניין. אין הבדל גנטי בין הפרטים החיים בטבע לאלו המגודלים בשבייה, בגני חיות או בחוות גידול.

לפיכך, מבחינה מדעית, הכרזת פרטים מסויימים או אוכלוסיות מסויימות מהמין תנין היאור או הכרזת המין כולו, כחיות בר מטופחת בישראל, תהיה מנוגדת להגדרה בחוק, שכן זהו מין הקיים בטבע, ואשר לא בוית מעולם ולא טופח או פותח לצורכי גידול בשבייה. כל מיני התנינים וכל תתי המין של תנין היאור המגודלים בשבייה, קיימים גם בטבע.

הגדרת אותם הפרטים ממין זה המגודלים במתקן בישראל כחיות בר מטופחת, מנוגדת להגדרה בחוק, גם מאחר וההגדרה הזו מתייחסת בפרוש למין, תת-מין או זן כולו, שטופח או פותח לצורכי גידול בשבייה למטרות מסחר, ולא לפרטים המגודלים במתקן כלשהו בשבייה, מאותו מין או תת-מין הקיים בטבע.

הקשיים המתוארים למעלה הכרוכים בגידול תנינים בשבייה תוך דאגה לרווחתם והבטחת הגנת האדם והסביבה, נובעים מכך שזו היא אכן חיות בר, שאין מטבעה לחיות במחיצת האדם.

בהתייחס להשלכות הסיכונים על המגוון הביולוגי, רווחת בעלי החיים והסיכון לאדם, יש חשיבות רבה להכרה בהיותם של כל התנינים בישראל חיות בר מוגנות ולכך שגידול והחזקה של כל התנינים בשבייה בישראל, ללא החרגה, יהיו מותרים בהיתרים של רשות הטבע והגנים.

בהיתרים צריכים להיקבע באופן ברור התנאים המותרים לסחר, יבוא, ייצוא, העברה, והחזקת תנינים בשבייה, ועל רט”ג לפקח באופן שוטף על ביצוע התנאים האלה. תנאי ההחזקה הנקבעים ע”י רט”ג צריכים למנוע פגיעה בצוות המטפל או בכל אדם או בריחת פרטים אל מחוץ למתקן, על כל הסיכונים לאדם ולטבע הכרוכים בה, וכן להבטיח את בריאותן ורווחתן של חיות הבר המוחזקות בשבייה, כמפורט למעלה.

זאת ועוד, בכל הקשור להגנת המגוון הביולוגי, הבקשה להגדיר פרטים מסויימים ממין של חיות בר מוגנת כ”חיות בר מטופחת” בישראל מהווה תקדים מסוכן. שכן, אם תאושר, היא עלולה לעקר מתוכן את ההגנה המוקנית לחיות הבר בחוק כיום, ולאפשר בפועל את הגדרתה של כל חיות בר המוחזקת בשבייה, בחוות ריבוי או בגן חיות, כחיות בר מטופחת, בניגוד לעקרונות המדעיים שבבסיס החוק וללשון החוק. מצב כזה עלול אף למנוע את הגנתן של חיות הבר הנמצאות בשבייה, כפי שהן מוגנות היום, במסגרת החוק להגנת חיות הבר, ואת הגנת אזרחי ישראל מפגיעה של חיות בר מסוכנות אשר עלולות לברוח ממתקני ההחזקה, ובעיקר כאשר הם אינם מצויים תחת פיקוח הדוק.

יש לציין גם שאם התנינים במתקן אכן יוגדרו כ”חיות בר מטופחת”, רט”ג לא תהיה אחראית כלל לפקח על החזקתם, ולמעשה לא יהיה אף גוף שיהיה אחראי לפקח על החזקת התנינים, תנאי ההחזקה, או מניעת בריחה, ויש לו את היכולת לעשות זאת, למרות הסיכון המשמעותי הכרוך בכך, כמפורט למעלה. זאת, בניגוד לעקרונות הבסיסיים של הגנה על חיות הבר, הסביבה והציבור.

זאת ועוד, על שרות הסביבה מוטלת האחריות על הגנת חיות הבר בישראל. כל החלטה שלווה בתחום זה צריכים להיעשות בראש ובראשונה על סמך שיקולי הגנת חיות הבר. החלטה של שרות הסביבה על הכרזת חיות בר לכל דבר ועניין כעל "חיות בר מטופחות" במטרה לאפשר שימוש בהם, באופן שיפגע בהגנתן (ואף יסכן את אזרחי המדינה), ללא פיקוח רט"ג ובניגוד לחוות הדעת של אנשי המקצוע שלה, מנוגדת לחלוטין לתפקידו.

לסיכום: מבחינה מדעית לא ניתן להגדיר פרטים מסויימים מהמין תנין היאור, המוחזקים בשביה, כחיית בר מטופחת, שכן לא מדובר כלל וכלל במין, תת-מין או זן שטופח או פותח לצורכי גידול בשביה, אלא לפרטים ממין של חיית בר לכל דבר ועניין, שאינם שונים מבני אותו המין החיים בטבע. הגדרה כזו תהיה מנוגדת לשון החוק ואף עלולה להביא לפגיעה קשה באזרחי ישראל ובמגוון הביולוגי המקומי. טוב עשה שר הסביבה כאשר ביטל לחלוטין את ההכרזה על חיות בר מטופחות כלשהן בישראל בשנת 2013, ואין כל הצדקה מקצועית לשנות את ההחלטה הזו.

10. הכרזת חיית בר מטופחת, יולי 2026

הכרזת חיית בר מטופחת, החתומה ע"י שרת הסביבה מיום 15 ביולי 2026, אינה מופיעה ברשומות. הכרזה זו עמוסה בסתירות פנימיות שקשה להבינן – "אני מכריזה כי פרטים של חיות בר ממין תנין היאור (*Crocodylus niloticus*) שטופחו בשביה הם חיות בר מטופחות" – כאמור לעיל לא קיימים כלל תניני יאור (או תנינים מכל מין אחר) ש"טופחו בשביה". ישנם רק תניני יאור שהם חיות בר לכל דבר ועניין שגודלו בשביה. כך שלמעשה אין אף תנין העונה על הגדרתה זו של השרה. (להבהיר, משמעות ההכרזה שכל תניני היאור שטופחו בשביה הם חיות בר מטופחות כמוה כהכרזה שכל התפוזים שגודלו כתפוזים מרובעים הם תפוזים מרובעים).

על פי הכרזה זו כלשונה, אין בישראל אף תנין שהוא חיית בר מטופחת.

כמו כן, על פי הכרזתה של השרה, הגורם האחראי לקבוע את תנאי ההחזקה המותרים לאותם תנינים תיאורטיים ולפקח עליהם הוא רט"ג. האם בכוונת השרה, אם כך, לקבל את חוות דעתה המקצועית של רט"ג, המתנגדת להעברת תנינים למתחם הסמוך למתקן כליאה במטרה להשתמש בהם ככלי נשק?

זאת ועוד, אם אותם תנינים אכן יוגדרו כ"חיית בר מטופחת", האם רט"ג תישאר האחראית על הפיקוח על החזקתם? (על פי החוק רט"ג אחראית להגן רק על חיות בר שאינן מוגדרות כציד, מזיק או חיית בר מטופחת, אך על פי ההכרזה הזו מנהל רט"ג הוא האחראי על קביעת התנאים להחזקת התנינים). אם השרה קובעת בהכרזתה שרט"ג תקבע את תנאי ההחזקה, לא ברור מדוע אינה מקבלת את קביעתה המקצועית של רט"ג שאין להחזיק תנינים ליד מתקן כליאה ולמטרה הזו? (על בסיס חוות דעת מקצועית מפורטת של חטיבת המדע של רט"ג).

11. האם ניתן לאשר גידול של חיות בר (לרבות תנינים) במתקן כליאה, לצורך השימוש בהם ככלי לאיום על בני אדם?

למרות שחוות דעת זו נכתבת מתוקף היותי מומחית ב"ל לשמירת המגוון הביולוגי, איני יכולה לענות על שאלה כזו מבלי להתייחס כלל להיבט הערכי ולציין עד כמה עצם הצורך להתייחס לרעיון מחריד כזה מעורר בי חלחלה.

אין בעולם (בהיסטוריה הקרובה, ואם לא נרחיק לתקופות אפלות) תקדים להקמת מתקן להחזקת חיות בר למטרה כזו, ולא בכדי.

על רט"ג לאשר החזקת חיות בר בשביה בישראל רק במקרים מיוחדים, לצרכי שמירת המין, מחקר, חינוך, הסברה והכשרה ובתנאי שמתקיימים כל התנאים הנחוצים להבטחת בריאותם ורווחתם של בעלי החיים, ולמניעת בריחה ופגיעה באדם, בטבע או בחקלאות, לרבות כח האדם המיומן הנחוץ כמפורט למעלה, ולרבות הבטחת תקציב להבטחת המשכיות קיום התנאים האלה לטווח ארוך.

לאור הניסיון הרע הקיים בישראל במקרים בהם ניתנו היתרים להחזקת חיות בר בחוות גידול (למשל, בריחת עשרות תנינים מחוות הגידול בפצאל לטבע, אשר לקח למעלה משנתיים ללכוד את כולם), רצוי להפסיק לחלוטין את מתן ההיתרים להחזקת חיות בר בחוות גידול בישראל, אך סוגיה זו שונה מהסוגיה הנדונה כאן, ולכן לא אעמיק בה בחוות דעת זו.

עם זאת, יש להימנע לחלוטין ממתן היתרים להחזקת חיות בר במתקן בו החזקתן אינה המטרה היחידה או המרכזית, שכן המטרות השונות יפגעו ביכולת להבטיח את מלוא התנאים הנחוצים להחזקת חיות הבר כראוי.

למתקן כליאה יש צרכים שונים לחלוטין ואף מנוגדים לצרכים של מתקן להחזקת חיות בר בשביה, ובפרט כאשר מדובר בחיות בר המהוות סיכון משמעותי לאדם ואף לחיות בר מקומיות ולחיות משק. שיקולי ההגנה על מתקן הכליאה עלולים לדחוק את ההגנה על בעלי החיים ורווחתם ועל הסביבה.

משמעותה של החזקת תנינים במטרה שישמשו ככלי לאיום על אסירים, היא שהיחס אל התנינים אינו כאל חיית בר אלא כאל כלי נשק והרתעה. רעיון זה מופרך מיסודו ונוגד את עקרונות הגנת חיות הבר ואף את חוק צער בעלי חיים.

החזקת תנינים במתקן גלווה למתקן כליאה תפגע במידה ניכרת ביכולת לספק את תנאי ההחזקה הנחוצים המפורטים למעלה, ובכך תפגע ביכולת להבטיח את בריאותם ורווחתם של התנינים ואף תעלה באופן משמעותי את הסיכון לפגיעה בצוות ובמבקרים ולבריחת פרטים מהמתקן, תוך סיכון משמעותי לאדם ולטבע בישראל.

נשאלת השאלה גם למה? איזו הצדקה יכולה להיות להקמת מתקן כזה, על כל הכרוך בכך כמפורט למעלה, למטרה זו? האם אין אמצעים הרבה יותר טובים, בעלות יותר נמוכה והרבה פחות מסוכנים לאדם ולטבע, למניעת בריחה של אסירים ממתקן כליאה?

ובפרט לאור העובדה שמספר התנינים שברחו מחוות גידול בישראל ומשך הזמן עד ללכידתם גדול בהרבה ממספר וממשך מקרי הבריחה של אסירים בישראל.

כלומר, מדובר בהצעה לפיתרון לבעייה שכמעט ואינה קיימת, ע"י יצירת בעייה גדולה ממנה בהרבה. למה?

בברכה

ד"ר תמר רון, 24.7.2026

נספח 10

**נספח 10 - כתבה מאת עדי חשמונאי
שמונה תנינים שנמלטו באזור קיבוץ
צאלים, 16.12.2009**

עמ' 101

ראשי	חדשות	ספורט	עסקים	תרבות	רכילות	מדע ומחשבים	דעות	סגנון	יהדות	רכב	אוכל	וידאו
הצג את כל הערוצים												

עוד ב"סביבה"

מי יהיו החברים החדשים במועצת הנפט?

18:31 11/7/2011

חקירה סמויה: החזירים מושלכים באוויר ומוטחים

15:35 11/7/2011

אין אופוזיציה סביבתית

14:26 11/7/2011

מדוברים

הכי מטוקבק

הכי נקרא

		
6.17%	10.05%	12.64%
תחקיר שוברים המדריך המלא לספינים של השמאל	מתקפה על טראמפ באיפא"ק: יש לחנכו	דורון שוסטר הוא חבר מרכז הליסד שחוסל בראש"צ

Access Denied

Access Denied

You don't have permission to access
"http://www.makorrishon.co.il/nrg/cache/bannk
on this server.

Reference

#18.95b46652.1785312086.41fb0b8f

https://errors.edgesuite.net/18.95b46652.17853

ראשי « ירוק » סביבה

נמלטים: תנין נוסף שברח נלכד בנגב

8 תנינים התגלו בחצי השנה האחרונה באזור קיבוץ צאלים, האחרון
אתמול. "זה לא הגיוני שהתנינים נמלטו מהחוזה", אומרים במקום,
"מישהו עזר להם לברוח". מחר ייצאו הפקחים ללכוד תנין נוסף
שנצפה באזור

עדי חשמונאי | 10:04 16/12/2009

התנינים המשוטטים לא עוזבים את קיבוץ צאלים בנגב: אף שחוות התנינים שהייתה
סמוכה לקיבוץ הועברה בסוף השבוע שעבר לאזור פצאל שבבקעת הירדן, לכדו אתמול
פקחי רשות הטבע והגנים תנין נוסף, התשיעי במספר בחצי השנה האחרונה.

האורח הטרי, באורך של כ-1.20 מטר, נלכד במאגר המים של חברת מקורות שעל נחל
הבשור. "התנין מצפה ביום שבת על ידי דייגים שהיו באזור", שחזר עזרא ששון, מנהל
מרחב הנגב הצפוני ברשות הטבע והגנים. "האינפורמציה הגיעה אלינו ובעקבותיה יצאנו
למבצע הלכידה". המבצע המדובר ארך שעה קלה בלבד. המים הרדודים במאגר, ואולי
גם המיומנות שצברו הפקחים בחודשים האחרונים, הקלו על המשימה.

סוף הבריחה. אחד מעבדי רשות הטבע והגנים עם התנין שנתפס צילום: יהודה לחיאני

אולם בזה לא הסתיימה עבודתם של הפקחים: מחר הם מתכוונים למבצע נוסף, הפעם
בעקבות עדות של תברואן המועצה האזורית שהבחין במהלך ריסוס בתנין השוחה
בבריכות החממון של קיבוץ צאלים. "אני כבר לא מצליח לספור כמה תנינים נמצאו במקוון
המים באזור", אומר יענקל'ה גפן, חבר הקיבוץ. "חוץ מהדיווחים ששמעתי, אני יודע
שלפני כמה חודשים הגיע תנין נוסף ללול של הקיבוץ".

ראשוני התנינים המשוחררים התגלו לפני יותר מחצי שנה. מדיווחי אנשי האזור עולה, כי
עד היום נצפו תשעה תנינים מחוץ לחווה כשהם שוחים במקוון מים ברדיוס הקרוב לקיבוץ
צאלים: שלושה נמצאו במאגר מי הקולחין של הקיבוץ, שלושה בנחל הבשור, תנין אחד
נמצא על ידי חיילים שהתאמנו באזור, אחד הגיע
ללול של קיבוץ צאלים ואת
התשיעי, כאמור, יחפשו מחר בבריכת החממון.

"הבריחה הזאת כבר הפסיקה להצחיק אותנו", אומר יפתח פלג, פקח הנגב המערבי
ברשות הטבע והגנים. "אמנם רוב התנינים שמצאנו היו קטנים יותר, אבל זאת הפעם
השנייה שמצאנו תנין שאורכו עלה על מטר והגיע לפי הערכותנו לגיל שנתיים. אנחנו
חוששים שיש עוד תנינים שפזורים במקוון המים בסביבה וגדלים להם בשקט לממדים
מסוכנים יותר.

"ברור לנו שזה לא הגיוני שהתנינים ברחו מהחוזה שהייתה כאן", הוסיף פלג. "מאגר
מקורות נמצא במרחק של שלושה ק"מ ממנה ואין לנו ספק שמישהו עזר לתנין להגיע
לכאן. התנין היה צריך לחצות כמה כבישים, לטפס עליהם קשה ולעבור את הגדר המקיפה
את מאגר המים".

Access
DeniedAccess
DeniedAccess
DeniedAccess
DeniedAccess
Denied

nied

ssion to access
shon.co.il/nrg/cache/bannk

12085.41fb07de

te.net/18.95b46652.17853

נספח 11

**נספח 11 - כתבה מאת ארז ארליכמן
מיום 8.5.11 תנין יאור סמוד
לצאלים**

עמ' 103

ecology & science **סביבה ומדע**

המצוד הסתיים: כך נתפס תנין חמקן בדרום הארץ

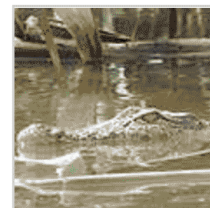
מידע שהגיע לרשות הטבע והגנים אימת את החשש: תנין יאור צעיר שוטט באופן חופשי באזור נחל באר שבע, סמוך לצאלים. התנין באורך של כ-1.3 מטר חמק פעם אחר פעם מלכדיו ביום שישי, עד שלאחר מבצע ממושך נתפס ברשת

ארז ארליכמן פורסם: 08.05.11, 00:32

הדיווחים על תנין שמסתובב באופן חופשי בטבע, סמוך לאזור המפגש של **נחל באר שבע ונחל הבשור**, הגיעו בשבוע שעבר אל רשות הטבע והגנים, תודות לעירנות של אזרחים שחלפו במקום.

אריה קלר, ראש אגף מניעת סחר בבעלי חיים ברשות הטבע והגנים, הגיע למקום וערך סריקות ראשוניות אחר הזוחל. לדבריו, זהו תנין יאור שכל הנראה ברח לפני יותר משנתיים מחוות התנינים שהיתה פעילה באזור, יחד עם מספר תנינים.

"ראיתי את העקבות של התנין וניסיתי ללכוד אותו, אך לא באמצעים מתאימים והוא הצליח להתחמק. ידעתי שהוא קשור למקום ונוהג להימצא בבריכת מים עמוקה, המוקפת בסבך של קנים סבוכים", מספר קלר. "הצילומים הוכיחו בוודאות כי מדובר בתנין יאור צעיר".

שווחה ללא הפרעה בבריכת מים צילום: אריה קלר, רשות הטבע והגנים

פה מעול, התנין לאחר הלכידה צילום: אריה קלר, רשות הטבע והגנים

מדרף במים

ביום שישי הגיע קלר עם אנשי רשות הטבע והגנים והחלו להציב רשתות במים, אך ללא הצלחה. לקראת החשיכה, שבו בחזרה למקום. קלר, הגיע אל מרכז הבריכה בעזרת סירה ומשעות הערב המוקדמות, עקב אחרי התנין ששחה כמעט באין מפרע במים ומצא מסתור בצמחייה העבותה, פעם אחר פעם.

במשך מספר שעות קלר רדף אחרי התנין ובילה זמן רב על הסירה הרעועה כדי לתפוס את התנין. "פרשם במקום רשתות כדי לתפוס אותו, אבל אם בתחילה חשבתי שמדובר בתנין גדול יותר, ככל שהתקרבתי אליו, גיליתי כי מדובר בתנין שאורכו פחות ממטר וחצי, אבל עדיין צריך לזכור כי מדובר בטורף מסוכן שלא מצוי כאן בטבע מזה שנים רבות".

קלר, שלכד בשנתיים האחרונות מספר תנינים שהסתובבו באופן חופשי בנחל הבשור, לא חושש להיכנס למים המעופשים או ממפגש עם הטורף המתבגר. "המצב הגופני שלו הדהים אותי, הוא חזק וזריז. לבסוף אחרי מאבק ארוך, הצלחתי ללכוד אותו ברשת, קפצת מהסירה למים ומאבקנו, עד שתפסתי אותו והוצאתי אותו מהמים".

קלר מספר כי התנין ניסה להתהפך כדי להתחמק מנסיונות הלכידה, אך לשווא. "הוא לא הראשון ולא האחרון שתפסתי", צוחק קלר. "כשאני רואה חיה שצריך לתפוס, מכשול הפחד לא משחק תפקיד, רק היעד בסוף".

להערכתו, התנין ניזון מיונים שהגיעו לשתות מים, מזוחלים כדוגמת צבים ומדוז חיים. "עכשיו הוא עוד במימדים שאפשר להשתלט ולהתמודד איתם בקלות יחסית, אבל ככל שהזמן חולף הוא יגדל ליצור ענק ומסוכן לבני אדם וחיות". המבצע שהוכתר בהצלחה הסתיים לאחר חצות.

התנין שאורכו מטר ו-32 ס"מ, שוקל כ-12 קילוגרם הובל אחר כבוד אל רכבו של קלר. סרט הדבקה נכרך סביב הלסת של התנין כדי לאבטח אותו. הזוחל הגדול הובא למתקן מוגן ולהערכת קלר, התנין יבלה את שארית חייו בשבי, ככל הנראה למטרת פרויקט רבייה של תנינים.

החשש הגדול ברשות הוא כי אם נתרו עדיין תנינים המסתובבים באופן חופשי, הם יתרבו באופן לא מבוקר ויהוו איום על המגוון הביולוגי המקומי ועל שלום הציבור, מאחר שאין להם

שתף בפייסבוק

אויבים בדמות טורפים גדולים יותר. ברשות הבהירו כי במידה שהבחנתם בתנין בטבע, מומלץ ליצור קשר מוקדם הסביבה במספר 6911*.

[מצאתם טעות בכתבה? כתבו לנו](#)

תגיות: תנין זוחלים

רופאים ומטפלים? כך תשיגו קליניקה חדשה ליד תל השומר ב-32,000 ש"ח עצמי

real-invest | מדלן והשקעות | ממומן

יהוד מונוסון: הכירו את קבוצת הרכישה שמוכרת קליניקות ב-7,700 ש"ח למטר

real-invest | מדלן והשקעות | ממומן

מכרת דירה או קרקע? אל תוותר על הכסף שמגיע לך מהמדינה

חדשות ישראל | ממומן

קרקע במרקם עירוני בפרדס-חנה

ממומן

בצקת לא נגרמת ממאכלים מלוחים. הכירו את האויב האמיתי של רגליים נפוחות

Emsense | ממומן

פתח תקווה: דירות יוקרה יימכרו מ-2.19 מיליון ש"ח

הפרויקט, שנחשב לראשון מסוגו בעיר, ייבנה באחד מהמיקומים המבוקשים בעיר – ז'בוטינסקי פינת כצנלסון, ויציע מרחק נגיעה מ-2 תחנות הרכבת הקלה, והפארק והקניון הגדול בעיר. שלב ה-Pre-Sale יציע 20 דירות 3-5 חדרים במחירים מיוחדים, החל מ-2.19 מיליון ש"ח בלבד.

Channel22 news | ממומן

"זו הדרך הכי גאונית שקיימת לירידה במשקל" (נסו גם!)

ynet | ממומן

24 שעות ו-24 דקות בלי לנחות: הטיסה שמסעירה את עולם התעופה

יותר מ-3.6 מיליון בני אדם עקבו בזמן אמת אחר טיסת הניסוי של קוואנטס ממלבורן לצרפת. המסע החריג הוא חלק מ"פרויקט זריחה" השאפתני, שנועד לאפשר טיסות ישירות של כ-20 שעות מאוסטרליה ללונדון ולניו יורק

חופש

שוכחים שמות? אפליקציה חדשנית מסייעת להחזיר חדות לזיכרון

Effectivate | ממומן

מצאנו וילה בקו ראשון לים בפאפוס: מתחם אקסקלוסיבי על חוף הדגל הכחול מ-584 אלף יורו

real-invest | מגזין | ממומן

משרד של 55 מטר עם הון עצמי החל מ-32,000 ש"ח ביהוד מונוסון. קבלו פרטים על תנאי הפריסייל

Real Invest | מגזין | ממומן

קראו עוד

נספח 12

**נספח 12 - סיוון רהב מאיר כתבה
מיום 4.9.11 מרדף אחרי עשרות
תנינים שנמלטו בבקעת הירדן**

עמ' 106

צפו: מרדף אחרי עשרות תנינים שנמלטו בבקעת הירדן

זה נראה כמו תחילתו של סרט אימה: עשרות תנינים נמלטו מחוות גידול בפצאל שבבקעת הירדן, וכעת הם משוטטים חופשי. הזן שנמלט הוא "תנין היאור", טורף אפריקני האוכל גם בני אדם. ברשות הטבע והגנים קוראים לציבור לגלות ערנות ולא לנסות ללכוד את התנינים בעצמם, אבל בחוות הגידול מנסים להרגיע: התנינים אינם מסוכנים

סיון רהב-מאיר חדשות

פורסם: 04.09.11, 23:21

תקלה טכנית גרמה לדלת של חווה לגידול תנינים להיפתח, ועשרות תנינים אוכלי אדם יצאו לשוטט בחופשי באזור מאוכלס כשהם תרים אחר מזון. נשמע כמו התחלה של סרט אימה? זה בדיוק מה שקרה בימים האחרונים בבקעת הירדן.

חיות התנינים שביישוב פצאל בדרום בקעת הירדן היא אטרקציה מקומית לחובבים של החיה הטורפת הזאת. תקלה במערכת החשמלית שנועלת את השערים גרמה לשער החווה להיפתח, ולעשרות תנינים מסוג "תנין היאור" לברוח החוצה אל מחוץ לחווה ולשוטט חופשי בין היישובים של בקעת הירדן.

תנין היאור הוא טורף אפריקני, חיה גדולה שאוכלת אדם. אמיר בלבן מהחברה להגנת הטבע מסביר כי יש לחיה הזאת כוח אדיר, היא מסוגלת להתפתל מסביב לטרף שלה וכך גם לחמוק מטורפים אחרים: "אם מישהו נתקל בחיה - שלא ינסה לתפוס אותה לבד, שייצור קשר עם רשות הטבע והגנים. גם אם התנין נראה קטן הוא עדיין חיה מסוכנת".

מחוות התנינים בפצאל נמסר כי מדובר בתקלה, שטופלה ונלמדו ממנה הלקחים. הם ביקשו להבהיר כי מדובר בתנינים קטנים שאינם מסכנים את הציבור. רשות הטבע והגנים עדיין חוקרת את המקרה.

[רוצים לקבל עדכונים נוספים? הצטרפו לחדשות 2 בפייסבוק](#)

נספח 13

**נספח 13- כתבה מאת לירן תמרי מת
התנין שנורה בגן החית 18.8.24**

עמ' 108

מת התנין שנורה, לאחר שפצע קשה עובד בגן החיות התנ"כי

מאבטח ירה בתנין, שתקף עובד ופצע אותו קשה. בתחילה אמרו בגן החיות התנ"כי כי התנין התוקף נפגע באורח קל - אך מאוחר יותר נודע כי הזוחל מת מפצעיו

284 תגובות

לירן תמרי | 18.08.24 | 18:29
תגיות תנין גן חיות תנ"כי

בניגוד להודעת גן החיות התנ"כי הבוקר (יום א') כי התנין שנשך עובד ופצע אותו קשה - [נפצע באורח קל מאוד מירי](#), מתברר כי התנין שנורה על ידי מאבטח מת בסופו של דבר. העובד פונה במצב קשה לבית החולים הדסה עין כרם בירושלים, שם הוא הוכנס לחדר ניתוח.

Sponsored Links by Taboola

יהוד מונוסון: הכירו את קבוצת הרכישה שמוכרת קליניקות ב7,700 ש"ח למטר

real-invest נדלן והשקעות

רופאים ומטפלים? כך תשיגו קליניקה חדשה ליד תל השומר ב-32,000 ₪ הון עצמי

real-invest נדלן והשקעות

משפצים את הבית? הטבת הקיץ של קליל תאפשר לכם התקנה מהירה בתנאים מיוחדים והטבות שוות

round-table עיצוב הבית

מידע נוסף

הבוקר התרחש אירוע חריג בגן החיות התנ"כי בירושלים, כאשר אחד התנינים נשך איש צוות ופצע אותו באורח קשה. על מנת להציל את חיי העובד, המאבטח ירה לעבר שני תנינים.

בתחילה הודיעו בגן החיות כי התנינים נפצעו קל מאוד, אך הערב פורסמה הודעת עדכון כי התנין התוקף מת מפצעיו בעקבות הירי. לאחר שנבדק התנין הושאר במתחם, כאשר עשרות מבקרים צפו בו. בשעות הערב הידרדר מצבו של התנין והוא מת.

מגן החיות התנכי נמסר לגבי העובדה שבהתחלה נמסר כי התנין סובל מפציעות קלות: "בבדיקה שערכה וטרינרית הגן נראתה פציעת התנינים שיטחית. הם לא דיממו כלל, שחו ונראו פעילים כרגיל. בכל מקרה, הליך של העברה, הרדמה ובדיקה לתנין שמשקלו כ-100 ק"ג, לא היתה באה בחשבון ולא יכלה לצערנו להצילו. הדיווח לתקשורת נעשה באמינות ובשקיפות מלאה".

גלריה

תנינים בגן החיות התנ"כי (צילום: עמית שאבי)

המאבטח שהציל את חייו של העובד (צילום: עמית שאבי)

שוטרים ומאבטחים לאחר התקרית (צילום: עמית שאבי)

ד"ר נילי אבני מגן, מנהלת זאולוגית ווטרנרית ראשית בגן החיות, סיפרה הבוקר על התקרית: "בפעילות שגרתית של הניקיון של הבוקר, כשהתנינים היו בצד האחורי של התצוגה, המטפל ככל הנראה החליק או משהו כזה. הוא עורר התנהגות חריגה של התנינים ואחד התנינים ממש התקרב אליו ונשך אותו. כדי לסיים את האירוע בצורה הכי מהירה, המאבטח, הקב"ט הראשי שלנו, הגיע ובעזרת הנוהל שיש לנו כאן עם חיות מסוכנות, הצליח להפריד בין הכוחות ויכולנו להוציא את המטפל".

היא הוסיפה כי התנינים נפגעו באורח קל בשל עורם. "אנחנו מאחלים החלמה מהירה מהירה למטפל הוותיק והמקצועי שלנו של התנינים", הוסיפה ד"ר אבני מגן. "אנחנו שמענו גם שהוא בטיפול מסור בהדסה ושהוא יהיה בסדר. אז זה באמת אירוע חריג ולשמחתנו הוא אירע לפני שגן החיות נפתח. זו פעילות שאנחנו עושים כשהגן סגור. לשמחתנו האירוע הסתיים במהירות ובצורה זו".

נספח 14

**נספח 14 - חוות דעת משותפת - רטג
ושוט - חוות התנינים פצאל**

18.01.2024

עמ' 113

חוות דעת

חוות תנינים פצאל – היבט צעב"ח, בריאות ציבור והגנת הסביבה

ד"ר אילת שמואלי גולדין

ד"ר תומר ניסימאן

נותנת חוות הדעת: ד"ר אילת שמואלי-גולדין

מקום עבודה: אגף רווחת בעלי חיים, השירותים הווטרינריים – משרד החקלאות, הקריה החקלאית, ת.ד. 12, בית דגן.

אני החתומה מטה נתבקשתי על ידי רשות הטבע והגנים לחוות דעתי המקצועית לעניין חוות הדעת פצאל. אני נותנת חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ואני מצהירה בזאת כי ידוע לי היטב, שלענין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדין עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.

ואלה פרטי השכלתי:

ד"ר לרפואה וטרינרית (D.V.M) של האוניברסיטה לרפואה וטרינרית, קושיצה, סלובקיה, 1999. מתמחה ברווחת בעלי חיים החל משנת 2017.

ואלה פרטי נסיוני:

משנת 2016 משמשת כרופאה וטרינרית ממשלתית, באגף לרווחת בעלי חיים, בשירותים הווטרינריים, משרד החקלאות. בשנים 2012 – 2016 שימשתי כרופאה וטרינרית במרפאה פרטית ובמקביל, עסקתי ברפואה וטרינרית רשותית, פיקוח על המוצרים מהחי ורפואה וטרינרית של פינות חי. בשנים 2001 - 2012 שימשתי כרופאה וטרינרית ראשית בגן החיות הלימודי, חיפה. בשנים 1999 - 2000 שימשתי כרופאה וטרינרית של סוסים.

נותן חוות הדעת: ד"ר תומר ניסימאן

מקום עבודה: חטיבת המדע, רשות הטבע והגנים, עם ועולמו 3 ירושלים, מיקוד 9546303

אני החתום מטה נתבקשתי על ידי רשות הטבע והגנים לחוות דעתי המקצועית לעניין חוות התנינים פצאל. אני נותן חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ואני מצהיר בזאת כי ידוע לי היטב, שלענין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדין עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.

ואלה פרטי השכלתי:

ד"ר לרפואה וטרינרית (DVM) של בית הספר לרפואה וטרינרית ע"ש קורט, האוניברסיטה העברית, 2012 מוסמך (VMPH) בבריאות ציבור וטרינרית, אוניברסיטה עברית, 2016 מומחה בבריאות ציבור וטרינרית, שירותים וטרינריים 2018 מתמחה ברווחת בע"ח החל משנת 2018

ואלה פרטי נסיוני:

משנת 2023 משמש כווטרינר ראשי, רשות הטבע והגנים בשנים 2012-2023 משמש כרופא וטרינר עירוני של ראשון לציון, רופא וטרינר קליני (חיות מחמד, אקזוטיות, משק ובר) שכיר ועצמאי ומרצה בסגל בית הספר לרפואה וטרינרית, אוניברסיטה עברית.

המסמכים שעמדו לרשותנו לצורך הכנת חוות הדעתנו:

1. תכתובות וסיכומי ביקורות משנת 2011
2. דע קליני ונסיון ברפואה וטרינרית, בריאות הציבור, רווחת בע"ח והגנת הסביבה.

וזאת חוות דעתינו:

1. חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד – 1994 (להלן: "חוק צעב"ח"), נחקק בשנת 1994 במטרה להגן על בעלי החיים ולמנוע מהם סבל מיותר ובין היתר אסר על התעללות בבעלי חיים, עינויים והתאכזרות אליהם.

2. בנוסף לחוק הראשי, ישנן תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה שלא לצרכים חקלאיים), תשס"ט – 2009 (להלן – "תקנות ההחזקה") הקובעות תנאי מינימום לטיפול והחזקה של בעלי חיים ובכלל זה החזקת בעלי חיים במתקן, כהגדרתו בתקנות: "מיתקן" – אתר פעילות, בית גידול, בית מחסה, גן חיות, חנות, מאורת רשות, פינת חי, פינת ליטוף, פנסיון;

3. חוק להגנת חיית הבר, תשס"ו 1955 (להלן: "החוק להגנת חיית הבר") נחקק במטרה להגן על חיות הבר בטבע ועל החזקתם בידי אדם.

4. חוק לגנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998, (להלן: "החוק לגנים לאומיים"), נחקק במטרה להגן על אזורים טבעיים, שמורות טבע, אתרי הנצחה וגנים לאומיים וכן על ערכי הטבע בארץ.

5. לפי מיטב נסיונינו ולהערכתנו המקצועית, החזקת התנינים בחוות התנינים בפצאל נוגד את האיסור שנקבע בחקיקה: א. סעיף 2א (א) לא יענה אדם בעל חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי. וסעיף 1א2(א) לחוק צעב"ח: בעלים של בעל חיים או המחזיק בו חייבים לספק לו את צורכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו. ב. סעיפים בפרק ד' לחוק צעב"ח – החזקת בעלי חיים במתקן, תקנות ההחזקה. ג. סעיפים 8, 9 ו-12 לחוק הגנת חיית הבר:

8. (א) (1) לא יסחר אדם בחיית בר שאינה מזיק ואינה חיית בר מטופחת אלא בהיתר סחר כללי או מיוחד;

(2) לא יעביר אדם חיית בר שאינה מזיק ואינה חיית בר מטופחת אלא בהיתר העברה כללי או מיוחד;

(3) לא יחזיק אדם חיית בר שאינה מזיק ואינה חיית בר מטופחת אלא בהיתר החזקה כללי או מיוחד, או אם באה לידי מבעל היתר סחר כללי או מיוחד או היתר העברה כללי או מיוחד, או אם הנו מחזיק כדין כאמור בסעיף קטן (ב).

9. רשיון או היתר לפי חוק זה יינתנו בידי שר החקלאות לפי כללים שנקבעו בתקנות, והוא רשאי לסרב לתתם, לתת אותם בהגבלות או בתנאים, לבטלם או לשנותם בכל עת.

12א. מי שניתנה לו סמכות לפי חוק זה רשאי, בעת הפעלת סמכותו, לשקול שיקולים לצמצום פגיעה ברווחתם של בעלי חיים כהגדרתם בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994, ולקידום מטרותיו של החוק האמור.

ד. סעיף 33 לחוק הגנים הלאומיים:

33. (א) (1) השר רשאי להכריז על ערך טבע, שלדעתו יש ערך בשמירתו או יש סכנה להכחדתו, כעל ערך טבע מוגן, בין בכל הארץ ובין באזור פלוני או במקום פלוני; הכרזה על ערך טבע מוגן תפורסם ברשומות;

6. בהיותנו רופאים וטרינרים בעלי ידע מקצועי המפורט מעלה, עיקר חוות דעתנו מתייחסת לחוסר המידעיות בין הצידוק להחזקת התנינים בחווה לבין הסבל שנגרם להם, החזקת התנינים באופן לא אחראי המסכן אותם ופוגע ברווחתם, הסכנה הממשית הקיימת לציבור ולבריאותו ומהווה "פצצה מתקתקת" והסכנה לסביבה, לערכי הטבע ובעלי החיים שבה.

מן הכלל אל הפרט

7. במקרה נשוא חוות הדעת מתוארת השתלשלות העניינים של חוות התנינים בפצאל, בבעלותו של גדי ביתן, משנת 2011 ועד היום. ניתן לראות כיצד החווה הידרדרה לאורך השנים עד כדי כך שהיא מהווה סכנה ממשית לציבור, לסביבה ולתנינים אשר מוחזקים בה:
- א. ספטמבר 2011: נכתבה המלצה מרטייג לקמ"ט יו"ש על מיגון החווה על מנת למנוע זליגה ובריחה של תנינים.
- ב. יוני 2012: חוות דעת מומחה ובו מודגש שהמקום מהווה מוקד משיכה לעופות מתלהקים אשר עלולים להפוך למינים מתפרצים המסכנים את יתר בע"ח באזור וכן סכנה לזליגה או בריחה של תנינים לכיוון נהר הירדן והרס של בתי גידול ובע"ח באזור וסכנה לציבור.
- ג. יולי 2012: סיכום ביקורת של נציגי רטייג יחד עם משרד החקלאות בנוגע לנושא החזקת התנינים ורווחתם. בסיכום זה נכתב שבמקום מתקיים ריבוי של התנינים, המקום אינו ממוגן ומהווה סכנה הן לתנינים והן לציבור ולסביבה. בנוסף לכך, המקום אינו עומד בדרישות תקנות החזקה עבור מתקן (רישום ותיקוד, דיווח חודשי לוטרניר רשות, ביקורת רופא וטרניר חודשית, חדר טיפולים ודאגה לכל צרכיהם של התנינים לרבות הזנה ראווה ומעקב על איכות המים).
- ד. מאי 2013: סיכום דיון ובו נקבע שבעל המקום אינו פועל על פי כל דין ויש לפעול לסגירת החווה ופינוי התנינים.
- ה. ספטמבר 2013: סיכום ביקורת של פקח רטייג ובו מתואר שהחווה איננה ממוגנת כלל ואין פיקוח או אבטחה במקום.
- ו. מרץ 2014: עדכון על בריחה של כ-90 תנינים בשנת 2011 ותאור הסכנה לציבור, אשר בעקבותיה הוצא צו סגירה של החווה ע"י מ"א בקעת הירדן בשנת 2013.
- ז. מאי 2017: מכתב התראה לבעלי החווה גדי ביתן על כך שהחווה מהווה מפגע בטיחותי חמור ודרישה למיגון החווה תוך 30 יום.
- ח. אפריל 2018: סירוב בקשה של הבעלים גדי ביתן להיתר החזקה לתנינים בחווה.
- ט. שנת 2018: התחייבות של בעלי החווה גדי ביתן, להיפטר מכל התנינים בחווה.
8. בתאריך 15.12.23 קיבל וטרניר ראשי של רשות הטבע והגנים דיווח טלפוני מלוכד נחשים ששהה במילואים ומצא אבקוע של תנין עשרות מטרים מחוץ לשטח החווה. בבדיקה וטיפול של הפקח האיזורי נמצא כי בגדר המתחם נפער פתח המאפשר אף בריחה של פרטים בוגרים.
- בתאריך 1.1.24 נערכה ביקורת נוספת במקום של נציגי רטייג יחד עם משרד החקלאות ונראה שהמקום נותר כשהיה בסעיף 7' ואף החמיר:
- א. האזור בו מוחזקים התנינים צומצם עם השנים אך הם ממשיכים להתרבות והצפיפות במקום גדולה מאד. צפיפות שאיננה מנוטרת עלולה לגרום לעקה קשה, אגרסיביות בין הפרטים ותחרות על משאבים כגון: מקום רביצה או שחייה, הגעה למזון.
- ב. בביקורת נראו פרטים רבים עם גדמים בגפיים ובזנב כתוצאה ממריבות ונשיכות, זאת עקב בתנאים הלא מקובלים המצוינים בסעיף א'. התקופות בהן ישנם מתחים וריבים בין התנינים הן בתקופת החיזור, ההטלה ושמידה על הקן ושמידה על הטריטוריה וההיררכיה של כל פרט. רביה פראית ולא מפוקחת של תנינים בשטח קטן ומצומצם גורם לעליה במתח ובסטרס, עליה בתדירות המאבקים והריבים בין התנינים, מספר רב יותר של תנינים פצועים, חלשים ורזים, ועקה קשה, ממושכת וכרונית, אשר פוגעת בבריאותם.
- ג. במקום עדיין מתקיימות הטלות והתרבות של התנינים ללא יכולת לבקר על כך. כמו כן, קיים ומידע ותצפיות המעידות על תופעת קניבליזם משמעותית במקום עקב התנאים המצוינים בסעיף א'.
- ד. המקום אינו עומד בדרישות תנאי החזקה במתקן, כפי שנכתב בסיכום ביולי 2011 ואין יכולת שליטה כלל על מצב ההחזקה של התנינים, רווחתם ובריאותם.
- ה. התנינים ניזונים מעופות מתים בלבד אשר מושלכים לחצר. אין ניטור או בדיקה אם כל התנינים אוכלים ואם כמות העופות מספיקה לכולם. ניתן לראות פערי גודל גדולים בין התנינים הקשורים לגילם ולמעמדם בהיררכיה הקבוצתית. ניתן לראות תנינים רזים לעומת תנינים בעודף משקל רציני. הזנה מעופות בלבד איננה הזנה מספיקה עבור התנינים ואינה מספקת להם את כל צרכיהם התזונתיים. יש להזין תנינים בתזונה בשרית המורכבת מסוגי בשר שונים וכן להזין בתוספי ויטמינים.
- ו. בתוך מתחם ההחזקה ומתוצה לו ישנה פסולת רבה המורכבת מהפרשות התנינים ושיירי המזון וכן פסולת סביבתית מסוגים שונים. המקום ומתחמי ההחזקה אינם מנוקים והפסולת מסכנת את בריאות התנינים ואת הסביבה. בסביבת המקום יש נוכחות של מאות אם לא אלפי ציפורים דורסות מסוג דיה שחורה שנמצאות בסביבה גם עקב בעיית הסניטציה במקום וגם עקב המצאות אתר פסולת בסביבה.
- ז. הגדר סביב המתחם איננה גובהה ותנן יכול לתפס עליה ולצאת. יתרה מזו, בחלקים רבים של הגדר ישנם מקומות בהם התפשטה חלודה והגדר רעועה ושבורה. תנן יכול לגלות שניתן לדחוף מעט את החלק השבור ולצאת החוצה ואחריו יעשו זאת תנינים אחרים.

לסיכום:

מחזיק או בעלים של בעל חיים אחראי על רווחתו של בעל החיים ובעל חובה מוסרית לצמצם את הסבל והפגיעה בבעלי חיים, ככל הניתן בהתחשב בנסיבות, ולהשקיע את הנדרש כדי לדאוג לאינטרסים של בעלי החיים שבחזקתו.

בפסק הדין שפסק בית המשפט העליון בעניין מופע קרב בין אדם לתנין בחמת גדר, קבע בית המשפט שלושה יסודות היוצרים את עבירת ההתעללות בבעל חיים:

א. מודעות לטיב המעשה

ב. סבלה של החיה

ג. היעדר צידוק למעשה: גרימת סבל בלתי מוצדקת ושלא לצורך, תהווה התעללות, התאכזרות או עינוי.

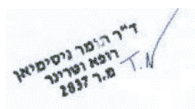
חוות התנינים בפצאל איננה משמשת כחוה תיירותית, אינה מהווה מקום של חינוך והסברה בנוגע לתנינים ואינה מהווה מקום לגידול חקלאי של תנינים. בע"ח אלה יכולים לחיות עד לגיל 36 לערך והם מתרבים במקום ללא ניטור או בדיקה כל שהיא ותנאי החזקתם אינם עומדים בדרישות המינימליות של תקנות ההחזקה.

תנאי ההחזקה בחווה אינם מדמים את התנאים שלהם בטבע והם נחשבים תנאים קשים להחזקת תנינים בשביה. ניתן להסיק שככל שזמן החזקתם בתנאים אלה יגרום לתנינים להרחיב את מתחם החזקתם והם עלולים לצאת מגבולות החווה והוות סכנה ממשית לסביבתם, לציבור ולחם עצמם.

מצב החזקתם של התנינים בחווה מהווה פגיעה קשה בתנינים, אשר איננה מידתית ואיננה מצדיקה את החזקתם במקום ואף עלולה לגרום לסכנה סביבתית ממשית ולכן היא מהווה הפרה של סעיף 2א, 1א2 (א) לחוק צע"ח:

2א לא יענה אדם בעל חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי.

1א2 (א) בעלים של בעל חיים או המחזיק בו חייבים לספק לו את צורכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו.

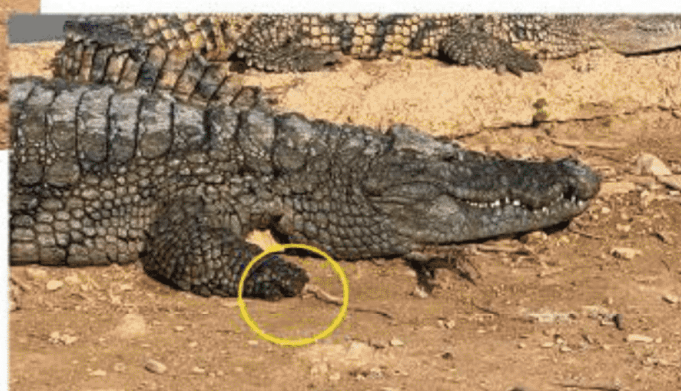

חתימה:

תאריך: 18/1/2024

אצבעות חסרות כתוצאה מריבים, נשיכות
ותקיפות בין המינים

קצוות זנב חסרים כתוצאה מריבים, תקיפות ונשיכות בין
הפרטים

התנהגות מאיימת
לשליטה טריטוריאלית

לסת תחתונה חסרה כתוצאה מריבים, נשיכות ותקיפות בין הפרטים

נספח 15

נספח 15 - דוח פעולה מנהל אזרחי השמדת תנינים בפצאל

עמ' 120

המנהל האזרחי ליהודה ושומרון
קמ"ט שמירת הטבע והפארקים

5/8/2025

דוח פעולה למבצע "דמעות תנין"

תאריך ביצוע : 2-3/08/2025

הכנות למבצע :

נערכה התארגנות ארוכה ומפורטת עם כול הגורמים המעורבים ובהם : מנהל אזרחי, רמ"א , סגן רמ"א צבאי ואזרחי , תחום תשתית במנה"י, יועמ"ש מערכת הביטחון, צה"ל, משטרה, מועצה, מת"ק יריחו, מנכ"לית רטי"ג, חטיבת מדע רטי"ג, חטיבת אכיפה רטי"ג, וטרינר רטי"ג.

נערכנו בשני מעגלים :

מעגל חיצוני אחריות מנה"י -משטרה, צה"ל, תקשורת וגורמי חוץ.

מעגל פנימי אחריות רטי"ג – הפעלת קבלני הביצוע עד ליישום היתר הפגיעה בעדר.

תדריך אחרון התבצע בתאריך 29/07/2025

פירוט לוי"ז :

	התכנסות באנדרטת הבקעה	19:00	2/8/25
	תדריך לביצוע, תדריך בטיחות, מקרים ותגובות	19:30	
	תחילת ירי ע"י צוות מקצועי, ליווי וטרינר הרשות.	20:30	
	התמקמות משאבה	22:00	
	תחילת שאיבות	00:30	3/8/25
	הכנסת כלים מכאניים לסיוע לאירוע	06:30	
	סיום שאיבות	10:30	
	סיום ירי	16:30	
	סיום העמסה של התנינים וסיום האירוע	22:30	

אופן הפעולה :

1. ירי מדויק עם תחמושת מתאימה על מנת לממש את היתר הפגיעה באופן המהיר וההומני ביותר.
2. שאיבת המים מהבריכה על מנת לחשוף את התנינים. (הצליח בחלקו עקב הבוצה הרבה בבריכה שסתמה את המשאבה)
3. איסוף הפגרים בשולי הבריכה , נאספו 270 פרטים.
4. העמסה למשאיות מתאימות עם רישיון להובלת פגרים.
5. 208 פרטים הובאו לכילוי במפעל מורשה.

6. 62 פרטים חובאו למחוז דרום רט"ג לטובת האכלת נשרים.
7. לכל אורך המבצע לא נגרם נזק לרכוש ולא נתפס דבר מלבד פגרי התנינים.

מצב החווה :

1. לבריכה לא היה ניקוז כך שלאורך השנים לא ניתן היה לנקות אותה או להחליף את המים, כך שהתנינים יחיו בבריכה ראויה.
2. לא היו שום אמצעי בקרה על טיב המים, המים היו שחורים ומסריחים.
3. הבריכה הייתה קטנה ביחס לכמות התנינים שחיו בה.
4. לא היו לתנינים סבך צמחייה או צל מספיק כפי שמתבקש.
5. החווה כולה מסריחה מפסדים של תרנגולות וכן היו פגרים מסביב ולכלוך רב.
6. הגידור היה פרוץ במספר מקומות כך שניתן היה להיכנס למתחם התנינים ללא קושי.
7. הגדר ההיקפית הייתה פרוצה לגמרי כך שגם רכבים יכלו להיכנס למתחם.
8. שילוט אזהרה היה רק בחלק מהגדרה, לא היו אמצעים נוספים כגון : מצלמות, תאורה ?, כריזה או סיור.
9. במדגרה היו ביצי תנינים למרות שבעל החווה היה מחויב להשמידן.
10. השטח נחפר לצורך מציאת ביצים. אכן נמצאו ביצים בקרקע ואלה הושמדו.

רשם : מנחם פריד

מנהל מחוז יו"ש

קמ"ט שמו"ט מנה"ז

נספח 16

נספח 16 - כתבה מאת יוסי אלי

20.12.2025

עמ' 123

ההצעה החריגה שנבחנת בשב"ס: הקמת מתקן כליאה מוקף תנינים

פרסום ראשון: בשירות בתי הסוהר בוחנים הצעה חריגה של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר, להקים מתקן כליאה לאסירים ביטחוניים מוקף תנינים - שיובאו במיוחד מחמת גדר כדי למנוע בריחות

יוסי אלי | פורסם: 20.12.2025

צילום תמונה ראשית: חורחה נובומינסקי, פלאש 90
זמן צפייה: 01:31

פרסום ראשון: בשירות בתי הסוהר בוחנים הקמת כלא ביטחוני מוקף תנינים, סמוך לחמת גדר, כך פורסם הערב (שבת) לראשונה במהדורת השבת.

מדובר ביוזמה של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר, אותה הוא העלה בדיון הערכת מצב עם נציב שב"ס רב-גונדר קובי יעקובי במהלך השבוע.

האם נכון להשקיע בביטקוין גם כשהוא יורד?

אוריגוס | ממזמן

[לקריאת התוכן הבא <](#)

השר איתמר בן גביר ונציב שב"ס קובי יעקובי | צילום: חיים גולדברג, פלאש 90

למרות שמדובר בהצעה חריגה, ונתקלה בגיחוך בקרב מספר ניצבים, בשב"ס החלו בבדיקות להקמת כלא כזה. אחד המקומות שהוצע הוא הקמת כלא כזה סמוך לחמת גדר, אתר המרחצאות שמדרום לכנרת.

תגיות: איתמר בן גביר, אסירים, בית סוהר, מהדורת השבת, מחבל, שב"ס, תנין

האם נכון להשקיע בביטקוין גם כשהוא יורד?

Sponsored | אורגוס

מידע נוסף

לא רוצים לאבד הטבות? כך תמשיכו ליהנות מ-FLY CARD

Sponsored | FLYCARD

קראו עוד

כיצד ניתן להשקיע בביטקוין ולגדר את התנודתיות

Sponsored | אורגוס

מידע נוסף

האם נכון להשקיע בביטקוין גם כשהוא יורד?

אורגוס | ממזמן

[לקריאת התוכן הבא >](#)

יהוד מונוסון: הכירו את קבוצת הרכישה שנ

Sponsored | real-invest נדלן והשקעות

נספח 17

נספח 17 - כתבה מאת לירן תמרי

1.1.2026

עמ' 126

ללמוד לטפל בתנינים: סגן נציב שב"ס הגיע עם צוות לחמת גדר

בשב"ס בוחנים הקמה של כלא מוקף תנינים - שמזכיר את זה שהקים טראמפ בפלורידה. קצינים בארגון הגיעו לסיור בחווה בחמת גדר כדי ללמוד איך לטפל בהם. העלויות - והדמות שדוחפת את המהלך

156 תגובות

לירן תמרי | 01.01.26 | 17:17
תגיות: שב"ס תנין

צוות משירות בתי הסוהר, בראשות סגן הנציב, הגיע היום (חמישי) לסיור "לימודי" בחוות התנינים בחמת גדר, לטובת תדרוך על טיפול בתנינים. מאחורי הביקור עומדת שאיפה של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר להקים כלא מוקף תנינים - שמזכיר את זה שתכנן נשיא ארה"ב דונלד טראמפ בפלורידה. הכלא שהקים טראמפ שוכן בשמורת אוורגליידס, באזור שורץ תנינים - [אך הם לא נמצאים סביב החומות בהכרח](#).

לפי גורמים המעורים בפרטים, בן גביר הורה לסגל הבכיר של שירות בתי הסוהר לבחון את היתכנות המהלך, בהשראת המודל בארה"ב, שבו נעשה שימוש במכשולים טבעיים כחלק ממערך האבטחה של מתקני כליאה. בשלב זה מדובר בבחינה עקרונית בלבד.

קציני שב"ס בחמת גדר

Sponsored Links by Taboola

משפצים את הבית? הטבת הקיץ של קליל תאפשר לכם התקנה מהירה בתנאים מיוחדים והטבות שוות

בן גביר דיבר על הנושא עם נציב השב"ס באחת הישיבות שקיימו, ומאז היא צברה תאוצה – גם על רקע פרסומים בתקשורת. השר נימק את היוזמה בטענה שלאחר עסקת שחרור החטופים חלה עלייה במוטיבציה של מחבלים לנסות ולהימלט. לטענתו, הקמת מתקן כליאה מוקף בתנינים עשויה לשמש גורם הרתעתי משמעותי. באחת מהתבטאויותיו אמר כי אף קיבל עדכון מסגן הנציב על העלויות: "תנין קטן עולה 8,000 דולר ותנין גדול עולה 20 אלף דולר. אמרתי לו – כל תקציב שיידרש אני נותן לדבר הזה". בהתבטאות נוספת טען כי כבר עתה "המחבלים מתים מפחד מהרעיון".

ברשות הטבע והגנים אמרו כי בשב"ס פנו אליהם בבקשה לקיים פגישה בנושא השימוש בתנינים, משום שהרשות היא הרגולטור שאמון על הנושא. "מדיניות רשות הטבע והגנים אינה מאפשרת החזקה של חיות בר למטרות אבטחה, ותמשיך לפעול לשמירה על חיות בר בהתאם לחוק ולמדיניות הרשות", הבהירו.

הכלא בארה"ב הוקם בפלורידה, במרחק של כ-70 ק"מ ממיאמי, באזור ביצתי. הוא מאכלס מהגרים, וזכה לכינוי Alligator Alcatraz (אלקטראז התנינים).

השתתפה בהכנת הכתבה: אילנה קוריאל

נספח 18

**נספח 18 - מכתב יועצת משפטית
המשרד להגנת הסביבה 29-6-26**

עמ' 129

ידי תמוז ה'תשפ"ו
29 יוני, 2026

אל: השרה להגנת הסביבה

שלום רב,

הנדון: פניית השר לביטחון לאומי – הכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת

בהמשך לפניית השר לביטחון לאומי ולישיבה שהתקיימה בנוכחותו ובנוכחות נציגי שירות בתי הסוהר, להלן חוות דעתנו בעניין הבקשה כי תפעלי להכריז על התנינים כעל חיות בר מטופחות לפי החוק להגנת חיית הבר, לצורך אבטחת מתקני כליאה.

נציין כי נוכח דחיפות העניין והבקשה לקבלת התייחסות דחופה, מדובר בחוות דעת המתייחסות לעיקרי הניתוח המשפטי הראשוני שערכנו.

המסגרת הנורמטיבית

1. תנינים הם חיות בר מוגנות. המסגרת המשפטית להסדרת החזקתן של חיות בר או פגיעה בהן, בשטחי מדינת ישראל, קבועה בחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955 (להלן: החוק או החוק להגנת חיית הבר), ובתקנות מכוחו – תקנות להגנת חיית הבר, התשל"ו-1976 (להלן: התקנות). החוק קובע את ההסדרים בעניין צידת חיות-בר, ובכלל זאת הוראות לעניין גידול וסחר בהן.

2. השרה להגנת הסביבה ממונה על החוק לאחר שרוב הסמכויות הקבועות בו הועברו משר החקלאות בהחלטת ממשלה מס' 6318 מיום 19.11.95. הסמכות הביצועית העיקרית לפי החוק היא הסמכות למתן רישיונות ציד והיתרי צידה לפי החוק וכן סמכויות פיקוח ואכיפה. סמכויות אלה הועברו משר החקלאות למנהל רטי"ג כבר בשנת 1983 בהתאם לסעיף 15 לחוק. העברת סמכויות ביצועיות אלה נשמרה גם כאשר הועברו הסמכויות המיניסטריאליות משר החקלאות לשר להגנת הסביבה. בנוסף להחלטת הממשלה, העברת הסמכויות למנהל הרשות עוגנה בתקנות, אשר קובעות כי הסמכויות האופרטיביות למתן הרישיונות וההיתרים נתונות לרשות ולמנהל הרשות.

3. סעיף 1 בחוק קובע כברירת מחדל, כי כל חיית בר תיחשב מוגנת אלא אם כן הוכרזה כחיית בר מטופחת, כמזיק, או כציד. חיית בר מטופחת מוגדרת כ"מין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז על ידי שר החקלאות [לאחר העברת הסמכויות – השרה להגנת הסביבה] ככזה". כלומר, לפי החוק, תנאי להכרזה על מין של חיית בר מטופחת הוא כי חיות הבר ממין זה טופחו או פותחו בשבי לצרכי מסחר.

4. תוצאת הכרזה על מין של חיות בר כמטופחות היא שעל המינים המפורטים בה אין בקרה של ממש, מאחר שלא חלות ההגבלות הקבועות בחוק לגבי חיות הבר המוגנות. דהיינו, לא נדרשים היתרי החזקה או סחר לפי סעיף

8 לחוק, וניתן לפגוע בהן ללא היתר צידה. למעשה, רק הכרזה על מינים של חיות בר מוגנות כחיות בר מטופחות מתירה, הלכה למעשה, את גידולן החקלאי למטרות שחיטה.

הכרזה על תנינים כחיות בר מטופחות – רקע עובדתי

5. על פי המצב המשפטי בישראל, עד שנת 2008 סווג התנין כחיות בר מוגנת, ומשכך, ניתן היה להחזיק בו בשטחי מדינת ישראל רק בהתאם להיתרים ממנהל רטי"ג. מנהל רטי"ג העניק לאורך מספר שנים היתרים להחזקה, העברה וסחר בתנינים. בשנת 2005, לאחר הליך משפטי שהתנהל בעניין אחר, התברר כי לצורך המשך הפעילות אין די בהיתרים שניתנו אלא נדרשת הכרזה על התנינים כחיות בר מטופחות. בעקבות זאת, פנה משרד החקלאות למשרד להגנת הסביבה בבקשה להכריז על תנינים כחיות בר מטופחות, על מנת שלא לפגוע בענף החקלאי שפותח מכוח אותם היתרים.

6. ביחס לבקשה זו עלתה התנגדות גורמים מומחים בשל החשש מפלישתם לטבע של התנינים וסיכון חיי אדם. לאחר בחינת הנושא, בשנת 2008, החליט השר דאז, גדעון עזרא (ז"ל), לקבל את המלצת מליאת רטי"ג להכרזה זמנית כהוראת שעה לחמש שנים בלבד.

7. בדצמבר 2009, החל השר להגנת הסביבה דאז גלעד ארדן בהליך בחינה מחודשת של ההכרזה על התנינים כעל חיות בר מטופחות. זאת בין היתר בעקבות אירועים של בריחת תנינים מחוות גידול – בעת שההכרזה היתה תקפה ולמרות התנאים שנקבעו בהכרזה והפיקוח שהתבצע בעניין.

8. הוועדה המדעית-מקצועית של מליאת רטי"ג דנה בנושא, והמליצה לבטל את ההכרזה על התנינים כעל חיות בר מטופחות ואף לאסור גידול או החזקה מסחריים של תנינים בישראל, למעט לצרכי מחקר או לגני חיות (מצ"ב החלטת הוועדה מיום 23.12.2009).

9. אירוע של בריחת תנינים ותפיסתם במאגר צאליים נדון אף בדו"ח של מבקר הפנים ברשות מיום 08.12.2009 (מצ"ב), ובעקבותיו המליצה וועדת הביקורת של מליאת הרשות ביום 30.12.2009 לאסור גידול מסחרי של תנינים (מצ"ב). ביום 21.11.2011 דנה מליאת הרשות בנושא, בין היתר לאור המלצות הוועדה המדעית-מקצועית וועדת הביקורת, והחליטה להמליץ לשר להגנת הסביבה שלא להאריך את ההכרזה מעבר לחמש השנים שנקבעו (מצ"ב סיכום הדיון במליאה).

10. הטעם העיקרי להמלצת המליאה הוא כי אין יכולת מעשית לבצע פיקוח ובקרה ולהבטיח כי מיני חיות הבר המטופחות לא יזלגו לטבע ויהוו סכנה אקולוגית, ולעניין התנינים – גם סכנה לציבור. זאת גם לאחר שנקבעו במסגרת ההכרזה תנאים מפורשים בעניין.

11. השר קיבל את המלצת המליאה, ולאחר הליך של בחינת הדברים לרבות פגישות עם המגדלים, ביטל את ההכרזה ביום 8.1.2013. טענות המגדלים נדחו הן מבחינה משפטית והן מבחינה מקצועית, לאור תשתית משפטית ומקצועית מבוססת בנושא. בין היתר טענותיהם להסתמכות ולפיצוי נדחו לאחר שהודגש כי ההכרזה מלכתחילה הוגבלה לחמש שנים בלבד.

12. מאז ביטולה של ההכרזה, כל פרטי המינים המפורטים בה מסווגים כחיות בר מוגנות על פי החוק, שחיתתם המסחרית נאסרה, ולא ניתן מאז לתת היתרי ייצוא לצורך שחיתתם המסחרית בחו"ל. החזקתם של הפריטים

כפופה להיתרים של הרשות ולתנאים שיקבעו שם, לפי הנדרש. כך, היתרי החזקה לתנינים כפופים למדיניות רטי"ג להחזקת חיות בר מוגנות.

13. מאז ביטול ההכרזה נותרו תנינים בשני אתרים שונים שבחם החזקתם הותרה בעבר. על פי המידע שהוצג בעבר, על רקע של סיכון חמור שנוצר לציבור ולסביבה מהחזקת התנינים בחוות פצאל התקבלה החלטה על ידי הגורמים המוסמכים לעניין זה במינהל האזרחי להורות על השמדתם. בנוסף, קיימים תנינים שגודלו בעבר בהיתר בחמת גדר, וכפי שנמסר על ידי גורמי רטי"ג בשיבה, קיים חשש לסיכון בעקבות החזקתם שם והרטי"ג פועלת מול המחזיק בעניין זה.

אכרזה על חיות בר מטופחות למטרות אבטחת אגפי כליאה באמצעות תנינים

14. כפי שהוצג בפנייה בכתב ובישיבה שהתקיימה היום, השר לביטחון לאומי מבקש כי תפעלי להכריז מחדש על התנינים כעל חיות בר מטופחות, לצורך שימוש בתנינים לאבטחת מתקן כליאה בטחוני.

15. על פי הפניה, מדובר על פיילוט להקמת מערך אבטחה במתקן כליאה בקציעות בדרום, שסביבו תוקם רצועת אבטחה היקפית המשלבת מאגר מים ובו תנינים לצד מערכות אבטחה טכנולוגיות משלימות. על פי העולה מהפניה, הפיילוט לא מחייב רכישת תנינים לאור הסכמה ראשונית של נציגי חמת גדר להעביר לשבי"ס תנינים ללא תמורה.

16. תחילה נערכה פניה של גורמי שבי"ס לרטי"ג לצורך קבלת היתרי החזקה לפי החוק. מהחומר עולה כי רטי"ג כרשות המוסמכת מכוח החוק, מתנגדת למתן היתרי החזקה, מהטעם כי מתן היתרים למטרה המבוקשת מנוגדת לחוק, לתכליותיו ולמדיניות החזקת חיות בר מוגנות. במסגרת חוות דעת ראשונית ופנימית שהוכנה בחטיבת המדע ברטי"ג לקראת הדיונים מול גורמי השבי"ס (מצ"ב), עולה כי הפרויקט המוצע מהווה סיכון לזליגת תנינים לטבע והתבססותם תוך סיכון המערכות הטבעיות. מעבר לכך, חוות הדעת מעלה כי החזקת התנינים מעלה סיכונים בטיחותיים ותפעוליים רבים, מסיכון הצוות המטפל ועד סיכון הציבור, בחלקם סיכונים ברמת חומרה קריטית.

17. בעמדת חטיבת אכיפה ברטי"ג כפי שהוצגה בסיכומי הישיבות עם נציגי המשרד לביטחון לאומי ושירות בתי הסוהר, עולה כי נדרש מענה להיבטים מעשיים רבים כגון שינוע תנינים, דרישות בטיחות, אופן תפעול המערך, אמצעי פיקוח ניטור ואכיפה, וכן היערכות למימון הנדרש. בישיבה הוצג על ידי גורמי השבי"ס כי הם ערוכים ונכונים להתמודד עם דרישות הבטיחות. עם זאת, תכנית מעין זו לא הוצגה למיטב ידיעתנו לגורמי רטי"ג, כך שסוגיית הבטיחות והתפעול לא נבחנה בעת הזאת על ידי הגורם המקצועי הרלוונטי לפי החוק להגנת חיות הבר.

18. בהתייחסות גורמי שבי"ס נכתב ואף נאמר כי קיים שימוש מקובל בתנינים למטרות דומות בארה"ב ובדרום אמריקה. לא הוצג כל פירוט בעניין זה, ובהתאם להתייחסות מנהלת רטי"ג בישיבה שהתקיימה היום אין מדובר בשימוש מקובל בעולם. בהתייחס לשימוש שנעשה בארה"ב צוין כי מדובר בנסיון לתקופה קצרה שהופסק. ככל הנראה, מדובר באיזור בו התנינים מצויים בטבע ממילא ולפיכך אין מקום להשוואה בין דוגמה זו לבקשה שהועברה.

19. מעבר לכך צוין על ידי גורמי שבי"ס כי ההכרזה תאפשר לבצע מחקר אודות אפקט ההרתעה של החזקת התניניים על הכלואים, וזאת לדבריהם בדומה למחקרים אחרים שמבוצעים על ידי שבי"ס בשיתוף גורמי אקדמיה. עם זאת, לא הוצגו נתונים אודות היתכנות המחקר בנושא, אלא כי העניין ייבחן. עוד צוין כי לדעת גורמי שבי"ס ביצוע המחקר אינו טעון אישור הוועדה לאישור ניסויים בבעלי חיים מכוח חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים), התשנ"ד-1994.

20. כפי שצוין בישיבה, בכוונת רט"ג להעביר חוות דעת מקצועית בנוגע לבקשה להכריז על התניניים כחיות בר מטופחות.

עמדתנו המשפטית

21. כפי שצוין לעיל, תנאי להכרזה על מין של חיית בר כמטופחת הוא כי המין **גודל או פותח בשבייה למטרות מסחר**. כפי שצינו בישיבה, הגדרה זו מכוונת למצבים בהם קיים שימוש מקובל בחיות בר למטרה מסחרית, כאשר בעלי החיים מגודלים למטרה מסחרית זו. כפי שעולה מפרוטוקולים של הוועדה בכנסת אשר דנה בעניין זה במסגרת תיקון החוק בשנת 1989-1990 – ההגדרה של חיית בר מטופחת נועדה למצבים של גידול במסגרת משקים חקלאיים למטרות ניצול בשר, עור, פרווה וכיוצא באלה. זאת כאמור, כאשר גידול מעין זה הוא מקובל והוא מוציא את חיות הבר ממסגרת ההגנה שיש להבטיח להן ככאלה, וחופך את המין לקרוב יותר לחיות המשק.

22. בעניינו, תניניים אכן היו מוכרזים בעבר לתקופה קצרה בישראל כחיות בר מטופחות לצרכי הגידול החקלאי. הכרזה זו בוטלה ולא חודשה לאחר כחמש שנים. ההחלטה לבטל את ההכרזה התקבלה לאחר הליך מעמיק וממושך של בחינה מדעית ומקצועית, ועל רקע סיכונים משמעותיים לזליגת תניניים לטבע תוך סיכון משמעותי לבטיחות הציבור ולסביבה. בהתאם לעמדה המקצועית הראשונית מינואר 2026 שהועברה על ידי חטיבת מדע ברט"ג, לא ניתן להבטיח את בטחון הציבור והסביבה – לרבות הצוות המטפל – כאשר מדובר בגידול תניניים. בהקשר זה צוין גם מקרה מאוגוסט 2024 בו מטפל בגן החיות התנ"כי הותקף ונפגע באורח חמור על ידי תנין במהלך עבודות התחזוקה השגרתיות.

23. גם לאחר ביטול ההכרזה, הסיכונים לציבור ולסביבה מתמשכים לאורך שנים רבות, ואף הביאו למתן הוראה על השמדה של תניניים בחוות פצאל לשם מניעת הסיכון.

24. בעמדת חטיבת מדע צוין עוד כי "בהתאם לעקרונות ניהול מקובלים כפי שמוצגים על ידי פורום המומחים של IUCN [האיגוד הבין-לאומי לשימור הטבע ומשאבי הטבע] שימוש בתנינאים כמרכיב מיגון אינו תואם גישה זו ומגדיל סיכונים תפעול וכשל". כמו כן, בהתייחס להשוואה בינלאומית נכתב "בעולם מוכר בעיקר שימוש במיקום טבעי מבודד (ביצות/נהרות עם חיות בר) כסביבה מרתיעה – למשל הדימוי התקשורתי הידוע כ- "Alligator Alcatraz". אולם אין תקדים נרחב או סטנדרט מקצועי מוכר למתקני כליאה מודרניים שמבוססים על החזקת תנינאים כחלק אינטגרלי ממערך היקפי. גם אם קיימים אזכורים תקשורתיים או נקודתיים בעולם, אין בכך כדי להוות דגם תקני מוכר לניהול סיכונים, רגולציה ותפעול רציף של מתקן כליאה מודרני."

25. בהתייחסות שהועברה על ידי גורמי שבי"ס לא ניתן מענה לנתונים אלה. כפי שעולה מנתונים אלה, לא קיים שימוש מקובל בתניניים למטרות אלה בעולם, ולפיכך לא מתקיימים התנאים להכרזה. מעבר לכך, הטענה כי

מדובר במחקר לתקופה מוגבלת עומד בסתירה לטענה כי השימוש הוא מקובל. נבחר, כי בניגוד לנטען בישיבה המונת "מטרות מסחר" אינו מפנה להגדרה של "סחר". הגדרת "סחר" היא הגדרה רחבה הכוללת את כל דרכי הסחר בהיבטי העברת בעלות, יבוא ויצוא, והיא משמשת בחוק לקביעת האיסור על כל דרכי הסחר בחיות בר אלא אם ניתן לכך היתר. בשונה מכך, ההגדרה של בעלי חיים שגודלו בשבייה למטרות מסחר היא הגדרה שנועדה להבהיר ולצמצם את אפשרות ההכרזה למטרות מסחריות, קרי גידול במשקים חקלאיים ואף זאת במצבים מובהקים בהם קיים שימוש מקובל מעין זה.

26. נציין עוד כי הבקשה טענה בחינה מעמיקה גם בהיבטי רווחת בעלי חיים. אף שגורמי שבי"ס ציינו כי הם מודעים ונכונים להבטיח את רווחתם הפיסית של בעלי החיים, בין היתר על בסיס נסיונם בהפעלת כלבים, על פניו לא קיימת מומחיות בארגון בהתמודדות עם גידול חיות בר מסוכנות מסוגם של התנינים. התמודדות מעין זו טעונה על פניו הכשרה מתאימה ומתמשכת. מעבר לכך, ההתייחסות להיבטי הצידוק לשימוש המבוקש בבעלי החיים התמקדה בחומרת מעשיהם של האסירים הכלואים, מבלי להידרש להיבטי האתיקה של השימוש בבעלי חיים כאמצעי הפחדה והרתעה וזאת בניגוד לרציונלים הבסיסיים של החוק להגנת חיות הבר ושל חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994.

27. במישור התהליכי, נבחר כי מדובר בחקיקה משנה המחייבת לא רק גיבוש תשתית עובדתית בסיסית, אלא התייעצות עם גורמים נוגעים בדבר כמו מליאת רטי"ג, גורמי ממשלה רלבנטיים, וכמובן פרסום להערות ציבור. בכל מקרה נדרשת פניה למליאת רטי"ג ולרטי"ג לצורך קבלת חוות דעתן התייחסותן לבקשה, לרבות פירוט ההשלכות והמשמעויות של קידום הכרזה כאמור, נוכח העמדה המקצועית לפיה קיימים סיכונים קריטיים בגידול תנינים. נזכיר כי מנהלת רטי"ג ציינה בישיבה שבדעתה להעביר את חוות דעת הרשות לעניין זה כעמדה משלימה.

28. מכל האמור לעיל עולה כי לא הוצגה תשתית עובדתית ומקצועית מספקת המתמודדת עם חוות הדעת המקצועית, עם הקשיים שהועלו על ידי הגורם המקצועי המוסמך לעניין זה, התשתית המקצועית והמשפטית המקיפה שעל בסיסה בוטלה ההכרזה הקודמת בשנת 2013, ועם הסיכונים הרבים הכרוכים בביצוע הפרויקט – לטבע ולציבור. לאור זאת, עמדתנו כי לא התקיימו התנאים להכרזה לפי החוק וקיימת מניעה משפטית לקדם את ההכרזה כמבוקש.

בברכה,

נטע דרורי, עו"ד
היועצת המשפטית

העתק: מר רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה
מר מנדי ערנטרובי, עוזר בכיר למנכ"ל
מר רני עמיר, סמנכ"ל בכיר למשאבי טבע וחוסן אקלימי
גב' איריס שליט, סמנכ"לית בכירה לאכיפה
עו"ד טל זסי"ק, ממונה בכירה יעוץ וחקיקה

נספח 19

**נספח 19 - מכתב התובע הראשי
לרשות הטבע והגנים מיום 5.7.2026**

עמ' 135

5 יולי, 2026

אל: נטע דרורי, יועמ"ש הגנת הסביבה

שלום רב,

הנדון: בקשה להכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת לצורך שימוש במערך אבטחה

סביב מתקן כליאה

בהמשך לישיבה שהתקיימה בנושא בראשות השר לביטחון לאומי ובהשתתפות נציגי המשרד להגנת הסביבה, רשות הטבע והגנים ושירות בתי הסוהר, ולאחר קבלת חוות דעתה של הלשכה המשפטית במשרד להגנת הסביבה מיום 29.6.2026, מתכבדת הלשכה המשפטית של רשות הטבע והגנים להגיש את התייחסותה המשלימה.

נבקש לעמוד על שתי סוגיות שלטעמנו מצדיקות התייחסות נוספת, נוכח מעמדה של רשות הטבע והגנים כגורם המקצועי והסטטוטורי המופקד על יישומו של החוק להגנת חיות הבר, על ניהול חיות הבר בישראל ועל שמירת ערכי הטבע.

א. המשקל המכריע של טיוטת חוות הדעת המקצועית של רשות הטבע והגנים

לגישתנו, הקושי המרכזי בקידום ההכרזה אינו נעוץ אך בפרשנות הוראות החוק, אלא בראש ובראשונה בהיעדרה של תשתית מקצועית התומכת במהלך המבוקש. בהתאם לטיוטת חוות הדעת המקצועית המתגבשת של ד"ר נעם לידר, שהועברה לעיוני מטעם חטיבת המדע ברשות הטבע והגנים, הרי שלא נמצא בסיס מקצועי מספק לאישור החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל, וזאת ללא תלות במסלול המשפטי שבאמצעותו תוסדר החזקה – בין אם באמצעות היתר פרטני, הסדר רגולטורי ייעודי, הכרזה על חיית בר מטופחת או כל מנגנון אחר. מסקנת חוות הדעת היא כי עצם הכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, מאריכת חיים ובלתי-מקומית למערכת ביטחונית-תפעולית מורכבת יוצרת מכלול של סיכונים משמעותיים, אשר אינם מאפשרים מבחינה מקצועית להמליץ על קידום המהלך.

בטיטת חוות הדעת מציין ד"ר נעם לידר כי בהיבטי רווחת בעלי החיים מתעורר קושי מהותי. שימוש בתנינים כאמצעי אבטחה או הרתעה חורג מן התכליות שלשמן מקובל להחזיק חיות בר – שמירת טבע, מחקר, שיקום או חינוך – ומציב חשש מובנה כי צורכי הביטחון והתפעול יגברו על צורכי הרווחה, הטיפול הווטרינרי והתחזוקה הנדרשים לאורך עשרות שנות חייו של בעל החיים

בהיבט הרגולטורי והניהולי מדגיש די"ר לידר כי לא אותר בעולם מודל מקצועי מבוסס להפעלת תנינאים כחלק ממערך אבטחה של מתקני כליאה, אשר ניתן להסתמך עליו לצורך גיבוש סטנדרטים מקצועיים, נחלי בטיחות או אמות מידה רגולטוריות. לפיכך, מדובר במהלך חסר תקדים, בעוד שהתועלת הנטענת – אפקט ההרתעה – אינה מוגדרת, אינה מדידה ולא הוכחה, ואילו הסיכונים הם ברורים, מוחשיים וארוכי טווח.

די"ר לידר מוסיף ומדגיש כי תנן אינו אמצעי אבטחה תשתיתי או טכנולוגי, אלא מערכת ביולוגית חיה ודינמית המחייבת ניהול מתמשך לאורך עשרות שנים. להבדיל מגדר, מצלמה או אמצעי התרעה, החזקת תנינאים מחייבת תשתיות מים, מערכי גידור, תחזוקה שוטפת, טיפול וטרינרי, שינוע, לכידה, תוכניות חירום, כוח אדם מיומן ומנגנוני פיקוח רציפים. בכך, ההצעה אינה מצמצמת את מערך הסיכונים של מתקן הכליאה אלא מוסיפה מערכת תפעולית מורכבת נוספת.

בהיבט שמירת הטבע, מצביעה חוות הדעת התגבשת, על כך שגם בריחתו של פרט בודד עלולה ליצור אירוע סביבתי ובריאותי מתמשך. תנן שיגיע למערכת ניקוז, מאגר מים, נחל, בריכת דגים או מקווה מים אחר עשוי לשרוד לאורך זמן, להיות קשה לאיתור וללכידה, לטרוף בעלי חיים מקומיים ולסכן את הציבור. ניסיון העבר בישראל מלמד כי זליגה ממערכות החזקה אל הסביבה אינה בגדר תרחיש תיאורטי בלבד, אלא סיכון ממשי שיש להביאו בחשבון במסגרת כל בחינה מקצועית.

מסקנת חטיבת המדע היא אפוא כי בהיעדר צורך קונקרטי, מדיד ומבוקר, ובהיעדר תשתית מקצועית מלאה לניהול מכלול הסיכונים, לא נמצא בסיס מקצועי מספק להתיר החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל, ודאי שלא במסגרת הכרזתם כחיות בר מטופחות עם מנגנוני פיקוח מוגבלים. זאת ועוד ככל שההכרזה תוביל להרחבת המונח "חיות בר מטופחות" כזו אשר מאפשרת גידול בשבייה של חיות בר לצרכי מסחר, כפי שהייתה בעבר, שיעור הסיכון עולה עשרות מונים.

ב. הצורך בהבאת הסוגייה לדיון ולהכרעת מליאת רשות הטבע והגנים

אנו שותפים לעמדת הלשכה המשפטית במשרד להגנת הסביבה שלפיה, בהיבט התחליכי, אין מקום לקדם מהלך מסוג זה בלא קבלת עמדתה של מליאת רשות הטבע והגנים, כפי שצוין בסעיף 27 לחוות דעתה.

ואולם, לטעמנו, במקרה דנן קיים טעם נוסף ומשמעותי אף יותר.

בשנת 2013 הייתה זו מליאת רשות הטבע והגנים – לאחר עבודתה של הוועדה המדעית-מקצועית של הרשות, דיונים בוועדת הביקורת ובחינה מקצועית ממושכת – אשר המליצה לשר להגנת הסביבה דאז, ח"כ גלעד ארדן, שלא להאריך את ההכרזה על התנינים כחיות בר מטופחות. המלצה זו התבססה על מסקנה מקצועית שלפיה אין אפשרות מעשית להבטיח

פיקוח ובקרה שימנעו זליגת תנינים לטבע ואת הסיכון הנובע מכך לציבור ולמערכות האקולוגיות, ולאחריה החליט השר לבטל את ההכרזה.

בנסיבות אלה, ומקום שבו אין כיום ועדה מדעית-מקצועית פעילה במתכונתה ההיסטורית, סבורים אנו כי הגורם הציבורי והמקצועי הראוי לשוב ולבחון את הסוגייה הוא מליאת רשות הטבע והגנים.

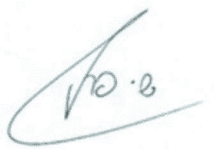
זאת, הן מטעמי רציפות מוסדית והן מטעמי תקינות מינהלית. אותו גוף ציבורי שהמליץ בעבר לבטל את מעמד התנין כחיית בר מטופחת, לאחר בחינה מקצועית מקיפה, הוא הגוף המתאים לשוב ולדון בשאלה האם חל שינוי נסיבות המצדיק סטייה מן ההחלטה הקודמת.

דיון כאמור צריך להיערך על בסיס מלוא התשתית המקצועית הרלוונטית, ובכלל זה חוות דעתה הסופית והמגובשת של חטיבת המדע של רשות הטבע והגנים, עמדות גורמי האכיפה והפיקוח, וכן חוות דעת של מומחים רלוונטיים בתחומי בטיחות, אבטחה, ניהול סיכונים, וטרינריה ורווחת בעלי חיים. רק לאחר בחינה רחבה זו, שתאפשר למליאת הרשות לעמוד על כלל ההשלכות הנובעות מן המהלך המבוקש, ניתן יהיה לגבש עמדה מקצועית ומינהלית מושכלת בשאלה האם מתקיימות נסיבות חריגות המצדיקות שינוי מן ההחלטה העקרונית שהתקבלה בשנת 2013.

סיכום

עמדתה המקצועית הברורה של רשות הטבע והגנים היא כי לא קיימת בעת הזו תשתית מקצועית המצדיקה את קידום המהלך, וכי קיים מכלול סיכונים העולים מחוות הדעת המקצועית. מכל מקום, וככל שתישקל על ידכם אפשרות להמשיך בבחינת הנושא, ראוי כי הדבר ייעשה לאחר שמליאת רשות הטבע והגנים תידרש אליו במלואו, תוך בחינת כלל ההשלכות המקצועיות, המשפטיות והציבוריות הכרוכות בשינוי מעמדו של התנין כחיית בר מטופחת. אנו נכונים לקיים דיון ראשוני בנושא כבר בישיבת המליאה הקרובה במסגרתה תוצג אף חוות דעתה המלאה של חטיבת מדע.

בברכה,

שי פרץ, עו"ד
 תובע ראשי – מחלקה פלילית
 לשכה משפטית רשות הטבע והגנים

העתקים:

רעיה שורקי, מנכלית רשות הטבע והגנים
גיא איילון, סמנכ"ל רשות הטבע והגנים
אופיר ברטל, יועמ"ש רשות הטבע והגנים
דרור הבלנה, מדען ראשי, רשות הטבע והגנים
יתיר שמיר, מנהל חטיבת אכיפה, רשות הטבע והגנים
טל זסק, לשכה משפטית הגנת הסביבה.

נספח 20

נספח 20 - תמצית דיון במליאת רטג

20.7.2026

עמ' 140

ישיבת מליאה (222/26)
יום שני 20/07/2026

1. מ"מ יו"ר המליאה מר דן אלון, מנכ"ל החברה להגנת הטבע.
2. גב' רעיה שורקי, מנכ"לית רט"ג.
חברי המליאה:
3. ד"ר סיגל בלומנפלד, מנהלת מחוז צפון, המשרד להגנת הסביבה.
4. ד"ר שרה אוחיון, אקולוגית ימית.
5. מר שמוליק ידוב, מנהל מכון דש"א.
6. גב' מירב זרביב, סמנכ"לית מינהל חינוך טכנולוגי.
7. מר אליהו שמואל חי, סגן יו"ר קרן קיימת לישראל - לא נכח

מוזמן קבוע:

- רו"ח גלי גנה, מבקר הרשות.
- משתתפים קבועים מטעם הנהלת רט"ג:
- רעיה שורקי, מנכ"לית.
- גיא אילון, סמנכ"ל.
- עו"ד אופיר בר טל, יועמ"ש
- שלומי ישי, מנהל חטיבת מנהל וכספים.
- יוסי ורצברגר, מנהל אגף תיאום ובקרה.
- פרופ' דרור הבלנה, מדען ראשי.

סדר היום:

1. בקשת משרד הבט"פ לקבלת היתר לאחזקת תנינים לצורכי אבטחה והרתעה.
2. דוח פעילות שנתי של צוותי השימור – דר' אורית בורטניק.
3. השקת כתב העת של חטיבת מדע - פרופ' דרור הבלנה, תמי קרן

- סיכום המליאה מיום 22/6/2026 מאושר.
- דן אלון נבחר כמ"מ יו"ר לישיבה זו.

בקשת משרד הבט"פ לקבלת היתר לאחזקת תנינים לצורכי אבטחה והרתעה.

מצטרפים לדיון: עוד"ט זסק – יועמ"שית הגנ"ס, עו"ד נטע דרורי- לשכה משפטית הגנ"ס, עו"ד שי פרץ- לשכה משפטית רט"ג

בדיון הוצגה חוות הדעת המקצועית וכן את הפן המשפטי.

להלן עקרי הדברים:

- הבקשה שינוי מעמד התנן מהיותו חיית בר מוגנת לחיית בר מטופחת וכן שינוי ההגדרה בחוק של חיית בר מטופחת.
- לפי סעיף 14 לחוק גנים לאומיים הנוגעים למדיניות ושינויי חקיקה הנוגעים לליבת פעילות הרשות, המליאה נדרשת להביע את עמדתה. הבקשה היא להשתמש בחיית הבר למטרה חדשה ושונה ממה שנדרש על פי החוק וממה שנדרש בעבר.
- בעבר המליאה נדרשה לנושא, אז הדיון היה מתן היתר לשימוש בתנן לצורכי מסחר, שזאת התכלית היחידה הקיימת בחוק, הבקשה כיום היא לצורכי ביטחון. המליאה דאז בחנה את הדברים מקצועית והחליטה להמליץ שלא להאריך את הוראת השעה שהכריזה על התנן כחיית בר מטופחת ולהחזירו להיות חיית בר מוגנת. השר להגנת הסביבה דאז גלעד ארדן החליט לאמץ את המלצת המליאה וההכרזה לא הוארכה.
- הדרך החוקית להכרזה היא פניה להיוועצות עם המליאה קודם ההכרזה. אך למרות שכבר יצאה ההכרזה אנו סבורים שעמדת המליאה נדרשת כי התוקף החוקי של ההכרזה נבחן עדיין משפטית מול משרדי הממשלה ובנוסף היא חשובה כעמדה ביחס לעתירות עתידיות אפשריות בנושא.
- הסיכונים המרכזיים הם מוחשיים וברורים. בהיבט בטיחות האדם, החזקת תנינים יוצרת ממשקי סיכון עם סוהרים, עובדי תחזוקה, קבלנים, וטרינרים, פקחים, כוחות חירום, אסירים ולעיתים גם מבקרים.
- בהיבט שמירת הטבע, בריחה או אובדן שליטה גם בפרט יחיד עלולים ליצור אירוע סביבתי ובטיחותי מתמשך. תנן שיגיע למערכת ניקוז, מאגר, נחל, בריכת דגים או מקווה מים טבעי או מלאכותי עשוי לשרוד לאורך זמן, להסתתר, להיות קשה לאיתור וללכידה, לטרוף בעלי חיים מקומיים ולסכן בני אדם המשתמשים במרחב.
- בהיבט רווחת בעלי החיים, החזקת תנינים במתקן ביטחוני מציבה קושי מקצועי-אתי מובהק: בעל החיים מוחזק כאמצעי תפעולי או הרתעתי, ולא למטרות שימור, מחקר, חינוך או רווחתו. תנינים מחייבים לאורך עשרות שנים תנאי מים, טמפרטורה, מרחב, הפרדה, הזנה, טיפול וטרינרי, ניטור, תחזוקה ופיקוח ברמה גבוהה ומתמשכת.
- כאשר מטרת ההחזקה מוגדרת כ"הרתעה" או "חיזוק ביטחון", קיים קושי מקצועי מובהק: מדובר בתועלת שקשה להגדיר, למדוד, לאמת או להשוות לחלופות הנדסיות, טכנולוגיות ותפעוליות. לעומת זאת, הסיכונים לאדם, לטבע, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח הם ברורים, משמעותיים וארוכי טווח. בהיעדר תועלת מוגדרת ומדידה, אין בסיס מקצועי לאיזון המצדיק את השינוי.

- בהיבט המשפטי חיית בר מטופחת ניתן להכריז כיום רק לצורכי מסחר, הוספה של תכלית צריכה להיעשות בחקיקה ראשית. לא ניתן לעשות זאת רק דרך ההכרזה.
- אין תשתית עובדתית לכך שהדבר נדרש ושכל שיטות האבטחה האחרות אינן טובות, נדרש לפרסם להערות הציבור.
- לפיכך, ההמלצה של אנשי המקצוע ברט"ג היא שלא לאפשר החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל.
- התקיים דיון ואנשי המקצוע ענו על הבהרות ושאלות.

החלטה:

לאור מה שהוצג והמסמכים שהובאו לידיעתנו אין אנו רואים שהשתנה דבר מאז הדיונים בפעם הקודמת שהמליאה נדרשה לכך. לכן, אנו ממליצים שלא לשנות המלצת המליאה מ-2011 שאין להאריך את ההכרזה כחיית בר מטופחת. ומקצועית, לא נכון לעשות זאת, הן לתכלית הקיימת בחוק והן לתכלית לנושא אבטחה והרתעה.

דוח פעילות שנת 2025 של צוותי השימור – דר' אורית בורטניק.

אורית הציגה את פעילות הצוותים – מצ"ב מצגת

נושאים עיקריים בשנת 2025

- עבודה בצל מלחמה – מילואים ממושכים, התאמת פעילות הצוותים למצב.
- מעל 50 פרויקטי שימור והצלה באתרי המורשת מצפון ועד דרום, בצל המלחמה.
- הגנה על נכסי מורשת בתצוגות ארכאולוגיות באתרי רט"ג (תיק חירום למוזיאון מצדה, אינוונטר)
- מינוף יחידת הקסדות הכחולות.
- אירועי מזג אוויר קיצוניים ופגיעה באתרי המורשת (תל ב"ש, עין גדי ועוד)
- ביסוס צוותי השימור וההצלה – קורסים והשתלמויות, לימודי שימור בתארים מתקדמים.

יעדים לקידום ב-2026

- המשך פעילות צוותי השימור על פי תכנית שנתית ומיקוד בפרויקטי שימור והצלה.
- טיטות מסמך מדיניות לטיפול בניקוזים באתרים ארכאולוגיים
- טיטות מסמך מדיניות לטיפול בצמחיה פולשנית, ועצים באתרים ארכאולוגיים.
- סקרי שימור באתרי מורשת נבחרים - לתכנית תחזוקת שימור והצלה רב שנתית.
- תרגול והכשרה למשמרים ביחידת "הקסדות הכחולות".
- פיילוט לכיסוי בורות חפירה פתוחים בג"ל ובשטחים הפתוחים.

• כיסוי שימורי של פסיפסים בקיסריה

סיכום: המליאה רואה חשיבות גדולה בעבודות השימור שמיישמות אחד מהיעודים החשובים של הרשות.

השקת כתב העת של חטיבת מדע - פרופ' דרור הבלנה, תמי קרן

בשנה האחרונה עבדנו על ייסוד כתב עת שיחבר בינינו לבין האקדמיה ויבסס את שמירת הטבע כמקצוע הנשען על נתונים וחדשנות ואף ייתן תוקף מדעי לעשייה שלנו בשטח. קהל היעד העקרי הוא חוקרים ואנשי סביבה וכמובן, אנשי השטח של רט"ג (פיקוח וניהול) אשר יוכלו להציג בו את הפעילות המקצועית שלהם.

רשם: יוסי ורצברגר.

מאשר: דן אלון

נספח 21

**נספח 21 - מענה לחווד ודרישה
לפרסם את טיוטת ההכרזה להערות
ציבור**

עמ' 145

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

כ"ט תמוז, תשפ"ו

14 יולי, 2026

לכבוד

עו"ד נטע דרורי – היועצת המשפטית למשרד

הנדון: מענה לחוות דעתך ודרישה לפרסם את טיוטת ההכרזה להערות ציבור

לאחר שקראתי את חוות דעתך, הריני להשיבך כדלקמן:

בהמשך לשיח בנושא קיבלתי את חוות דעתך לטיוטת הכרזה עליה אני שוקלת לחתום בהתאם לסמכותי על פי חוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955 (להלן – החוק), שתכליתה קביעה כי תנן היאור יוגדר כ"חיית בר מטופחת", בדומה להכרזה שהייתה קיימת בעבר ובוטלה בשנת 2013, אך בשונה ממנה, לצמצמה לגופים ביטחוניים בלבד ובסייג להחזקה בלבד ולא פגיעה בחיה ושימוש בבשרה או בעורה. לפנייה צורפה טיוטת נוסח להכרזה.

ביום 29.6.2026, התקיימה פגישה מקצועית יחד עם השר לביטחון לאומי ובהשתתפות גורמי מקצוע בכירים מרשות הטבע והגנים (להלן – רטי"ג) ומשירות בתי הסוהר (להלן – שבי"ס) וכמובן בהשתתפותך.

בהמשך לאותה פגישה, קיבלתי את חוות דעתך, אותה את חותמת בכך כי "לא הוצגה תשתית עובדתית ומקצועית מספקת המתמודדת עם חוות הדעת המקצועית, עם הקשיים שהועלו על ידי הגורם המקצועי המוסמך לעניין זה, התשתית המקצועית והמשפטית המקיפה שעל בסיסה בוטלה ההכרזה הקודמת בשנת 2013, ועם הסיכונים הרבים הכרוכים בביצוע הפרויקט – לטבע ולציבור. לאור זאת, עמדתנו כי לא התקיימו התנאים להכרזה לפי החוק וקיימת מניעה משפטית לקדם את ההכרזה כמבוקש".

בעמדתך, את מציינת כי קיימת מניעה משפטית אף לפרסום להערות ציבור של טיוטת ההכרזה. עמדה זו מעוררת קושי שהרי לא כל ההכרזות מפורסמות להערות ציבור, וכך גם ההכרזה הקודמת מכוח החוק, אשר גובשה ופורסמה מבלי שהתקיים לגביה הליך של הערות ציבור.

יובהר: אנו מצויים בראשית ההליך, על כל המשמעויות העובדתיות, המקצועיות והמשפטיות הכרוכות בכך.

ובמה דברים אמורים :

לפני כחצי שנה שב"ס, ארגון הכליאה הלאומי של ישראל אשר מתמודד מתחילת מלחמת התקומה עם מצב חירום כליאתי המאופיין במצבת כלואים של כעשרת אלפים מחבלים, פנה אל רט"ג לבחינת מתן היתר הנוגע להחזקה של תנינים כפיילוט מערך היקפי סביב מתקן כליאה, מתוך מטרה להקשות ולהרתיע אסירים מפני בריחה וכן לשמש אמצעי חיץ "ביולוגי" לצד מטרות נוספות.

בהמשך לכך התקיימו מספר דיונים, פגישות וחלופות מכתבים בין גורמי המקצוע בשב"ס לבין רט"ג. אמנם חטיבת המדע ברט"ג הביעה הסתייגויות מקצועיות בנייר עמדה מיום 3.1.2026, ואולם עמדת הנחלת רט"ג כפי שבאה לידי ביטוי בפגישה מיום 12.5.2026 ריככה עמדה זו באופן משמעותי. כך, סמנכ"ל רט"ג, מר גיא איילון, סבר כי "בוצעה עבודת עומק בצד האופרטיבי", וכי משפטית "בכדי לאפשר את הסיוע בחוק ישנה הגדרה של חיות בר מטופחת, דורש הכרזה ותקנה ככל ותידרש חוות הדעת ע"י השר להיבטי שמירה נסייע היות ואנו מבינים את הצורך המקצועי", והצהיר כי "אנו לא מתנגדים ליוזמת שב"ס, ישנה פלטפורמה שהשתמשו בה בעבר ואושר בעבר".

כלומר, גורם מקצועי בכיר ברט"ג קובע כי בוצעה עבודת מטה מעמיקה וראויה, וכי רט"ג אינה מתנגדת לפיילוט ומציעה את סיועה, ובאשר לחסם המשפטי היא מפנה אל מסלול ההכרזה של השרה כפי שנעשה בעבר.

אולם אף אם היו גורמי המקצוע מתנגדים נחרצות לאפשר את קיומו של הפיילוט, על סמך ניסיון העבר, אין בכך בכדי למנוע את פרסומה של ההכרזה להערוצות ציבור, ובתוכם גורמי המקצוע ברט"ג עצמם.

כל שהתבקש, בשלב זה, הוא לפרסם להערוצות ציבור טיוטת הכרזה לבקשת גוף ביטחוני שסבור כי יש צורך חיוני בשימוש בתנינים מסיבות ביטחוניות, ולצורך קבלת כלל העמדות וחוות הדעת.

פרסום להערוצות ציבור אינו החלטה בדבר קידום ההכרזה הוא כלי היועצות שיאפשר לגבש את התשתית העובדתית והמקצועית הרחבה שהעדרה צוין בחוות דעתך.

יתר על כן, גם הכרזה כאמור אינה סוף פסוק. הכרזה כאמור מעגנת מדיניות של שרה ולפיה גוף ביטחוני בלבד שאושר על ידי יהיה רשאי להחזיק בתנין מסוג יאור רק במקומות ובתנאים שקבע מנהל רט"ג שיבטיחו את שלומם ומניעת מעברם לטבע. הא ותו לא.

החששות אותן את מעלה בחוות הדעת בדבר הסכנה האפשרית לציבור, חששות אליהן אף אני שותפה, בהחלט יחייבו קבלת מענה מספק בטרם יינתן אישור וברטרם יתאפשר לשב"ס להחזיק בתנינים.

זאת מבלי לגרוע מהטענה שעלתה בדיון המשותף כי ישנו הבדל בין הניסיון השלילי המצטבר של רט"ג מול גופים פרטיים או סמי-פרטיים שהפרו את תנאיו וסיכנו את שלום הציבור, לבין אפשרות עתידית של גוף ביטחוני של מדינת ישראל שאמון על הגנה על הציבור מפני בריחתם והרתעתם של מחבלים, וחזקה עליו כי יעמוד בכל תנאי שרט"ג ידרוש.

לסיכום, בכל הנוגע לחששות אותן את משקפת עמדתני כעמדתך, ועלינו להבטיח כי העבודה המקצועית שהוצגה על ידי שב"ס תתורגם לתנאים שיבטיחו את שלום הציבור וביטחונו.

אולם בכל הנוגע לקביעה כי יש מניעה משפטית לפרסם להערות ציבור את טיטוט ההכרזה חובה שקמה, ככל שנקבעה, מכוח החלטת ממשלה בלבד, ובעוד שההכרזה הקודמת מכוח החוק לא פורסמה להערות ציבור אני מאמינה כי ניתן לפרסם לציבור להערותיו על מנת לקיים דיון מעמיק בנושא ועל כן מבקשת כי הטיטוט תפורסם להערות ציבור

מה שהיה חוקי עד 2013 ביחס לגידול תנינים למטרות שחיטה, קרי פגיעה בהם למטרות כלכליות, לא הופך לפתע ללא חוקי בשנת 2026 בהקשר שאין בו כל פגיעה בבעל החיים. קל וחומר שעה שהשימוש המבוקש בהם כעת הוא תוך שמירה מרבית עליהם ולא במטרה לפגוע בהם לצרכים כלכליים ועבור גוף בטחוני מוסמך לצורך ספציפי בלבד.

ככל שלא לאפשר פרסום הטיטוט להערות ציבור אשקול גם לחתום על ההכרזה בהיעדר הליך זה.

בברכה,

עידית סילמן

השרה להגנת הסביבה

העתקים :

מר **רמי רוזן**, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה

מר **מנדי ערנטרוי**, רמ"ט השרה

מר **רני עמיר**, סמנכ"ל בכיר למשאבי טבע וחוסן אקלימי

גבי **איריס שליט**, סמנכ"לית בכירה פיקוח ואכיפה

עו"ד **טל זס"ק**, ממונה בכירה יעוץ וחקיקה

נספח 22

נספח 22 - כתבה מאת אילנה

קוריאל 22.7.2026

עמ' 149

התנינים בדרך? תעלות נחפרות סביב אגף עם מחבלי נוחה בכלא קציעות

למרות סימני השאלה סביב האישור והיתכנות המהלך, החלו עבודות להקמת תעלה באורך כ-170 מטרים בתוך המתקן. במשרד לביטחון לאומי מאשרים: "הפיילוט החל. מי שרצח, טבח ואנס ונהג כחיה - ראוי שחיה תשמור עליו"

397 תגובות

אילנה קוריאלי | 22.07.26 | 10:58

תגיות: איתמר בן גביר מחבלים נוחה קציעות תנין

התנינים בדרך, למרות הבעייתיות באישור? עבודות חפירה לתעלות המיועדות לתנינים החלו הבוקר (יום ד') בכלא קציעות. במועצה האזורית רמת הנגב, שבשטחה ממוקם המתקן, מתכוונים לשגר פקח למקום כדי לבדוק את הנעשה. העבודות החלו לאחר שבשבוע שעבר השרה להגנת הסביבה עידית סילמן הכריזה על [תנין היאור כ"חיה בר מטופחת"](#), זאת בניגוד לחוות דעת של גורמי מקצוע במשרדה.

גלריה

כלא קציעות (צילום ארכיון: מאיר אבן חיים)

Sponsored Links by Taboola

הטנדר שמשנה את חוקי המשחק: 100% חשמלי, 100% שטח. הכירו את 9 ETERRON

לנסיעת מבחן

Maxus

נפרדים מהצפיפות: הכירו את הרכב החשמלי שמשנה את חוקי המשחק למשפחה עם 7 נפשות.

לנסיעת מבחן

Maxus

יהוד מונוסון: הכירו את קבוצת הרכישה שמוכרת קליניקות ב7,700 ש"ח למטר

real-invest נדלן והשקעות

גורם במועצה האזורית אמר: "חפירות תעלות התנינים נעשות בתוך הכלא, מסביב לאחד האגפים המיוחדים שלהם. מדובר על תעלה באורך של כ-170 מטרים, ולא רואים אותה מחוץ לכלא. אף אחד לא יודע אם אכן יהיו במקום תנינים, אבל נעשים הכנות".

- תנינים שלא מקבלים שוחד, "סוכני אווזים" ואי הנחשים: האבטחה החריגה בבתי הכלא בעולם

עם זאת, במשרד לביטחון הפנים אישרו כי החלו עבודות לתעלות המיועדות לתנינים. מטעמו של השר איתמר בן גביר נמסר: "מי שחשב שזה גימיק - טעה. לאחר חתימת השרה עידית סילמן והכרזה רשמית כתנין היאור כחיית בר מטופחת, המאפשר לשר לביטחון לאומי איתמר בן גביר להקים את כלא התנינים, החל הפיילוט באופן רשמי באגף בקציעות".

עוד נמסר: "שירות בתי הסוהר (שב"ס) ערוך ומוכן. התוכנית קיימת לפרטי פרטים, החל מהתחזוקה והשמירה על התנינים ועד רמת תאי המנוחה לתנינים. לוחמי הכליאה למדו כיצד לשמור על המקום והתנינים. הוקצו 21 מיליון שקלים לנושא על ידי המשרד לביטחון לאומי, שיאפשרו את הקמת התעלות. בשב"ס מברכים על המהלך שיקל על הסוהרים, השומרים על מחבלי הנוחבה. מי שרצח, טבח ואנס ונהג כחיה - ראוי שחיה תשמור עליו, בדיוק כמותם".

תנין היאור (צילום: Shutterstock)

ראש המועצה האזורית רמת הנגב, ערן דורון, אמר כי יש להפנות את התקציב ליעדים חשובים יותר: "במקום להשקיע במיגור הפשיעה על ידי הקמת תחנת משטרה בביר הדאג, הוצאת הנשק הלא חוקי ושיטור מועצתי ברמת הנגב, השר 'קרוקודיל דנדי' משקיע בגימיקים הזויים שיעלו מליונים למשלם המיסים הישראלי. רק בשנתיים האחרונות מתחם בתי הכלא הוקף בחומה נוספת בעלות של מיליונים רבים".

דורון הוסיף: "תושבי הנגב משוועים לביטחון אישי ולצעדים מעשיים בשטח. הגיע הזמן להפסיק עם ההצגות ולהתחיל לעבוד בשביל הביטחון".

בישראל יש כיום מספר בודד של תניאי יאור בחמת גדר. לעומת זאת, בחוות קרוקולוקו בערבה יש מעל 200 תניני יאור. איש לא יצר קשר עם החווה בנושא שימוש בתנינים לצרכי אבטחה.

במקביל, אתמול התכנסה מליאת רשות הטבע והגנים לדיון מיוחד. בדיון הוצג הרעיון לשימוש בתנינים לצרכי אבטחה בשירות בתי הסוהר. כל הנוכחים התנגדו לנושא.

סילמן הכריזה על תנין היאור כ"חיית בר מטופחת"

הצעד של המשרד לביטחון פנים מגיע לאחר שביום חמישי עוררה השרה להגנת הסביבה, עידית סילמן, סערה לאחר שבניגוד לעמדת היועצת המשפטית של משרדה ולחוות הדעת של רשות הטבע והגנים, הכריזה השרה על תנין היאור כ"חיית בר מטופחת" - צעד שנועד לאפשר לשב"ס להציב תנינים סביב בתי כלא. גורמים מקצועיים מזהירים כי אין תקדים למהלך, אין לו בסיס מקצועי, והוא אף עשוי לעמוד בניגוד לחוק.

ברשות הטבע והגנים הודיעו כי אין לדבר היתכנות, שכן ניתן להחזיק חיות בר כאלה רק לטובת חינוך, מחקר והסברה. "אנחנו צריכים לשמור עליהם ולא הם עלינו. זו לא רוח החוק", ניסו להסביר לשר בן גביר ולשרה סילמן.

בניסיון להתחכם ולקבל את מבוקשם, עלתה הבקשה להכריז על תנין היאור כ"חיית בר מטופחת". בעבר, התנין הוגדר כך כדי שאפשר לגדל אותו לצורך שימוש בעורו לצורכי מסחר. אלא שגידול התנינים הוביל לבעיות רבות, בין היתר אירועי

בריחת תנינים וחשש מפלישתם לטבע וסיכון חיי אדם. השר להגנת הסביבה לשעבר, גלעד ארדן, שם לכך קץ, בהמלצת הוועדה המייעצת של מליאת רט"ג.

בעצם, השרה סילמן החליטה להחיות אות מתה בחוק להגנת חיית הבר. אלא שבפועל השרה יצרה הגדרה חדשה: חיית בר מטופחת לצרכים ביטחוניים, שכן היא הכריזה שהחיות יוחזקו על ידי גוף ביטחוני, בכפוף לאישור הצורך הביטחוני בידי השרה להגנת הסביבה. כלומר, מדובר יותר מאשר תקנה, אלא במהלך שצריך לעבור דרך חקיקה ראשית.

מעמותת "תנו לחיות לחיות" נמסר כי הם דורשים מסילמן ובן גביר לעצור את התוכנית. עו"ד חגית גלוסקא מהמחלקה המשפטית של "תנו לחיות לחיות, אמרה: "השימוש בתנינים כאמצעי שמירה והרתעה בבתי כלא אינו מידתי, החזקתם במקום תגרום להם סבל כבד ותסכן גם את הציבור וגם את התנינים. דרשנו מהשרים לעצור את קידום המהלך ולהימנע מפרסום ההכרזה ברשומות".

נספח 23

**נספח 23 - כתבה מאת יוסי אלי
מיום 23.7.26 כולל תשריטים**

עמ' 154

אגף המחבלים יוקף בתעלה: תוכנית שב"ס ל"כלא התנינים" של בן גביר

התוכנית שנחשפה בחדשות 13 היא אחד מהפרויקטים אותם מקדם השר לביטחון לאומי לקראת הבחירות - אך בייעוץ המשפטי של המשרד להגנת הסביבה מתנגדים, בשב"ס כבר הכריעו שמדובר ברעיון טוב, וככל שהדבר תלוי בשר - מדובר רק עניין של זמן

יוסי אלי | פורסם: 20.07, 21:00

זמן צפייה: 04:37

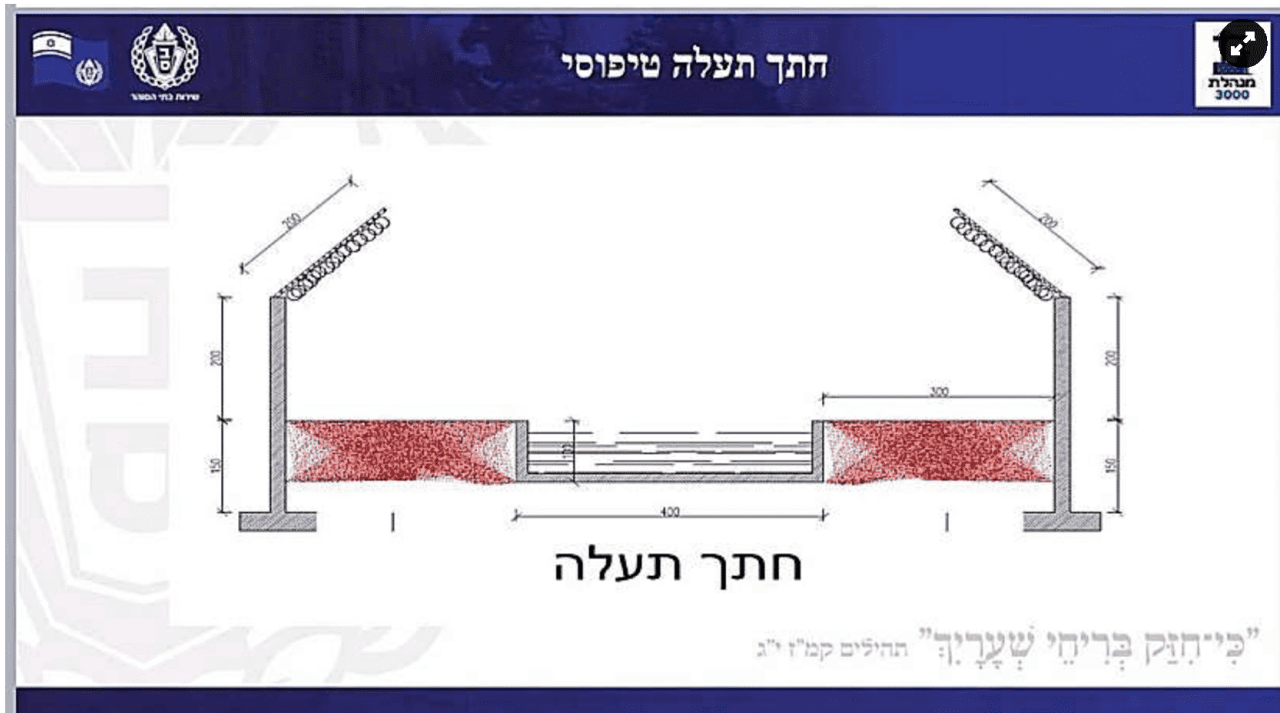
השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר ממשיך לקדם את "כלא התנינים" וזוכה לתמיכת שב"ס ברעיון. במהדורה המרכזית נחשפה הערב (שני) תוכניות שב"ס לבניית תעלה שתפריד בין בית סוהר לביא (לשעבר "קציעות") לבין העולם החיצון.

על פי התוכנית של שב"ס התעלה תקיף את האגף הטקטי בבית הסוהר, שבו שוהים המחבלים המסוכנים ביותר המוחזקים במדינת ישראל. משני צדי התעלה יוצבו גדרות תיל כדי למנוע את בחירת האסירים והתנינים. בתוך כך, לחדשות 13 הגיעו תיעודים מתוך דיון סגור בכנסת שעסק בהקמת הכלא, זאת לאחר שהשרה להגנת הסביבה עידית סילמן [שינתה את הגדרת התנינים ל"חיות בר מטופחות"](#).

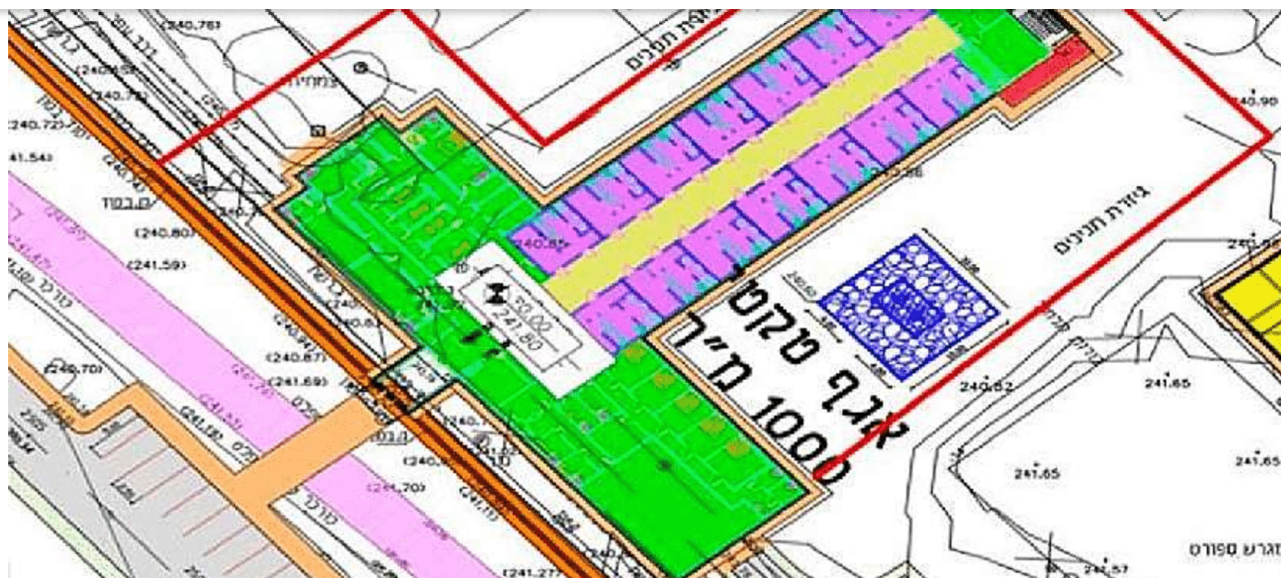
האינטרנט של Starlink לעסקים

בנימינה נערכת להכפלת התושבים: מגרשים בטאבו החל מ-149 אלף ש"ח

round table נדלן והשקעות | מממן

התכנון ל'כלא התנינים' של בן גביר

התכנון ל"כלא התנינים" של בן גביר

במהלך הדיון הביעו בייעוץ המשפטי של המשרד להגנת הסביבה התנגדות חריפה להקמת התעלה, וטענו כי השיטה של שמירה על אסירים באמצעות תנינים "הייתה נהוגה לפני אלפיים שנה". בעקבות ההתנגדות טען בן גביר כי אם אחזקת חיית בר מטופחת למשחר מותרת, אז "קל וחומר שמותר כשמדובר בעניין של פיקוח נפש וחיי אדם".

נציג שב"ס שנכח בדיון הביע את תמיכת השירות בהקמת הכלא ואמר: "מקרים רבים במקומות שונים בעולם שבהם השתמשו בתנינים כאמצעי להגברת ההתרעה ויצירת חיץ פיזי ולוחמה פסיכולוגית עשו זאת בהצלחה". כשנשאל היכן זה הוכח, ענה הנציג: "בארצות הברית, בדרום אמריקה במקומות שונים".

השר איתמר בן גביר ונציב שב"ס קובי יעקובי | צילום: חיים גולדברג, פלאש 90

נציגי המשרד להגנת הסביבה ציינו שהכלא האחרון שבו השתמשו בתנינים - נסגר לפני שנה מכיוון שהשימוש בתנינים הוכח כלא יעיל. לאחר תשובת נציג שב"ס שאל בן גביר את הייעוץ המשפטי: "האמריקנים לא מספיק טובים לנו?" ועל כך ענתה היועצת המשפטית: "טובים מאוד, אבל הם סגרו את אלקטרז לפני שנה. לא קיים בעולם כלא עם תנינים". למרות זאת, במשרדיהם של בן גביר וסילמן ממשיכים לקדם את החוק ואת בניית הכלא - מהר ככל האפשר.

אנשי מקצוע של שב"ס בסיור בחמת גדר כדי לבדוק ייבוא תנינים לבתי כלא ביטחוניים

אנשי מקצוע של שב"ס בסיור בחמת גדר כדי לבדוק ייבוא תנינים לבתי כלא ביטחוניים

בשבוע שעבר פורסם לראשונה בחדשות 13 על השינוי שביצעה השרה סילמן בהגדרת התנינים בעקבות התנגדות רשות הטבע והגנים להקמת הכלא. מהלך זה אפשר את העברתם של התנינים למתקן הכליאה, זאת לאחר שבדצמבר אשתקד [דווח לראשונה](#) [בחדשות 13 על ההצעה החריגה](#) של השר, שאותה הוא העלה בדיון הערכת מצב עם נציב שב"ס, רב-גונדר קובי יעקובי.

נספח 24

נספח 24 - פניית העותרת לשרים

מיום 21.7.2026

עמ' 160

21.7.2026

- דחוף -

ח"כ איתמר בן גביר
השר לביטחון לאומי
בדוא"ל: sar@mops.gov.il

לכבוד:
גב' עידית סילמן
השרה להגנת הסביבה
בדוא"ל: sara@sviva.gov.il

שלום רב,

הנדון: אי-חוקיות החכרזה על תניני היאור כחיות בר מטופחות לצרכי שמירה במתקן כליאה

סימוכין: הכרזה מיום 15.7.2026

בשם מרשתנו, עמותת תנו לחיות לחיות, הרינו אליכם כדלקמן:

1. ביום שישי האחרון, 17.7.26, נדהמו תושבי ישראל לגלות כי מתוקף היותה אמונה על ביצוע החוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955, חתמת השרה להגנת הסביבה על הכרזה המתירה להחזיק בתנינים – חיות בר מוגנות בעלות צרכי החזקה ורווחה מורכבים ביותר – כאמצעי שמירה במתקן כליאה של שירות בתי הסוהר (שב"ס). זאת במענה ליוזמת השר לביטחון לאומי ובניסיון "לחקות" מתקן כליאה זמני שהוקם בלב אזור טבעי בארה"ב ונסגר לאחר כשלים תפעוליים וחוקיים רבים, שעלו למשלמי המסים שם למעלה ממיליארד דולר.

2. ההכרזה שבנדון, המגדירה את תניני היאור כ"חיית בר מטופחת" בוצעה שלא כדין ותוך חריגה מסמכות. היא טרם פורסמה ברשומות וככזו אינה בת תוקף, וממילא בטלה מעיקרה. גם לגופו של עניין, מדובר בהחלטה שרירותית ורצופת פגמים היורדים לשורשו של עניין, המנוגדת בתכלית לדיני הגנת חיות הבר וצער בעלי חיים, ומסכנת את התנינים, הסביבה, ובטיחות הציבור. כל זאת, בתקופה של ממשלת מעבר, תוך ניסיון פסול לעקוף את התנגדות גורמי המקצועי והייעוץ המשפטי במשרד להגנת הסביבה וברשות הטבע והגנים (רטי"ג) שעמדו על המניעה הקיימת לביצוע המהלך. כל זאת ללא שיתוף הציבור, ומבלי שנשקלו מלוא השיקולים הרלוונטיים, והם בלבד.

3. מכאן פנייתנו הדחופה אליכם ולגורמים המכותבים שלא לקדם תכנית כלשהי על יסוד ההכרזה, לא לפרסמה ברשומות ולא להוציאה אל הפועל.

אי חוקיות החכרזה על התנינים כ"חיות בר מטופחות"

4. ההכרזה שבנדון על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת" בוצעה תוך שימוש בסעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955 (להלן: **החוק להגנת חיית הבר או החוק**), המתיר לשר החקלאות (היום – השר להגנת הסביבה) להכריז על חיית בר כ"מטופחת" במספר תנאים מצטברים: מדובר במין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה, וכאשר הדבר מבוצע למטרת מסחר.

5. מעבר לכך שמדובר באותו מין המצוי בטבע, נהיר שהתכלית המובהקת העולה מלשון הסעיף ומההיסטוריה החקיקתית היא החזקת חיות בר למטרת "מסחר", ואילו השרה להגנת הסביבה אינה מוסמכת לקבוע קטגוריות נוספות שאינן קשורות לתכלית זו. בנסיבות אלה, הרי שהכרזה זו בוצעה בחוסר סמכות והיא בטלה מעיקרה.

6. נזכיר כי נעשה שימוש בחריג זה פעם אחת בלבד, כשבשנת 2008, עת הוכרזו תנינים, אליגטורים ויענים כ"חיית בר מטופחת" לתקופה מוגבלת של חמש שנים. הדבר נעשה בנסיבות שונות לגמרי, בשים לב לקיומו של ענף חקלאי שהחזיק בעלי חיים אלו למטרות מסחר בהם.

7. כך או כך, אין חולק שלאחר בחינה מדעית ומשפטית מקיפה, הכרזה זו בוטלה בשנת 2013. מאז לא נעשה כל שימוש במנגנון זה, המנוגד למדיניות רט"ג, ומליאת רט"ג שהתכנסה אתמול אף קיבלה החלטה פה אחד נגד המהלך. זאת לא בכדי, שכן הידע המדעי העדכני ושיקולי הגנת בעלי חיים מחייבים לחותיר את הפיקוח והבקרה על החזקתם מתוקף חיותם חיית בר מוגנת וערכי טבע מוגנים. כן יצוין שתניני היאור מצויים בנספח I לאמנת CITES אשר רט"ג היא הגורם המופקד על יישומה והרשות המדעית האחראית לצרכי האמנה.

סיכון הסביבה, הציבור והתנינים

8. מנהל חטיבת מדע ברט"ג, ד"ר נעם לידר, התריע בחוות דעת מנומקת מפני סיכונים ממשיים לסביבה ולבטיחות הציבור. בין היתר הדברים נקשרים במקרה של בריחה של תנינים והגעתם לטבע, למקורות מים או יישובים, כפי שכבר אירע מספר פעמים בעבר.¹ סיכונים אלה אף מתגברים בחסות המנגנון של "חיית בר מטופחת", המצמצם את היכולת לקיים פיקוח ובקרה אפקטיבית על החזקת התנינים.

9. חשש מפני בריחה כזו עמד ביסוד הצעד הקשה בו הומתו לפחות 262 תנינים בחווה בפצאל אשתקד, באופן המצביע גם על חשיבות הבחינה המקצועית של מכלול הסיכונים והשלכותיהם.

10. ד"ר לידר התריע גם מפני הפגיעה ברווחת התנינים, על רקע צרכיהם המורכבים ותוחלת חיים הארוכה, כמו גם חוסר ניסיונו של שב"ס בהחזקת בעלי חיים אלו, השונים בתכלית מהחזקת כלבים (שלשיטתנו בעייתית כשלעצמה). אולם הדברים זכו להתעלמות ומכל מקום למיטב ידיעתנו לא הוצגה כל תכנית בנדון טרם חתימת ההכרזה.

החזקת התנינים לצרכי שמירה במתקן כליאה מנוגדת לחוק צער בעלי חיים

11. שימוש בתנינים לצרכי שמירה והרתעה בסכסוכים אנושיים היא פסולה מיסודה, בהיותה מתעלמת מצרכי בעלי החיים והסביבה גם יחד. היה מצופה שהשרה להגנת הסביבה לא תיתן לו יד. מעבר לפן האתי, צעד זה מנוגד גם לחוק צער בעלי חיים, אשר אוסר על עינוי, התאכזרות או התעללות בבעלי חיים בדרך כלשהי, ומטיל על מחזיק בבעלי חיים חובות מוגברות לדאוג לבריאותם ולצרכיהם, ולמנוע התעללות בהם (סעיפים 2א) ו-1א לחוק, בהתאמה).

12. כך, תניני יאור הם בעלי צרכים מורכבים מבחינה פיזית, בריאותית, התנהגותית ומנטלית. בשביה הם סובלים מבעיות רבות כגון מחסור במרחב מחיה, ואגרסיביות בין פרטים שונים. הם זקוקים לתנאים קפדניים הנוגעים לאיכות הנמים והטמפרטורה, תזונה ייחודית, ניהול מורכב מאוד של רבייה נוכח שמירה קפדנית של האמהות על הצאצאים גם לאחר בקיעתם ואגרסיביות מצד בעל החיים, טיפול וטרינרי מורכב במקרה של מחלה או פציעה, העשרה פיזית ומנטלית ועוד.

¹ כך למשל, תנינים שברחו ואותרו באזור קיבוץ צאלים (2009), בריחת עשרות תנינים מחוות פצאל (2011), תנין בנחל באר שבע (2011) ותנין במושב בית חנניה (2015).

13. גם שינוע התנינים מהווה משימה מורכבת ביותר המסכנת את חייהם. הוא כרוך בקשירה, טשטוש, הרדמה והובלה של בעלי חיים במשקל מאות קילוגרמים לכל פרט ובאקלום במקום החדש. לעניין זה די אם נזכיר קעת כי לאחר שמטפל ותיק בגן החיות התנכ"י הותקף לפני כשנתיים ע"י תנין, גן החיות נמנע מהעברתו לטיפול בנימוק כי "הלך של העברה, הרדמה ובדיקה לתנין שמשקלו כ-100 ק"ג, לא היתה באה בחשבון ולא יכלה לצערנו להצילו".²

14. מהלך זה מנוגד להלכת בית המשפט העליון כפי שנקבעה עוד בעניין חמת גדר (רע"א 1684/96 עמותת תנו לחיות לחיות נ"י מפעלי נופש חמת גדר בע"מ, פ"ד נא(3) 832 (1997)). בתמצית, שינוע והחזקה זו כרוכים בגרימת סבל לא מידתי לבעלי החיים, שאינו עומד אפילו בדרישת התכלית הראויה (או "הערך החברתי הפודה", כמפורט שם), ונעדר כל הצדקה או צורך אמיתי.

15. למיטב ידיעתנו בריחות אסירים ביטחוניים שאירעו בעבר בשב"ס היוו מחדל שהפתרון לו אינו עובר דרך כליאת התנינים. נוכח זאת והתבטאויות המצביעות על תכלית ענישתית לצד העיתוי והאופן בו בוצע המהלך, קשה, אם כן, לקבל את טענת השר לביטחון לאומי לפיה מניעת בריחות היא התכלית שניצבת בלב העניין (לעניין הפער בין התכלית המוצהרת לזו הנסתרת ר' בג"ץ 1030/99, חבר-הכנסת חיים אורון נ' יושב-ראש הכנסת, 26.3.2002; בג"ץ 2293/17 גרסגור נ' הכנסת (23.4.2020)).

16. מכל מקום, גם אם נצא מנקודת הנחה שזוהי תכלית המהלך, היא אינה עומדת במבחני המידתיות שנקבעו בעניין חמת גדר: תנינים שרויים במצב ברומציה במשך כמחצית השנה, בה הם אינם פעילים, כך שלא מתקיים קשר רציונלי בין המטרה הנטענת להכרזה. בל נשכח כי אחת הבעיות שעוררו את האירוע הכואב של הרג התנינים בפצאל הייתה כניסה לא מבוקרת של מבקרים רבים מרצונם החופשי לתוך מתחם התנינים, באופן שמטיל ספק בכך שמטרת ההרתעה מתקיימת.

17. כמו כן, כפי שמלמד ניסיון העבר, החזקת תנינים, חיות בר גדולות ובלתי צפויים, היא מורכבת ביותר ומחייבת כלים וידע מקצועי שאינם מצויים בשב"ס. אלו נוגעים להתמודדות עם מנעד רחב של היבטי רווחה ומניעת סיכונים כגון פציעת תנינים, פציעת אדם, בריחת תנינים וקשיים תפעוליים. מנגד, אין ספק שקיימים אמצעים טכנולוגיים והנדסיים שבכוחם להשיג את המטרה הנטענת של מניעת בריחת אסירים, אשר אינם כרוכים בהתעללות בבעלי חיים. כלומר, גם במבחן המידתיות הבוחן קיומם של אמצעים חלופיים שמידת פגיעתם בבעלי חיים פחותה – ההחלטה אינה יכולה לעמוד. בכל מקרה, הסבל הצפוי לתנינים עולה על צורך או תועלת.

18. עוד נזכיר כי סעיף 12א לחוק להגנת חייית הבר קובע כי מי שמפעיל את סמכותו מכח אותו חוק רשאי (ובפועל – חייב) לשקול שיקולי הגנת בעלי חיים בעת הפעלת הסמכות, אולם נהיר ששיקולים אלה לא נשקלו כלל.

19. שלא בשולי עניין זה, יודגש כי ככל שקיים חשש כלשהו לשלומם או לרווחתם של התנינים במקום החזקתם הנוכחי בחמת גדר, הרי שיש לטפל בו באופן העולה בקנה אחד עם אינטרס ההגנה על התנינים והחוק, ולא ע"י הסרת ההגנות הקבועות עליהם בדין והתייחסות אליהם כחפץ.

² <https://www.ynet.co.il/environment-science/article/hjzozcjjr>

פגמים מינהליים מחותיים בחלק קבלת החלטות

20. מושכלות ראשוניות הם כי כל החלטה של רשות מינהלית בדבר הפעלת סמכותה או אי הפעלתה חייבת להתבסס על תשתית עובדתית נאותה. בהתייחסו להליך בדיקת הנתונים שביסוד ההחלטה, עמד ביהמ"ש העליון על חשיבות קיומה של **בדיקה עניינית, הוגנת ושיטתית, המתאפשרת למכלול החיוביים והטענות הרלוונטיות** (ראו למשל בג"ץ 297/82 **ברגר נ' שר הפנים**, פ"ד לז(3) 29 (1983)) והרחיב על כך המלומד זמיר, שקבע כי על הרשות מוטלת חובה פוזיטיבית לשקול את כל השיקולים הדרושים וכי **"התעלמות משיקול ענייני היא פגם שיש בו כדי לפסול את החלטתו"**.

21. בענייננו נהיר כי השיקולים הנ"ל, לרבות אינטרס ההגנה על בעלי החיים, לא נשקלו כראוי, אם בכלל, ולא זכו לבדיקה "עניינית, הוגנת ושיטתית". ההחלטה התקבלה תוך עקיפת גורמי המקצוע והמכשולים המשפטיים עליהם הצביע הייעוץ המשפטי למשרד להגנת הסביבה, ולא בכדי; מבלי להמתין לעמדת מליאת רט"ג בנושא, החיונית בנסיבות העניין בין היתר בהיותה הגוף שעל בסיס המלצתו התקבלו ההחלטות הקודמות בסוגיה זו (וכאמור, מליאת רט"ג שהתכנסה אתמול קיבלה החלטה פה אחד כנגד המהלך); ומבלי לשמוע את הערות הציבור טרם קבלת החלטה, לרבות מרשתנו, המשמיעה את קולם של התנינים עצמם.

22. הדחיפות בחתימה על ההכרזה יום אחד בלבד לאחר פניית השרה להגנת הסביבה ללשכה המשפטית במשרדה, בה ביקשה שטיוטת ההכרזה תופץ להערות הציבור - חלף בירור התשתית העובדתית המלאה, ודיון בסוגיות המקצועיות והמשפטיות כבדות המשקל שעל הפרק - מלמדת כי אצה הדרך להכשיר את השרץ בכל מחיר. כל זאת, תוך עקיפת ההתראות החמורות והמגנונים שעניינם שמירה על שלטון החוק והגנת חיות הבר.

23. ההתנהלות בפרשה זו מצביעה על כך שההחלטה התקבלה באופן פגום, שרירותי ונמהר, תוך הישענות בין היתר על שיקולים זרים לדיני הגנת חיות הבר וצער בעלי חיים, במסגרת ממשלת מעבר שממילא חלה עליה חובת איפוק וריסון מוגברת. בנסיבות אלה, אף נראה כי אף הבקשה לפרסם את ההכרזה להערות הציבור נעשתה מן השפה לחוץ, ללא נכונות לבחון את הטענות באופן מהותי.

24. לאור כל האמור לעיל, הרי שההכרזה מיום 15.7.26 נחתמה שלא כדין, והיא בטלה מעיקרה. נבקש שלא לפרסמה ברשומות ולהימנע מקידום תכנית או צעדים כלשהם על יסוד ההכרזה, ולא להוציאה אל הפועל.

25. ככל שיתקיימו דיונים נוספים בסוגיה זו, מרשתנו מבקשת לקחת בהם חלק.

26. על מנת שמרשתנו תוכל לשקול את צעדיה, נודה על קבלת תשובתך בנדון בתוך שבעה ימים.

בברכה,
אמנון קרן, עו"ד

העתק:

מר רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה
גב' רעיה שורקי, מנכ"לית רשות הטבע והגנים
מר רפול אנגל, מנכ"ל המשרד לביטחון לאומי

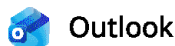

רב גונדר קובי יעקובי, נציב שב"ס
עו"ד גלי בהרב מיארה, היועצת המשפטית לממשלה
עו"ד ד"ר גיל לימון, המשנה ליועמ"ש לממשלה למשפט ציבורי-מנהלי
עו"ד אילת פלדמן, מחלקת ייעוץ וחקיקה (אזרחי)
עו"ד נטע דרורי, יועצת משפטית למשרד להגנת הסביבה
עו"ד אופיר ברטל, יועץ משפטי לרשות הטבע והגנים
עו"ד שי פרץ, תובע ראשי, רשות הטבע והגנים
מר יתיר שמיר, מנהל חטיבת אכיפה, רשות הטבע והגנים
גב' גלי דוידסון, ראש אגף הגנת בעלי חיים, המשרד להגנת הסביבה
ד"ר חן הניג, ראשת אגף רווחת בעלי חיים במשרד החקלאות
ח"כ יסמין סאקס פרידמן, יו"ר השדולה להגנת בעלי חיים
גב' טל גלבע, יועצת ראש הממשלה לזכויות בעלי חיים

נספח 25

**נספח 25 - עדכון מלשכת השר
לביטחון פנים מיום 28.7.2026**

עמ' 166

RE: אי-חוקיות ההכרזה על תניני היאור כחיות בר מטופחות לצרכי שמירה במתקן כליאה

From יעל טסלר <yael@mops.gov.il>

Date Tue 28-Jul-26 15:36

To Amnon Keren <amnonk@tauex.tau.ac.il>

שלום רב,

מחר יועבר אליכם מענה.

בברכה,

יעל טסלר

רכזת לשכה בכירה |

לשכת השר

משרד:

נייד: | 073-3657930

| 050-5775207

yael@mops.gov.il

[http://]

From: Amnon Keren <amnonk@tauex.tau.ac.il>

Sent: Tuesday, July 21, 2026 8:44 AM

To: sara@sviva.gov.il; sarmail <sar@mops.gov.il>

Cc: lishkatmankal@sviva.gov.il; u.lishka@npa.org.il; פ"מ <mankalb@mops.gov.il>; pniot@ips.gov.il; lishkat-

yoetz@justice.gov.il; ayeletf@justice.gov.il; neta@sviva.gov.il; u-mishpatit@npa.org.il; שי פרץ Shai Peretz

<shaip@npa.org.il>; חן Gali Davidson <galis@sviva.gov.il>; גלי דוידסון Yatir Shamir <yatir@npa.org.il>; יתיר שמיר

<henh@moag.gov.il>; [Hen honig] הניג <yfridman@knesset.gov.il>; יסמין פרידמן <talgl1@pmo.gov.il>; טל גלבו

Subject: אי-חוקיות ההכרזה על תניני היאור כחיות בר מטופחות לצרכי שמירה במתקן כליאה

Importance: High

שלום רב,

מצ"ב פנייה דחופה מטעם מרשתנו, עמותת תנו לחיות לחיות, בעניין שבנדון. נוכח אי החוקיות שבהכרזה על תניני היאור כ"חיות בר מטופחות", נבקש כי לא יינקטו צעדים כלשהם להוצאתה אל הפועל. נודה על תשובתכם בהקדם האפשרי, ולכל המאוחר בתוך שבועה ימים, על מנת לאפשר למרשתנו לשקול את המשך צעדיה.

בברכה,

אמנון קרן, עו"ד

נספח 26

**נספח 26 - מענה השר לביטחון
לאומי 30.7.26**

עמ' 168

מדינת ישראל
המשרד לביטחון לאומי
לשכת השר לביטחון לאומי

בלמ"ס

ט"ז באב תשפ"ו
30 ביולי 2026
סימוכין - 5700-0084-2026-001824

לכבוד
עמותת תנו לחיות לחיות
הקליניקה לצדק סביבתי והגנה על זכויות בעלי חיים
אוניברסיטת תל אביב

שלום רב,

הנדון: מענה לפנייתכם "אי-חוקיות ההכרזה על תניני היאור כחיות בר מטופחות לצרכי שמירה במתקן כליאה"
סימוכין: מכתבכם מיום 21.7.2026

- קיבלתי את פנייתכם, והריני להשיבכם כדלקמן:
1. תחילה, אי אפשר שלא להתייחס למשפט כי "שימוש בתנינים לצרכי שמירה והרתעה בסכסוכים אנושיים" היא פסולה מיסודה, בהיותה מתעלמת מצרכי בעלי החיים והסביבה גם יחד".
 2. שמירה על מחבלי נוח'בה או על מחבלים בכלל אינה שמירה במסגרת סכסוך אנושי!
 3. כמה רוע לב, כמה ניתוק, כמה שנאת עצמית צריך כדי לראות במעשי הזוועה שביצע חמאס במסגרת טבח 7.10 - אונס, רצח, חטיפה, השפלה וביזוי גופות, "סכסוך אנושי" בין ישראל לחמאס.
 4. נשגב מבינתי כיצד יהודי, כיצד ישראלי, כיצד אדם נורמלי מסוגל לראות במפלצות חמאס משהו שדומה לאנושיות, במסגרת הסכסוך "האנושי".
 5. מי שרואה במלחמה בין ישראל לארגון הטרור חמאס סכסוך אנושי; מי שרואה בטבח 7.10 "סכסוך אנושי"; מי שרואה את עבודת הקודש שמבצעים לוחמי הכליאה בשמירה על מחבלי הנוח'בה עד לתלייתם במסגרת עונש מוות למחבלים "סכסוך אנושי" – הוא תומך טרור!
 6. ובכלל, מדוע אוניברסיטת תל אביב, מוסד אקדמי שמומן מכספי ציבור, עוסקת בתנאי כליאה ובאופן הכליאה של מחבלי הנוח'בה??
 7. האם אוניברסיטת תל אביב התחילה לטפל במרצים שמסיתים לטרור בשורותיה, שיש לה זמן להתעסק בזה? האם אוניברסיטת תל אביב התחילה לטפל באפלייה בקבלה ללימודים של לוחמי צהל הגיבורים, והעדפתם של אלו שלא תרמו כלום למדינת ישראל ומגיעים לספסלי האוניברסיטה בגיל 18, שיש לה זמן להתעסק בזה?
 8. האמת היא שאפילו "הדאגה" שלכם לבעלי חיים היא צביעות שלא תתואר והיא כל כולה פוליטיקה קטנה. שהרי אם תנינים בראש מעיינכם, איפה הייתם כשטבחו במאות תנינים בחוות פצאל? לא דאגה לתנינים, אלא דמעות תנין.

מדינת ישראל המשרד לביטחון לאומי לשכת השר לביטחון לאומי

9. ומעל הכל קשה להבין מדוע פעם אחר פעם אתם בוחרים להיות בצד הלא נכון של ההיסטוריה בכל בנוגע למלחמה בטרור. כך היה בהתנגדותכם האומללה להצעת החוק של חה"כ לימור סון הר-מלך על הסתה באקדמיה, וכך גם כעת. אחרי שלא מעט מרצים או סטודנטים באוניברסיטה הסיתו לטרור או תמכו בטרור - למשל פרופ' ענת מטר, מרצה בחוג לפילוסופיה באוניברסיטת תל אביב שספדה לאסיר הביטחוני וליד דק, אולי מדובר בכלל בחשש אישי של חלק מן המסיתים הללו באקדמיה לפגוש את התנינים הללו בתוך בתי הכלא?
10. בנסיבות חמורות אלה, מצופה מאוניברסיטת תל אביב, אשר ממומנת מכספי ציבור וסטודנטים רבים שלה נפלו במלחמה, להתנער מאמירה זו ולהתנצל בפני עם ישראל.

וכעת לגופו של עניין.

אי חוקיות ההכרזה על התנינים כ"חיות בר מטופחות

11. טענתכם, בתמצית, הינה כי התכלית המובהקת העולה מלשון החוק ומההיסטוריה החקיקתית היא החזקת חיות בר למטרת "מסחר", ואילו השרה להגנת הסביבה אינה מוסמכת לקבוע קטגוריות נוספות שאינן קשורות לתכלית זו. בנסיבות אלה, הרי שהכרזה זו בוצעה בחוסר סמכות והיא בטלה מעיקרה.
12. לעמדתנו, טענתכם, בכל הכבוד, אינה נכונה.
13. ראשית, אין מחלוקת כי תנן היאור הוא חיית בר שטופח או פותח לצרכי גידול בשביה למטרות מסחר, כפי שציינתם אף אתם במכתבתכם. אומנם ההכרזה הקודמת החלה בשנת 2008 למשך חמש שנים, אך הלכה למעשה שנים רבות לפני כן תנן היאור טופח או פותח לצרכי גידול, ונוצר פער בין המציאות בשטח לבין החוק היבש, וזה גם הרקע לביצוע ההכרזה הקודמת. כלומר כעניין שבעבודה מדובר בחיית בר שטופחה ופותחה בישראל צורכי גידול בשבי למטרת מסחר.
14. שנית, מקל וחומר, אם השרה רשאית לשקול שיקולי מדיניות הכוללים פגיעה קשה ואף הריגת חיית בר לצרכים כלכליים, כלומר שיקולים חיצוניים לאף מנוגדים לתכלית חוקי בעלי חיים, בוודאי שהיא רשאית לשקול שיקולים ביטחוניים ושימוש בתניני יאור לצורך הגנה על הציבור וזאת תוך שמירה מרבית על בריאותם ורווחתם של התנינים, קרי עמידה בתכלית המרכזית של החוק.
15. עמדתכם, למעשה, אומרת כי ניתן להשמיד מאות תנינים לצרכים כלכליים, לרבות שימוש בבשרם ובעורם לעשיית תיקים, אולם לא ניתן לעשות שימוש בתנינים להגנה על בני אדם ומפני מחבלים תוך שמירה על התנין.
16. שלישית, החוק עצמו הכיר ברישיון ציד, קרי רישיון להרוג חיית בר, וקבע בסעיף 3 כי "שר החקלאות רשאי להעניק רישיון לשם צידת ציד, ולהתיר, בהיתר צידה כללי או מיוחד, צידת חיית בר מוגנת למטרות מדעיות, לרבייה, לשמירת האזון בטבע, למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מידבקות בהם".

מדינת ישראל המשרד לביטחון לאומי לשכת השר לביטחון לאומי

17. יתר על כן, אחד הנימוקים הכותבים של רשות הטבע והגנים (להלן – הרטי"ג) לאירוע טבח התנינים בפצאל – עליו אני עצמי פניתי לרטי"ג, היה ילבסוף בשנתיים האחרונות ולאור המצב הבטחוני, עלה החשש להתרחשות אירוע קיצון של פעילות חבלנית יזומה. כך, פריצה של גדרות החווה על ידי גורמים עוינים עלולה הייתה להביא לפיזור רחב היקף של התנינים בסביבה ולסיכון משמעותי לציבור". כלומר מותר להרוג תנינים באכזריות להגנה מפני מחבלים, אך אסור להחזיק תנינים בצורה נאותה לצורך הגנה מפני מחבלים. זאת לא ניתן לקבל.

סיכון הסביבה, הציבור והתנינים

18. טענתכם, בתמצית, כי ברטי"ג התריעו בחוות דעת מנומקת מפני סיכונים ממשיים לסביבה ולבטיחות הציבור.

19. ראשית, כפי שנראה בהמשך, עמדת רטי"ג אינה כפי שהצגתם.

20. שנית, נדמה שנפלתם לכלל טעות. ההכרזה אינה אומרת כי גוף ביטחוני, לרבות שירות בתי הסוהר (להלן – שב"ס), רשאי לעשות ככל העולה על רוחו בתנן היאור ולסכן את הציבור. החיפץ. ההכרזה קובעת במפורש כי מנהל הרטי"ג יקבע תנאים אשר יבטיחו שמירה מירבית על החיה מפני סכנה לציבור, מפני סכנה לסביבה ומפני פגיעה בחיה עצמה.

21. חזקה על שב"ס, אורגן של המדינה וגוף ביטחוני מהמעלה הראשונה, שיעמוד בכל תנאי סביר שיינתן על ידי הרטי"ג וחזקה על שב"ס כי ימשיך להגן על אזרחי ישראל, על הסביבה ועל התנינים.

החזקת התנינים לצרכי שמירה במתקן כליאה מנוגדת לחוק צער בעלי חיים

22. טענתכם, בתמצית, כי שימוש בתנינים לצרכי שמירה והרתעה בסכסוכים אנושיים היא פסולה מיסודה, בהיותה מתעלמת מצרכי בעלי החיים והסביבה גם יחד.

23. ראשית, כאמור ברישא של הדברים, מדובר באמירה מקוממת. שימוש בתנינים כשמירה והרתעה מפני בריחת אסירים, אינה שימוש בתנינים בסכסוך אנושי.

24. שנית, כאמור לעיל ובהתאם להכרזה, החזקת התנינים היא תוך שמירה מרבית על הסביבה ועל התנינים עצמם, ובטח לא התעלמות מצרכיה.

25. זוהי אינה רק עמדתנו כשרים בממשלה, אלא עמדתם של גורמי המקצוע הבכירים בשב"ס, גוף אשר אמון על כליאתם של מעל 10,000 מחבלים.

26. שלישית, השאלה האם כלא ביטחוני מוקף בתנינים מרתיע הוא שאלה לגורמי המקצוע בשב"ס, שאלה שהוכרעה, ואינה מצויה, בכל הכבוד, בתחום מומחיותכם או בתחום מומחיותו של הרטי"ג.

27. אנו כשרים בממשלה מרשים לעצמנו לומר כי בשאלת הרתעת מחבלים, נדמה שאמירותינו ופעולותינו בעבר – פעמים רבות בניגוד לעמדה הרווחת של גורמי הביטחון, הוכיחו ומוכיחות את עצמם יום יום, ואין זה המקום לפרט.

פגמים מינהליים מהותיים בהליך קבלת ההחלטה

מדינת ישראל
המשרד לביטחון לאומי
לשכת השר לביטחון לאומי

28. טענתכם, בתמצית, הינה שההחלטה התקבלה באופן פגום, שרירותי ונמחר, תוך הישענות בין היתר על שיקולים זרים לדיני הגנת חיות הבר וצער בעלי חיים, במסגרת ממשלת מעבר שממילא חלה עליה חובת איפוק וריסון מוגברת.
29. גם פה, המציאות שונה לחלוטין.
30. ההכרזה בוצעה לאחר עבודת מטה ארוכה של כחצי שנה, לאחר מספר דיונים בין שב"ס לבין הרט"ג ובין השרים וגורמי המקצוע; לאחר הצגת תוכניות מפורטות לפיילוט כלא התנינים; לאחר בדיקות רבות וסיורי שטח; לאחר שניתן ליעוץ המשפטי שהות מספקת להתייחס.
31. **התנגדות הרט"ג עומדת בסתירה לעמדת בכירי בדיונים המקצועיים עם שב"ס, עמדה שאמרה כי אין התנגדות עקרונית ואף יש נכונות לסייע, אולם אין בידם, להבדיל מבידי השרה, סמכות המאפשרת שימוש בתנינים בשב"ס. נושא שנפתר עם הכרזת השרה.**
32. **באשר לפרסום ברשומות, כלל לא ברור כי יש חובה כזו כיוון שלא מדובר בתקנה בעלת פועל תחיקתי הדורשת פרסום ברשומות.**
33. הביטוי "תקנות בנות פועל תחיקתי" בסעיף 17 לפקודת הפרשנות פורש על-ידי בית המשפט העליון (ע"פ 213/56 היועץ המשפטי לממשלה נ' אלכסנדרוביץ, פ"ד יא 1 (1), 695, 701) כדורש שני תנאים: ראשית, כתקנה המשנה את המצב הנורמטיבי; שנית, "נורמה כללית או מופשטת", היינו נורמה המופנית אל הציבור כולו, או לפחות אל חלק בלתי מסוים ממנו, שלא נקבע לפי שמותיהם של המוענים אליהם מכוונת התקנה". כלומר "תקנה אשר אין בה כל נורמה, או שיש בה נורמה אשר לא הופנתה אל הציבור בעילום שם", אלא באורח קונקרטי לאדם מסוים הנקרא בשמו, או לאנשים מסוימים הנקראים בשמם, וכל תקפה מתמצה לגבי אדם זה או אנשים אלה, תקנה כזו אינה תקנה בת-פעל תחיקתי הטעונה פרסום".
34. **אף אם קמה חובה כזו, חובה זו היא על היעוץ המשפטי לממשלה ועליו לקיימו בהקדם. לא ניתן לטעון מצד אחד שהתקנה לא השתכללה כי היא לא פורסמה ברשומות, ומצד שני למנוע מהשרה לפרסם ברשומות את ההכרזה עליה חתמה.**

באהבת ישראל,

ח"כ איתמר בן גביר
השר לביטחון לאומי

העתקים:

רב גונדר קובי יעקבי, נציב שירות בתי הסוהר
מר רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה
מר רפול אנגל, מנכ"ל המשרד לביטחון לאומי

נספח 27

נספח 27 - עתמ 3174-08-26

עמ' 173

תאריך הגשה: 2.8.2026

בעניין: תנו לחיות לחיות, ע"ר 580176832
באמצעות עו"ד חגית גלוסקא (מ.ר. 59879) ואו ארז וול ואו רוני בן
דוד ואו ליאת שקד
מהמחלקה המשפטית של תנו לחיות לחיות
רחוב דב פרידמן 8, ת"ד 11047, רמת-גן 5200101
טל': 03-6241776, פקס': 03-6241779
דוא"ל: Hagit@letlive.org.il
נייד (עו"ד גלוסקא): 050-4662452

ובאמצעות ב"כ עו"ד אמנון קרן ואו עו"ד ד"ר (גיאו) ערן צין
מהקליניקה לצדק סביבתי ולהגנה על זכויות בעלי חיים
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

העותרת

- נגד -

1. השרה להגנת הסביבה
 2. השר לביטחון לאומי
 3. שירות בתי הסוהר
 4. היועצת המשפטית לממשלה
- כולם באמצעות ב"כ מפרקליטות המדינה
שדרות וולפסון 2, ירושלים
טל': 073-3925666 ; פקס: 073-3925002
5. רשות הטבע והגנים
- רח' עם ועולמו 3, גבעת שאול, ירושלים 95463
טל': 02-9700342 ; פקס: 02-5006215

המשיביםעתירה מינהלית

אגרת ההליך: 2,329, בהתאם לפריט 20 לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות), תשס"ז-2007
מוגשת בזו עתירה מינהלית בה מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע כי הכרזת השרה להגנת הסביבה מיום
15.7.2026 במסגרתה הכריזה על תניני האור כחיות בר מטופחות לפי החוק להגנת חייית הבר, תשס"ו-1955
(להלן: "ההכרזה" וכן "החוק להגנת חייית הבר") נעשתה בהיעדר סמכות, וכי ההחלטה התקבלה תוך פגמים
מהותיים ושלא כדין, והיא בטלה.

הכרזת המשיבה 1 על תניני יאור כ"חייית בר מטופחות", מיום 15.7.2026, מצורפת ומסומנת 1.

בשל דחיפות הדברים ומכיוון שלפי דיווח ותיעוד שירות בתי הסוהר כבר החל בפעולות, מוגשת העתירה יחד
עם בקשה לצו ארעי ולצו ביניים שיאסור על המשיבים לבצע פעולות בהסתמך על ההחלטה, בדגש על פעולות
ומתן הוראות על יסוד ההכרזה, העברת תקציבים, חובלת תננים ופעולות בנייה, בעצמם או באמצעות אחר.
כל זאת עד להכרעה בעתירה זו. זאת בהתאם לתקנות 9 ו-9א לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים (סדרי
דין), תשס"א-2000.

בפתח הדברים יתבקש בית-המשפט להורות למשיבים להגיש כתב תשובה לעתירה בהתאם לתקנות 7(א)(6)
ו-10 לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים (סדרי דין), תשס"א-2000, ולקבוע מועד קרוב לדיון בה. בקשה
זו נובעת מכך שהעותרת נאלצת להגיש עתירה זו לאחר שהחלטת משיבה 1 ניתנה בהליך פגום מיסודו, חרף
התראות בדבר אי-חוקיות המחלף מטעם גורמי המקצוע והיעוץ המשפטי במשרדה ואצל משיבה 5, תוך

שמישים 1-3 פועלים להוצאת ההכרזה אל הפועל, והמשיבה לא ענתה לפניית העותרת בנדון מיום 21.7.26 והתראתה טרם פנייה לערכאות. במצב זה נסתרת חזקת התקינות המינהלית, כאשר המשמעות הפרוצדוראלית היא חיוב המשיבים במתן כתב תשובה כבר בשלב הדיוני המוקדם.

לבית המשפט הסמכות העניינית לדון בעתירה זו בהתאם לפריט 23(14) לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, תש"ס-2000, וכן הסמכות המקומית לדון בה בשל מקום מושבם של המשיבים.

אין הליך אחר, תלוי ועומד או שהסתיים, בעניינים הנוגעים לעתירה זו.

ואלה נימוקי העתירה בתמצית

1. האם ישראל מתמודדת בימים אלו עם גל בריחות של אסירים מבתי הכלא, שרק תנינים יוכלו למנוע? אם להתרשם מהחלטתה של משיבה 1 לאשר את השימוש בהם לצרכי שמירה, כנראה שהתשובה חיובית. אחרת, קשה להלום כיצד רעיון כה מופרך לא רק קורם עור וגידים, אלא גם כי לשם ביצועו היא נכונה לפעול בניגוד לדין ולעמדת גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרדה שלה וברשות הטבע והגנים, ולשים למרמס את שלטון החוק.

2. תניני יאור הם חיות בר מוגנות בעלות צרכי החזקה ורווחה מורכבים ביותר, בעלות תוחלת חיים של בין 50 ל-100 שנים. בהתאם לדין, חל איסור להחזיקם, להעבירם, לסחור בהם או לפגוע בהם, אלא בהיתר מטעם רשות הטבע והגנים. החזקתם כפופה גם להוראות חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד-1994 (להלן: "חוק צער בעלי חיים").

3. לפני מספר חודשים פורסם כי המשיב 3 בוחן את הצעת המשיב 2 להקים מתקן כליאה מוקף בתנינים. אין כל תקדים בעולם להחזקת חיות בר בכלל, ותנינים בפרט, לצרכי שמירה וככלי נשק במתקני כליאה, ולא בכדי. ניסיון כזה בארה"ב, להקמת מתקן כליאה בלב אזור טבעי המהווה שטח מחיה לתנינים ושימש כהשראה למשיב 2, כשל ונסגר.

4. בין התכלית האמורה לחוק להגנת חיות הבר או סמכויותיהם של מי מהמשיבים - אין דבר וחצי דבר. כדי להתגבר על כך, פעלה המשיבה בחוסר סמכות קיצוני ובניגוד מוחלט לכללי המשפט המינהלי, כדלקמן:

א. חוסר סמכות – סעיף 1 לחוק הגנת חיות בר קובע כי כל חיות הבר, ובכלל זה תניני היאור, הן מוגנות. החזקה והעברה של חיות בר מותנית במתן היתר על ידי המשיבה 5. כמפורט להלן, המשיבה 5 התנגדה לתוכנית וסירבה לתת היתר. כדי לעקוף התנגדות זו נשענה המשיבה על חריג בחוק לפיו חיות בר שהוגדרו "חיות בר מטופחות" אינן צריכות בהיתר. חריג זה נועד להסדיר גידול חקלאי של אותם מינים וזנים של חיות בר שגידולם הפך לענפים כאלו (בעיקר לשם שימוש בגופם לייצור בשר או עורות). החוק אינו מקנה למשיבה 1 סמכות להחריג מהגנת החוק חיות בר לשימוש לצרכים ביטחוניים. טענה לסמכות זו סותרת את לשון החוק, והתכלית האובייקטיבית והסובייקטיבית שלו.

ב. ההחלטה התקבלה בהליך פגום מיסודו – המשיבה 5 היא הגוף המקצועי בישראל האחראי לחיות בר. חוות דעת מקצועית של מומחה לתחום מטעם המשיבה 5, ד"ר נעם לידר, קובעת כי הכנסת חיות בר גדולה, מסוכנת, בלתי צפויה ומאריכת חיים למערכת בטחונית ותפעולית מורכבת יוצרת סיכון מקצועי גבוה לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח. גורמי הייעוץ המשפטי למשרד להגנת הסביבה ואצל המשיבה 5 קבעו שלא הוצגה תשתית עובדתית ומקצועית המתמודדת עם הדברים, והעלו קשיים משפטיים נוספים, לרבות בנוגע לסמכות להחלט המנגנון של "חיות בר

מטופחת" על תניני היאור בנסיבות העניין. אלא שהמשיבה לא שעתה לדברים, ועל אף העדר תשתית מקצועית ומשפטית נאותה, ומבלי לשקול את כל השיקולים הרלוונטיים, מיהרה לתת על ההכרזה. זאת אף מבלי לפרסמה להערות הציבור ומבלי להמתין לעמדת מליאת המשיבה 5, שבינתיים התכנסה והמליצה אף היא שלא לקדם הכרזה זו.

ג. שרירותיות ושיקולים זרים – המשיבה 1 התעלמה באופן מופנן מעמדת גורמי המקצוע במשרדה ואצל המשיבה 5, חתמה על ההכרזה בחיפזון ומבלי להתיימר להתמודד עם הסוגיות המקצועיות והמשפטיות שהוצגו בפניה. כל זאת בניסיון תמוה לרצות את גחמות המשיב 2, שמהתבטאויותיו עולה שכל תכלית המהלך היא לשרת מטרות עונשיות שאינן עולות בקנה אחד עם החוק להגנת חיית הבר, ובתקופה רגישה בסמוך לבחירות לכנסת.

ד. הפגיעה בתנינים מנוגדת לאיסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים - ד"ר לידר עמד בחוות דעתו על הסיכון לרווחת התנינים, אותו הגדיר כקריטי, וברמת הסתברות גבוהה. דברים אלו עולים גם מחוות דעת נוספת המצורפת לעתירה, מאת ד"ר תמר רון, זואולוגית המתמחה בין היתר בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת טבע, ובטיפול בחיות בר בשביה ובמקלטים. לתניני יאור צרכים מורכבים מבחינה פיזית, בריאותית, התנהגותית ומנטלית. הם זקוקים בין היתר לתנאים קפדניים של טמפרטורה, מרחב, צפיפות, הזנה, צורך באזורי יבשה ומים, מקומות מסתור, הפרדה בין פרטים, ניהול מורכב של רבייה, טיפול וטרינרי בשגרה ובחירום ועוד. וכל זאת בהתחייבות למשך זמן רב נוכח אורך חייהם. גם שינוע התנינים הוא משימה מורכבת הכרוכה בגרימת סבל עבורם ועלולה לסכן את חייהם. קשה ביותר לספק תנאים אלו בשביה, וקשה שבעתיים לעשות כן במתקן כליאה בו החזקת התנינים מוכפפת לשיקולי ביטחון. ואכן, מתכניות שפורסמו, משיב 3 לא עומד בדרישות אלה ולא בקירוב. בכל מקרה, שימוש אינסטרומנטלי ומיותר זה בתנינים טומן בחובו פגיעה קשה, ממושכת ורב-גורמית ביצורים חיים אלה. מדובר בסבל לא מוצדק ולא מידתי חוק צער בעלי חיים, שאינו עומד אף בדרישת התכלית הראויה.

5. במצב הדברים האמור, בו המשיבה 1 פועלת בניגוד לדין ומשיב 3 כבר "נערך" לקליטת תניני יאור בשוחותיו, אין מנוס מהתערבות בהחלטתה, בדרך של מתן הסעד המבוקש בעתירה, וכן סעד זמני דחוף עד אז.

הצדדים

6. העותרת היא עמותה להגנת בעלי-חיים, מהוותיקות והמרכזיות בישראל. העותרת היא ארגון להגנת בעלי-חיים, כהגדרת המונח בסעיף 1 לחוק צער בעלי חיים, והיא הוסמכה להגיש הליכים אזרחיים ופליליים לפי סעיפים 15 ו-17 לחוק זה.

כלשון של כ"ב השופט רובינשטיין, ארגונים כדוגמת העותרת הם "מעין אפוסטרופוסים, המהפכים בענייניהם של בעלי-החיים ודורשים את טובתם" (בג"ץ 466/05 רייז נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה, החלטה מ-23.2.2005). כלשונה של כ"ב השופטת גרסטל, נשיאת בית-משפט מחוזי מרכז דאז, המבקשת היא מי שמביעה את קולם של בעלי-החיים ומייצגת את זכויותיהם החוקיות בבתי-המשפט (ת"א (מרכז) 54789-12-11 הטכניון נ' אל-על, החלטה מ-1.7.2012).

7. המשיבה 1 (להלן: "המשיבה") (היא השרה העומדת בראש המשרד להגנת הסביבה והיא אמונה על קביעת מדיניות לאומית לשמירה על הסביבה ואכיפת חוקים בנושא איכות הסביבה. כמו כן, ממונה

המשיבה 1 על סמכויות הקבועות בחוק להגנת חיית הבר ובתקנות מכוחו וזאת לאחר שרוב הסמכויות הקבועות בחוק זה הועברו משר החקלאות למשיבה 1 בהחלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95.

החלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95 מצורפת ומסומנת 2.

8. המשיב 2 הוא השר הממונה על המשיבה 3 בהתאם לסעיף ההגדרות בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב-1971 (להלן: "פקודת בתי הסוהר").

9. המשיב 3 הוא הגורם העוסק על פי דין בניהול בתי הסוהר ואבטחת אסירים בישראל, זאת בהתאם להגדרת תפקידיו בסעיף 76 לפקודת בתי הסוהר.

10. המשיבה 4 היא היועצת המשפטית לממשלה, שבין היתר מופקדת על מתן ייעוץ משפטי לממשלה ולגופיה, בכפוף לביקורת שיפוטית.

11. המשיבה 5 היא הגורם המקצועי המופקד על יישומו של החוק להגנת חיית הבר, על ניהול חיות הבר בישראל ועל שמירת ערכי טבע, מכוח חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998 (להלן: "חוק הגנים הלאומיים") ומכוח סמכויות שהועברו לה לפי סעיף 15 לחוק להגנת חיית הבר.

העברת סמכויות לפי החוק להגנת חיית הבר למשיבה 5 מיום 29.7.1983 מצ"ב ומסומנת 3.

העובדות

החוק להגנת חיית הבר והגדרת "חיית בר מטופחת"

12. תנינים הם חיות בר מוגנות והמסגרת המשפטית להסדרת החזקתן קבועה בחוק להגנת חיית הבר. סעיף 1 בחוק קובע כברירת מחדל כי כל חיית בר תיחשב מוגנת אלא אם כן הוכרזה כחיית בר מטופחת, כמזיק או כצייד. "חיית בר מטופחת" מוגדרת בחוק כ"מין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז על ידי שר החקלאות ככזה." תוצאת ההכרזה על "חיית בר מטופחת" כי היא לא חלות עליה יותר ההגבלות הקבועות בחוק להגנת חיית הבר. כלומר, לא נדרשים היתרי סחר או החזקה, שניתנים כיום על ידי המשיבה 5.

13. בשנת 1995 הועברו סמכויות ביצוע רבות בחוק זה, כולל ההכרזה על "חיית בר מטופחת" משר החקלאות לשר להגנת הסביבה בהחלטת ממשלה 6318. בסעיף ד' להחלטה זו נקבע כי ייקבע מנגנון התייעצות, בפרט ביחס להכרזה על "חיית בר מטופחת" ועל "מזיק", בין השר להגנת הסביבה לבין שר החקלאות (ר' לעיל בנספח 2).

14. עד שנת 2008 סווגו תניני היאור כחיית בר מוגנת ומשכך החזקה בהם הייתה כפופה תמיד להיתר החזקה ופיקוח מאת המשיבה 5. בשנת 2008, נוכח צורך שעלה להסדיר את החזקתם בחוות גידול לצרכים חקלאיים, הוכרזו תניני היאור, אליגטורים אמריקנים ויענים כ"חיית בר מטופחת". תוקף ההכרזה נקצב לחמש שנים, בהמלצת המשיבה 5, בין היתר נוכח החשש שהעלתה האחרונה לבריחת תנינים לטבע וסיכון חיי אדם.

הכרזת חיות בר מטופחות בילקוט הפרסומים מיום 8.1.2008 מצורפת ומסומנת 4.

15. חשש זה אכן התממש ובשנת 2009 אירעה בריחה של תנינים. התנינים התגלו בדיעבד במאגר נגר בצאלים. באותו מועד הורה השר להגנת הסביבה דאז גלעד ארדן לבחון בשנית את ההכרזה. בעקבות

בחינה מקצועית ומשפטית מקיפה, בשנת 2011 דנה מליאת המשיבה 5 פעם נוספת והחליטה להמליץ לשר להגנת הסביבה דאז שלא להאריך את ההכרזה. ביום 9.1.2013 ביטל השר להגנת הסביבה את ההכרזה. ומאז תניני היאור, כמו גם האליגטורים, היענים, ורובן המכריע של חיות הבר בארץ, מסווגים כחיות בר מוגנות שהחזקתם כפופה להיתר מאת המשיבה 5.

ביטול ההכרזה מיום 9.1.2013 מצורפת ומסומנת 5.

החזקת תנינים בשביה - קווים לדמותה

16. ההחלטה לבטל את ההכרזה על חיות הבר המטופחות לא נולדה בחלל ריק. ראשית, כפי שיפורט בהמשך, קיים קושי קטגורי עם סיווג זה. שנית, בכל הנוגע לתניני היאור קיימים סיכונים קריטיים לאדם ולסביבה הנובעים מכך ומהסרת מנגנוני הפיקוח והבקרה של משיבה 5. שלישית, תנינים הם בעלי צרכים מורכבים מבחינת רווחתם, שקשה לספקם בשביה, ואף פעולות בסיסיות כגון העברתם ממקום למקום, טיפול בהם ותפעול המתחם כרוכות בסיכונים לא מבוטלים להם ולאחרים.

17. תניני היאור שייכים לקבוצה של זוחלים טורפי-על. הם בין מיני התנינים הגדולים ביותר בעולם (אורכם כ-4-5 מ'), הם חזקים וכבדים מאוד (משקלם 200-750 ק"ג ולעתים אף למעלה מכך). תוחלת חייהם ארוכה, והם יכולים להגיע לגיל 70 ולעתים אף לגיל 100. מדובר בחיות בר שהן בלתי מקומיות כיום ביחס למערכות האקולוגיות בישראל, אולם מסוגלות להתבסס בטבע המקומי.

18. כפי שמציין ד"ר לידר, מנהל מחלקת אקולוגיה בחטיבת המדע אצל המשיבה 5, בסעיף 2 לחוות דעתו שנכתבה ביחס לעניינו:

"החזקה של פרטים צעירים אינה משקפת את מלוא המחויבות העתידית: בתוך שנים היא עשויה להפוך להחזקה של בעלי חיים גדולים, כבדים, מסוכנים, קשים ללכידה, קשים לשינוע ויקרים לתפעול. ...

ממדים אלה מחייבים תשתיות החזקה ייעודיות, גידור חזק, שערים בטוחים, מערכות מים, אמצעי הפרדה, ציוד לכידה ושינוע, טיפול ווטרינרי מתאים וכוח אדם מיומן.

תנין המוחזק בשבי הוא בעל חיים דינמי. הוא גדל, מגיב לשינויים בטמפרטורה ובעונה, מתחרה בפרטים אחרים, עשוי להיפצע או לחלות, והתנהגותו משתנה בהתאם לתנאי החזקה. לכן החזקת תנינאים אינה פעולה חד פעמית של הקמת מתקן, אלא התחייבות ניהולית ארוכת שנים, הכוללת בעלי חיים, מים, גידור, תחזוקה, הזנה, טיפול רפואי, מניעת בריחה, תיעוד, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים."

חוות דעתו של ד"ר לידר מיום 2.7.2026, "חוות דעת מקצועית: החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים והשלכות הסדרתה במסלול חיות בר מטופחות" מצ"ב ומסומנת 6.

19. ד"ר לידר מציין כי החזקת תנינאים בשבי היא מערכת רווחה מורכבת, המחייבת תנאים מתאימים (עמוד 5 לחוות דעתו). נעמוד על הדברים בתמצית על יסוד חוות דעתה של ד"ר תמר רון, זואולוגית ויועצת בינלאומית בכירה לשמירת המגוון הביולוגי, המתמחה בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה ושמירת טבע, וכן טיפול בחיות בר בשביה ובמקלטים. בעברה שימשה ד"ר רון כאקולוגית בעלי חיים בחטיבת המדע והממשק של רשות שמורות הטבע (היום: רשות הטבע והגנים).

יובהר שהגם שהכלל הוא שבית משפט מינהלי לא יחליף את מומחיות הרשות במומחיות פרטית (בר"מ 3186/03 מדינת ישראל נ' עין דור, פ"ד נח(4) 754 (2004)), בעניינו מדובר בחוות דעת משלימה לזו של ד"ר לידר, ששופכת אור על סוגיות המופיעות בה. היא לא באה תחת מומחה הרשות, זאת בפרט במצב בו המשיבה לא הסתמכה על עמדה מקצועית אחרת, אלא פעלה באופן מובהק בניגוד לעמדת גורמי המקצוע הרלוונטיים.

חוות דעת ד"ר תמר רון בנושא תנינים כ"חיית בר מטופחת", מצורפת ומסומנת 7.

20. כפי שמציינת ד"ר רון, על בסיס סקירת ספרות מקיפה, לשם הבטחת בריאותם ורווחתם של התנינים ומניעת עקה וסבל, בין היתר ישנו צורך לעמוד בשורה של דרישות, ביניהן: תכנון מקום המאפשר לתנינים לבטא התנהגות טבעית; מקור מים עמוק, רחב ומגוון דיו המאפשר להם להתנועע בחופשיות ולטבול את כל הגוף במים; שטח נרחב מחוץ לבריכה עם צומח ומצע מתאימים; ניהול של מספר התנינים במתחם ומניעת צפיפות יתר הגורמת לתוקפנות בין התנינים; אזורים שונים לוויסות חום וקור וזאת מאחר שמדובר בזוחל שוויסות הטמפרטורה של גופו נעשית באמצעות גורמים חיצוניים (מה שמכונה לפעמים "דם קר"); אזורי מסתור להפחתת תוקפנות וסטריס; העשרה סביבתית מגוונת ומשתנה; אזורים נפרדים לטיפול ובידוד של תנינים הנדרשים להפרדה או טיפול רפואי; תזונה מתאימה ופיזור באופן שלא יגרום לתחרות ותוקפנות בין התנינים; צוות מיומן ומנוסה ווטרינרים בעלי הכשרה מתאימה ועוד.

ד"ר רון מציינת בחוות דעתה כי את כל אלו יש לבחון ע"י אנשי מקצוע מומחים בתחום טרם הקמת מתחם להחזקת תנינים, לרבות תקציב ואיתור צוות באופן שיתאים לתוחלת חייהם הארוכה של התנינים, שעשויה כאמור להגיע עד 100 שנים.

21. למען שלמות התמונה יצוין כי מין תניני היאור המצוי בישראל (*Crocodylus niloticus*) הוא ערך טבע מוגן בהתאם לסעיף 33 לחוק גנים לאומיים, ולאכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיית בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים), תשס"ד-2004 (להלן: "אכרזת יישום CITES") (פרט 804 לחלק ב' של התוספת), וכן לפי אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (ערכי טבע מוגנים), התשס"ה-2005 (תחת מחלקת זוחלים בתוספת השנייה). בדומה למשטר ההיתרים שבחוק להגנת חיית הבר, סעיפים 33(ג) ו-33(ד) לחוק הגנים הלאומיים קובעים כי פגיעה, סחר והחזקה של ערכי טבע מוגנים צריכים בהיתר מאת מנהל המשיבה 5.

22. מדובר במין מוגן ברמה הגבוהה ביותר באמנת CITES, בה חברה ישראל, המסדירה את הסחר הבינלאומי בחיות בר. לפי האמנה, הסחר הבינלאומי במין זה אסור, ויבוא וייצוא שלו מותרים רק בכפוף להיתרים הנתונים לסמכותה הבלעדית של משיבה 5, ולמטרות מוגדרות של שמירת טבע או החלפת פרטים בין גני חיות. אמנם מעמדם של התנינים באמנת CITES רלוונטי לסחר בינלאומי בלבד, אך הוא משקף את רמת ההגנה הבינלאומית שהמדינות החברות באמנה מבקשות לתת לבעל חיים זה, נוכח הסיכונים המאיימים עליו, ואת סמכותה של המשיבה 5 ביחס אליהם.

ניסיון העבר בהחזקת תנינים בישראל

23. על רקע הקשיים הרבים בהחזקת תנינים בשבייה ומעמדם הפגיע, נקל להבין מדוע ניסיון העבר בישראל בעניין זה אינו מבשר טובות.

24. בישראל היו וישנם מספר אתרים בהם הוחזקו ומוחזקים תניני יאור. להלן מספר אירועים המשקפים את הקשיים המשמעותיים הנזכרים בגידול תניני יאור, חלקם מוזכרים אף בחוות דעתו של ד"ר לידר.

25. **בריחות תניני יאור בתקופת ההכרזה עליהם כ"חיית בר מטופחת"** – בתקופה זו התרחשו מספר אירועי בריחה, ביניהם: לפחות שמונה תנינים שברחו וזוהו במאגר מי נגר בצאלים בשנת 2009; בריחות עשרות תנינים מחוות פצאל בשנת 2011 וזיהוי תנין יאור שברח בנחל באר שבע באותה השנה. ד"ר לידר מציין בחוות דעתו כי זוהי המחשה לסיכון אובדן השליטה גם כאשר נקבעים תנאים רגולטורים להחזקה, דיווח, סימון ומניעת מעבר לטבע. ומסכם: "קשה לשמור לאורך זמן על שליטה מלאה במערכת החזקה של תנינאים." (סעיף 3 לחוות הדעת של ד"ר לידר)

כתבות בעניין בריחת תנינים מחוות גידול במקביל להכרזה עליהן כ"חיית בר מטופחת", מהימים 16.12.2009, 8.5.2011 ו-4.9.2011 מצורפות ומסומנות 8, 9 ו-10 בהתאמה.

26. **תקיפת מטפל בגן החיות התנכ"י** – כפי שמציינת ד"ר רון, "גם במתקנים מאושרים, מוסדרים ומפוקחים להחזקת תנינים בשביה, בגני חיות וחוות גידול, ידועים מקרים של פגיעה באדם עם פציעות קשות ואף מוות, ואפילו באנשי צוות מיומנים." מקרה שכזה אכן אירע באוגוסט 2024, עת תנין תקף מטפל ותיק בגן החיות התנכ"י במהלך פעילות שגרתית. התנין תפס את העובד בפנים ובחלקים נוספים בפלג גופו העליון ומשך אותו למים. כתוצאה מכך ועל מנת להציל את המטפל נורה התנין בשבעה כדורים על ידי מאבטח במקום. התנין לא פונה לטיפול ובתקשורת פורסמה תגובת גן החיות לפיה: "הליך של העברה, הרדמה ובדיקה לתנין שמשקלו כ-100 ק"ג, לא הייתה באה בחשבון ולא יכלה לצערנו להצילו."

כתבה מאת לירן תמרי באתר YNET מיום 18.8.24 מצורפת ומסומנת 11.

27. **השמדת 270 תנינים בחוות תנינים בבקעת הירדן בסמוך ליישוב פצאל (להלן: "חוות התנינים בפצאל")** – מדובר בחווה שייעודה היה סחר בעורם ובבשרם של צאצאי תניני יאור שנלכדו באפריקה והובאו למקום, ובין החוות שלשם פעילותן נוספה הגדרת "חיית בר מטופחת" לחוק. כפי שצוין בחוות דעתו של ד"ר לידר, לאחר ביטול ההכרזה בשנת 2013, וביטול האפשרות לסחור בעורם ובבשרם של התנינים, בחווה זו התרחש תהליך ארוך של שחיקה תפעולית. שחיקה זו, על פי עמדת גורמי המקצוע, הביאה לסיכון בטיחותי בגין בריחת תנינים וכניסה לא מבוקרת אליו, כמו גם פגיעה ממשית ברווחת התנינים במקום. על פי חוות דעת שניתנה מטעם גורמים מקצועיים הדבר נבע בין היתר מהיעדר ניהול של אוכלוסיית התנינים במקום, באופן שגרם לתוקפנות ופגיעה בין פרטים ושליטת מזון מחלקם. בסופו של דבר, כמפורט בדוח הפעולה בנושא, החליטו המנהל האזרחי והמשיבה 5, להרוג בירי את כל 270 התנינים שהיו במקום.

ההחלטה עוררה זעזוע בקרב הציבור בישראל, ויש בה כדי להמחיש את הקושי והמורכבות בהחזקת תנינים בשביה והמחיר שאלו משלמים בגין כשלים אלו, כמו גם הרצינות שמייחסת משיבה 5 לסיכונים הנובעים מכך. למען הסר ספק, אירוע טרגי זה לא יכול להצדיק את השימוש בתנינים למטרות פוגעניות אחרות, ושלא כדין.

חוות הדעת של ד"ר תומר ניסמאן מהמשיבה 5 ושל ד"ר אילת שמואלי גולדין מאגף רווחת בעלי חיים במשרד החקלאות מיום 18.1.2024 מצורפת ומסומנת 12.

דוח פעולה למבצע "דמעות תנין" של קמ"ט שמורות הטבע במנהל אזרחי, מיום 5.8.2025, מצורף ומסומן 13.

המהלך השרירותי וההתנגדויות להכרזה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת" ביולי 2026

28. בדצמבר 2025 פורסם בכלי התקשורת כי המשיבה 3 בוחנת את הצעת המשיב 2 להקמת מתקן כליאה מוקף בתנינים. בפרסום נכתב כי אמנם ההצעה נתקלה בגיחוך בקרב מספר ניצבים, אולם במשיב 3 החלו בבדיקות להקמת מתקן מסוג זה.

כתבה מאת יוסי אלי מיום 20.12.2025 מצורפת ומסומנת 14.

29. על פי פרסומים ביום 1.1.2026 ביקר צוות מטעם המשיבה 3 באתר שבו מוחזקים התנינים בחמת גדר. במסגרת הכתבה נמסרה תגובת המשיבה 5 לפיה היא מתנגדת לשימוש בתנינים למטרות אבטחה.

כתבה מאת לירן תמרי מיום 1.1.26 מצורפת ומסומנת 15.

30. במהלך החודשים שלאחר מכן התקיים דין ודברים בין כלל המשיבים (למעט המשיבה 4) בנושא שקילת האפשרות להכריז על תניני יאור כ"חיית בר מטופחת" לצורך השימוש בהם כאמצעי שמירה או הרתעה במתקני כליאה.

31. ביום 29.6.2026, לאחר קיומו של דיון בהשתתפות המשיבים 1-2 ונציגיהם ונציגי המשיבים 3 ו-5, העבירה היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה, עו"ד נטע דרורי, למשיבה 1 את התנגדותה המנומקת לביצוע ההכרזה. את התנגדותה נימקה בהיעדר התאמה משפטית של מנגנון ההכרזה לתכלית המבוקשת, בהיעדר תשתית עובדתית ומקצועית שתוכל לסתור את ההתנגדות המנומקת של המשיבה 5 למהלך, בסיכונים הרבים הכרוכים במהלך מעין זה, בהיעדר בחינה מעמיקה של היבטי רווחת התנינים ובהעדר מומחיות והכשרה של המשיב 3 בהתמודדות עם חיות בר מסוכנות מסוגם של התנינים. בעניין הליך קבלת ההחלטה כתבה עו"ד דרורי כי נוכח הסיכונים הקריטיים שבגידול תנינים, עמדתה היא כי מדובר בחקיקת משנה המחייבת התייעצות עם הגורמים הנוגעים בדבר, גורמי ממשלה רלוונטיים ופרסום להערות ציבור. בשל כך, סיכמה, קיימת מניעה משפטית בעת הזו לקדם את ההכרזה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת".

מכתב היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה, עו"ד נטע דרורי, מיום 29.6.26 מצורף ומסומן 16.

32. בסמוך לאחר מכן, ביום 2.7.26 ניתנה חוות דעתו של ד"ר לידר בנושא "החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים והשלכות הסדרתה במסלול חיית בר מטופחת" (נספח 6). חוות הדעת ביקשה לבחון את המשמעויות המקצועיות של החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים, והתמקדה במשמעויות של הכנסת חיית בר גדולה, מסוכנת, מאריכת חיים ובלתי מקומית למערכת ביטחונית-תפעולית. ד"ר לידר סיכם את חוות דעתו במסקנה כי "עצם ההחזקה של תנינים במתקן ביטחוני היא מהלך מסוכן ומעבר לרצוי מבחינה מקצועית...". (סעיף 7 לחוות הדעת).

33. בחוות דעתו מתייחס ד"ר לידר לסיכונים הרבים והשונים הנשקפים מהחזקת תנינים במתקני כליאה. בין היתר מתייחס ד"ר לידר לסיכונים לפגיעה קשה וקטלנית באדם עקב הכנסת חיית בר חזקה ומסוכנת למתקן המאופיין בממשקים רבים ומורכבים הכוללים בשגרה גם תרחישים חריגים כגון הפרות סדר, אלימות ומצבי חירום, וכן לסכנה בדבר בריחת תנינים לסביבה, כפי שאירע בחוות גידול בעבר.

34. סיכון משמעותי נוסף המוזכר בחוות דעתו הוא הסיכון לפגיעה ברווחת התנינים. זאת נוכח מורכבות הטיפול בבעל חיים מסוכן מסוג זה והחזקתו במתקן כאמצעי הרתעה. וכך כותב ד"ר לידר: "קיים חשש מובנה שצורכי הביטחון והתפעול יגברו על צרכי הרווחה, הטיפול הווטרינרי, התחזוקה, איכות המים,

המרחב וההפרדה בין פרטים. במסגרת זו מדגיש ד"ר לידר כי תנינים חיים משך זמן ארוך וכי הם עלולים לפצוע זה את זה, להתחרות על מרחב ומזון ולהגיב באגרסיביות. ד"ר לידר סבור כי קיימת הסתברות גבוהה כי סיכון זה יתממש.

35. נוסף לחוות הדעת המקצועית של ד"ר לידר, ביום 5.7.26 הועברה גם התייחסותה הפורמלית של המשיבה 5 לנושא שבנדון. עמדת המשיבה 5 כפי שהוצגה שם ע"י עו"ד שי פרץ, התובע הראשי אצל המשיבה 5, כללה שני סייגים עיקריים להכרזה על תנינים כ"חיות בר מטופחת": הראשון, העדרה של תשתית מקצועית התומכת במהלך, זאת בהתבסס על חוות הדעת האחרונה הנזכרת לעיל. והשני, הצורך בקבלת עמדת המליאה 5 טרם שקילת ביצוע הכרזה כאמור. וזאת בין היתר נוכח מעמדה של המשיבה 5 כגורם המקצועי בנושא וכמי שנתנה המלצתה לשר להגנת הסביבה דאז לבטל את ההכרזה הקודמת.

36. בסיום הדברים נכתב כי העמדה המקצועית של המשיבה 5 היא כי לא קיימת בעת הזו תשתית מקצועית המצדיקה את קידום המהלך, וכי הוא כרוך במגוון סיכונים עם זאת צוין שם כי ככל שתישקל האפשרות לחמשיך בבחינת הנושא "ראוי כי הדבר ייעשה לאחר שמליאת רשות הטבע והגנים תידרש אליו במלואו, תוך בחינת כלל ההשלכות המקצועיות, המשפטיות והציבוריות הכרוכות בשינוי מעמדו של התנן כחיות בר מטופחת." כן צוין כי המליאה נכונה לדון בנושא כבר בישיבתה הקרובה.

מכתבו של התובע הראשי אצל המשיבה 5 אל היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה מיום 5.7.26 מצורף ומסומן 17.

37. מליאת המשיבה 5 אכן התכנסה ביום 20.7.2026 לדון בנושא ההכרזה על התנינים כ"חיות בר מטופחת". נכון למועד כתיבת שורות אלו פרוטוקול המליאה טרם פורסם, אולם למיטב ידיעת העותרת, המליאה קבעה פה אחד כי היא מתנגדת להכרזה כאמור.

38. עוד טרם התכנסותה של מליאת המשיבה 5, ביום 14.7.26, שלושה ימים לפני פיזור של הכנסת ה-25, פנתה המשיבה 1 ליועצת המשפטית למשרדה, בדרישה לפרסם את טיוטת ההכרזה על תנינים כ"חיות בר מטופחת" להערות ציבור. את דרישתה לפרסום להערות ציבור נימקה בכך ש"אנו נמצאים בראשית ההליך", בכך שהובעה באחת הפגישות המוקדמות בנושא עמדה שאינה מתנגדת לדברים מצידו של סמנכ"ל המשיבה 5, וכי "אף אם היו גורמי המקצוע מתנגדים נחרצות לאפשר את קיומו של הפיילוט...אין בכך בכדי למנוע את פרסומה של ההכרזה להערות ציבור." כן נכתב שם כי "פרסום להערות ציבור אינו החלטה בדבר קידום ההכרזה הוא כלי היועצות שיאפשר לגבש את התשתית העובדתית והמקצועית הרחבה שהעדרה צוין בחוות דעתך" (כך במקור).

39. בסיכום הדברים הבהירה המשיבה 1 ליועצת המשפטית של המשרד להגנת הסביבה כי "ככל שלא לאפשר (כך במקור) פרסום הטיוטה להערות ציבור אשקול גם לחתום על ההכרזה בהיעדר הליך זה."

פניית המשיבה 1 ליועצת המשפטית למשרדה, עו"ד דרורי, מיום 14.7.26 מצורפת ומסומנת 18.

40. יום אחד בלבד לאחר פנייתה זו של המשיבה 1, פורסמה בתקשורת הכרזה חתומה של המשיבה 1 על תניני היאור המגדירה אותם כ"חיות בר מטופחת" תחת תנאים שנקבעו שם, בהם נכלל הצורך באישור המשיבה 1 בדבר הצורך הביטחוני בשימוש בהם. נכון למועד כתיבת שורות אלו הכרזה זו לא פורסמה ברשומות.

41. חרף הקונצנזוס בקרב גורמי מקצוע הייעוץ המשפטי לפיו אין לעשות שימוש בתנינים במתקני כליאה; חרף המחלוקות בנוגע להליך הדרוש בטרם ההכרזה; חרף ההסכמה כי נדרשת בחינה מקצועית רחבה; וחרף אי פרסום ההכרזה ברשומות, על פי פרסומים בתקשורת המשיב 3 נוקט כבר עתה בפעולות בשטח לקידום המהלך. בכלל זה עבודות לחפירת תעלה סביב בית הסוהר קציעות ופגישות מקצועיות באתר פרטי המחזיק בתנינים.

42. על פי תשריט שפורסם בתקשורת, החלה המשיבה 3 בחפירה ובנייה של תעלה במידות הבאות: אורך 180 מטרים; רוחב תעלת המים 4 מטרים; 2 גדות מצדי התעלה שכל אחת מהן 3 מטרים המוקפות בגדר בגובה 2 מטרים אנכיים ומעליהם 2 מטרים נוספים ב-45 מעלות כלפי פנים. לעותרת לא ידוע האם עבודות אלו נעשות בהיתר מאת מוסדות התכנון.

כתבה מאת אילנה קוריאל מיום 22.7.2026 מצורפת ומסומנת 19.

כתבה מאת יוסי אלי מיום 20.7.2026, הכוללת תשריטים של המתקן המיועד לתנינים, מצורפת ומסומנת 20.

מיצוי הליכים

43. ביום 21.7.26 פנתה העותרת למשיבים 1 ו-2 בעניין ההכרזה שבנדון, העלתה נימוקיה לאי חוקיות ההכרזה, בכלל זאת הסיכונים הרבים הטמונים במהלך מסוג זה לאדם, לסביבה ולבעלי החיים, ודרשה מהמשיבים שלא לקדם שום תוכנית על יסוד ההכרזה ולא לפרסמה ברשומות. כן ביקשה העותרת לקחת חלק בדיונים נוספים שיתקיימו בסוגייה זו, אם יתקיימו. לפנייה כותבו משיבים 3-5.

44. נוכח הידיעות בדבר ביצוע פעולות חפירה בשטח בית סוהר קציעות לצורך מימוש ההכרזה, על אודותיהן פורט לעיל, ביקשה העותרת כי מענה לפנייתה יימסר במהירות ותוך 7 ימים.

פניית ב"כ העותרת אל המשיבים 1 ו-2 מיום 21.7.26 מצורף ומסומן 21.

45. ביום 28.7.26 התקבל עדכון קצר מלשכת המשיב 2 לפיו האחרון צפוי לשלוח התייחסותו לפניית העותרת ביום 29.7.26.

עדכון מלשכת המשיב 2 מיום 28.7.2026 מצורף ומסומן 22.

46. ביום 30.7.2026 התקבל מענה המשיב 2. ראשיתו בניסיון להסיט את הדיון על ידי השתלחות בלתי עניינית באוניברסיטת תל-אביב, הגם שהמכתב נשלח מטעם הקליניקה לצדק סביבתי והגנה על זכויות בעלי חיים כב"כ העותרת, ולא בשם האוניברסיטה.

47. במענה התייחס המשיב 2 לטענות שהועלו מטעם העותרת לעניין סמכות ההכרזה בחוק להגנת חיי הבר, העלה מסקנות שגזר מהאירוע הכואב בחוות התנינים בפצאל, התייחס באופן שטחי לעמדת הגורמים המקצועיים שהביעו התנגדות להכרזה, ולטענות בדבר היעדר הסמכות והפגמים בהליך קבלת ההחלטה על ההכרזה ולטענות בעניין הצורך בפרסום ההכרזה ברשומות. ממענה המשיב 2 עולה כי יש בכוונתו להמשיך ולפעול למימוש תכלית ההכרזה - שימוש בתניני יאור כפי המתואר.

48. על טיעוני העותרת המשפטיים יורחב בפרק המשפטי, וכאן די לומר כי תגובת המשיב 2 לא נסמכת על אדנים משפטיים ממשיים. ביחס לטענות המשיב 2 ביחס לצביעות-כביכול של העותרת ביחס לתנינים שהומתו בחוות פצאל, אין לעותרת אלא להבהיר כי היא איננה עושה הבחנות, פוליטיות או אחרות, בין

פגיעות בבעלי חיים, והיא פעלה ללא לאות כדי לנסות ולמנוע את המתת התנינים, ולאחר מכן על מנת לחשוף את פרטי האירוע על מנת למנוע הישנות של מקרים דומים.

מענה מטעם המשיב 2 מיום 30.7.2026 מצורף ומסומן 23.

49. המשיבה 1 לא השיבה לפניית העותרת עד למועד הגשת העתירה.

50. בנסיבות אלה, לא נותר לעותרת אלא לפנות לבית המשפט הנכבד לשם מתן הסעד המבוקש.

הסיעון המשפטי

51. החלטת המשיבה והכרזתה על תניני היאור כ"חיית בר מטופחת" לצרכי שמירה במתקן כליאה בוצעה תוך חריגה מסמכות והיא בטלה מעיקרה. מבחינת הליך קבלת ההחלטה, העותרת תראה כי מדובר בהחלטה שרירותית ורצופת פגמים היורדים לשורשו של עניין. מבחינת תוכנה, העותרת תראה כי ההחלטה מנוגדת בתכלית לדיני חגנת חיות הבר וצער בעלי חיים. ככזו, היא פוגענית, ומסכנת באופן בלתי מוצדק את התנינים, הסביבה, ובטיחות הציבור.

ההחלטה התקבלה בהליך בזק תוך נסיון פסול לעקוף את התנגדותם המנומקת של גורמי המקצוע והייעוץ המשפטי במשרד להגנת הסביבה ואצל משיבה 5, שעמדו על המניעה לביצוע המהלך והשלכותיו החמורות. כל זאת, מבלי שניתנה לציבור ולארגוני סביבה והגנת בעלי חיים להתייחס אליה, ובתקופה רגישה של ממשלת מעבר. גם בשל הפגמים בהליך דינה של ההחלטה בטלות.

ההכרזה בוצעה תוך חריגה מסמכות

52. מושכלות יסוד הן כי מתוקף עקרון חוקיות המינהל, רשות ציבורית חייבת לפעול רק בתוך דל"ת אמות הסמכות שהוקנתה לה באופן ברור ומפורש בחוק. יפים לענין זה דברי כבוד השופטת פרוקציה בבג"ץ 585/01 קלכמן נ' ראש המטה הכללי, פ"ד נח(1) 694, 711 (2003), שם עמדה על עקרון זה ותוצאות החריגה מסמכות:

"עקרון חוקיות המינהל הוא אבן יסוד במשפט הציבורי, והוא מורה כי רשות מינהלית נהנית אך מהסמכויות שהוקנו לה מכוח הדין. התיימרה הרשות לחרוג מגדר סמכויותיה, יוצאת היא מתחום הכרתו של הדין, ומבחינתו, "מעשיה כמוהם ולא היו" (ב' ברכה משפט מינהלי (כרך א) [24], בעמ' 35)."

53. סעיף 1 לחוק להגנת חיות הבר מחיל עקרון יסוד לפיו כל חיות הבר, ובכלל זה תניני היאור, הן מוגנות, אלא אם הוכרזו כ"מזיק", "ציד" או "חיית בר מטופחת". ככלל, דרך המלך להחזקה והעברה של חיות בר היא באמצעות היתר החזקה או העברה שניתן לפי סעיף 8(א) לחוק. שני חריגים קיימים בסעיף להסדר זה: חיות בר שהוגדרו "מזיקים" וחיות בר שהוגדרו "חיות בר מטופחת" אינן צריכות בהיתר. כפי שפורט לעיל, הסמכות למתן היתרים הועברה למשיבה 5 לפי סעיף 15 לחוק בשנת 1983.

54. עוד מגדיר סעיף 1 מיהו "מזיק" ומיהו "חיית בר מטופחת". חיית בר מטופחת מוגדרת כ"מין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, והוכרז על ידי שר החקלאות ככזה". מזיק מוגדר כ"חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה שהיא מזיק". כאמור, סמכויות אלו הועברו לשר להגנת הסביבה במסגרת החלטת ממשלה 6318 מיום 19.11.95.

55. השאלה הנשאלת, אם כן, היא האם הסמכות על הכרזה על חיות בר מטופחות שניתנה למשיבה מתפרשת על ההכרזה דנן. בחינה לשונית ותכליתית של הסעיף המסמך ושל החוק להגנת חיות הבר מראה שהתשובה לכך שלילית.

56. לצורך פרשנות דבר חקיקה, נקבע כי תחומי הפרשנות נקבעים בתחום אפשרויות הלשון, בה נבחנות התכלית האובייקטיבית והסובייקטיבית, ומהאיזון ביניהן (אם הן סותרות זו את זו) נלמדת תכלית החקיקה ופרשנותה הראויה (בג"ץ 6824/07 מנאע נ' רשות המסים (20.12.2010) (להלן: "עניין מנאע"), פס' 19 והחפניות שם). על תכליות אלו ניתן ללמוד מכל מקור אמין, ובכלל זה לשון החוק, ההיסטוריה החקיקתית, הרקע הכללי ועקרונות היסוד של השיטה המשפטית ("עניין מנאע", שם).

לשון החוק

57. דומה שלשון החוק מאפשרת את ההכרזה על "חיות בר מטופחות" רק למטרות מסחר. ההגדרה מבוססת כולה על חיות בר המשמשות למטרות אלו. גם הסיפא לסעיף חוזרת ומבהירה כי המשיבה מוסמכת אך להכריז עליהן ככאלו.

58. גם אם נניח לטובת המשיבה כי לשונו של הסעיף מאפשרת, בדוחק, את הסמכות הרחבה שמבקשת ליצוק לתוכה המשיבה, בחינת התכלית הסובייקטיבית והתכלית האובייקטיבית מבהירה מעבר לכל ספק שאלו אינן מאפשרות קריאה כזאת:

התכלית הסובייקטיבית של סמכות ההכרזה על "חיות בר מטופחות"

59. התכלית הסובייקטיבית של דבר חקיקה היא "התכלית אשר יוצר החוק ביקש להגשים בשעת חקיקתו" (עניין מנאע, פס' 22). הרקע הכללי, ההיסטוריה החקיקתית, ולשון הסעיף מלמדים כולם, ללא צל של ספק, שתכלית התיקון הייתה הסדרת האפשרות לגידול חקלאי מסחרי של חיות בר מסוימות:

60. הקטגוריה של "חיות בר מטופחות" נוספה לחוק במסגרת תיקון מס' 2 משנת 1990. דברי החסר להצעת החוק מלמדים כי צעד זה נועד "להוציא את אותם מינים וזנים של עופות ובעלי חיים אחרים (כמו תנינים למשל) שהפכו לענפים משקיים - כל זאת מבלי לחרוג מדרישות שהחוק הבינלאומי להיתרים לסחר בחיות בר מוגנות".

הצעת החוק להגנת חיות הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט-1989 מצ"ב ומסומנת 24.

61. זוהי, אם כן, תכליתו המפורשת של הסעיף: להסדיר גידול חקלאי של אותם מינים וזנים של חיות בר שגידולם הפך לענפים כאלו (בעיקר לשם שימוש בגופם לייצור בשר או עורות). היא מקבלת ביטוי מובהק גם בדיונים בהצעת החוק בוועדת המשנה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. כך למשל, בדיון מיום 27.3.89, ציין עו"ד שלום ברלנד, היועץ המשפטי למשרד החקלאות דאז, בעמוד 8:

"אם היום יש סעיף המחייב אנשים להצטייד בחיתרים וברשיונות בכל מקרה של סחר בחיות או בחלקים, זה רלוונטי לנושא משק בעלי החיים במיגזר החקלאי. צריכה להיות הוראה מפורשת לגבי היען, התנין ועוד חיות שעוברות עכשיו תהליך של טיפוח והופכות להיות חלק ממשק בעלי החיים בייצור החקלאי".

כך הציג זאת דן פרי, ראש רשות שמורות הטבע דאז, בישיבה מיום 10.7.89:

"ההצעה שלנו אומרת להוסיף להגדרות הגדרה שנקראת "חיית בר מטופחת" ... ואז כל אותם בעלי חיים שמגודלים לגידול חקלאי, למרות שהם חיות בר, אוטומטית יוצאים מהכיסוי שאנחנו נותנים להם פה".

עמודים רלוונטיים מדיוני ועדת המשנה מהימים 27.3.1989 ו-10.7.1989 מצורפים ומסומנים 25 ו-26 בהתאמה.

62. על תכלית חקלאית-מסחרית זו ניתן ללמוד גם מלשונו של הסעיף – גם אם נקבל את ההנחה לפיה תניני היאור מושא ההכרזה הם "מין, תת מין או זן של חיות בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר", מובן מאליו שאין תכליתו של הסעיף ליתן בידי השר סמכות להוציא חיות בר שטופחו למטרות מסחר מגדרן של הגנות החוק למטרות אחרות, שאז ניוותר תוהים מדוע להידרש לטיפולם למטרות מסחר דווקא על מנת להוציאם מגדר הגנות החוק.

63. מכאן שאין חולק שהתכלית הסובייקטיבית שעמדה ביסוד הוספת ההגדרה של "חיית בר מטופחת" היא מסחרית בלבד, בשל הצורך הפרטני שעלה באותה עת להסדיר את ההחזקה בשביה של חיות בר במסגרת ענפים חקלאיים שהיו קיימים אז. הא ותו לא. חפש לך תכליות או מטרות אחרות להחלת חריג זה, שכאמור ככל חריג יש כאמור לפרש בצמצום – ולא תמצא. ודאי שלא ניתן לקרוא לתוך הסעיף תכלית ביטחונית.

התכלית האובייקטיבית של סמכות ההכרזה

64. התכלית האובייקטיבית היא התכלית החיצונית לכוונתו של המחוקק הקונקרטי, התכלית שניתן לייחס ל"מחוקק הסביר" בבואו להגשים את עקרונות החקיקה והשיטה (עניין מנאע, פסי' 19). תכליתו של החוק להגנת חיות הבר נלמדת כבר משמו, בית המשפט העליון הבהיר במפורש, ובפרט לעניין דרישת ההיתרים, בע"א 4398/06 החברה העירונית ראשל"צ נ' הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים (29.3.2009). שם נקבע כי:

"סעיף 5(16) לחוק הגנת חיות הבר מסמך אמנם את השר הממונה להתקין תקנות לעניין "החזקת חיות-בר בגני חיות, בחווה לגידול חיות-בר או במקום אחר", אולם את הסעיף הזה יש לקרוא בראי תכליתו הכללית של החוק. כפי שציין בית המשפט המחוזי, מטרתו העיקרית של חוק הגנת חיות הבר היא ההגנה על חיות הבר עצמן. חוק זה – כפי שעולה מדברי ההסבר להצעת חוק להגנת חיות הבר, התשי"ד-1954 – נועד להסדיר את תחום "הגנת חיות הבר, צידתה והחזקתה" מתוך מגמה "לשמור על אוכלוסיית-החי הדלה מפני דלדול נוסף ולאפשר את רבייתה". ... גם סעיף 8(א)(3), המתנה החזקת חיות בר "שאינה מזיק ואינה חיות בר מטופחת" בקבלת היתר החזקה, נועד כפי הנראה להגן על חיות הבר מפני החזקה שרירותית".

65. זוהי נקודת המוצא לפיה יש לפרש את החוק, את חובת ההיתרים שבסעיף 8(א) לחוק, ואת החריג שבסמכות להוציא חיות בר מסוימות מגדר חובה זו. עיקרון כללי נוסף שיש להביא בחשבון בשיטתנו המשפטית היא שחריגים יש לפרש בזהירות ובצמצום (ע"א 4244/12 הוצאת עיתון הארץ נ' ברכה (19.2.2021), פסי' 34).

66. על אלו ניתן להוסיף את התכליות הנלמדות מהוראות אמנת CITES ואכרזת יישום CITES לפי חוק הגנים הלאומיים, וכן מהעיקרון הכללי של הגנה על בעלי חיים בשיטתנו המשפטית, הנלמד מחוק צער בעלי חיים ומהפסיקה ביחס לחקיקה הנושקת לו, כפי שיפורט בהמשך העתירה. חזקה על המחוקק

הסביר שלא התכוון לאפשר מנגנון העוקף באופן רחב את ההגנות בחוק להגנת חיית הבר, המכפפות החזקה של חיות בר למתן היתרים מאת הגורמים המוסמכים והמקצועיים. קל וחומר שלא התכוון לעשות כן בהסדר שמלשון ניתן ללמוד כי עניינו בגידול חקלאי-מסחרי בלבד.

הפרשנות המתחייבת והתייחסויות אליה בפסיקה, בהחלטת הממשלה וביחס להכרזה דנו

67. המסקנה המתבקשת הן מניתוח התכלית הסובייקטיבית והן מניתוח התכלית האובייקטיבית היא שתכליתו של הסעיף המגדיר את סמכות ההכרזה על "חיית בר מטופחת" הייתה לאפשר, בתנאים מסוימים ומוגדרים, עיסוק מסחרי בגידול של חיות בר לשם הפקת תוצרת חקלאית-מסחרית מהם. תכלית זו מלמדת כי החלטת המשיבה התקבלה בחוסר סמכות.

68. יצוין שגם במסגרת בית המשפט העליון, בבג"ץ 7952/21 גרינבלט נ' השרה להגנת הסביבה (24.7.2023), פירש את הסמכות בהתאם למסקנתו זו, מפי כבוד השופט סולברג:

'במאמר מוסגר אעיר, כי כיום אין בישראל חיית בר המוכרזת כ"חיית בר מטופחת", כלומר חיית בר המותרת לגידול מסחרי; בעבר, במסגרת הוראת שעה, הוכרזו שני מינים כחיות בר מטופחות – תניניים ויענים – אך הוראת השעה לא חודשה, מאז פקיעתה בשנת 2013' (פס" 3 לפסק הדין).

69. פרשנות זו משתקפת גם מהחלטת ממשלה 6318 שהובאה לעיל. עת הועברה סמכות הביצוע משר החקלאות לשר להגנת הסביבה, נקבע כי "השרים ימנו צוות שיגיש להם, תוך שלושה שבועות, נוהל להתיעצויות ביניהם בעניינים המתחייבים מהצעה זו בכלל, ובנושאי הכרזה על מזיק ועל חיית בר מטופחת, בפרט". פירוט זה איננו מקרי: נושא ה"מזיקים" – משום השפעת החלטות בנושא על הדברה חקלאית; נושא "חיות בר מטופחות" – משום התכלית החקלאית המובהקת שלו.

70. עמדה המבטאת פרשנות טבעית זו הוצגה למשיבה גם על ידי היועצת המשפטית למשרדה (נספח 16). כך ציינה בפס" 21 כי:

"יתנאי להכרזה על מין של חיית בר כמטופחת הוא כי המין גודל או פותח בשבייה למטרות מסחר. כפי שצינו בשיבה, הגדרה זו מכוונת למצבים בהם קיים שימוש מקובל בחיות בר למטרות מסחריות, כאשר בעלי החיים מגודלים למטרות מסחריות זו. כפי שעולה מפרוטוקולים של הוועדה בכנסת אשר דנה בעניין זה במסגרת תיקון החוק בשנת 1989-1990 – ההגדרה של חיית בר מטופחת נועדה למצבים של גידול במסגרת משקים חקלאיים למטרות ניצול בשר, עור, פרווה וכיוצא באלה. זאת כאמור, כאשר גידול מעין זה הוא מקובל והוא מוציא את חיות הבר ממסגרת ההגנה שיש להבטיח להן ככאלה, והופך את המין לקרוב יותר לחיות המשק".

ובפסקה 25:

"...ההגדרה של בעלי חיים שגודלו בשבייה למטרות מסחר היא הגדרה שנועדה להבהיר ולצמצם את אפשרות ההכרזה למטרות מסחריות, קרי גידול במשקים חקלאיים ואף זאת במצבים מובהקים בהם קיים שימוש מקובל מעין זה".

71. אולם מתשובתה של המשיבה אל היועצת המשפטית למשרדה (נספח 18) ומהתנהלותה, דומה שעמדתה היא שהיא מוסמכת להכריז על חיית בר מטופחת לכל תכלית שנראית לה. כך היא טוענת בתשובתה כי "מה שהיה חוקי עד 2013 ביחס לגידול תניניים למטרות שחיטה, קרי פגיעה בהם למטרות כלכליות, לא הופך לפתע ללא חוקי בשנת 2026 בהקשר שאין בו כל פגיעה בבעל החיים...". מעבר לכך שאכן ישנה

פגיעה בתנינים, כאמור, הנמקה זו זרה לחלוטין לתכלית הסמכות. ניתן בהחלט שלא להסכים על הצדקתם המוסרית של חריגים להגנה על בעלי חיים למטרות מסחריות וחקלאיות, וזוהי גם עמדתה העקרונית של העותרת, אולם לא ניתן להתעלם מכך שאלו קיימים בחוק הישראלי. כך לדוגמה סעיף 22(1) לחוק צער בעלי חיים מחריג מתחולת החוק "המתת בעלי חיים שנעשתה לצורכי מאכל אדם", ואותה בלבד.

72. עמדת המשיבה אבסורדית גם משום השלכותיה על סמכויות אחרות: לפי עמדה זו יכלה המשיבה, באותה מידה, להכריז על תניני היאור כ"מזיקים לצרכים ביטחוניים" – שהרי לפי לשונה של הסמכות להכריז על מזיקים, זוהי חלה על כל חיה בר ללא תנאי נוסף. כפי שפורט לעיל וכפי שניתן להבין מפשוטם של דברים, לא זאת הייתה כוונת המחוקק.

73. כפי שפורט לעיל בסעיפים 19-20 לעתירה, בסמכות להכרזה על חיות בר מטופחות נעשה שימוש פעם אחת בלבד, לפני קרוב ל-20 שנה, לזמן קצר ומוגבל ובנסיבות חקלאיות-מסחריות שאינן קיימות כיום. מאז חלפו מים רבים בנהר. כבר בשנה שלאחר ההכרזה החל הליך מקיף לבחינתה. זו בוטלה בשנת 2013 לאחר דיון מקצועי מעמיק במליאת המשיבה 5 ולא חודשה מאז. תניני היאור חזרו אפוא להיות חיות בר מוגנות לכל דבר ועניין, וגם בדיון עדכני הביעה מליאת המשיבה 5 את התנגדותה למהלך.

74. דוגמה נוספת לאופן שבו הפעלת הסמכות על ידי המשיבה נעשתה בחריגה מסמכותה עולה מהתנאים שקבעה בהכרזה לפיהם תניני היאור יוחזקו "על ידי גוף בטחוני... בכפוף לאישור הצורך הביטחוני בידי השרה להגנת הסביבה" (סעיף ב' להכרזה). הנה כי כן – ניסיונה המאוץ של המשיבה ליצוק אל תוך הסמכות את שאין בה, הוביל אותה למחוזות אבסורדיים בהם השרה להגנת הסביבה היא זאת שתאשר "צורך ביטחוני" – תחום שאין לתפקידה דבר איתו.

75. עוד יוער כי כפי שמציינת ד"ר רון, מבחינה מדעית תנין היאור מעולם לא עבר תהליך "טיפול" או "פיתוח", ואין כל הבדל גנטי בין הפרטים ממין זה החיים בטבע לאלו המגודלים בשביה. בחינת יסוד זה מלמדת שקיים קושי בהחלת התנאי הקבוע ברישא לסעיף, שכן מבחינה מדעית-אובייקטיבית לא ניתן להגדיר פרטים מסוימים מהמין תנין היאור, המוחזקים בשביה, כחיית בר מטופחת, בהיותם זהים לפרטים החיים בטבע. אולם גם אם כוונת המחוקק הייתה לאשר גידול מסחרי של חיות בר, לאו דווקא על בסיס ביות או גנטיקה – בהיעדר הבחנה ביולוגית או התנהגותית, מתחדדת חשיבותה של תכלית הגידול המסחרי, שהיא היחידה שבכוחה ללמד אותנו איזה בעל חיים יכול להיחשב חיית בר מטופחת.

76. בשל כל האמור לעיל, הרי שההכרזה בוצעה בחוסר סמכות והיא בטלה מעיקרה.

ההחלטה התקבלה בהליך פגום מיסודו

77. מבחינת ההליך המינהלי, החלטת המשיבה התקבלה בהליך רצוף פגמים היורדים לשורשו של עניין, ואינה יכולה לעמוד.

ההחלטה מבוססת על תשתית עובדתית לקויה

78. מושכלות ראשונים הם כי כל החלטה של רשות מינהלית בדבר הפעלת סמכותה או אי הפעלתה חייבת להתבסס על תשתית עובדתית נאותה. בהתייחסו להליך בדיקת הנתונים שביסוד החלטת הרשות, עמד בית המשפט העליון על חשיבות קיומה של בדיקה עניינית, הוגנת ושיטתית, המתייחסת למכלול

השיקולים הרלוונטיים, והם בלבד. כך נקבע בבג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים, פ"ד לז(3), 29, 48-49 מפי מ"מ הנשיא (כתארו אז) שמגר:

"תהליך כגון זה מבטיח, כי כל השיקולים הענייניים יובאו בחשבון, כי תיעשה בחינה הוגנת של כל טענה, וכי תגובש החלטה, אותה ניתן להעביר בשבט הביקורת המשפטית והציבורית."

79. עוד הרחיב על כך המלומד זמיר, שקבע כי על הרשות מוטלת חובה פוזיטיבית לשקול את כל השיקולים הדרושים וכי **"התעלמות משיקול ענייני היא פגם שיש בו כדי לפסול את ההחלטה"**. (ר' גם זמיר, הסמכות המינהלית בעמ' 742; בג"ץ 2013/91 עיריית רמלה נ' שר הפנים, פ"ד מו(1), 271, 279).

80. ניתן ללמוד על עוצמת הפגמים של החלטת המשיבה מהאמור במכתבה מיום 14.7.26 ליועצת המשפטית של משרדה, בו ביקשה המשיבה כי טיוטת ההכרזה לשם "פיילוט" תפורסם להערות הציבור, וציינה כי הדבר **"אפשר לגבש את התשתית העובדתית והמקצועית הרחבה"**. מן ההן שומעים את הלאו - מכתבה מעיד בעצמו כי תשתית עובדתית נאותה לא גובשה טרם ההכרזה. החלטתה לחתום על ההכרזה יום לאחר שכתבה את מילים אלו מלמדת כי גם היא סבורה שלא בחנה את מלוא השיקולים הרלוונטיים או לקיים בדיקה "עניינית, הוגנת ושיטתית" שלהם או של הידע המקצועי, הנתונים והתכניות הדרושים לעניין.

81. הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח ההיבטים המורכבים הרבים הנוגעים לחזקת חיות בר בשבייה, ותנינים בפרט, כפי שעולה מחוות הדעת של ד"ר לידר ומרחיבה חוות דעתה של ד"ר רון. כדי לסבר את האוזן נציין למשל כי תכנון מתחם לתנינים בשבייה דורש ידע מקצועי נרחב ועליו להיעשות על סמך תכניות מפורטות, שעל גורמי המקצוע לבחון מראש - טרם קבלת החלטה.

82. ד"ר רון סוקרת את תנאי החזקה המינימליים הדרושים, על בסיס הידע המדעי העדכני אודות תנינים ובכלל זה דרישות השטח; ממדי תעלת המים ואזור הגישה אליה; העשרה מגוונת; מבנים; צוות מיומן לטיפול שוטף ווטרינרי ועוד (סעיף 5). כן היא מצביעה על כך שנדרשות תכניות חירום הנובעות מסיכון לאדם וסיכון אקולוגי (סעיפים 6 ו-7 לחוות הדעת). ד"ר רון את התשתית הנדרשת לבחינת רווחת ובריאות התנינים: **"מספר התנינים במתחם, צפיפותם, הרכבם הדמוגרפי והחברתי, צריך להתאים לצרכי ההתנהגותיים של המין החברתי הזה (בטבע הם חיים בקבוצות) ולהיות תחת מעקב ובקרה שוטפים. ההרכב החברתי צריך להתאים לצרכי המין, ויש צורך גם למנוע מצב של צפיפות יתר, הגורמת לתוקפנות בין התנינים."**

83. אולם תשתית עובדתית ומקצועית כזו לא הוצגה, ובחינה כזו לא בוצעה טרם אישור ההכרזה. לא בכדי התריעו יועמ"ש המשרד להגנת הסביבה והתובע הראשי אצל משיבה 5 בפני המשיבה כי חסר מידע מקצועי חיוני לבחינת מלוא ההשלכות של המהלך, וכי בנסיבות אלה לא קיימת ולו תשתית מספקת לקידום המהלך או לפרסומו הערות הציבור, צעד בו יש לנקוט רק כשישנה היתכנות משפטית לביצועו. בין היתר ציינה יועמ"ש המשרד להגנת הסביבה כי תכניות בדבר **שינוע תנינים, דרישות בטיחות, אופן תפעול המערך, אמצעי פיקוח, ניטור ואכיפה, ומימון לא הובאו לבחינת הגורם המקצועי אצל משיבה. ואילו התובע הראשי אצל משיבה 5 עמד על חסרונן של חוות דעת מומחים בתחומי בטיחות, אבטחה, ניהול סיכונים, וטרינריה ורווחת בעלי חיים.**

84. במצב זה, על יסוד מה השתכנעה המשיבה שלא ייגרמו אותם נזקים לסביבה, לרווחתם ובריאותם של התנינים, ולבטיחות הציבור - תכליות שבאחריותה ונובעות מהחוק להגנת חיית הבר וחוק הגנים הלאומיים? גם אם הציג לה משיב 3 מידע כלשהו בעניין זה, מבלי שהועבר לגורמי המקצוע הרלוונטיים, כיצד שקלה והשתכנעה שיש בו כדי לענות על כל הסיכונים הכרוכים בגידול והחזקה של חיית בר גדולה ובלתי צפויה משך עשרות רבות של שנים, באופן התואם את עקרונות ההגנה על חיות הבר בישראל ובעולם?

לכך יש להוסיף שלא הוצג כל מידע בדבר הצורך להשתמש בתנינים, ודווקא בהם, לצרכי שמירה, שנדרש עוד טרם עיסוק בטענה הכוללת בדבר היותם אמצעי מרתיע. האם, למשל, קיימת מכת בריחה מבתי הכלא, ובפרט קציעות, שהציבור לא מודע לה? האם תנינים הם האמצעי המתאים להתמודד עמה, וכיצד נבחן הדבר וביחס לאילו אמצעים? זאת ועוד, מה ייעשה אם יתברר או יוחלט לפתע שאין צורך בתנינים? אין זה מתקבל על הדעת כי החלטה כה רגישה ובעלת השלכות מרחיקות לכת התקבלה על יסוד תשתית עובדתית כה רעועה וחסרה.

85. עוד יובהר כי החלטת המשיבה התקבלה על יסוד הנחת מוצא שגויה כי השימוש בתנינים לצרכי שמירה במתקני כליאה מקובל בעולם. אלא שהדברים נאמרו ביחס למתקן כליאה זמני שהוקם בלב אזור טבעי במדינת פלורידה בארה"ב, בו חיים תנינים בטבע, בעוד שכאן מדובר במצב הפוך – הכנסת חיות בר גדולות ובלתי צפויות למקום שאין הוא טבעי עבורן בשום צורה. מכל מקום, אותו מתקן נסגר לאחרונה, לאחר שפעל במשך כשנה אחת בלבד, משנקשרו בו כשלים תפעוליים וחוקיים רבים, שעלו למשלמי המסים שם כ-1.2 מיליארד דולר.¹

86. שני המומחים עמדו בחוות הדעת שלהם על העובדה כי אין כיום מדינות המתירות שימוש יזום בתנינים כאמצעי אבטחה של מתקן כליאה. וכך מתייחס לדברים ד"ר לידר בסעיף 7 לחוות דעתו:

"לא אותרו תקדימים מקצועיים מבוססים לשימוש יזום בתנינים כאמצעי ביטחוני במתקני כליאה, שניתן ללמוד מהם סטנדרטים, תנאי החזקה, מדדי הצלחה, נהלי חירום או מודלים של פיקוח. גם אם קיימים אזכורים תקשורתיים או רעיונות נקודתיים לשימוש בתנינים לצרכי הרתעה, אין בכך כדי להוות בסיס מקצועי מספק לאישור מהלך כזה בישראל. העדר ניסיון השוואתי מבוסס מחזק את הצורך בזהירות יתרה, ובוודאי שאינו תומך בהסדרה רחבה כגון הכרזה על תנינים כחיית בר מטופחת."

וכך מתייחסת למצב בעולם ד"ר רון (פרק 4 לחוות דעתה):

"המטרות המותרות להחזקת תנינים בשביה הן שימור המין, מחקר, חינוך, תצוגה בגן חיות מאושר, או גידול בחוות גידול מאושרת. באף מדינה בעולם אין חוק המתיר להחזיק בתנינים בשביה ככלי או כאמצעי לאבטחה של מתקן כליאה. ישנם אמנם בתי כלא ספורים המוקפים במכשולים טבעיים ואף באזורים בהם חיים בעלי חיים המסוכנים לאדם בבתי גידולם הטבעיים, כולל תנינים, אבל אין בעולם היום אף מדינה המחזיקה בתנינים או בחיות בר

¹ ר' בחדשות CBS: Gov. DeSantis confirms Florida's "Alligator Alcatraz" shutting down operations, all detainees relocated, 25.6.2026, www.cbsnews.com/miami/news/florida-alligator-alcatraz-ron-desantis-immigration/, שחלופיות לא נבעו מטיפול בתנינים, שלא נדרש במצב זה בו מתקן הכליאה הזמני הוקם בסביבת מחייתם הטבעית.

**אחרות בשביה במתקן מיוחד ובאופן מכון במטרה שימשו ככלי להרג או להרתעה של
אסירים (וטוב שכך)."**

התעלמות מעמדת גורמי המקצוע ומשיקולים רלוונטיים

87. בהיעדר תשתית עובדתית נאותה, עולה חשש כבד גם לפעולה בהעדר תשתית מקצועית מספקת ואי שקילות כל השיקולים הרלוונטיים (בג"ץ 3638/99 בלומנטל נ' עיריית רחובות, פ"ד נד(4)2202, בפסקה 10 (2000)). המשיבה קיבלה את החלטתה חרף התנגדויותיהם המנומקות והחד-משמעיות של גורמי המקצוע אצל משיבה 5, שלא הוצגה כל עמדה הסותרת אותה, והייעוץ המשפטי למשרדה שלה ולמשיבה 5, תוך התעלמות משיקולים ונתונים מהותיים שהוצגו לה. יודגש כי בהתאם להלכה היה עליה לתת משקל מכריע לחוות הדעת המקצועית וכדי לסטות מכך, נדרשים היו נימוקים כבדי משקל, שלא הוצגו (עע"מ 6315/14, ולפמן תעשיות בע"מ נ' המפקח הארצי על התעבורה, בפסקה 12, 16.2.2016).

88. נציין כי בחוות דעתו המקצועית והמקיפה, ביצע ד"ר לידר ניתוח והערכת סיכונים המצביעים על כך שצעד חריג זה - שימוש בתנינים לצרכי שמירה, ועל אחת כמה וכמה בחסות החרג של סיווג "חייית בר מטופחת" - העוקף את סמכויות הפיקוח והאכיפה של המשיבה 5 - כרוך באיומים רבים לציבור, לסביבה ולתנינים עצמם, בהיותם חיות בר עם צרכי רווחה מורכבים להחזקה בשביה ותוחלת חיים ארוכה של עשרות שנים. יודגש כי היבטים אלו בדבר שמירת הטבע, בטיחות הציבור ושמירה על רווחת בעלי חיים, הם עמודי התווך של מדיניות משיבה 5 בכל הנוגע למדיניות הסחר והחזקה של חיות בר בשביה, לרבות קביעת הגבלות ותנאים רלוונטיים בחיתורים מכת החוק להגנת חייית הבר.

89. מתוך כך ובשל צרכי הפיקוח מוגבלים או נאסרים בחיתורים הסחר וההחזקה הפרטית של מינים בעלי צרכי רווחה מורכבים, שהאדם הסביר לא יכול לספק. מדיניות זו אושרה בבית משפט נכבד זה בעת"מ 30825-06-25 עמותת פורשים כנפיים נ' רשות הטבע והגנים, 14.12.2025. מדיניות משיבה 5 בדבר החזקת חיות בר בשביה קובעת במפורש שיש להבטיח שחיות הבר יוחזקו בתנאים שיספקו את צרכיהן השונים, באופן שימנע מהן סבל ויאפשר להן לקיים התנהגות קרובה ככל האפשר לזו שבטבע. כן נקבע שמינים העלולים לסכן בני אדם, בהם זוחלים גדולים כגון תנינים, יותרו להחזקה בגני חיות, בפינות חי, באתרי חי-בר ובמוסדות מחקר בלבד, בכפוף להצגת תיק ניהול סיכונים שתאשר משיבה 5, בסוגיות כגון מניעה של בריחה, פגיעה במטפלים ופגיעה בקהל, החלת נהלי בטיחות ותכנית לפינוי מקום ההחזקה בעת אירוע חירום. ככל הידוע תכניות אלו לא הוצגו לגורמי המקצוע הרלוונטיים.

מדיניות משיבה 5 בדבר החזקת חיות בר בשביה מצורפת ומסומנת 27.

מדיניות משיבה 5 בנוגע לסחר בחיות בר מצורפת ומסומנת 28.

90. עוד מוסיף ד"ר לידר כי השימוש בתנינים כאמצעי שמירה צפוי להוסיף סיכונים וקשיי תפעול ופיקוח רבים, ומציין בין היתר: "מדובר בהכנסת חיות בר גדולה, מסוכנת, דינמית, מאריכת חיים ובלתי-מקומית למערכת ביטחונית תפעולית מורכבת, שבה מתקיימים ממשקי אדם רבים, תפעול שוטף, אירועי חירום אפשריים, אחריות בין-גופית וצורך בתחזוקה ופיקוח לאורך שנים." לדבריו החזקה זו "יוצרת סיכון מקצועי גבוה לאדם, לסביבה, לרווחת בעלי החיים וליכולת הפיקוח. תנן אינו אמצעי ביטחון פסיבי, אלא בעל חיים חי, חזק ובלתי צפוי, המחייבת תשתיות מים וגידור, טיפול שוטף, שינוע, טיפול וטרינרי, מניעת בריחה, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים" (סעיף 2 לחוות דעתו). להערכתו המקצועית, סיכונים אלו צפויים להתממש ברמת סבירות גבוהה (ר' טבלה מסכמת בעמ' 6-7 לחווה"ד).

91. כפי שמציין ד"ר לידר, הגם שסיכונים אלה מתעצמים בשימוש במנגנון של "חיית בר מטופחת", שמסיר חלק ניכר מהיבטי הפיקוח והבקרה על החזקה זו, ולא בכדי בוטל בעבר, "המסלול המשפטי הפרטי שבו תוסדר ההחזקה אינו מבטל את ליבת הסיכון המקצועי". זאת מאחר שגם אמצעים רגולטוריים "אינם משנים את עצם העובדה החזקת תנינים במתקנים בטחוניים היא מערכת חיה, מסוכנת וקשה לניהול".

92. לאור זאת והחשש הממשי מפני השלכות ההחזקה של חיית בר גדולה, חזקה ובלתי צפויה זו, שברירתה עלולה לסכן את בטיחות הציבור ואת הטבע המקומי, כמו גם כרוכה בקשיים רבים לשמירה על רווחתה, סיכם ד"ר לידר סיכם את דבריו בקבעו כי "אין מקום לאפשר החזקת תנינים במתקנים ביטחוניים בישראל, ובוודאי שאין מקום להסדיר שימוש כזה באמצעות מסלול רחב של חיית בר מטופחת." יוער כי הדברים מקבלים משנה תוקף על רקע נסיון העבר בגידול תנינים בישראל שכבר הביא לכשלים חמורים ולהמתנה נרחבת של תנינים, בפרט בנסיבות בהן משיב³ נעדר כל הכשרה או ידע מקצועי בגידול והחזקת תנינים.

93. טענת משיב 2 כי משיב 3 סבור שיש בהחזקת תנינים כדי להרתיע הועלתה מבלי לבסס צורך של ממש ובאופן כוללני בלבד, וממילא לא באופן שיאפשר שקילתה כראוי אל מול השיקולים המנוגדים כבדי המשקל. בנסיבות אלה ניכר כי המשיבה לא שקלה את מלוא השיקולים ולא העניקה להם את המשקל הראוי, אם בכלל. האם, למשל, נסקרו האיומים הנובעים מסיכון קרוב לוודאי של בריחת תנינים, ותרחישי ההתמודדות עמם? מה יקרה במקרה של מפגש בין תנין לאדם במתחם הכלא או בשטח פתוח מחוצה לו? האם בהקשר זה נבחנה הקרבה בין כלא קציעות לבסיס הצבאי קציעות הסמוך? ספק רב, ומכל מקום מידע זה לא הוצג לגורמי המקצוע הרלוונטיים.

94. אם לא די בכך, המשיבה גם הפרה את חובתה הסטטוטורית לשקול שיקולי צער בעלי חיים. מעבר לחובה הכללית לעשות כן ככל שיקול רלוונטי אחר, יצוין שסעיף 12א לחוק להגנת חיית הבר קובע כי "מי שניתנה לו סמכות לפי חוק זה רשאי, בעת הפעלת סמכותו, לשקול שיקולים לצמצום פגיעה ברווחתם של בעלי חיים כהגדרתם בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994, ולקידום מטרותיו של החוק האמור."

מדובר אפוא בסמכות רשות שהיא בגדר סמכות חובה, מתוקף החובה לשקול את כלל השיקולים הרלוונטיים (ר' בעניין ברגר לעיל).

95. אולם גם שיקולים אלו, שהיה עליהם לקבל משקל מכריע בהחלטת המשיבה, לא נשקלו ולא זוכים להתייחסות או נימוק כלשהו במכתבה מיום 14.7.26, ולא ברור איזה משקל ניתן להם, אם בכלל. נוסף ונעמוד על משמעות היבט זה בהמשך, ביחס לאי-חוקיות ההחלטה לפי מבחני חוק צער בעלי חיים.

הפרת החובה לשמוע את מליאת רשות הטבע והגנים

96. נדבך נוסף בחובתה של המשיבה לגבש תשתית עובדתית מלאה ולשקול כדבעי את כלל השיקולים הרלוונטיים הוא בשמיעת מליאת המשיבה 5. נוכח ההיבטים המקצועיים המובהקים הכרוכים בהחלטת המשיבה, הרי שלא היה מקום לקבלה מבלי לשמוע עובר לכך את עמדת המליאה. מדובר בגורם סטטוטורי הכולל נציגים ממשרדי ממשלה, אנשי מקצוע במגוון תחומים הנוגעים לחיות בר ולהגנת הסביבה, ונציגי ציבור שעניינם בשמירת הטבע והסביבה (סעיף 13א) לחוק הגנים הלאומיים).

97. לא בכדי נשמעה מליאת משיבה 5 כחלק בלתי נפרד מתהליך גיבוש העובדות בעבר: כל התהליכים הקודמים בעניין זה בוצעו לאחר דיונים אצל מליאת משיבה 5 זאת הן בביצוע ההכרזה הזמנית בשנת 2008, והן בבחינתה מחדש וביטולה בשנים 2009-2013.

98. אולם המשיבה הזדרזה לחתום על ההכרזה מבלי לשמוע את עמדת המליאה, **הגם שבלשכה המשפטית של משרדה ושל משיבה 5 הבהירו כי הנושא יידון כבר בישיבת המליאה הקרובה**. זו כאמור אכן דנה בנושא ביום 20.7.26, ימים ספורים לאחר קבלת ההחלטה, ולמיטב ידיעת העותרת המליצה פה אחד להתנגד למהלך זה.

99. יודגש כי גם אם החוק להגנת חיית הבר אינו מחייב את המשיבה להתייעץ טרם הכרזה על מין כ"חיית בר מטופחת", הרי שבנסיבות העניין - בהן ישנה רשות סטוטורית מומחית לענייני שמירת טבע ומגוון ביולוגי המחזיקה בניסיון וידע רב, ורשות זו מתנגדת להכרזה מטעמים מקצועיים, נוכח הסמכויות הייחודיות הנתונות לה בנושא והשלכות הרחב של צעד זה - קמה חובת היוועצות עמה גם בהיעדר חובה סטוטורית:

"כידוע, ישנן נסיבות שבהן גם אם לא נקבעה חובת היוועצות סטוטורית (להבחנה בין היוועצות סטוטורית לבין היוועצות רצונית ראו דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 304-306 (2010) (להלן: ברק-ארז)), חובה זו יכולה לצמוח מחובותיה הכלליות של הרשות המינהלית ובהן החובה לפעול בסבירות והחובה להניח תשתית עובדתית הולמת להחלטותיה" (בג"ץ 5303/16 גרמן נ' שר הבריאות, בפסקה 14(13.11.2018)).

100. לעניין זה יודגש כי חובת ההיוועצות אינה בגדר "מס שפתיים" בלבד, אלא נדבך יסודי בהפעלת שיקול דעת מינהלי תקין, כחלק מחובת ההגינות ותום הלב. על המשיבה היה לקיימה בנפש חפצה, ולתת לה משקל ראוי (בג"ץ 2910/04 מרכז השלטון המקומי בישראל נ' משרד החינוך, בפסקה 30, 15.12.2004). זאת לא רק שלא נעשה אלא גם לא נמצאו טעמים כבדי משקל, ענייניים ומבוססים לסטות מההמלצות המקצועיות. על כך ניתן ללמוד גם מכך שהמשיבה ביכרה לא להמתין לישיבת המליאה שהתקיימה ימים ספורים לאחר מכן.

שרירותיות ושיקולים זרים בהפעלת שיקול הדעת

101. בעוד הטענות המשפטיות שהועלו בפני המשיבה מקבלות מענה רפה בלבד במכתבה ליועמ"ש משרדה, שלא מצביע על התמודדות רצינית עם סוגיית היעדר הסמכות ולא מאיין את החששות והסוגיות המקצועיות שהעלה ד"ר לידר, מכתב זה לא מתיימר כלל להראות שהועמד בפני המשיבה מידע חדש שלא הוצג לגורמי המקצוע, ולא מתיימר להראות שהמשיבה שקלה את השיקולים הרלוונטיים או נתנה להם משקל מספק, אם בכלל. עיקר טענתה היא כי משיב 3 הביע נכונות לקלוט את התניינים.

102. על יסוד אדנים רעועים אלו הודיעה המשיבה ליועמ"ש משרדה כי בהעדר הסכמה לפרסם את הטיוטה להערות הציבור, "תשקול" לחתום עליה מבלי לפרסמה כאמור. למחרת, יום 15.7.26 כבר חתמה המשיבה על ההכרזה.

103. במצב זה, הכשלים הנובעים מהחלטת המשיבה - מראשיתה ועד אחריתה - בוטים וחמורים, באופן המצדיק ביקורת שיפוטית קפדנית. כפי שנקבע בבג"ץ 376/81 **לוגסי נ' שר התקשורת**, פ"ד לו(2) 449, 460 (1981) שרירותיות היא:

"מעשה שנעשה על-ידי רשות, מבלי לתת את הדעת לנתונים ולנימוקים שלפניה, תוך הסתמכות על כוחה השלטוני ותו לא. לא המירמה שולטת בכיפה במעשה השרירות אלא העדר התחשבות וחוסר תשומת הלב."

הוסיף על כך המלומד זמיר, בספרו "הסמכות המינהלית" בעמוד 3447 (כרך ה', 2020) :

"אכן שיקול הדעת הוא חופש לבחור בין אפשרויות שונות, אך אין הוא חופש מוחלט. שיקול דעת אינו קפריזה. רשות מנהלית שמפעילה את שיקול הדעת שלה ללא בירור העובדות הנוגעות לעניין, ומחליטה על יסוד תחושה בעלמא, או שדעתה נחושה להגיע לתוצאה מסוימת ללא תלות בעובדות המקרה, אינה מפעילה שיקול דעת כנדרש בחוק. במקרה זה ניתן לומר על הרשות כי היא פועלת בשרירות. שרירות היא סוג של שחיתות. יש בה חומרה קיצונית. היא עילה לפסול כל החלטה מינהלית."

104. עוד יצוין כי המשיבה מחויבת להפעיל את שיקול דעתה באופן עצמאי, במסגרת סמכויותיה, ובאופן שיהיה בו כדי לקדם את תכליתו של החוק להגנת חיית הבר. אין היא רשאית להפעיל את סמכותה על בסיס שיקולים והשפעות של גורמים אחרים, אף לא שר אחר (בג"ץ 8987/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת, בפסקה 169 לפסק-דינו של ממלא מקום הנשיא (בדימ') פוגלמן, והאסמכתאות שם). כך גם אין היא רשאית לעשות שימוש בסמכותה להגשמת מטרות שאינן עולות בקנה אחד עם תכלית החוק המסמך, וזאת "גם בעשיית מעשה, שהוא כשלעצמו מותר לה לעשותו, אך היא עושה אותו על סמך טעמים ומניעים, שהם מחוץ לגבולות תחומה" (בג"ץ 241/60 כרדוש נ' רשם החברות, פ"ד ט"ו 1151, 1169 (1961)).

105. בענייננו, אין בהכרזת המשיבה כדי להגשים באופן כלשהו את מטרות החוק להגנת חיות הבר או אפילו את מטרות הקטגוריה של חיית בר מטופחת, כמתואר לעיל. נהפוך הוא: ההכרזה גורעת ממעמדם של תניני היאור כחיות בר מוגנות וערכי טבע מוגנים, הזכות לרמת ההגנה המחמירה ביותר באמנת CITES, אשר כיום החזקתן כפופה להיתר ופיקוח משיבה 5; וחלף זאת מחילה עליהם סטטוס המצוי כפסע מהכרזה עליהם כ"מזיק". כל זאת נעשה עם שלחי כהונת הכנסת ה-25, בתקופה רגישה בה כל מעשה והתבטאות של שר או נבחר ציבור נבחנים על רקע הבחירות שבפתח.

106. מעבר לחשד כי במסגרת ההכרזה שיקולים מקצועיים נדחקו לקרן זווית, במקרה הטוב, התבטאויות של משיב 2 מצביעות לא פעם על תכלית ענישתית שקשה להלום עם מניעת בריחת אסירים כפי שנטען (לעניין הוכחת תשתית לשיקולים זרים ר' עע"מ 343/09 הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות נ' עיריית ירושלים, בפסקה 39, 14.9.2010; עת"מ 43924-02-25, קהילת קודש וחול (ע"ר) נ' עיריית חולון, בפיסקאות 51-53, 3.8.2025).

107. כך למשל בשידור בערוץ 14 מלפני כחצי שנה אמר:² "אתם צוחקים... אתם יודעים מה אנחנו רואים אצל המחבלים? הם מתים מפחד, ככה זה צריך להיות, אחרי שהורדתי להם את הקנטינות, את המרמלדות, את השוקולדות, את הפינג פונג, את הטלויזיה, את הטיפולים האקדמאים - עכשיו הם מפחדים מתנינים, ואני רוצה להביא עליהם תנינים".

² <https://www.youtube.com/shorts/4gIwK-SBmyA>

בראיון נוסף מיום 19.7.26 בתחנת הרדיו גלי ישראל, נשאל משיב 2 אם יש סיכוי שיהיה "אלקטרו תנינים" בישראל (הכוונה לכלא שהוקם בשטח הגידול הטבעי של תנינים בארה"ב ונסגר) ומסר: ⁸ "אתם יודעים מה קורה בבתי הסוהר? כמה הם מפחדים? כמה הם אומרים: 'המג'נון הזה בן גביר, לא מספיק שהוא כיסה אותנו, עכשיו הוא מביא לנו תנינים'".

ראיון המשיב 2 בערוץ 14 והראיון הנוסף ברדיו צורפו כקבצי וידאו ושמע.

ובכתבה בה אישר משיב 3 את חפירת התעלה סביב כלא קציעות (נספח 19), צוטט גורם במשרד לביטחון לאומי באומרו: "מי שרצח, טבח ואנס ונהג כחיה - ראוי שחיה תשמור עליו, בדיוק כמותם."

הדברים עולים במובהק גם ממכתבו של משיב 2. בינם לתכלית החוק להגנת חיית הבר או סמכויותיהם של מי מהמשיבים - אין דבר וחצי דבר.

108. אופן התנהלות המשיבה, חלף בירור התשתית העובדתית המלאה ודיון בסוגיות המקצועיות כבדות המשקל שעל הפרק, תוך הישענות על גחמות משיב 2 ושקילת שיקולים החורגים מגדרי החוק להגנת חיית הבר, וכל זאת בתקופת בחירות - מלמד כי אצה למשיבה הדרך להכשיר את השרץ בכל מחיר. כל זאת, תוך עקיפת ההתראות החמורות והמנגנונים שעניינם שמירה על שלטון החוק והגנת חיות הבר. בנסיבות אלה, נראה כי אף הבקשה לפרסם את ההכרזה להערות הציבור נעשתה מן השפה לחוץ, ללא נכונות לבחון את הטענות באופן מהותי.

ההכרזה מנוגדת לאיסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים

109. כאמור, סמכות המשיבה לחוקק חקיקת משנה בעניינו כפופה לא רק לחוק המסמך, אלא גם לחוק צער בעלי חיים. אלו עקרונות יסוד לפיהם חקיקת משנה אינה יכולה לסתור חקיקה ראשית. דין ההכרזה להתבטל גם בגין פגיעתה הקשה במי שהיא מיעדת לשמש כאמצעי שמירה בבתי הכלא - התנינים עצמם - תוך הפרת חוק צער בעלי חיים.

110. אינטרס ההגנה על בעלי החיים מוכר ומוגן בשיטתנו המשפטית, ומהווה אחד מאותם עקרונות כלליים שכל דבר חקיקה צריך להתפרש לאורם. כלשונה של כ' השופט שטרסברג-כהן בבג"ץ 9232/01 "נח" – ההתאחדות הישראלית של ארגונים להגנת בעלי חיים נ' היועמ"ש לממשלה, פ"ד נז(6) 245, 212 (2003) (להלן: "עניין פיטום האווזים"):

"עמדת המוצא לדיונו היא קיומה של חובה להגן על בעלי חיים. חובה זו מושרשת בהלכה היהודית ומוטמעת בשיטתנו המשפטית מימים ימימה. ההלכה היהודית קובעת כי האיסור על צער בעלי חיים מן התורה הוא: 'צער בעלי חיים – דאורייתא, ואתי דאורייתא ודחי דרבנן' (שבת, קכח, ב; ראו גם א' ס' אברהם 'נסיונות רפואיים בבעלי חיים ובבני אדם' אסיא י(ג) (תשמ"ה) 20, וההפניות שם). על הצורך להגן על בעלי חיים נאמר כי הוא 'מהווה חלק מתרבותנו ומתחושה פנימית ערכית ותועלתית כאחד בדבר החובה והצורך להגן על כל אשר נברא עלי אדמות ורוח חיים באפו' (בג"ץ 6446/96 העמותה למען החתול נ' עיריית ערד, פ"ד נה(1) 769, 778 (1998)), וכן נאמר כי 'חברה נאורה נמדדת לא רק ביחסה לבני אדם אלא גם ביחסה לבעלי החיים' (דברי החסבר להצעת חוק צער בעלי חיים, תשנ"ב-1992, בעמ' 298).

³ בדקח 16: 28, זמין בקישור <https://www.gly.co.il/item?id=71091>

111. ההגנה על בעלי החיים היא חלק מההגנה על החלש בחברה, על מי שאינו יכול להילחם על שלו ולזעוק את כאבו. עמד על כך כבוד השופט (כתוארו אז) חשין ברע"א 1684/96 עמותת תנו לחיות לחיות נ' מפעלי נופש חמת גדר בע"מ, פ"ד נא(3) 832, 858 (1997) (להלן: "עניין חמת גדר"):

"תחושת החמלה שאנו חשים כלפי בעל-חיים שמתעללים בו נובעת ממקום עמוק בלבנו, מרגש המוסר שבנו, רגש הנחרד נוכח פגיעה בחלש ובחסר-ההגנה. צוינו מלידה להגן על החלש, ובעלי-חיים הם חלשים. בעל-חיים ליד האדם הוא כילד, תמים וחסר-הגנה. התעללות בילד תזעזע אותנו וכן היא התעללות בחיה. החיה – כמוה כילד – הינה תמימה. אין היא מכירה ברוע ואין היא יודעת כיצד להתמודד עמו. החיה מתקשה להגן על עצמה מפני האדם, והמלחמה בין האדם לבין החיה היא מלחמה בין מי שאינם שווים. האדם מצווה אפוא להגן על החיה כחלק מן הציווי המוסרי להגן על החלש."

112. בית המשפט העליון התייחס לבשורה שהביא עמו חוק צער בעלי חיים ולשינוי נקודת האיוון בקביעת מתחם המידתיות להתעללות אסורה בבעלי חיים, בבג"ץ 6446/96 העמותה למען החתול נ' עיריית ערד, פ"ד נה(1) 769, 801-800 (1998):

"החוק הרחיב את ההגנה על בעלי החיים. מעמדו החדש של ערך ההגנה על בעלי חיים הביא להסטת נקודת האיוון בינו לבין ערכים אחרים. הסטת נקודת האיוון מתבטאת, בין היתר, בחומרת הפגיעה הנדרשת בערך האחר, בדרגת הוודאות לקיומה של הפגיעה ובחובה לבחור באמצעי שמידת פוגעותו בבעל החיים נמוכה יותר."

113. עיקרון ההגנה על בעלי-חיים מעוגן בשורה של דברי חקיקה. הבולטים הם חוק צער בעלי חיים, חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי-חיים), התשנ"ד-1994, והחוק להגנת חיות הבר. לצד חוקים אלו, משולבות הוראות שעניינן הגנה על בעלי-חיים, בשורת דברי חקיקה העוסקים בנושאים אחרים. כותב כב' השופט שוחט, לאחר שסקר כמה מחיקוקים אלו:

"יש בזכויות היחסיות הללו, המוקנות בדברי החקיקה הנ"ל, כדי להבהיר שהמשפט הפוזיטיבי הישראלי אינו מתייחס אל בעלי החיים, בכל מצב, כאל חפצים אלא רואה להתייחס אליהם בעניינים מסוימים כאל יצורים חיים בעלי רוח ונשמה והעניק להם הגנה למענם הם". (תמ"ש (ת"א) 32405/01 פלוני נ' פלונית, פסקה 5(ג) (2004)).

114. ברוח זו פסקה כב' הנשיאה גרסטל כי "מעמדם של בעלי החיים כבעלי זכויות מוגנות עוגן זה מכבר בפסיקה ובחקיקה בשיטת המשפט הישראלית". (ת"א (מרכז) 54789-12-11 חטכניון נ' אל-על (החלטה מ-1.7.2012)).

115. כן ציין כבוד השופט הנדל, ביחס להרחבת ההגנה המשפטית על בעלי החיים כך שכללה גם את עקרון טובת בעל החיים, כי: "...עצם העיסוק בפתרון שייטיב עם קוף, וודאי בערכאות גלגול שלישי, מעיד על ההכרה המשפטית המתפתחת בסוגיות זכויות בעלי החיים וטובתם במשפט הישראלי, הכללי והעברי". רע"פ 5128/16 מדינת ישראל נ' פייגין (15.12.2016).

116. לעניין החובה לבחון את ההשלכות של הפעולה המינהלית על בעלי-חיים, לקחת בחשבון את האינטרסים שלהם, ולא לפגוע בהם באופן בלתי-מידתי, ר' גם: סעיף 9 לחוק הניסויים בבעלי חיים; בקביעת סטנדרטים לפי חוק צער בעלי חיים (בפרשת פיטום האווזים); בהפעלת סמכויות בנוגע למחלות בעלי-חיים, החזקתם בהסגר ומניעת מטרדים) בג"ץ 1555/90 "חיים לבעלי-חיים" נ' מנהל השירותים

הוטרנירים במשרד החקלאות, פ"ד מה (1), 83 (1990); בג"ץ 4884/00 עמותת "תנו לחיות לחיות" נ' מנהל השירותים הוטרניריים בשדה במשרד החקלאות, פ"ד נח(5) 202, 208-211 (2004); בג"ץ 6449/19 עמותת תנו לחיות לחיות נ' מנהל השירותים הוטרניריים-משרד החקלאות, בפסקאות 2 ו-6 (23.8.2021); בהליכי תכנון ובניה (עת"ם 44796-05-12 במקום – מתכננים למען זכויות תכנון נ' הוועדה לדיור לאומי במחוז ירושלים (2014), עת"ם 30346-06-16 ועד פעולה משואה נ' הוועדה לדיור לאומי במחוז ירושלים (2017); ובסוגיות הנוגעות לחופש העיסוק, כגון מתן רישיונות יבוא וסחר (בג"ץ 2830/05 צנציפר נ' משרד החקלאות, (2005) בג"ץ 7952/21 גרינבלט נ' השרה להגנת הסביבה (2023).

איסור ההתעללות בחוק צער בעלי חיים

117. חקיקתו של חוק צער בעלי חיים בשנת 1994 עיגנה את חובת ההגנה על בעלי החיים ואת זכותם שלא להיות נתונים להתעללות ולסבל. סעיף 2(א) לחוק קובע עקרון יסודי לפיו: "לא יענה אדם בעל חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי." מאז אף תוקן החוק, בשנת 2015, כך שנקבעה בסעיף 1א2 חובה מוגברת על מחזיק בבעל חיים "לספק לו את צרכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו." לפי סעיף 16 לחוק, דין המדינה לעניין חוק זה כדין כל אדם.

118. תקנה 2 לתקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה שלא לצרכים חקלאיים), תשס"ט-2009 מעגנת את היסוד לשיקולי הגנת בעלי החיים בהתאם לעקרונות המקובלים במדע רווחת בעלי החיים, וקובעת כי "מטרת תקנות אלה לקדם את רווחת בעלי חיים בהיותם בעלי צרכים גופניים, בריאותיים, התנהגותיים, מנטליים וחברתיים; לסיפוק צרכים כאמור זקוקים בעלי חיים המוחזקים על ידי אדם לתנאים הולמים ולהעשרה סביבתית..."

119. בעניין חמת גדר עמד כבוד השופט (כתוארו אז) חשין על פרשנות איסור ההתעללות שבחוק צער בעלי חיים, בהתאם לשלושת העקרונות שלהלן:

120. ראשית, לא נדרשת כוונה להתאכזר לבעל החיים. במישור הפלילי די במודעות להיתכנות גרימת התוצאה בלבד, ואילו בנוגע לקבלת צווים, המעשים נבחנים באופן אובייקטיבי בלבד:

"...ואשר לקבלת סעד אזרחי של צרמניעה, די בכך שמעשי האדם בבעלי החיים עולים - באורח אובייקטיבי - כדי מעשי עינוי, התאכזרות או התעללות. תכלית החוק ניבטת אלינו ממילתיו, וכוונתו היא להגן על בעלי החיים שלא יעוללו להם רע. ומבחינתו של בעלי החיים, מה מנו יהלוך אם האדם המרע לו הוא סדיסט המפיק הנאה מכאבו של הזולת, אדם חסר-רגשות שאינו חש בכאב הזולת, או אדם שאפשר יכול שהוא שיכאב את כאב הזולת, אך נכון הוא להתאכזר לבעלי החיים ובלבד שיעשה רצונו? [...]

נדע אפוא זאת, שלעניין מתן צרמניעה, ההכרעה בשאלה אם פלוני עִיֵּנָה בעל-חיים, התאכזר אליו או התעלל בו בדרך כלשהי, תיפול על-פי מבחן משפטי אובייקטיבי של הצופה-מן-הצד, לאמור: האם מעשיו של האדם – בתורת שכאלה ובנסיבות העניין – יש שנכון לראותם כמעשי עינוי, התאכזרות או התעללות". (עמ' 846 לפסק הדין).

121. שנית, כדי לקיים את יסוד ההתעללות די בגרימת סבל, פיזי או נפשי, שאינו במידה גבוהה:

"התעללות" היא "התעללות" גם אם אין היא מסבה "סבל-של-ממש" ... נתקשיתי להבין, ולא אסכים לפירוש זה המצמצם לחוק... די אפוא בכאב או בסבל – לאו דווקא בדרגה גבוהה במיוחד – כדי לייצר את היסוד השני המקיים התעללות, התאכזרות או

עינוי. התעללות בבעל-חיים יכולה שתהא התעללות פיזית – היא ההתעללות שברגיל ניתקל בה – ויכולה שתהא התעללות נפשית. (שם, בעמ' 847-848).

122. **שלישית, תנאי לסיווג מעשה כהתעללות הוא העדר צידוק מספק לגרימת הסבל.** התקיימותו של יסוד זה תלויה בתכלית לשמה נגרם הסבל ובמידתיותו, קרי האם ישנה תכלית ראויה לפגיעה בבעל החיים והאם מתקיים איזון ראוי בינה לבין עצמת ומשך הסבל הנגרם והאמצעים להשגתה. זאת, בהתאם לשלושת מבחני המשנה של דרישת המידתיות:

"לאחר הקביעה כי פלוני גרם לבעל-חיים סבל וייסורים העשויים לבוא בגדרי עינוי, התאכזרות או התעללות, שומה עלינו לברר ולמצוא לאיזו תכלית עשה פלוני מה שעשה, והאם תכלית היא המשקפת ערך חברתי ראוי? ובמקום שיימצא לנו כי התכלית ראויה, נוסיף ונבדוק האם האמצעי שפלוני נקט אותו הוא אמצעי ראוי? ולבסוף: האם יש שקילות בין הסבל והייסורים שבעל-החיים נושא בהם לבין התכלית והאמצעים, האם נתקיים מבחן ה"מידתיות"? (שם, בעמ' 841).

123. **בהמשך נקבעו עקרונות התכלית והמידתיות שוב ושוב כהסדר החולש על האסור והמותר בהתייחסות לבעל-חיים.** בין היתר בעניין פיטום האווזים הסתמך בית המשפט הנכבד על מבחן זה, עת הורה על ביטול פרקטיקה ארוכת שנים שהייתה כרוכה בגרימת סבל רב לבעלי החיים. כך ציינה כבוד השופטת שטרסברג-כהן בפסקה 11 לפסק-דינה:

"ניתן למצוא הקבלה רעיונית בין הדרך שבה הלך בית-המשפט בעניין התנינים, שהיא שימוש במבחני התכלית והמידתיות, לבין העקרונות המנחים את בית-המשפט באזנו בין זכותו של אדם המעוגנת בחוק יסוד לבין זכות אחרת, או בינה לבין ערכים, עקרונות ואינטרסים בעלי אופי ציבורי העשויים להצדיק פגיעה בזכות זו. המבחנים לעריכת האיזון הקבועים בחוקי היסוד הם תכלית הפגיעה בזכות ומידתיות האמצעי להשגת התכלית האמורה... מבחנים אלה משמשים באופן דומה את בית-המשפט לצורך עריכת איזון לא רק בין זכויות אדם אלא גם במקרים אחרים, שענייננו הוא אחד מהם."

124. נבחן דברים אלו כעת על יסוד נסיבות המקרה שלפנינו.

השימוש בתנינים לצרכי שמירה במתקן כליאה: גרימת סבל בלתי מוצדק והפרת איסור ההתעללות

125. כפי שהראינו, הדינים שעניינם משקלו של אינטרס ההגנה של בעל-חיים בהתנהלות של רשויות המינהל, וההוראות של חוק צער בעלי חיים, מובילות כולן למקום אחד: למבחן התכלית ולמבחני המידתיות. בענייננו, שינוע והחזקה זו כרוכים בגרימת סבל לא מוצדק לתנינים, שאינו עומד אפילו בדרישת התכלית הראויה (או "הערך החברתי הפודה", כמפורט בעניין חמת גדר), ונעדר כל הצדקה או צורך אמיתי. ניישם את מבחנים אלו לפי סדרם:

הפגיעה הקשה שתיגרם לתנינים

126. על מנת לבחון פגיעה או פגיעה מסתברת בבעלי חיים יש להשתמש בשכל הישר ובדבריהם של מומחים, ובלשונו של כב' השופט חשין בעניין חמת גדר (פס' 37):

”אילו תחושות חש התנין בעת המאבק? האם נושא הוא בסבל פיזי? בסבל נפשי? האם חש הוא אך ב”אי נוחות” כשם שאדם יכול שיחוש, למשל, בעת שיעור התעמלות? וכיצד נדע את כל אלה? התנין דמו הוא דם קר ואין הוא כיונקים שדמם דם חם הוא. ולא זו בלבד שהתנין אינו דובר את שפתנו, אלא שבייסוריו אין הוא משמיע נאקות כאב ככלב או כחתול. כיצד נדע אפוא תחושותיו של התנין בעת המאבק – מה הן? **התשובה לשאלה הינה כמובן זו, שנשעין עצמנו על חוות-דעת המומחים, תוך שאנו נעזרים בשכל הישר ובהיגיון הפשוט. ודבריהם של המומחים הם שינחו אותנו הדרך**”.

127. פגיעה זו נסקרה בפסקה 6 לחוות הדעת של ד”ר לידר ובפסקה 5 לחוות הדעת של ד”ר רון, שעמדו על צרכיהם המורכבים של תניני היאור מבחינה פיזית, בריאותית, התנהגותית ומנטלית, כך שקשה מאד לענות על צרכיהם בשבייה, לא כל שכן כשתנאי החזקתם מוכפפים לשיקולי בטחון, ולא לצרכיהם הבסיסיים, ובנסיבות של תפעול מורכב של מתקן כליאה. תניני היאור זקוקים לתנאים קפדניים, בין היתר של טמפרטורה, מרחב, צפיפות, הזנה, צורך באזורי יבשה ומים, מקומות מסתור, יחסים והצורך בהפרדה בין פרטים, ניהול מורכב של רבייה, טיפול וטרינרי בשגרה ובחירום ועוד. וכל זאת בהתחייבות למשך זמן רב נוכח אורך חייהם.

128. גם שינוע התנינים מהווה משימה מורכבת ביותר הגורמת בהכרח סבל לתנינים ואף מסכנת את חייהם. הוא כרוך בקשירה, טשטוש, הרדמה והובלה של בעלי חיים במשקל מאות קילוגרמים לכל פרט ובאקלום במקום החדש.

129. ד”ר לידר מצביע על רמת הסתברות גבוהה לפגיעה ברווחת התנינים, המתעצם בהקשר הנוכחי של החזקה שלא למטרות שימור, ומגדיר סיכון זה כקריטי. כך בין היתר: **”תנין המוחזק בשבי הוא בעל חיים דינמי. הוא גדל, מגיב לשינויים בטמפרטורה ובעונה מתחרה בפרטים אחרים, עשוי להיפצע או לחלות, והתנהגותו משתנה בהתאם לתנאי החזקה. לכן החזקת תנינאים אינה פעולה חד פעמית של הקמת מתקן, אלא התחייבות ניהולית ארוכת שנים, הכוללת בעלי חיים, מים, גידור, תחזוקה, הזנה, טיפול רפואי, מניעת בריחה, תיעוד, פיקוח ותוכנית חירום. בשל תוחלת החיים של תנינאים נדרש לשמור על אותה רמת כשירות ניהולית ותפעולית במשך עשרות שנים**” (סעיף 2 בחוות הדעת של ד”ר לידר בנספח 6).

הוא מסכם את הדברים בטבלה זו:

איום מרכזי	תרחיש אפשרי	גורמים הסיכון	המגבירים את	הסתברות / חשיפה	חומרה	ציון	רמת סיכון
פגיעה ברווחת בעלי החיים	תנינים מוחזקים בתנאים המוכתבים משיקולי ביטחון ולא מצורכי רווחה, עם סיכון לעקה, פציעות, איכות מים ירודה או טיפול חסר	מטרת החזקה שאינה שימורית, תפעוליים, בלאי, כוח אדם לא מיומן, פיקוח לא רציף	4	4	4	16	קריטית

130. ד”ר רון מרחיבה על תנאי החזקה הנדרשים להחזקת תנינים בשביה, בהסתמך על מסמכים מקצועיים שנכתבו על ידי מיטב המומחים בתחום בעולם (עמודים 5-7 לחוות דעתה). בין התנאים המינימליים נכלל הצורך בתכנון מקום החזקתם של התנינים באופן המאפשר להם לבטא התנהגות טבעית; מקור מים עמוק ורחב דיו המאפשר להם להתנועע בחופשיות ולטבול את כל הגוף במים; שטח נרחב מחוץ לבריכה עם צומח ומצע מתאימים; ניהול של מספר התנינים במתחם ומניעת צפיפות יתר הגורמת לתוקפנות בין התנינים; אזורים שונים לויסות חום וקור וזאת מאחר שמדובר בזוחלים שוויסות

הטמפרטורה של גופם נעשית באמצעות גורמים חיצוניים; אזורי מסתור להפחתת תוקפנות וסטריס; אזורים נפרדים לטיפול ובידוד של תנינים הנדרשים להפרדה או טיפול רפואי; תזונה מתאימה ופיזור באופן שלא יגרום לתחרות ותוקפנות בין התנינים; צוות מיומן ומנוסה ווטרינרים בעלי הכשרה מתאימה ועוד. ד"ר רון מציינת כי את כל אלו יש לבחון טרם הקמת מתחם להחזקת תנינים, לרבות תקציב ואיתור צוות באופן שיתאים לתוחלת חייהם הארוכה של התנינים, שעשויה להגיע עד 100 שנים.

131. הן ד"ר לידר והן ד"ר רון מתייחסים לאלמנט משמעותי נוסף לרווחת התנינים בניהול ארוך טווח של אתר שבו הם מוחזקים: רבייה. ממשק כזה דורש ידע מקצועי נרחב, ותכנית מפורטת. כדי להמחיש את חומרת הערכתו המקצועית, מציין ד"ר לידר מציין כי הערכת הסיכונים שביצע בטבלה בעמ' 6-7 נוגעת לתרחיש מצומצם, **"...של החזקת תנינים לצורך ביטחוני...ללא הנחה של רבייה יזומה או ניהול מחזורי גידול"**. הוא מבהיר כי **"צפיפות וניהול קבוצות הם גורמי רווחה מרכזיים. תנינים עלולים לפצוע זה את זה, להתחרות על מרחב, מזון, אזורי מנוחה, או מקומות התחממות, ולהגיב באגרסיביות לשינויים בהרכב הקבוצה. הפרדה זוויתית יכולה לשמש כלי למניעת רבייה לא מבוקרת, אך אינה פתרון ניהולי פשוט"**. ד"ר רון עומדת גם היא על ההשלכות של ניהול רבייה או מניעתה, והדרישות הנובעות מכך. כפי שהיא מציינת, בכל תרחיש, תכנית הממשק צריכה לקחת בחשבון את תוחלת החיים הארוכה של התנינים ואת העובדה שגופם ממשיך לגדול במהלך רב שנות חייהם, כך שגם ללא רבייה, צפיפותם תלך ותגבר. עוד היא מדגישה שאין להתיר המתה של בעלי חיים בריאים, רק משום ש"אין בהם עוד צורך".

132. בתי כלא מהווים גם כן סביבה מתוחה ומורכבת ביותר, הדורשת מענה למנעד רחב של תרחישים ומצבי חירום. קשה אם כן להבין כיצד הערמת קושי ניהולי ותפעולי נוסף, משמעותי ומורכב כהכנסת חיית בר עצומה ומסוכנת, הדורשת מומחיות ייחודית בגידולה ומסכנת את אנשי הצוות במקום יכולה להשתלב במצב דברים זה. זאת למצער מבלי שיתממשו החששות שהעלה ד"ר לידר בחוות דעתו, בהם החשש כי צרכי ביטחון, שהם השולטים במתקנים עתירי סיכונים מסוג זה, יגברו על צרכי הרווחה של תניני היאור והחשש לפגיעה קשה באדם, שגם היא מצידה מובילה כאמור לחשש לפגיעה בתנינים.

133. ד"ר לידר כאמור מעריך את הסיכון לרווחת התנינים כקריטי וברמת הסתברות גבוהה. ד"ר רון עומדת אף היא על כך שהחזקת התנינים שלא בהתאם לצרכיהם הפיזיים, הבריאותיים, התנהגותיים והחברתיים, כמפורט בחוות דעתה, תגרום להם לסבל חמור.

134. פרסומי משיב 3 מאששים את חששות המומחים. מהשרטוטים שהוא עצמו הציג (נספח 20) כבר עולה שאין ביכולתו או בכונתו לספק את התנאים המינימליים הנדרשים לרווחת התנינים ובריאותם, תוצאה צפויה עת החזקתם מוכפפת לצרכיו של מתקן כלואה. כך למשל, תעלות המים שהחל לחפור מבלי להתייעץ עם גורמי המקצוע אינן עומדות בדרישות המינימום שהציגה ד"ר רון, (בכלל זה בשל דרישות עומק של לפחות 1.5-2.5 מטרים, עם צורך גם באזור שכשוך רדוד בעומק של כ-30-60 ס"מ, ואזור גדה הדורש שיפוע לאורך 4-6 מטרים מכל צד, חלף זווית הכניסה למים של 90 מעלות שהציג משיב 3, תעלה וגדות במידות לא מתאימות, וזאת עוד מבלי שהוצגו שלל היבטים חיוניים נוספים המפורטים לעיל.

135. נזכיר כי מלבד הסבל המתמשך, טיפול כושל בתנינים, תוך העצמת הסיכונים הנובעים מכך לרווחתם, לציבור ולסביבה, עמד ביסוד הצעד הקשה בו הומתו כ-270 תנינים בחוות גידול אשתקד, ועלולים בנקל גם כן להוביל לפגיעות קשות, מהמתה ועד שינוע מחדש. מדובר אפוא בסיכון מוחשי שכבר התממש

בעבר, ושהחלטת המשיבה אף מעצימה את הסיכון להישנותו באמצעות הסרת מנגנוני הבקרה והפיקוח הנובעים מהגדרת התנינים כ"חיית בר מטופחת".

תכלית השימוש בתנינים

136. התכלית לשמה טוענים המשיבים שהם מבקשים לעשות שימוש בתנינים היא שמירה ואבטחה בבתי הכלא, ומניעת בריחה של אסירים. אלא שלא הוצגה תשתית המלמדת על תופעת בריחה של אסירים, ולמיטב ידיעת העותרת בריחות אסירים מכלא גלבוע לפני כחמש שנים היוותה מחדל של ממש,⁴ שהפתרון לו אינו עובר דרך כליאת תנינים והפקדת ביטחון המדינה בכפס. בנסיבות העניין עולה חשש כבד כי אין מדובר בתכלית האמיתית וכי קיימת לצידה תכלית ענישתית הפוגעת בשלטון החוק, שעניינה הרעת תנאי הכליאה של האסירים. נעיר כי לא בכדי, הצדקת המשיבים להכרזה עוסקת בזוהות האסירים, אלא שמבלי להפחית כחול זה מתומרת מעשיהם, שחזקה שיתנו עליהם את הדין, היא אינה יכולה להכשיר כל מעשה שלטוני.

137. העותרת עמדה לעיל על התבטאויות משיב 2 וגורם במשרדו ששורתן התחתונה היא "מי שהתנהג כמו חיות - ראוי שחיות ישמרו עליו", והדברים מפורטים גם במכתב הנושא את חתימתו והרי לא רק שקשה למצוא בדברים אלו ערך הרתעתי מפני בריחת אסירים, אלא ששימוש אינסטרומנטלי בבעלי חיים כאמצעי ענישה לבר-משפטי לאסירים, פסיכולוגי או אחר, עומד בניגוד להלכה לפיה שלילת החירות הנובעת מעצם המאסר, אינה מצדיקה פגיעה נוספת (בג"ץ 1892/14 **האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון פנים** (13.6.2017), פס' לד). הדברים מקבלים משנה תוקף בהיותה של תכלית זו פוגענית כלפי בעלי החיים עצמם. דברי המשיב 2 מעלים ספק ממשי בתכלית המוצהרת של המהלך, וממחישים היטב את מטרת השימוש הפסול שמבקשים המשיבים 1-3 לעשות בתנינים.

138. רושם זה מתחזק במצב בו התכלית הנטענת מבקשת לענות על צורך שכלל הידוע אינו קיים במציאות. במצב זה קשה לייחס לתכלית זו משקל של ממש, ביחס לתכלית הענישתית המבוססת היטב בדברי המשיב 2. כפי שנפסק, עת בוחן בית המשפט כיצד לנהוג בנסיבות בהן למעשה מינהלי או חקיקתי מספר תכליות, אין להתעלם מהתכליות המשניות של החקיקה ויש לבחון את השלכותיה ואת הפגיעה בשלטון החוק (בג"ץ 3390/16 **עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' הכנסת**, בפסקה 58 לפסד-דינה של השופטת ברק-ארז 8.7.2021; בג"ץ 1030/99 **חבר-הכנסת חיים אורון נ' יושב-ראש הכנסת**, בפסקה 34, 26.3.2002). בענייננו הדברים פשוטים יותר, משנראה ש"מניעת בריחות" היא לא יותר מעלה תאנה - גם מבחינת יעילות האמצעי וגם מבחינת הצורך מלכתחילה.

הסבל הנגרם לתנינים אינו מידתי

139. מכל מקום, אף לו היינו מניחים שמדובר בתכלית ראויה, הרי שבכך לא די, ויש לבחון את מבחני המידתיות לגופם. הדברים עולים כבר במבחן המידתיות הראשון של **התאמת האמצעי לתכלית**. ראשית, לא נראה שישנה תופעה של בריחות מבתי הכלא, ושתנינים הם אמצעי רלוונטי למנוע אותה. אם לא די בכך - תנינים שרויים במצב ברומציה - הקרוב לתרדמת - במשך מספר חודשים בשנה, בה הם אינם פעילים. מנגד, החזקת התנינים עשויה דווקא לפגוע באבטחה: השימוש בתנינים כרוך בצרכים

⁴ ר' לעניין זה מסקנות ועדת הבדיקה הממשלתית לבריחת האסירים מכלא גלבוע (ועדת פינקלשטיין, 2023) לפיה הבריחה התאפשרה עקב כשלי רוחב חמורים ומערכתיים אצל משיב 4, בליבת המודיעין, המבצעים ושגרת האבטחה, לצד מחדלים נקודתיים כמו אי-ביצוע ספירת אסירים תקינה בליל הבריחה והתעלמות מקיומם של חללים תת-קרקעיים בבית הסוהר. www.gov.il/BlobFolder/news/21_05_2023/he/%D7%93%D7%95%D7%97%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%AA%D7%92%D7%9C%D7%91%D7%95%D7%A2.pdf

תפעוליים רבים שעלולים להכביד על מערך האבטחה, ובסיכונים אינהרנטיים, במיוחד בהינתן שמדובר במין גדול וכבד, בלתי צפוי ומסוכן, ושהתנאים לא מבחינים בין אסירים לבין אנשי צוות, או לציבור הרחב במקרה של בריחה.

140. **במבחן האמצעי שפגיעתו פחותה**, מלבד הקושי בהצבעה על קשר רציונלי בין האמצעי לתכלית, בחינת המצב בארץ ובעולם מלמדת שבידי משיב 3 כל האמצעים הטכנולוגיים, האנושיים וההנדסיים שבכוחם להשיג את המטרה הנטענת של מניעת בריחת אסירים, אשר אינם כרוכים בפגיעה ובהתעללות בבעלי חיים. לא רק שאלו אמצעים שיעילותם לא פחותה - אלא שיש להניח שהיא גבוהה יותר במובהק, גם מבחינת היכרות משיב 3 עם השימוש בהם, וגם מבחינת היכולת ללמוד משימוש בכלים כאלו ברחבי העולם - שימוש שלא קיים ביחס לגיוס תנאים.

141. בנוסף לכך במבחן **המידתיות במובן הצר**, באיזון שבין הפגיעה לתועלת, נוטים המאזניים במובהק לטובתם של התנאים. לא רק שקשה להצביע על תועלת בהשגת התכלית הנטענת, אלא שנוכח צרכיהם המורכבים של תנאים והקושי לספקם בשביה, המתעצם עשרות מונים בתנאי תפעול של מתקן כליאה, שימוש אינסטרומנטלי ומיותר זה טומן בחובו פגיעה קשה, ממושכת ורב-גורמית ביצורים חיים אלה. גם אם, לצורך הטיעון, הייתה תועלת כזו, היא הופכת לשולית לנוכח הפגיעה הקשה והחמורה ביצור חי בעל צרכים מורכבים בלב לבו של מתקן בטחוני, מרחק שנות אור ממתן מענה על צרכיהם הטבעיים של התנאים.

142. מעבר לדברים הללו, לא ניתן להתעלם משיקולים נוספים בבחינת האיזונים- בהם הסיכונים לאסירים, לסוהרים ולציבור, כמו גם הסיכונים הסביבתיים.

הפסול בקבלת ההחלטה בכהונת ממשלת מעבר

143. די בכל האמור לעיל כדי להוביל למסקנה שדינה של החלטת המשיבה בטלות. אלא שהחלטת המשיבה לא התקבלה במצב דברים רגיל - אלא דה-פקטו בכהונת ממשלת מעבר וכאשר כל פעולה נמדדת אל מול אינטרס המשיבים בבחירות הקרובות - כך שמתחם הסבירות לה מצטמצם אף יותר:

144. כעניין מהותי, ממשלת מעבר ממלאת את תפקידה לשם מניעת חלל שלטוני (והשוו: בג"ץ 8815/05 **לנדשטיין נ' שפיגלר** (26.12.2005), פס' 10; ר' גם ר' וויל, "תקופת בין השמשות: על סמכויותיה של ממשלת מעבר", משפט וממשל, יג (טבת תשע"א) 167). החלטה שנקבעה בבג"ץ 5167/00 **וייס נ' ראש הממשלה** (25.1.2001), היא כי פעולות ממשלת המעבר צריכות להיעשות רק במסגרת "צורך ציבורי חיוני" (פס' 10 לפסק דינו של כב' הנשיא ברק). עוד הוסיף השופט סולגברג (כתארו אז) כי במצב זה "קיים גם חשש מפני 'כלכלת בחירות', אולי אף 'מחטפים'; אם לצורך השגת יתרון פוליטי לא הוגן, שישורת את המפלגות החברות בממשלה היוצאת, אם במטרה לכבול את שיקול הדעת של הממשלה העתידית, זו שתקום לאחר הבחירות" (בג"ץ 5403/22 **לביא, זכויות אזרח, מינהל תקין ועידוד ההתיישבות נ' ראש הממשלה**, בפסקה 1 לפסק-דינו (22.9.2022)).

145. אופיה של ההכרזה חורג באופן קיצוני מניהול מאופק ושוטף של ענייני הממשלה. לא רק שלא הוצג צורך ציבורי ממשי בהכרזה על תנאים כ"חיית בר מטופחת", ודאי שלא צורך דחוף, אלא ההכרזה נוגדת את האינטרס הציבורי במובהק ומסכנת את הציבור, הסביבה והתנאים עצמם. כל זאת, תוך שינוי מהותי של מצב מוסכם מקצועי ואשר קיים שנים ארוכות.

146. גם מהלכים בעלי השלכות תקציביות שזכו לתמיכה ציבורית רחבה, כמו הוספה של טכנולוגיה ותרופות מצילות חיים לסל התרופות, נאסרו על ידי היועץ המשפטי לממשלה, בשל חובותיהם של גורמים שלטוניים לגלות איפוק בהפעלת סמכויותיהם. איסור שאושר על ידי בית המשפט בבג"ץ 2453/06 **ההסתדרות הרפואית בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה** (פס' 2-3 לפסק דינו של כב' השופט גרוניס (21.3.2006)). מקל וחומר הדבר נכון ביחס למהלכים שנויים במחלוקת ושאינן להם הצדקה של ממש, בעלי השלכות תקציביות ממשיות, שסותרים את עקרונות ההגנה על הסביבה ובעלי החיים, המקובלת על המומחים ואף רשות סטטוטורית האמונה על שמירת הטבע בישראל - ללא שמיעת הגורמים הרלוונטיים ובניגוד לעמדות גורמי המקצוע והיועץ המשפטי.

147. העיתוי והתנהלותה השרירותית של המשיבה חרף הקשיים המשפטיים הניכרים עליהם הצביעו גורמי המקצוע וכן גורמי הייעוץ המשפטי למשרד להגנת הסביבה ולמשיבה 5, מעלה חשש כי תתייחס המשיבה על ההכרזה בכל מחיר הוא חלק מ"כלכלת בחירות". המשיבה אף לא שעתה לבקשה לשמוע את עמדת מליאת רשות הטבע והגנים, וחלף חובתה לשקול את הסוגיות הרבות בכובד ראש מיהרה לחתום על ההכרזה. היא גם לא שעתה לפניית העותרת בנדון, דווקא בעת שבה הייתה אמורה לנקוט בזהירות גדולה בהפעלת סמכותה.

היה על המשיבה להסדיר את הסוגיה בתקנה ולפרסמה ברשומות

148. אין חולק שהחלטת המשיבה, אף לו הייתה נעשית בסמכות ולאחר הליך מנהלי תקין, מהווה הסדר מהותי בעל השלכות מרחיקות לכת - על מעמדם המשפטי של תנני היאור, רוחותם ובריאיותם; על הסביבה ומערכות הטבע; ועל הציבור.

149. אף אם הייתה קיימת למשיבה סמכות פורמלית להסדיר נושא מסוים באמצעות הכרזה, הבחירה בכלי זה כפופה למבחן הסבירות של הכלי המינהלי. בהינתן שמדובר בנושא בעל השלכות רוחב נורמטיביות כלליות, וכרוך בסיכון לציבור ובהכרעות ערכיות, הקרובות במהותן להסדר ראשוני, ראוי מכת עקרון שלטון החוק כי יוסדר בחקיקה ראשית, ולמצער להסדירו בתקנות, ולא בהכרזה כפי שפעלה המשיבה (בג"ץ 2740/96 **שנסי נ' המפקח על היהלומים**, בפיסקאות 14-15, 11.8.1997; ור' המבחנים לעניין זה בע"פ 213/56 **היועץ המשפטי לממשלה נ' אלכסנדרוביץ**, פ"ד יא 695, 701 (1957)).

150. זאת גם הייתה עמדת היועצת המשפטית למשרדה של המשיבה, שהובאה בפני המשיבה (נספח 16 פס' 27). דומה שגם המשיבה הייתה סבורה כן, עת ביקשה לפרסם את ההכרזה להערות הציבור (נספח 18).

151. אלא שצעד זה לא בוצע בעניינו, וכפועל יוצא מכך פעולות המשיבים ליישום ההחלטה מתבססות בעיקרן על הכרזה שנעשתה בחליף בזק מבולבל ורצוף פגמים, שלציבור נודע עליו ברשתות החברתיות.

152. יתרה מזו, הפרסום של נורמות חקיקתיות אינו רק כלל בסיסי של המשפט המינהלי, אלא הוא גם תנאי וביטוי בסיסי לשקיפות מינהלית, שהיא עקרון יסודי במשטר דמוקרטי. משצוין בהכרזה, כמו גם בהכרזה משנת 2008 שבוטלה, כי תוקפה הוא מיום פרסומה, הרי שממילא משיב 3 לא היה רשאי לפעול לפיה.

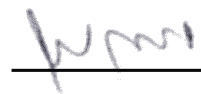
סיכום

153. בשל כל האמור לעיל יתבקש בית המשפט הנכבד לקבל את העתירה ולקבוע כי הכרזת המשיבה בטלה, וכן לחטיל על המשיבים 1-3 את הוצאותיה של העותרת.

154. העתירה נתמכת בתצהירה של מנכ"לית העותרת, גבי יעל ארקין.

חגית גלוסקא, עו"ד
ב"כ העותרת

אמנון קרן, עו"ד
ב"כ העותרת

נספח 28

נספח 28 - פניית השרה למנכלית

רשות הטבע והגנים 3.8.26

עמ' 205

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

בס"ד, כ' מנחם-אב, ה'תשפ"ו
03 אוגוסט 2026

לכבוד

רעיה שורקי מנכ"לית רשות הטבע והגנים

הכנסת

הנדון: התחלת פיילוט כלא התנינים בשב"ס בימים הקרובים

בהמשך להכרזתי מיום 15 ביולי על תניני יאור כחיית בר מטופחת לצורך החזקתם בגופים ביטחוניים, קיבלתי ביום 17 ביולי פנייה מסגן נציב שב"ס, גונדר חאתם עזאם, בה נתבקשתי, בהתאם להכרזה, לאשר את הצורך הביטחוני של שב"ס להחזיק תנינים וכן להורות לך, בהתאם להכרזה, לקבוע תנאים להחזקתם ככל שלא נקבעו (הפנייה מצ"ב למכתבי).

בשים לב לאמור, ולאחר ששוכנעתי כי יש צורך ביטחוני בהחזקת תנינים בשירות בתי הסוהר, הרני פונה אלייך ומבקשת כי בהתאם להכרזתי, ככל שלא נקבעו בעבר תנאים, נא קבעי בהקדם תנאים להחזקת התנינים בשב"ס למניעת מעברם לטבע, זאת לנוכח כוונת שב"ס להתחיל את הפיילוט סביב כלא המחבלים בקציעות כבר בימים הקרובים.

עידית סילמן

השרה להגנת הסביבה

העתקים:

איתמר בן גביר, השר לביטחון לאומי.

רב-גונדר יעקב (קובי) יעקובי - נציב שירות בתי הסוהר.

רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה.

רפאל (רפול) אנגל, מנכ"ל המשרד לביטחון לאומי.

נטע דרורי, היועמ"ש למשרד להגנת הסביבה.

נספח 29

**נספח 29 - פנייה לבכ המשיבים
בדבר כוונה להפר את הצו הארעי**

4.8.26

עמ' 207

4.8.2026

- דחוף! -

לכבוד:

פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)

בדוא"ל: EZ-JER@justice.gov.il

עו"ד שי פרץ

תובע ראשי, רשות הטבע והגנים

בדוא"ל: shaip@npa.org.il

שלום רב,

הנדון: עתי"מ 3174-08-26 – חוזעת השרה להגנת הסביבה כי בכוונתה לבזות את חצו הארעי מיום 2.8.26

בשם העותרת, עמותת תנו לחיות לחיות, הרינו לפנות אליכם בדחיפות כדלקמן:

1. כידוע, ביום 2.8.26 ניתן בתיק שבנדון צו ארעי האוסר על העברת תנינים לכלא קציעות, ועל ביצוע כל פעולה לאיתור והכנת התנינים להעברה כאמור.

2. חרף האמור, לפני שעה קלה פורסם בתקשורת כי משיבה 1, השרה להגנת הסביבה, הורתה למשיבה 5, רשות הטבע והגנים, לקבוע הנחיות ותנאים להחזקת התנינים בכלא קציעות, וזאת, לדבריה כפי שצוטטו בכתבה "לנוכח כוונת שב"ס להתחיל את הפיילוט סביב כלא המחבלים בקציעות כבר בימים הקרובים".

ראו כתבה מהיום: אילנה קוריאל "למרות האזהרות וצו תביעיים: סילמן ממשיכה לקדם העברת תנינים לכלא", וואינט: <https://www.ynet.co.il/environment-science/article/bjp11cmjifl>

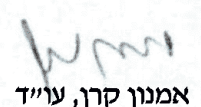
3. הוראה כאמור מנוגדת לצו הארעי שניתן. נקיטת צעדים מכח ההכרזה שניתנה בחוסר סמכות ושלא כדין, וכן ההודעה שבכוונת משיב 3 להחזיק בתנינים כבר בימים הקרובים, מעידות על כוונתם של משיבים 1-3 לבזות את צו בית המשפט.

4. לאור האמור נבקש כי יובהר בדחיפות למשיבים ולגורמים הרלוונטיים בהם כי נוכח צו בית המשפט אין לבצע כל פעולה לקידום ההכרזה, ובכלל זה לקבוע תנאים להחזקת התנינים במקום, המהווה תנאי חיוני לכך, ולא כל שכן – כי אין להעביר תנינים למשיב 3.

5. נוכח חומרת הדברים, ועל מנת לשאפשר למרשתנו למצות את זכויותיה בנדון, נבקש את תשובתכם בדחיפות המרבית ועוד היום.

בברכה,

חגית גלוסקא, עו"ד

אמנון קרן, עו"ד

נספח 30

**נספח 30 - הצעת חוק תיקון מס 2
לחוק להגנת חיית הבר 1990**

עמ' 209

חוק להגנת חיית הבר (תיקון מס' 2), התשמ"ט-1989 [242]

1. במקום סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955¹ (להלן – החוק העיקרי), יבוא: החלפת סעיף 1

הגדרות 1. בחוק זה –

”חיית הבר” – יונק, עוף, זוחל או דו־חיים, או כל חלק ממנו, או תולדה שלו, שמקורו בשטח המדינה או מחוצה לו, שאין טבעו לחיות במחיצתו של אדם;

”חיית בר מטופחת” – מין, תת מין או זן של חיית בר, שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר, ושהוכרו על ידי שר החקלאות ככזה;

”מזיק” – חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה שהיא מזיק;

”ציד” – חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה שהיא ציד;

”חיית בר מוגנת” – חיית בר שאינה ציד, מזיק או חיית בר מטופחת;

”צידה” – לרבות עשיית מעשה מתוך כוונה לפגוע בחיה, בשלומה או בחירותה של חיית־בר, או להדריך את מנוחתה, או לסכן את התפתחותן הטבעית של ביציה, או של כל תולדה אחרת שלה;

”סחר” – לרבות קניה, מכר, יצוא, יצוא חוזר, יבוא והכנסה מן היס;

”רשות שמורות הטבע” – הרשות שהוקמה על פי סעיף 33 לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואתרי הלאום, התשכ”ג-1963².

דברי הסבר

”צידה” – לרבות עשיית מעשה מתוך כוונה לפגוע בחיה, בשלומה או בחופשתה של חיית בר, או להדריך את מנוחתה, או לסכן את התפתחותן הטבעית של ביציה.

השינוי העיקרי בהצעת החוק הוא בהרחבת הגדרת ”חיית הבר” כך שתחול גם על ”זוחל או דו חיים” וכן על ”כל חלק ממנו, או תולדה שלו”. הרחבה זו תואמת את לשון האמנה, המגדירה פרט של בעל חיים ככולל ”כל חלק הניתן להכרה בנקל או תולדה הימנו”. סעיף 6 להצעת החוק, (8 ג) החדש) משלים את ההתאמה ללשון האמנה בהבטיחו הגנה למחזיק ולסוחר בחלק של חיית בר שלא ניתן להכרה בנקל ככזה, ואשר המחזיק או הסוחר לא ידע לגביו כי הוא כזה.

הגדרת ”חיית בר מטופחת” המופיעה בהצעה נועדה להוציא מכלל ”חיית הבר המוגנת” אותם מינים וזנים של עופות ובעלי חיים אחרים (כמו תניניים למשל) שהפכו לענפים משקיים – כל זאת בלי לחרוג מדרישות החוק הבינלאומי להיתרים לסחר בחיות בר מוגנות.

הגדרת ה”סחר” המופיעה בהצעה תואמת את רוח ההגדרה המצויה באמנה. ”רשות שמורות הטבע” מוגדרת בהצעה כיוון שהיא מוזכרת בסעיף 13 להצעת החוק (סעיף 16 לחוק המתוקן).

ביום 17 במרס 1980 נכנסה לתוקף לגבי מדינת ישראל האמנה בדבר סחר בין לאומי במינים של חיית בר וצמחית בר הנתונים בסכנה.

הצעת החוק הנדונה נועדה, בין השאר, להביא להתאמה בין החוק הבינלאומי המחייב את המדינה לבין החקיקה הפנימית. עוד מכוונת ההצעה לעגן בחוק תיקונים שנחיצותם נתבררה במהלך שנות נסיון רבות בהפעלת החוק, כשהמגמה העקרונית היא ביסוס והרחבה של ההגנה על חיית הבר, תוך התחשבות באינטרסים אחרים (כמו מגזרי משק בעלי ענין, וכן הגנה על בריאות הציבור).

סעיף 1 החוק הקיים קובע לאמור:

הגדרות

1. בחוק זה –

”חיית בר” – יונק או עוף שאין טבעו לחיות במחיצתו של אדם;

”ציד” – חיית בר ששר החקלאות קבע בתקנות שהיא ציד;

”מזיק” – חיית בר ששר החקלאות קבע בתקנות שהיא מזיק;

”חיית בר מוגנת” – חיית בר שלא נקבעה כציד או כמזיק;

¹ ס”ח התשט”ו, עמ’ 10.

² ס”ח התשכ”ג, עמ’ 149.

- החלפת סעיף 2. במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:
2. "איסור צידה 2. לא יצוד אדם ציד או חיות־בר מוגנת, אלא ברשיון ציד או בהיתר על פי סעיף 3".
- החלפת סעיף 3. במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:
3. "רשיון והיתר צידה 3. שר החקלאות רשאי להעניק רשיון לשם צידת ציד, ולהתיר, בהיתר ציד כללי או מיוחד, צידת ציד או חיות בר מוגנת למטרות מדעיות, לרבייה, לשמירת האיוון בטבע, למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מידבקות בהם".
- תיקון סעיף 6. בסעיף 6 לחוק העיקרי –
- (1) במקום כותרת השוליים יבוא "כניסה לרשות הזולת";
- (2) סעיף קטן (א) – בטל, והאמור בסעיף קטן (ב) יסומן 6.
- (3) במקום "לפי סעיף זה" יבוא "לפי סעיף 3".
- תיקון סעיף 7. בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "את הציד במקום שבתחום שיפוטה" יבוא "צידת ציד במקום שבתחום שיפוטה".
- החלפת סעיף 8. במקום סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:
8. "מסחר, החזקה והעברה של חיות בר (א) לא יסחר אדם בחיות בר שאינה מזיק אלא בהיתר סחר כללי או מיוחד;
- (2) לא יעביר אדם חיות בר שאינה מזיק אלא בהיתר העברה כללי או מיוחד;
- (3) לא יחזיק אדם חיות בר שאינה מזיק אלא בהיתר החזקה כללי או מיוחד, או אם באה לידי מבעל היתר סחר או היתר העברה כללי או מיוחד, או אם הנו מחזיק כדין כאמור בסעיף קטן (ב).

דבריו הסבר

- סעיף 2 סעיף 2 להצעת החוק מציע נוסח המשלב את הוראות סעיפים 2 ו־3 לחוק הקיים, ומכונן איסור צידת ציד או חיות בר מוגנת שלא על פי רשיון או היתר.
- סעיף 5 סעיף 5 להצעת החוק מציע תיקון טכני לסעיף 7 הקיים, שאינו משנה את משמעות הסעיף.
- סעיף 6 הנוסח הקיים:
- "מסחר בחיות בר 8. (א) לא יסחר אדם בחיות בר, או בחלק ממנה, אלא ברשיון מסחר בחיות בר.
- (ב) מי שאינו בעל רשיון-מסחר בחיות־בר לא ימכור חיות־בר אלא לבעל רשיון כזה".
- בנוסח המוצע שלושה סוגי היתרים: היתר סחר, היתר העברה, והיתר החזקה.
- סעיף קטן (ב) מעניק פטור מחובת היתר־החזקה למחזיק בחיות בר שהחזקה כדין לפני כניסתו של החוק המתקן לתוקף, וזאת כיוון שאיסור החזקה, וחובת היתר החזקה, אינם מצויים בחוק הקיים.
- סעיף 3 סעיף 3 מפרט את הוראות סעיף 2: צידת ציד מותרת ברשיון ציד, וצידה אחרת – בהיתר (מתן ההיתרים מוסדר בחוק הקיים בסעיף 6(א) לחוק – המבוטל בסעיף 4 להצעת החוק).
- סעיף 4 סעיף 4 להצעת החוק מבטל את סעיף 6(א) לחוק (שהוראתו מצויה בסעיף 3 המוצע), ובהתאם הוא משנה את כותרת השוליים מ"היתר צידה" – שהתייחס לסעיף 6(א), ל"כניסה לרשות הזולת", שהוא תוכנו של החלק הנוטר (סעיף 6(ב) בחוק הקיים).

(ב) מי שהחזיק כדין בחיית בר לפני יום..... והמשיך להחזיקה, או מי שקיבלה ממנו שלא בתמורה – יהא מחזיק כדין; מי שקיבל חיית בר שלא בתמורה ממי שהוא מחזיק כדין על פי סעיף זה – יהא מחזיק כדין.

(ג) תהא זו הגנה טובה למי שהחזיק, העביר או סחר בחלק מחיית בר אם לא ידע כי בידיו חלק של חיית בר, או כי החלק איננו ניתן לזיהוי בנקל ככזה.”.

7. במקום סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 9

”רשיונות והיתרים 9. רשיון או היתר לפי חוק זה יינתנו על ידי שר החקלאות, לפי כללים שנקבעו בתקנות, והוא רשאי לסרב לתתו, לתת אותו בהגבלות או בתנאים, לבטלו או לשנותו בכל עת.”.

8. במקום סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 10

”מינוי פקחים 10. שר החקלאות רשאי למנות פקחים לצורך חוק זה ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם.”.

9. במקום סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 11

”הענקת סמכויות שוטר לפקחים 11. (א) הסמכויות המסורות לשוטר לפי סעיפים 2, 3, 22, 26 ו-32 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ”ט-1969, ועל פי סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) יהיו גם לפקח לגבי עבירות על חוק זה ועל התקנות לפיו, וההוראות והפקודות האמורות יחולו על מעצר, חיפוש, תפיסת חפצים וחקירה, הנערכים על ידיו כאילו נערכו בידי שוטר.

(ב) הוראות הסעיפים 33 עד 42 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ”ט-1969³, יחולו גם על תפיסת חפצים על ידי פקח, מכח סמכותו על פי סעיף זה, וכל מקום בהוראות אלה שבו נאמר ”שוטר”, ”קצין משטרה בדרגת מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו” ו”משטרה” ייקרא כאילו נאמר בו ”פקח”, ”מנהל רשות שמורות הטבע” ו”רשות שמורות הטבע”.

(ג) מבלי לגרוע מסמכותו על פי חוק זה או על פי כל דין, רשאי פקח לתפוס ולהחרים חיית בר, שבהחזקת אדם ללא היתר, ולהשמידה, אם חיית הבר אינה בחיים או אין סיכוי להמשיך התפתחותה הטבעית.”.

דברי הסבר

הנוסח המוצע מרחיב את סמכויות השר, ומאפשר לו לסרב לתת היתר או רשיון צידה, וזאת בנוסף לסמכות שיש לו כיום לתת היתר בהגבלות או בתנאים, לבטלו או לשנותו.

סעיף 8 סעיף זה בא להחליף את סעיף 11 לחוק. הסעיף המוצע מגדיר את סמכויות הפקחים ואת תפקידיהם ביתר פירוט והרחבה (לעומת המצב הקיים).

סעיף קטן (ג) המוצע מוסיף סמכות לפקחים להחרים חיית בר שבהחזקת אדם ללא היתר, ולהשמידה אם איננה בחיים.

סעיף קטן (ג) מקנה הגנה למי שהחזיק, העביר או סחר בחלק מחיית בר בלא שידע או צריך היה לדעת כי בידיו חלק מחיית בר, וזאת בהתאם לאמנה הבינלאומית.

סעיף 7 סעיף זה בא להחליף את סעיף 9 לחוק שנוסחו כיום:

”רשיונות והיתרים

9. רשיון או היתר לפי חוק זה יינתן על ידי שר החקלאות לפי כללים שנקבעו בתקנות, והוא רשאי לתתו בהגבלות או בתנאים, ולבטלו או לשנותו בכל עת.”.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

10. במקום סעיף 13 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 13
13. נמצאו בחזקתו של אדם, ברשותו, או בכלי הרכב שבבעלותו או בחזקתו, ציד או חיות־בר מוגנת, עליו הראיה שהוא מחזיק בה כדין". נטל הראיה
11. במקום האמור בסעיף 14 לחוק העיקרי יבוא: החלפת סעיף 14
14. (א) העובר עבירה על־פי חוק זה או העובר על תנאי מתנאי רשיון או היתר שניתן על פי חוק זה, דינו, אם אין הוראה אחרת בחוק זה, מאסר שנה אחת או קנס.
- (ב) היתה העבירה עבירה נמשכת, יהיה העונש בגינה קנס כספי נוסף בסך 300 שקלים חדשים או מאסר נוסף של שבעה ימים, לכל יום שבו נמשכת העבירה, וזאת מן היום שבו קיבל הנאשם הודעה בכתב מרשות שמורות הטבע על ביצוע אותה עבירה, או מיום הרשעתו כדין, הכל לפי המועד המוקדם יותר.
- (ג) העובר עבירה לפי הוראות הסעיפים 2, 3 ו־4 לחוק זה או על תקנה שהותקנה לפי סעיף 16(2), דינו מאסר שנתיים או קנס.
12. בסעיף 16 לחוק העיקרי – תיקון סעיף 16
- (1) במקום פסקה (1) יבוא:
- "(1) הגשת דינים וחשבונות על ידי בעלי רשיונות או בעלי־היתרים בקשר לצידה ובקשר לחיות־הבר שברשותם";
- (2) בפסקה (3), במקום המלים "או באיזור מסויים" יבוא "בשעות מסויימות, באיזור מסויים או בשיטות ובאמצעים מסויימים";
- (3) במקום פסקה (9) יבוא:
- "(9) תנאים לקבלת רשיון ציד, לרבות בדבר בחינות לקבלת רשיון, ביטוח ורשיון ירי".
- (4) אחרי פסקה (9) יבוא:
- "(10) ביצוע בדיקות ותבחינים לצורך איתור מוקדי מחלה ולמעקב אחר יעילותם של טיפולים".
13. אחרי סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא: הוספת סעיף 16א
- 16א. (א) שר החקלאות רשאי, בהתייעצות עם רשות שמורות הטבע, להטיל, בתקנות, אגרות לרשיונות ולהיתרים הניתנים על פי חוק זה, ופטור מתשלומן, כולן או מקצתן.
- (ב) ההכנסות מהאגרות ישמשו כהכנסתה של רשות שמורות הטבע".

ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 13 הסעיף המוצע בא לאפשר לשר החקלאות להטיל אגרות לרשיונות ולהיתרים הניתנים על פי חוק זה. מטרת האגרות לממן חלק מפעילותה של רשות שמורות הטבע (לשם כך הוספה הגדרת הרשות לסעיף ההגדרות המוצע).
- חברת הכנסת: עדנה סולודר

נספח 31

**נספח 31 - דיון בועדת משנה החוק
להגנת חיית הבר 27.3.89**

עמ' 214

27/03/89

היו"ר ע' סולודר:

מר ברלנד, האם יש לך הערות בסוגיה הזאת?

ש' ברלנד:

יש לי הערות לנושא תחולת החוק לגבי חיות בר שטופחו, בויתו והפכו להיות חלק ממשק בעלי החיים בייצור החקלאי.

היו"ר ע' סולודר:

בקשר לכך נצטרך לקבוע סעיף כללי.

ש' ברלנד:

זה רלוונטי במיוחד בנושא של סחר. אם היום יש סעיף המחייב אנשים להצטייד בהיתרים וברישיונות בכל מקרה של סחר בחיות או בחלקים, זה רלוונטי לנושא משק בעלי החיים במיגזר החקלאי. צריכה להיות הוראה מפורשת לגבי היען, התנין ועוד חיות שעוברות עכשיו תהליך של טיפוח והופכות להיות חלק ממשק בעלי החיים בייצור החקלאי.

ד' פרי:

בשום מקום לא יקבלו תנין שיוצא מכאן ללא היתר.

ש' ברלנד:

לשר התקלאות צריכה להיות סמכות בעניין זה.

י' רווה:

שר התקלאות יכול לתת היתר כללי.

ש' ברלנד:

אנחנו חיים בתקופה בה רוצים לפשט ביורוקרטיה. זאת התפיסה של משרד התקלאות וזה חיובי ביותר. מסגרת של אישורים והיתרים יש למכביר במדינה. איני חושב שבכל נושא צריך לפנות לרשות. מי שמטפח ענף מסויים, יצטרך לדפוק על דלתה של רשות זו או אחרת. כל הגעה וכל פניה הן בעיות. זה צריך להיות פטור מתחולת החוק באופן אוטומטי.

היו"ר ע' סולודר:

ברגע שמבייתים חיה לצורך מסחר, איני רואה בעיה.

ד' פרי:

איננו חיים בחלל ריק. שום מדינה בעולם לא תאפשר לתנין שגודל בישראל להיכנס אליה ללא היתר כחוק מרשות שמורות הטבע.

א' שמשוני:

גם לא לבשרו?

נספח 32

**נספח 32 - דיון ועדת משנה לחוק
להגנת חיית הבר 10.7.1989**

עמ' 216

צ' ענבר:

קביעת הנוסח הזה לא מפריעה לי. אם אנחנו מוסיפים צייד או חיית בר מוגנת, זה מוסכם?

ש' ברלנד:

כו.

היו"ר ע' סולודר:

אנו מוסיפים בסעיף 3(א) לאחר המלים "ולחתיר, בהיתר כללי או מיוחד" - "צייד צייד או חיית בר מוגנת".

אני חוזרת שוב לסעיף שאותו אנחנו צריכים היום לסכם, וזה הסעיף של ההגדרות. בסיפא, בהגדרת חיית הבר, אמרנו שיש צורך בדיון נוסף.

א' קמיר:

יש פה מחלוקת בין משרד החקלאות לחברה להגנת הטבע.

ד' פרי:

ההצעה שלנו אומרת להוסיף להגדרות הגדרה נוספת שתיקרא: "חיית בר מטופחת". למחוק את המשפט האחרון בהגדרה של חיית הבר "ושלא הוכרז על ידי שר החקלאות כמטופח לצרכי מסחר", ולהוסיף הגדרה "חיית בר מטופחת" - תת-מין או זן של חיית בר שטופח או פותח לצרכי גידולו בשביה למטרות מסחר". ואז בעצם כל אותם בעלי חיים שמגודלים כגידול תקלאי, למרות שהם חיית בר, אוטומטית יוצאים מהכיסוי שאנחנו נותנים להם פה.

א' קמיר:

מה עם שאר הקטגוריות? מותר יהיה לצוד אותם? צריך יהיה רשיון? היתר?

ד' פרי:

זה לא נכלל בגדר של חיית בר. הוא הופך להיות תקלאות, ואז חוקי תקלאות חלים עליו.

ד"ר א' שמשוני:

ההגדרה של תת-מין או זן לא תמיד תופסת. כי ייתכן שאותו המין שחי בטבע הוא המין המטופח. התנינים שמגודלים בחמת גדר אינם תת-מין, אינם זן שונה מהזן שחי בטבע. לפיכך יש כאן בעיה של הגדרה. לא נשתנה המין על ידי הטיפוח.

צ' ענבר:

ההגדרה צריכה פחות או יותר לבוא ולומר שהיא חלה אך ורק על אותם פריטים המטופחים ומפותחים בשביה. לצרכי מסחר.

ד' פרי:

יש כאן נקודה פשוטה. אמנם אליגטורים יוצרים נופך יפה לענין, אבל הבעיה היא לא רק אליגטורים. מחר קיבוץ להב מפתח את נושא ההכלאות של יעלים, ויוצר לו זן יעלים תרבותי. מחליט שר החקלאות להכריז על יען מטופח, ואז כל היעלים בארץ יוצאים מתוך החגנה. וזו לא תיאוריה, זו פרקטיקה.

נספח 33

**נספח 33 - מדיניות רשות הטבע
והגנים החזקת חיות בר בשביה**

עמ' 218

החזקת חיות בר וערכי טבע מוגנים בשבייה

מסמך מדיניות

רשות הטבע והגנים בישראל

תאריך עדכון אחרון: דצמבר, 2018

תוכן העניינים

3.....	רקע.....
3.....	מטרת המסמך.....
3.....	מבוא.....
3.....	עקרונות המדיניות.....
4.....	הוראות כלליות.....
4.....	הוראות מעבר.....
5.....	פרק א: מדדים לקביעת המינים שהחזקתם תותר במתקנים שונים.....
5.....	פרק ב: סיווג מתקנים להחזקת חיות בר וערכי טבע מוגנים.....
5.....	א. היתר סוג 1: גן חיות.....
6.....	ב. היתר סוג 2: פינת חי (רמה א).....
7.....	ג. היתר סוג 3: פינת חי בסיסית (רמה ב).....
8.....	ד. היתר סוג 4: מקלט לחיות בר ולערכי טבע מוגנים.....
8.....	ה. היתר סוג 5: חי-בר.....
9.....	ו. היתר סוג 6: מוסד מחקר לניסויים בבעלי חיים.....
9.....	ז. היתר סוג 7: חוות גידול מסחרית.....
10.....	ח. היתר סוג 8: מתקן המשמש לסחר בחב"מ ובעט"מ ובמוצריהם.....
10.....	ט. היתר סוג 9: מדריך או מטפל בעזרת חב"מ ועט"מ.....
11.....	י. היתר סוג 10: מגדל מיוחד.....
12.....	יא. היתר סוג 11: מגדל פרטי.....
12.....	יב. היתר סוג 12: אקווריום תצוגה (Sea World / Aquarium Zoo).....
13.....	יג. היתר סוג 13: תחנת מעבר לחב"מ ולעט"מ פגועים.....
14.....	פרק ג: הוראות לעניין צורת ההחזקה.....
14.....	התצוגה: מבנה, הרכב, טיפול ורווחה.....
14.....	א. המבנה הפיזי של התצוגה.....
15.....	ב. הרכב התצוגה.....
15.....	ג. תזונה.....
15.....	ד. שמירה על ניקיון והיגיינה.....
16.....	הטיפול הווטרינרי.....
16.....	א. היתר סוג 1 (גן חיות).....
16.....	ב. היתרים מסוג 2, 3, 4, 5, 7 (פינות חי, מקלט לחב"מ ולעט"מ, חי-בר, חוות גידול מסחרי).....
16.....	ג. חנויות לממכר חב"מ ועט"מ.....
16.....	פרק ד: הוראות לעניין ניהול.....
16.....	א. רבייה.....
17.....	ב. רישום, סימון ודיווח.....
18.....	ג. העברת חיות בר וערכי טבע מוגנים מחזקת אדם לאדם אחר.....
18.....	ד. נידוד חיות בר להדרכה ולטיפול.....
18.....	ה. דיווח על אירועי בריחה או גניבה.....
18.....	נספחים.....
18.....	נספח 1: "הרשימה הלבנה".....
18.....	נספח 2: הגדרת מינים מסוכנים.....
19.....	נספח 3: הנחיות להעברת חב"מ ועט"מ (בתוך הארץ).....
19.....	נספח 4: הנחיות לטיפול רפואי מונע.....
19.....	נספח 5: הנחיות לסימון חב"מ ועט"מ בשבייה.....
20.....	נספח 6: הנחיות להגבלת רבייה של חב"מ ועט"מ.....
20.....	נספח 7: השתלמות הנדרשת להכרה ב"מטפל מוסמך".....
20.....	נספח 8: תוכנית עבודה.....
21.....	נספח 9: השתלמות הנדרשת להכרה ב"מטפל מיוחד".....
21.....	נספח 10: הנחיות לכתיבת תיק ניהול סיכונים.....

רקע

חיות בר וערכי טבע מוגנים מוחזקים בשבייה מטעמים שונים. מסמך זה מציג את מדיניות הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים (להלן: הרשות) בנוגע להחזקת חיות בר וערכי טבע (פרטים חיים) בשבייה. המדיניות מתבססת על חוקים אלו: החוק להגנת חיית הבר התשט"ו-1955 (להלן: החוק להגנת חיית הבר), חוק גנים לאומיים שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה התשנ"ח-1998 (להלן: חוק גנים ושמורות), חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) תשנ"ד-1994 (להלן: חוק צער בעלי חיים), וכן על התקנות שהותקנו מכוח חוקים אלו ועל אמנות בינלאומיות, לרבות אמנת CITES.

מטרת המסמך

המסמך נועד להתוות את הדרך להסדרת ההחזקה בשבייה של חיות בר מוגנות (להלן: חב"מ) ושל ערכי טבע מוגנים (להלן: עט"מ) כדי שתספק מענה מיטבי ככל האפשר הן על צורכי שמירת הטבע והן על צורכי החיות המוחזקות בשבייה. במסמך מובהר אלו מיני חב"מ ועט"מ חיים מותרים בהחזקה, למי מותרת החזקתם ומהם התנאים הנדרשים לכך.

מבוא

ככלל, מקומן של חיות בר וערכי טבע הוא בטבע. החזקת חב"מ ועט"מ חיים בשבייה מותרת כשיש בה כדי לתרום לשמירת הטבע באמצעים אלו: שיקום ושימור מינים, קיום גרעיני רבייה לצורך שחרור לטבע, שיקולי צער בעלי חיים וכדומה. כמו כן מותרת החזקתם לצורכי מחקר, חינוך, והגברת המודעות לשמירת טבע. החזקת חיות בר וערכי טבע לגידול כתחביב ולסחר מקרבת את בעלי החיים אל האדם ויש בה כדי לתרום להעלאת מודעות הציבור לשמירת טבע ולמניעת פגיעה בחיות בר. עם זאת, המדיניות מושתתת על התפיסה שלא כל ערך טבע ומין של חיית בר מתאים להחזקה בידי כל אדם ובכל מתקן, לכן המסמך מסווג קבוצות של מיני חיות בר וערכי טבע ומתקני החזקה, וקובע אלו מינים אפשר להחזיק בכל מתקן ובאלו תנאים. מדיניות זו משקפת את דרישות רשות הטבע והגנים בישראל ואינה גורעת מהחובה לעמוד בדרישות אחרות הקבועות בכל דין בקשר להחזקת בעלי חיים ולסחר בהם, לרבות חוק צער בעלי חיים ותקנותיו, פקודת מחלות בעלי חיים, חוק רישוי עסקים, ועוד.

עקרונות המדיניות

מסמך המדיניות דן בשני היבטים עיקריים: היבט שמירת הטבע והשפעת ההחזקה בשבייה על אוכלוסיות חיות הבר, והיבט רווחת הפרט המוחזק בשבייה, והוא קובע הוראות שמטרתן להבטיח שחיית הבר תוחזק בתנאים ראויים, כלומר בתנאים שיספקו את צרכיה הגופניים, ההתנהגותיים והחברתיים באופן שימנע ממנה סבל, ויאפשר לה לקיים התנהגות קרובה ככל האפשר להתנהגותה בטבע בהתאמה למגבלות הנגזרות מהחזקתה בשבי. ההוראות המפורטות להלן מתבססות גם על התקנות שהותקנו מכוח חוק צער בעלי חיים ונסמכות על הרצון לספק את צורכי בעלי החיים בחמישה תחומים עיקריים:

1. סביבה מתאימה.
2. מזון ומים בכמות ובאיכות מספיקים.
3. קיום מירב מרכיבי ההתנהגות הנורמלית/טבעית.
4. הגנה מפחד ועקה וסיפוק מחסה מוגן.

5. מענה הולם לצרכים בריאותיים.

הוראות כלליות

א. לא תותר החזקת חב"מ ועט"מ שנלכד בבר (בארץ או בחוץ לארץ), למעט במקרה אחד מאלה:

1. הלכידה בארץ נעשתה על פי היתר מן הרשות.
2. מצב החיה או מצב אוכלוסיית הבר שלה לא אפשר את השבתה לטבע.
3. מקור החיה בבר בחוץ לארץ והיא יובאה לארץ על פי היתר מהרשות.

ב. פרטים ממינים זרים (שאינם ממיני חיות בר וערכי טבע מקומיים) שיש חשש שאם יגיעו לטבע הם יהפכו למינים פולשים או יהוו סיכון אקולוגי או סיכון לאדם, יותרו להחזקה (אם הוחלט להתירה) רק במתקנים הולמים ורק לאחר שימולאו תנאים נוספים על אלה הקבועים בנוהל זה, שנועדו למנוע את בריחתם ו/או צמצום הסכנה הנשקפת מהם. תנאים אלו ייקבעו על ידי הרשות לגופו של כל מקרה.

ג. לא תותר החזקת חיית בר מוגנת ממין מקומי למטרת סחר או לשם גידול על ידי אדם פרטי.

ד. ניתן לאשר החזקה של חב"מ ועט"מ ממין מקומי לצורכי מחקר בהתחשב באופי המחקר, במין בעל החיים ובזמינות המקורות שמהם אפשר לקבל פרטים.

ה. אין בשיוך לאחד הסיווגים שיפורטו במסמך זה כדי לחייב את הרשות לתת היתר להחזקת מין כלשהו, וכל בקשה תידון לגופה.

ו. לכל חריגה ממדיניות זו יידרש אישור של ועדה שתורכב מנציג חטיבת אכיפה ונציג חטיבת מדע (להלן: ועדת חריגים). אם לא תהיה הסכמה יובא העניין להכרעת מנהלי שתי החטיבות ומנכ"ל או סמנכ"ל רשות הטבע והגנים.

הוראת מעבר

גורם שערב כניסתה לתוקף של מדיניות זו החזיק כדין חב"מ ועט"מ ולאחר פרסום המדיניות אינו עומד בתנאים שיפורטו להלן, יוכל להמשיך ולקבל היתר להחזקת החיה לתקופה של שנתיים מיום כניסת המדיניות לתוקף (להלן: תקופת המעבר). עד תום תקופה זו יידרש מבקש ההיתר לעמוד בתנאים לקבלת היתר להחזקת בעל החיים כמפורט להלן או להודיע בכתב לרשות שהוא אינו מעוניין או אינו מסוגל לעשות זאת. לא עמד בתנאים לקבלת ההיתר תפעל הרשות בהתאם לשיקול דעתה הבלעדי.

פרק א: מדדים לקביעת המינים שהחזקתם תותר במתקנים שונים

- א. מעמד המין בנספחי אמנת CITES¹ (להלן: האמנה): מינים המופיעים בנספח I של האמנה יותרו להחזקה רק במתקנים אלו: גני חיות, אתרי חי-בר, פינות חי, מקלטים לחיות בר וכן אצל מגדלים מיוחדים (הגדרות המתקנים יפורטו בסוגי ההיתרים למטה).
- ב. סיווג בספר האדום של ה-IUCN²: מינים בסכנת הכחדה בשתי הקטגוריות הגבוהות (EN ו-CR) יותרו להחזקה בגני חיות, במקלטים לחיות בר ובאתרי חי-בר.
- ג. לא תותר החזקת יונקים ימיים למיניהם.
- ד. בעלי חיים מסדרת הקופאים (פרימאטים) יותרו להחזקה בגני חיות, במקלטים לחיות בר ובמוסדות מחקר³.
- ה. מינים העלולים לסכן בני אדם (ומפורטים בנספח 2, להלן מינים מסוכנים) יותרו להחזקה בגני חיות, בפינות חי, באתרי חי-בר ומוסדות מחקר בכפוף להצגת תיק ניהול סיכונים (להלן: תיק ניהול סיכונים) שהרשות תאשר (כמפורט בנספח 10). רשימת מינים המותרים להחזקה אצל כל סוג מגדל (להלן: מינים מותרים להחזקה) תתפרסם באתר האינטרנט של הרשות ובה מינים המותרים בייבוא מסחרי לישראל (להלן: הרשימה הלבנה), וייתכן שיותר להחזיק בעוד מינים, לפי שיקולי הרשות. רשימת מינים המותרים להחזקה אצל מגדל פרטי ואינם דורשים הסדרת היתר החזקה תתפרסם באתר האינטרנט של הרשות בסעיף "היתר החזקה כללי בחב"מ ועט"מ" (להלן: היתר החזקה כללי) ותתעדכן לפי הצורך. יודגש כי הרשות תוכל להחמיר על התנאים המוזכרים כאן, בהתאם לשיקוליה.

פרק ב: סיווג מתקנים להחזקת חיות בר וערכי טבע מוגנים

א. היתר סוג 1: גן חיות

- גן חיות הוא מתקן פתוח לביקור הציבור הרחב והוא מחזיק תצוגה של חיות בר ושל ערכי טבע לשם חינוך, שימור וחקר מינים.
- בגן חיות צריכים להתקיים תנאים אלו:

 1. עליו להפעיל מערך חינוכי מוסדר ובכללו תכניות כתובות וכן להציג שלטי הסבר ומידע על כל תצוגה במתקן.
 2. עליו להשתתף בפרויקטים מקומיים או בינלאומיים ולתרום לפעילויות המקדמות שמירת טבע.
 3. עליו לנהל את אוספי חב"מ ועט"מ על פי תכנית עבודה רב-שנתית שתיבנה בהתאם לנספח 8 למדיניות (להלן: תכנית עבודה) ולהציגה לרשות על פי דרישתה.

¹ Convention on International Trade in Endangered Species

² <https://www.iucn.org>

³ גידול והחזקה נאותה של קופאים הם מורכבים דורשים ניסיון וידע. החזקתם עלולה לסכן בני אדם ומחייבת מתקנים ייעודיים והעסקת וטרינר קבוע וכוח אדם מקצועי ויציב. על מנת לפתור את בעיית הקופים המוחזקים בבדידות (החזקה בבדידות היא הפרה של חוק צער בעלי חיים), הרשות תפעל לאיחוד פרטים מכמה מקומות.

4. עליו לנהל רישום עדכני ומפורט של כלל בעלי החיים בגן החיות בעזרת תוכנת מחשב ייעודית, רצוי בתוכנת ZIMS. הרישום כולל מידע אישי, סימני זיהוי, בעלות, היסטוריה דמוגרפית, היסטוריה רפואית ועוד על פי הנחיות הרשות המופיעות במסמך זה למטה. הרישום יתבצע ברמת הפרט. רישום ברמת קבוצה או מין יותר רק במקרים בהם תוצג הנמקה להעדר יכולת זיהוי פרטני.
5. עליו לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות של חב"מ ועט"מ שאירע בתחומו, אלא אם ימצא הווטרינר האחראי שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר נתיחה).
6. עליו להחזיק מרפאה שתאפשר טיפולים וניתוחים בסיסיים (ראו הוראות לעניין הטיפול הווטרינרי במסמך זה).
7. מקום גן החיות צריך להיות קבוע ועליו להחזיק ברישיון עסק.
8. עליו להשתייך לארגון מקומי או בינלאומי של גני חיות ולהחליף ידע עם גופים חיצוניים העוסקים בשמירת טבע או בגידול חיות בר וערכי טבע. ארגונים העונים על הגדרה זו יאושרו על ידי הרשות לאחר בחינת תנאי הקבלה לחברות בארגון ובדיקה כי מדובר בארגון פעיל. רשימת ארגוני גני החיות המוכרים לצורך זה על ידי הרשות תפורסם באתר האינטרנט של הרשות ותעודכן לפי צורך.
9. עליו להיות מוגן מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בו, ועליו להיות מאויש בשומר בכל שעות היממה.
10. עליו להעסיק צוות עובדים שבו:
 - א. מנהל כללי בהיקף חצי משרה לכל הפחות.
 - ב. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה, בעל חמש שנות ניסיון מקצועי לכל הפחות בגידול חב"מ ועט"מ מהמינים הרלבנטיים, ומוסמך לפי נספח 7 להלן.
 - ג. מטפל מחליף בהיקף משרה מלאה בעל שלוש שנות ניסיון לפחות בגידול חב"מ ועט"מ מהמינים הרלבנטיים, ומוסמך לפי נספח 7 להלן.
 - ד. רופא וטרינר בעל ידע ואמצעים מתאימים. הווטרינר יהיה במקום או זמין לקריאה בכל עת ויפעל לפי הוראות השירותים הווטרינריים. הרופא יהיה אחראי להכנת תוכנית טיפולים ויהיה שותף בבניית תוכנית העבודה.
 - ה. מנהל אוסף זואולוגי בעל תואר אקדמי מוכר בתחום רלוונטי או בעל ניסיון של יותר מ-5 שנים בעבודה במתקן המטפל במגוון מינים דומה. על מנהל האוסף להיות שותף בבניית תוכנית העבודה.
 - ו. איש צוות העוסק בחינוך ובפיתוח תוכניות הדרכה ותכני השילוט במתקן. על התוכניות לעסוק גם בשמירת טבע.
 - ז. צוות העוסק בהדרכה.
 - ח. צוות טכני זמין לקריאה בכל עת ומסוגל לפתור במקום בעיות טכניות שעלולות לסכן את בריאות בעלי החיים שבמקום.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:
ככלל, גן חיות יוכל לקבל היתר להחזקת כל מגוון המינים.

ב. היתר סוג 2: פינת חי (רמה א')

- פינת חי רמה א' היא מתקן פתוח למבקרים המחזיק בתצוגה של חב"מ ועט"מ לשם חינוך לשמירת טבע.
- בפינת חי רמה א' צריכים להתקיים תנאים אלו:
- עליה להפעיל מערך חינוכי מוסדר ובכללו תוכניות כתובות וכן להציג שלטי הסבר על כל תצוגה במתקן.
 - עליה לנהל את אוספי חב"מ ועט"מ על פי תוכנית עבודה רב-שנתית שתתוכנן בהתאם לנספח 8 להלן ולהציגה לרשות על פי דרישתה.
 - עליו לנהל רישום עדכני ומפורט של כלל בעלי החיים במתקן. הרישום כולל מידע אישי, סימני זיהוי, בעלות, היסטוריה דמוגרפית, היסטוריה רפואית ועוד על פי הנחיות הרשות המופיעות במסמך זה למטה. הרישום יתבצע ברמת הפרט. רישום ברמת קבוצה או מין יותר רק במקרים בהם תוצג הנמקה להעדר יכולת זיהוי פרטני.
 - עליה לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות של חב"מ ועט"מ שאירע בתחומה, אלא אם ימצא הווטרינר שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר לבצע נתיחה).
 - מקום פינת החי צריך להיות קבוע ועליה להחזיק ברישיון עסק.
 - עליה להיות מוגנת מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בה.
 - בפינת חי רמה א' יטפל רופא וטרינר קבוע בעל ידע ואמצעים מתאימים. הרופא יעניק טיפולים וטרינריים ובמקרים דחופים יהיה מחויב להגיע בו ביום. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים ויהיה שותף לבניית תוכנית העבודה.
 - עליה להעסיק צוות עובדים שבו:
 - א. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה, בעל ניסיון מקצועי של שנתיים לכל הפחות בגידול חב"מ ועט"מ מהמינים הרלבנטיים, והוסמך בהתאם לנספח 7 להלן.
 - ב. מטפל מחליף בהיקף משרה מלאה, בעל ניסיון של שנה לכל הפחות בגידול חב"מ ועט"מ מהמינים הרלבנטיים, והוסמך בהתאם לנספח 7 להלן.
 - ג. איש צוות העוסק בחינוך, הדרכה ותכני השילוט במתקן.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:

ככלל, פינת חי רמה א' תוכל להחזיק בנוסף למינים המותרים להחזקה גם במגוון מינים מוגבל של מינים ישראליים, מינים מסוכנים ומינים אחרים בהתאם לנוהלי הרשות.

ג. היתר סוג 3: פינת חי בסיסית (רמה ב')

- פינת חי בסיסית היא מתקן פתוח למבקרים, המחזיק בתצוגה של חיות בר לשם חינוך לשמירת טבע.
- בפינת חי בסיסית צריכים להתקיים תנאים אלו:
- עליה להיות פתוחה לקהל.
 - עליה להציג שלטי הסבר על כל תצוגה במתקן.
 - עליה לנהל רישום, סימון וגיליונות טיפול על פי הנחיות הרשות המפורטות במסמך זה.
 - עליה להיות מוגנת מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בה.

5. בפינת חי יטפל באופן סדיר רופא וטרינר קבוע, ובמקרים דחופים הוא יהיה מחויב להגיע בו ביום. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים.
6. עליה להעסיק צוות עובדים הכולל:
 - א. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה בעל ניסיון של שנה לכל הפחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים או הוסמך בהתאם לנספח 7 להלן.
 - ב. מטפל מחליף בהיקף חצי משרה לכל הפחות, בעל ידע בטיפול במגוון המינים המוחזק במקום.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:
ככלל, פינת חי בסיסית תוכל להחזיק בנוסף למינים המותרים להחזקה גם במגוון מוגבל של מינים בהתאם לנוהלי הרשות. לא תותר החזקת מינים מסוכנים ומינים מקומיים (פרט לצבי יבשה מצויים ישראלים ממין *Testudo graeca*).

ד. היתר סוג 4: מקלט לחיות בר ולערכי טבע מוגנים

- מקלט הוא מתקן לשיקום חב"מ ועט"מ.
במקלט צריכים להתקיים תנאים אלו:
1. עליו לנהל את אוספי חב"מ ועט"מ על פי תוכנית עבודה רב-שנתית בהתאם לנספח 8 לנוהל ולהציגה לרשות על פי דרישתה.
 2. עליו לנהל רישום, סימון וגיליונות טיפול רפואי על פי הנחיות הרשות המפורטות במסמך זה.
 3. עליו לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות חב"מ ועט"מ שאירע בתחומו, אלא אם ימצא הווטרינר שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר לבצע נתיחה).
 4. עליו לעמוד בקשר עם גופים חיצוניים העוסקים בשמירת טבע או בגידול חיות בר וערכי טבע ולהחליף איתם ידע.
 5. עליו להיות מוגן מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בו.
 6. במקלט יטפל רופא וטרינר קבוע בעל ידע ואמצעים מתאימים, ובמקרים דחופים הוא יהיה מחויב להגיע בו ביום. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים ויהיה שותף לבניית תוכנית העבודה.
 7. עליו להעסיק צוות עובדים שבו:
 - א. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה בעל ניסיון מקצועי של שנתיים לכל הפחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים, והוסמך בהתאם לנספח 7 לנוהל.
 - ב. מטפל מחליף בהיקף חצי משרה לכל הפחות בעל ניסיון של שנה לכל פחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:
ככלל, מקלט לחב"מ ועט"מ יוכל להחזיק מגוון מינים שהרשות תמצא כי יש צורך לספק להם טיפול, שיקום ומחסה זמני או קבוע.

ה. היתר סוג 5: חי-בר

חי-בר הוא מתקן השייך לרשות. ייעודו העיקרי הוא ריבוי חב"מ ועט"מ מקומיים למטרות שמירת טבע בישראל.

בחי-בר צריכים להתקיים תנאים אלו:

1. עליו לעסוק בהשבה, באישוש ובשימור חב"מ ועט"מ בארץ ולחו"ל.
2. עליו להשתתף בפרויקטים מקומיים או בינלאומיים ובדרך זו לתרום לפעילויות המקדמות שמירת טבע.
3. עליו לנהל את אוספי חב"מ ועט"מ על פי תוכנית עבודה רב-שנתית בהתאם לנספח 8 לנוהל ולהציגה לרשות על פי דרישתה.
4. עליו לנהל רישום, סימון וגיליונות טיפול רפואי על פי הנחיות הרשות המפורטות במסמך זה.
5. עליו לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות של חב"מ ועט"מ שאירע בתחומו, אלא אם ימצא הווטרינר שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר לבצע נתיחה).
6. עליו לעמוד בקשר עם גופים חיצוניים העוסקים בשמירת טבע או בגידול חיות בר וערכי טבע ולהחליף איתם ידע.
7. עליו להיות מוגן מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בו.
8. בחי-בר יטפל באופן סדיר רופא וטרינר בעל ידע ואמצעים מתאימים, ובמקרים דחופים הוא יהיה מחויב להגיע בו ביום. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים ויהיה שותף לבניית תוכנית העבודה.
9. עליו להעסיק צוות עובדים שבו:
 - א. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה בעל שלוש שנות ניסיון לכל הפחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים, והוסמך בהתאם לנספח 7 להלן.
 - ב. מטפל מחליף בהיקף משרה מלאה בעל ניסיון של שנתיים לכל הפחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים, והוסמך בהתאם לנספח 7 להלן.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:

ככלל, חי-בר יוכל לקבל היתר החזקה לכל מגוון המינים. מגוון המינים שיוחזק בחי-בר ייקבע לפי הצרכים שתגדיר ועדה מקצועית ברשות.

1. היתר סוג 6: מוסד מחקר לניסויים בבעלי חיים

מוסד מחקר לניסויים בבעלי חיים הוא מוסד המוכר על ידי המועצה לניסויים בבעלי חיים ועובד בפיקוחה, בהתאם לחוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים) התשנ"ד-1994.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:

מוסד מסוג זה יוכל להחזיק במיני חב"מ ועט"מ שיאשרו הרשות והוועדה למתן היתרים לעריכת ניסויים בבעלי חיים שהוקמה לפי סעיף 13 לחוק צער בעלי חיים.

2. היתר סוג 7: חוות גידול מסחרית

חוות גידול מסחרית היא מתקן לריבוי חב"מ ועט"מ למטרות סחר.

1. בחוות הגידול צריכים להתקיים תנאים אלו:
2. מקום החווה צריך להיות קבוע ועליה להחזיק ברישיון עסק.
3. עליה להיות מוגנת מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בה.

4. בחווה יטפל באופן סדיר רופא וטרינר קבוע, ובמקרים דחופים הוא יהיה מחויב להגיע בו ביום. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים.
5. עליה להעסיק צוות עובדים שבו:
 - א. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה בעל ניסיון של שנתיים לכל הפחות בגידול חב"מ ועט"מ מהמינים הרלבנטיים.
 - ב. מטפל מחליף בהיקף חצי משרה לכל הפחות בעל ידע מתאים לטיפול במגוון המינים המוחזק במקום.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:
ככלל, חוות גידול תורשה להחזיק במינים המותרים להחזקה ולסחר בישראל, חיות בר וערכי טבע ככל שיוכרזו "חיות בר מטופחות", ובמינים אחרים בכפוף לבקשה לחריגה בכתב, אשר תיבחן בוועדת חריגים.

ת. היתר סוג 8: מתקן המשמש לסחר בחב"מ ובעט"מ ובמוצריהם

כל מתקן שבו נעשה מסחר בחיות בר או בחלקים מהן בכל מקום שהוא נמצא, דוגמת דוכן, חנות, דירת מגורים וכדומה.

על החזקת חב"מ ועט"מ המיועדים למכירה במתקן לא יחולו "הוראות לעניין צורת ההחזקה" (פרק ג) מתוך הבנה שבעלי החיים מוחזקים בו לתקופת זמן קצרה בלבד, ולכן מותרת החזקתם במקום בעל שטח מצומצם שאינו עומד בתנאי הגידול הנדרשים ממתקן גידול קבוע. עם זאת המתקן יחויב לעמוד בכל הדרישות של חוק צער בעלי חיים.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:
ככלל, במתקן יהיה ניתן להחזיק במינים מותרים להחזקה ולסחר בלבד. בעל היתר סחר שערב כניסתו לתוקף של נוהל זה יחזיק כדין בחיית בר ממין האסור בסחר יוכל להמשיך לקבל היתר החזקה לצורך הצגתה בלבד, ולא לסחר. ההיתר יותנה בהצבת שלט ברור ובולט בצמוד לתצוגה ובו יצוין כי הפרטים בו אסורים בסחר והם לתצוגה בלבד.

ט. היתר סוג 9: מדריך או מטפל בעזרת חב"מ ועט"מ

- מדריך או מטפל בעזרת חב"מ ועט"מ הוא אדם או מתקן הנעזר בבעלי חיים בפעילות חינוכית או טיפולית הדורשת לעיתים שהם יוצאו ממקום החזקתם הקבוע.
- המדריך או המטפל בנוסף להיתר הרשות צריך לפעול על פי תנאים אלו:
1. עליו להחזיק בהיתר לפעילות זו מטעם הממונה על חוק צער בעלי חיים במשרד החקלאות.
 2. עליו להיות מצויד בכלובי העברה העומדים בדרישות חוק צער בעלי חיים ומותאמים למספר החיות.
 3. על המדריך או המטפל להסתייע באופן סדיר ברופא וטרינר קבוע הפועל בהתאם להנחיות השירותים הווטרינריים.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן או אצל מטפל או מדריך בעזרת חב"מ ועט"מ: בעל היתר זה יקבל היתר החזקה לפעולות הדרכה וטיפול באמצעות או בשילוב המינים המותרים להחזקה בלבד. היתר מסוג זה יכול להינתן גם לגני חיות ולפינות חי (בנוסף להיתר החזקה לחב"מ ועט"מ) כדי שיוכלו לנייד חלק מחיות הבר וערכי הטבע שברשותם לצורך הדרכה וטיפול. על החזקת חיות הבר בזמן הפעילות (ורק בזמן הפעילות) לא יחולו הוראות פרק ג' במסמך זה מתוך הבנה כי בעלי החיים מוחזקים לתקופת זמן קצרה בלבד, ולכן החזקתם מותרת במקום בעל שטח מצומצם שאינו עומד בתנאי הגידול הנדרשים ממתקן גידול קבוע. עם זאת, המתקן מחויב לעמוד בכל הדרישות של חוק צער בעלי חיים.

י. היתר סוג 10: מגדל מיוחד

מגדל מיוחד הוא מגדל פרטי שיכול לקבל היתר להחזקת מינים שאינם מינים מותרים להחזקה, וככלל הם אסורים להחזקה בידי אדם פרטי. סיווג זה יינתן למגדלים מעטים בעלי ידע וניסיון מקצועי בגידול חיות בר מהמינים הרלבנטיים. למען הסר ספק מדובר בגידול שהינו לצורכי תחביב, למטרות אקדמיות או בגידול של מין שיש לרשות עניין לגדלו בתנאים שהמגדל המיוחד יכול לספק, ובכל מקרה לא מדובר בגידול למטרות סחר.

כל בקשה להתיר העברה של פרט ממין אסור בהחזקה פרטית למגדל מיוחד תיבחן על ידי ועדה מיוחדת, שתורכב מנציג חטיבת המדע ונציג חטיבת האכיפה ברשות. יובהר כי מספר ההיתרים למגדלים מיוחדים חדשים בישראל יוגבל. היתר למגדלים חדשים יהיה חייב בהצדקה משיקולי שמירת טבע או משיקולי חינוך או ייבחן בוועדת החריגים לאחר שתוגש בקשה בכתב.

אדם המבקש לקבל היתר זה צריך לעמוד בכל התנאים הבאים:

1. עליו להחזיק בפרטים ממקור ידוע ושהעברתם לידיו אושרה מראש ובכתב על ידי הרשות.
2. עליו להחזיק בהיתר מהרשות להחזקת חב"מ ועט"מ ממינים דומים, בעלי דרישות החזקה דומות, בחמש השנים שקדמו להגשת הבקשה לקבלת היתר "מגדל מיוחד". אדם אשר במועד כניסת מסמך זה לתוקף מחזיק כדין בחב"מ ואו עט"מ שאינו ברשימת המינים המותרים בהחזקה פרטית לא יידרש לעמוד בתנאי זה.
3. במתקן המשמש לסחר לא יוחזקו חב"מ ועט"מ מהמינים האסורים בסחר.
4. על המתקן שברשותו להיבדק על ידי הרשות ולהימצא מתאים למינים הרלוונטיים מבחינת תנאי החזקתם.
5. עליו לנהל רישום, סימון וגיליונות טיפול רפואי על פי הנחיות הרשות המפורטות במסמך זה.
6. במתקן שברשותו יטפל באופן סדיר רופא וטרינר והוא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים.
7. עליו לדווח מייד על כל אירוע תחלואה ומוות של חיות שבמתקן.
8. עליו לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות של חיית בר שאירע בתחומו, אלא אם ימצא הווטרינר שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר לבצע נתיחה).

9. מתקני ההחזקה שברשותו יהיו מוגנים מבריחת בעלי חיים בצורה מותאמת למינים המוחזקים בהם.

10. עליו לנהל את מצאי חיות הבר על פי תוכנית העבודה והיא תוצג לרשות על פי דרישתה.

11. עליו להשתלם בהשתלמות ייעודית, כמפורט בנספח 9.

12. חמש שנים מערב יום בקשת ההיתר לא הורשע או גמר עונש מאסר בשל עבירות לפי החוק להגנת חיית הבר, חוק גנים ושמורות או חוק צער בעלי חיים בעבירות הנוגעות לפגיעה בבעלי חיים או בעבירה של החזקה, סחר או העברה של חב"מ ועט"מ ללא היתר. לא נשלל או הותלה לו היתר החזקה ו/או סחר לצמיתות או שהוא מצוי בתקופה בה נשלל ממנו היתר להחזקה ו/או סחר בחב"מ ועט"מ.

יא. היתר סוג 11: מגדל פרטי

מגדל פרטי הוא אדם המחזיק חב"מ ועט"מ להנאתו הפרטית ולא למטרות סחר. המגדל הפרטי יוכל להחזיק במינים המותרים להחזקה בלבד. החזקת יותר מ-30 פרטים (למעט אם כולם מפורטים בהיתר הכללי) תותנה בקבלת היתר סחר (היתר סוג 8), אלא אם המחזיק בחיות יצהיר כי אינו סוחר בחיות ויתחייב בכתב לא לסחור בחיות בר בעתיד ללא היתר מהרשות. יובהר כי סחר בחב"מ ועט"מ מחייב היתר ייעודי נפרד.

יב. היתר סוג 12: אקווריום תצוגה (Sea World / Aquarium Zoo)

אקווריום תצוגה הוא מתקן פתוח לביקור הציבור הרחב ובו תצוגה של חיות בר ושל ערכי טבע מימיים לשם חינוך, שימור וחקר מינים. מתקן מסוג זה יוכר ויידרש בהיתר נפרד אם יש בו מכלי מים בנפח כולל גדול מ-200 קוב, גם אם הוא חלק ממוסד אחר (למשל גן חיות).

אקווריום תצוגה צריך לעמוד בתנאים הבאים:

1. עליו להפעיל מערך חינוכי מוסדר, ובכללו תוכניות כתובות וכן להציג שלטי הסבר על כל תצוגה במתקן.
2. עליו להשתתף בפרויקטים מקומיים או בינלאומיים ולתרום לפעילויות המקדמות שמירת טבע.
3. עליו לנהל את אוספי חיות הבר על פי תוכנית עבודה רב-שנתית בהתאם לנספח 8 להלן ולהציגה לרשות על פי דרישתה.
4. עליו לנהל רישום פרטים וגיליונות טיפול רפואי לכל מכל ולכל פרט, אם אפשר, על פי הנחיות הרשות המפורטות במסמך זה. הרישום יעשה בעזרת תוכנת מחשב ייעודית.
5. עליו לבצע נתיחה לאחר המוות בכל אירוע מוות של חיית בר או ערך טבע מוגן שאירע בתחומו, אלא אם ימצא הווטרינר או מומחה רלוונטי (שהרשות אישרה) שאין צורך (למשל אם סיבת המוות ברורה או מצב הגופה אינו מאפשר לנתחה).
6. עליו להחזיק במרפאה שתאפשר טיפולים וניתוחים בסיסיים, בהתאם למגוון המינים במקום.
7. עליו להחזיק באמצעים הנדרשים לביצוע בדיקות איכות מים.
8. באקווריום יהיה מתקן הסגר המסוגל לקלוט ולאקלם בעלי חיים מימיים חדשים וגם לטפל בבעלי חיים מימיים פגועים מתוך התצוגות בתוך מכלי בידוד וטיפול. ניקוז

המים ממתקן ההסגר יופרד ממערכת זרימת המים של האקווריום באופן שימנע העברה של גורמי מחלות בתוך המתקן ומחוצה לו.

9. מקום המתקן צריך להיות קבוע ועליו להחזיק ברישיון עסק.

10. עליו להשתייך לארגון מקומי או בינלאומי של גני חיות ואקווריונים להחליף ידע עם גופים חיצוניים העוסקים בשמירת טבע או בגידול חיות בר וערכי טבע. ארגונים העונים על הגדרה זו יאושרו על ידי הרשות לאחר בחינת תנאי הקבלה לחברות בארגון ובדיקה כי מדובר בארגון פעיל. רשימת ארגוני גני החיות והאקווריונים המוכרים לצורך זה על ידי הרשות תפורסם באתר האינטרנט של הרשות ותעודכן לפי צורך.

11. עליו להיות מוגן מבריחה של בעלי חיים מן המתקן או מיציאתם ממנו (למשל אל הים) בצורה מותאמת למינים המוחזקים בו, ובעל אמצעי אבטחה מפני גניבות בכל שעות היממה.

12. עליו לוודא שכל הנוזלים היוצאים מהמתקן יסוננו ויחוטאו בהתאם להנחיות הרשות ובכפוף להיתרי הרשויות ולכל דין אחר בעניין זה.

13. עליו להעסיק צוות עובדים שבו:

א. מנהל כללי בהיקף חצי משרה לכל הפחות.

ב. מטפל אחראי בהיקף משרה מלאה בעל חמש שנות ניסיון מקצועי לכל הפחות בגידול או בטיפול בחיות בר ובערכי טבע מהמינים הרלבנטיים (מינים מימיים), והוסמך בהתאם לנספח 8 או 9 להלן.

ג. מטפל מחליף בהיקף משרה מלאה בעל שלוש שנות ניסיון לכל הפחות בגידול חיות בר וערכי טבע מהמינים הרלבנטיים (מינים מימיים), והוסמך בהתאם לנספח 8 או 9 להלן.

ד. רופא וטרינר במקום או זמין לקריאה בכל עת. הרופא יפעל בהתאם להוראות השירותים הווטרינריים ויהיה אחראי להכנת תוכנית טיפולים ושותף בבניית תוכנית העבודה.

ה. מנהל אוסף זואולוגי בעל תואר אקדמי רלוונטי או בעל יותר מ-5 שנות עבודה במתקן המטפל במגוון מינים דומה. על מנהל האוסף להיות שותף בבניית תוכנית העבודה.

ו. איש צוות העוסק בחינוך ובפיתוח תוכניות הדרכה ותכני השילוט במתקן. על התוכניות לעסוק גם בשמירת טבע.

ז. צוות העוסק בהדרכה.

ח. צוות טכני זמין לקריאה בכל עת ומסוגל לפתור במקום בעיות טכניות שעלולות לסכן את בריאות בעלי החיים שבמקום.

ט. צוות צוללים: אם יש מכלים (ובהם בעלי חיים) שתחזוקתם והטיפול בהם דורשים צלילה, יש להחזיק במקום צוות צוללים או צוות צוללים יהיה זמין לקריאה בכל עת ויפעל לפי הצורך.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן:

ככלל, אקווריום יוכל לקבל היתר החזקה לכל מגוון המינים המימיים בהתאם למדיניות ולנוהלי הרשות.

יג. היתר סוג 13: תחנת מעבר לחב"מ ולעט"מ פגועים

תחנת מעבר לחיות בר היא מתקן שנועד לשפר את הטיפול בחיות בר פגועות ולהקל על הפקח האזורי ולסייע בעבודתו. המתקן ישמש תחנה זמנית להחזקת חיות בר פגועות עד להעברתן לבית החולים לחיות בר או למתקן החזקה או טיפול אחר, בהתאם להנחיות הרשות. תחנת מעבר תפעל בהתאם לנוהל הרשות לעניין זה והיתר עבור תחנה יינתן בהתאם לצורכי מנהל מרחב עובד הרשות ולבקשתו, לאחר שנציגי חטיבת מדע ואכיפה ברשות יבחנו את המתקן ויאשרו שימוש בו. היתר כזה יכול שיינתן לבעל היתר קיים עבור מתקן קיים או מתקן חדש.

המינים שניתן להתיר להחזיק במתקן: ככלל, תחנת מעבר תוכל להחזיק באופן זמני במגוון מינים מן המינים המצויים במסמך נוהל העברת חיות בר פגועות. היתר ההחזקה שיינתן למתקן הוא רק להחזקה זמנית בטרם העברה של חב"מ ועט"מ לטיפול, ואינו מחליף היתר להחזקת מיני חב"מ ועט"מ או מוצריהם דרך קבע.

פרק ג: הוראות לעניין צורת ההחזקה

בפרק זה מפורטים עוד תנאים שעליהם להתקיים בכל סוג מתקן כדי לקבל היתר להחזקת חיות בר בשבייה. הרשות תהיה רשאית להוסיף להיתר תנאים או לקבוע בו תנאים אחרים בהתאם לנסיבות העניין.

התצוגה: מבנה, הרכב, טיפול ורווחה

א. המבנה הפיזי של התצוגה

1. המבנה, הריהוט שבתוכו וכן מחסות ואמצעי תיחום יותאמו למין ולמספר הפרטים המוחזקים במתקן כדי להבטיח את שלומם ואת בטיחותם.
2. דלת הכניסה למכלאות ולכלובים שבמתקן תהיה בעלת מנגנון בטיחות שימנע בריחה בעת פתיחתה (למשל דלת כפולה).
3. בכל מכלאה או כלוב יהיה צד אחד אטום לכל הפחות, כדי לתת לחיה תחושה שיש לה עורף בטוח.
4. התצוגה תאפשר לחיה לנוע בחופשיות במרחב ויהיה בה מקום מסתור שבו תוכל לשהות בבטחה.
5. גודל ומבנה התצוגה יאפשרו לחיית הבר התנהגות טבעית לבני מינה: תנועה, פעולה או תנוחה טבעית לה לרבות תעופה, הליכה, ריצה, דילוג, התפלשות בעפר, שחייה או טבילה במים, עמידה על מוט או על ענף, משחק והסתתרות. כל זה ייבחן לפי צרכי בעלי החיים שבגדרה.
6. המצע שבתחתית הכלוב יותאם לבעל החיים שבו.
7. הניקוז בתצוגה יבטיח הוצאה יעילה של עודפי המים.
8. ביוב פתוח (למעט ניקוז שטח התא) לא יהיה נגיש לבעל החיים.
9. הטמפרטורה, האוורור, הלחות, התאורה וההצללה יותאמו לצורכי המין.

10. תתאפשר יציאה לאזור חשוף לשמש ולאוויר צח ביום או בלילה לפי צורכי המין. במקרים חריגים יהיה ניתן להסתפק באמצעים מלאכותיים מתאימים.
11. הריהוט יספק לבעל החיים מחסה מתנאי הסביבה (שמש, רוח, קור וגשם) ויתן אפשרות מסתור מבעלי חיים אחרים בתצוגה. ריהוט יהיה גם מתקנים כגון מחילות, בריכות, חבלים ונדנדות, החיוניים להתנהגות הטבעית של החיה ולהעשרת סביבתה לשם מניעת מצוקה משעמום.
12. אם תוכנית העבודה מתירה רבייה בתצוגה יוכן ריהוט מתאים להורים ולצאצאים, ותנאי התצוגה (טמפרטורה וכיוצא בזה) יותאמו לצורכיהם.
13. תהיה תחזוקה שוטפת של הכלובים והמכלאות, והריהוט ירוענן בהתאם לצורכי החיה.
14. תוכן למין תוכנית העשרה שתבטיח מתן גירויים סביבתיים ומניעת שעמום.
15. תימנע יציאה לא מבוקרת של חב"מ ועט"מ ממתקן התצוגה שבו הם מוחזקים.

ב. הרכב התצוגה

1. הרכב הקבוצה (יחס זוויגים, עירוב גילאים) וגודלה יותאמו למבנה החברתי של המין ולתנאי התצוגה, בהתחשב בתוכנית בקרת הרבייה של המתקן.
2. יהיה ניתן לקיים תצוגות מעורבות ובהן כמה מינים. תצוגה מעורבת תהיה מתוכננת בקפידה, בעיקר בהיבטים התנהגותיים ומבחינת האינטראקציות וההתאמה בין המינים, וכן מבחינת היכולת לעמוד בדרישות של תנאי סביבה מתאימים לכל מין ובדרישות הפיזיולוגיות והוטרנריות הקשורות ברגישויות שונות של מינים שונים.
3. מספר הפרטים של כל מין בתצוגה יהיה בהתאם לצרכי חיית הבר והנחיות הרשות במידה וניתנו.

ג. תזונה

1. המחזיק בבעלי חיים יהיה חייב לדאוג להם למזון מתאים ואיכותי ממקורות קבועים.
2. התזונה תותאם לצורכי כל מין והצוות המקצועי של המתקן יבקר אותה.
3. תסופק תזונה מתאימה לפרטים בעלי צרכים ייחודיים כגון היריון, טיפול בצאצאים, טיפול רפואי.
4. יובטח כי לכל פרט בתצוגה תהיה גישה למזון ולמים.
5. אופן נתינת המזון יותאם ליכולת הפרט והמין. יש לעודד בבעל החיים התנהגות של שיחור מזון טבעי כדי שישקיע זמן ומאמץ בחיפוש אחר מזונו.
6. במקום יוחזק מלאי מזון שיספק את צורכי המתקן יומיים לפחות.

ד. שמירה על ניקיון והיגיינה

1. כלי האוכל והמים ינוקו יום יום.
2. פסולת תסולק מתוך הכלובים והמכלאות ומסביבתם, והמצע יחודש תדיר ולפי צורכי מיני בעלי החיים המוחזקים במקום.
3. הכלובים והמכלאות ינוקו בתדירות מספקת לפי צורכי בעלי החיים שבהם.
4. לפני אכלוס מחדש של כלוב או של מכלאה שהיו בשימוש ייעשה ניקיון יסודי וכן חיטוי והחלפת מצע לפי הצורך.

הטיפול הוטרנרי

א. היתר מסוג 1 (גן חיות):

1. המתקן יהיה חייב להחזיק חדר טיפולים מצויד בציוד לאבחון, לטיפול דחוף ולניתוחים בסיסיים בבעלי החיים שבמקום (מכשיר רנטגן, מכונת הרדמה, שולחן ניתוחים, אוטוקלב וכדומה).
2. במקום יהיה מתקן בידוד ואשפוז שיש בו כדי להכיל חיות מספר ומגוון מינים בהתאם לצורכי המקום.
3. הרופא הוטרנרי של המקום יכין תוכנית שנתית לטיפולים מונעים ולחיסונים ולבדיקות בהתאם להנחיות השירותים הוטרנריים (ראו נספח 4). כמו כן התוכנית תענה על הדרישה לסימון חב"מ ועט"מ (בהתאם לנספח 5). התוכנית תצורף לדיווח השנתי הנדרש לחידוש היתרי ההחזקה של המקום.
4. הטיפולים הרפואיים יעשו על ידי הרופא הוטרנרי או בפיקוחו הצמוד.

ב. היתרים סוג 2, 3, 4, 5, 7 (פינות חי, מקלט לחב"מ ועט"מ, חי-בר, חוות גידול מסחרי)

1. יוקצה חדר מתאים לטיפולי חירום ולטיפולים שוטפים. החדר יהיה מצויד בשולחן טיפולים או ניתוחים ובציוד רפואי.
2. במקום יהיה מתקן בידוד ואשפוז שיוכל להכיל חיות בהתאם למגוון ולמספר המינים במקום.
3. הרופא הוטרנרי במקום יכין תוכנית שנתית לטיפולים מונעים ולחיסונים ולבדיקות. כמו כן התוכנית תענה על הדרישה לסימון חב"מ ועט"מ (בהתאם לנספח 5). התוכנית תצורף לדיווח השנתי הנדרש לחידוש היתרי ההחזקה של המקום.
4. הטיפולים הרפואיים יעשו על ידי הרופא הוטרנרי או בפיקוחו הצמוד.

ג. חנויות לממכר חב"מ ועט"מ:

1. תוקצה פינה מתאימה לטיפולי חירום, לטיפול רפואי ולבידוד בהתאם לסוגי בעלי החיים.
2. הטיפולים הרפואיים יעשו על ידי רופא וטרנרי או בפיקוחו הצמוד.

פרק ד: הוראות לעניין ניהול

א. רבייה

תוכנית הרבייה תועבר לאישור הרשות. התוכנית היא תנאי לקבלת היתר החזקה והיא תוצג לרשות לביקורת בכל עת על פי דרישתה. התוכנית תידרש לעניינים אלה:

1. מספר מרבי של פרטים שניתן להחזיק במקום ייקבע לכל מין של חב"מ ועט"מ המוחזק במתקן. מספר הפרטים יוגבל בהתאם לתנאי ההחזקה והרבייה במקום.

2. תימנע רבייה של מינים האסורים בסחר אלא אם תמצא הרשות כי מתקיימים התנאים הבאים:

- א. הרבייה תורמת לשמירת טבע בארץ או בחוץ לארץ.
- ב. לצאצאים שייולדו יובטח מקום החזקה שאושר מראש על ידי הרשות. בהיעדר מקום מאושר מראש לקבלת פרטים עודפים תיעצר הרבייה עם הגיעה למספר היעד.
3. הגבלת הרבייה תיעשה באחריות ובמימון בעל ההיתר (ראו פירוט שיטות בנספח 6).

ב. רישום, סימון ודיווח

1. כל המחזיק בחב"מ ועט"מ ינהל רישום עדכני ומדויק של כל הפרטים שברשותו. הרישום ייעשה ברמתהפרט (למעט מקרים חריגים שבהם ניהול רישום פרטי עלול לסכן את בעלי החיים או קשה מאוד מבחינה טכנית. במקרים אלו תוגש בקשה מנומקת לניהול רישום עבור קבוצות או מינים מסוימים והרשות תאשרה בהתאם לצורך). ברישום יצינו שם המין (שם מדעי ועממי- עברי ואנגלי- ככל שישנם), זווית, תאריך לידה, פרטי ההורים, סימנים מזהים (טבעיים ומלאכותיים), לידות, בקיעות, השרצות, אירועים רפואיים חריגים והטיפול שניתנו לכל פרט. אם הפרט אינו יליד המקום יתווסף לרישום גם מקור הפרט, ההיסטוריה הדמוגרפית ככל שידועה ותאריך הגעתו למתקן.
2. במות החיה יצורף לרישום דוח של רופא וטרינר ובו פירוט סיבת המוות.
3. כל העברה של חב"מ ועט"מ אל המתקן וממנו תתועד ברישומים, נדגיש כי ישנם מינים עבורם נדרש היתר העברה מאת הרשות מראש.
4. במקרה הגעה של חב"מ ועט"מ ללא היתר העברה מראש, ממינים שאינם מהמינים המותרים להחזקה, כגון הבאה של חיית בר פצועה על ידי אזור או מסירה של חיית בר שנמצאה וכדומה- יש לדווח על כך למוקד רשות הטבע (בטלפון 3639*) ובדוא"ל למחלקת היתרים ברשות ולפעול בהתאם להנחיות שיינתנו על ידם.
5. דיווח על אירוע תמותה ייעשה בטופס ייעודי באתר האינטרנט של הרשות ויועבר למחלקת היתרים ברשות בתוך 30 יום מיום המוות. לטופס יצורף דוח של רופא וטרינר ובו פירוט סיבת המוות.
6. כל אירוע רפואי חריג (דוגמת התפרצות מחלה מידבקת, הרעלה או מחלה על רקע מטבולי) ידווח מייד לווטרינר הרשות.
7. חב"מ ועט"מ בתצוגות יסומנו בהתאם להנחיות הרשות (נספח 5).
8. כל בעל היתר ידווח לרשות מידי שנה על המצאי המדויק של החב"מ ועט"מ ומוצריהם שבחזקתו, נציין כי דרישה זו מהווה תנאי לחידוש היתר ההחזקה, אשר יש לחדשו כחודשים טרם פג תוקפו, לרב מידי תחילת שנה לועזית (1 בינואר).
9. בדוח יפורטו כל מיני החב"מ ועט"מ המוחזקים במתקן וכן הגידול במספר הפרטים (לידות, השרצות ובקיעות) או ההתמעטות במספרם (תמותות והעברות) בשנה האחרונה. הדיווח ייעשה דרך פורטל מקוון ייעודי של הרשות.
10. המתקן ישמור את כל הרישומים וההיתרים שבע שנים ויהיה מוכן להציגם לרשות בכל עת על פי דרישתה.

ג. העברת חיות בר וערכי טבע מוגנים מחזקת אדם לאדם אחר

העברת חב"מ ועט"מ תיעשה באופן המתאים לצורכי המין המועבר ובהתאם להנחיות המפורטות בנספח 3. כל העברה של חב"מ ועט"מ שאינם ברשימות המינים המותרים בהחזקה תיעשה אך ורק לאחר קבלת היתר העברה ובכפוף להוראות שבנספח 3 למסמך זה. בהיתר ההעברה יצינו מקור החב"מ והעט"מ והיעד. גם המקבל וגם המוסר יהיו חייבים להחזיק ברשותם העתק של היתר ההעברה.

ד. ניווד חיות בר להדרכה ולטיפול

מדריך או מטפל בעזרת חב"מ ועט"מ (היתר סוג 9) יוכל לקבל "היתר ניווד קבוע" לניוד של חב"מ ועט"מ כל השנה. יובהר כי גם ניווד של חב"מ ועט"מ ממינים המותרים להחזקה על ידי מטפל או מדריך יהיה מותנה בקבלת היתר ניווד קבוע.

ה. דיווח על אירועי בריחה או גניבה

1. כל אירוע בריחה או גניבה של חב"מ ועט"מ ידווח בכתב בדואר אלקטרוני לאגף להגנה על החי והצומח ברשות לא יאוחר מ-72 שעות מזמן האירוע. הדיווח יעשה בטופס ייעודי באתר האינטרנט ובפורטל ההיתרים של הרשות.
2. אירוע בריחה או גניבה של חב"מ ועט"מ ממין מסוכן ידווח מייד בטלפון למוקד הרשות (בטלפון *3639) ולפקח הרשות האזורי.

נספחים

נספח 1: "הרשימה הלבנה"

מיני חב"מ ועט"מ המותרים בייבוא ובסחר בישראל. הרשימה הלבנה תתעדכן מעת לעת והיא מופיעה באתר האינטרנט של הרשות בקישור:

<http://www.parks.org.il/ConservationAndHeritage/LawAndEnforcement/enforceablepermits%20רשימה%20לבנה%20עופות2014-2014.pdf>

פירוט מיני עט"מ ימיים המותרים בייבוא ובסחר בישראל ניתן למצוא במדיניות היבוא והסחר של דגי מים מתוקים ישראל, בקישור:

<http://www.parks.org.il/ConservationAndHeritage/LawAndEnforcement/Regulation/fish.pdf>

נספח 2: הגדרת מינים מסוכנים

מינים מסוכנים הם חב"מ ועט"מ העלולים לפגוע פגיעה חמורה בבני אדם מארס, מפוטנציאל לפגיעה גופנית מתכונות גופניות (שיניים, טופרים וכדומה), מפוטנציאל להתנהגות תוקפנית, ועוד. מדובר בקבוצות אלה: בעלי ארס מסוכן לאדם (ערכי טבע כגון דגים ארסיים, חסרי חוליות ארסיים וחיות בר בעלות ארס, בעיקר זוחלים ארסיים), זוחלים

גדולים באורך 2.5 מ' ויותר, פרסתנים גדולים (מינים שפרטיהם עשויים לשקול יותר מ-30 ק"ג), קנגרואים (3 מיני הקנגרו הגדולים: אפור מזרחי, מערבי ואדום), קופאים (למעט מרמוסטים), עופות דורסים מגודל בינוני ויותר (פרט בוגר עשוי לשקול יותר מ-2 ק"ג), ועופות קרקע גדולים מקבוצת ה-Ratites (דוגמת קזואר). מינים אחרים יוגדרו מסוכנים בכפוף לבחינת מסוכנותו של המין והנספח יתעדכן לפי הצורך.

נספח 3: הנחיות להעברת חב"מ ועט"מ (בתוך הארץ)

1. על ארגז ההעברה להיות מותאם לסוג בעל החיים. למשל ארגז להעברת פרסתנים צריך להיות צר דיו כדי לתמוך בצידי גוף החיה, להגביל את תנועתה ולמנוע ממנה להסתובב. הנחיות בקשר למבנה ארגז ההעברה (צורה, מבנה, ממדים, סוג החומר וחוזקו, פתחים, ציפוי הרצפה, מספר חורי אוורור ומיקומם וכדומה) נסמכות על הנחיות ארגון חברות התעופה הבינלאומי (YATA). ניתן לקבל הנחיות פרטניות בקשר לארגזים למינים המבוקשים ממחלקת ההיתרים ברשות.
2. ייעשה שימוש ברכב מתאים בעל אפשרות לאוורר אותו ולספק לבעל החיים הצללה או מחסה מרוח לפי הנדרש.
3. ההעברה תיעשה בעיתוי מתאים ובטמפרטורה מתאימה. בעל חיים המוחזק בארגז רגיש מאוד לטמפרטורת הסביבה. בימים חמים יועברו בעלי חיים בשעות הלילה או בשעות הבוקר המוקדמות או ברכב ממוזג.
4. תכנון ההעברה, לרבות החלטה אם להשתמש בהרדמה ובחומרי הרגעה, יענה על צרכי בעלי החיים וייעשה בפיקוח וטרינר.

נספח 4: הנחיות לטיפול רפואי מונע

קישור לאתר השירותים הווטרינריים: <http://www.vetserv.moag.gov.il/vet>

נספח 5: הנחיות לסימון חב"מ ועט"מ בשבייה

1. מינים מסוכנים (חוץ מזוחלים, מדו-חיים ומערכי טבע מימיים) יסומנו בסימון תת-עורי בשבב אלקטרוני על פי התקן כמפורט בקישור: http://www.vtr.moag.gov.il/vtr/DogCenter/pdf/hozer_shvavim_menahel.pdf
 2. פרסתנים יסומנו עד כמה שאפשר בסימון כפול: בשבב אלקטרוני (חובה) ובסימון ויזואלי (כגון תג אוזן).
 3. עופות ממינים המצוינים בנספח I של אמנת CITES ומשקלם בבגרות צפוי להיות 250 ג' ויותר יסומנו בטבעות סגורות בגודל מתאים או בשבב.
 4. עופות ממינים המצוינים בנספח I של אמנת CITES ומשקלם בבגרות צפוי להיות פחות מ-250 ג' יסומנו בטבעות סגורות בגודל מתאים.
 5. עופות דורסים: טבעת רגל עם מספר זיהוי.
- פירוט המלצות על גודל טבעות למיני בעלי כנף ניתן למצוא במרשתת, למשל באתרים אלו:
- א. <http://www.achughes.com/AC-Hughes-bird-ring-size-guide.htm>
 - ב. <http://www.birdbands.com/birdlist/index.html>
 - ג. <http://www.britishbirdcouncil.com/ring-chart>
- פטור מסימון יינתן במקרים מיוחדים שבהם פעולת הסימון עלולה להעמיד חב"מ ועט"מ בסכנה מיוחדת. לשם קבלת פטור תוגש בקשה בכתב והיא תיבחן על ידי ועדת חריגים.

נספח 6: הנחיות להגבלת רבייה של חב"מ ועט"מ

הגבלת רבייה של חב"מ ועט"מ תיעשה בדרך אחת או יותר מדרכים אלו:

1. החזקת פרטים בני זוג אחד בלבד.
2. הפרדה פיזית בין זוגים שונים במתקני האחזקה.
3. סירוס או עיקור הפרטים.
4. ניתוק צינור זרע בפרטים שבהם חשוב המשך הממשק ההורמונלי, דוגמת איילים שבהיעדר סטטוסטרון יסבלו מפגיעה בתהליך חילוף הקרניים, או במינים חברתיים שבהם חשוב לשמור על המבנה החברתי.
5. שימוש בשיטות כימיות או ביולוגיות הפוגעות בתהליכי הרבייה. יש שתלים וחומרים הניתנים להזרקה.

נספח 7: ההשתלמות הנדרשת להכרה ב"מטפל מוסמך"

אלה התנאים להכרה ב"מטפל מוסמך": קורס של 40 שעות אקדמיות לכל הפחות ובו יילמדו נושאים אלו: סיסטמטיקה של עולם החי, ביולוגיה של חולייתנים, התנהגות בעלי חיים, תזונה ומחלות של בעלי חיים (כולל זואונוזות), טיפול בסיסי בבעלי חיים, תכנון תצוגה של בעלי חיים, אימון בעלי חיים, העשרות סביבתיות בתצוגת בעלי חיים, שמירת טבע וההיבט החוקי של החזקת בעלי חיים. לא פחות מ-4 שעות יוקדשו לסיוורים ולעבודה מעשית. תנאי להכרה בהכשרה יהיה ציון עובר בבחינה בתום הקורס. בין המרצים והמדריכים בקורס יהיו וטרינר בעל חמש שנות ניסיון לפחות בטיפול בחיות בר, מטפל בעל חמש שנות ניסיון לפחות בטיפול בחיות בר ובעל ניסיון מעשי באימון חיות בר ובהחזקתן, וכן זואולוג ונציג הרשות. הקורס יילמד במוסדות שהרשות תכיר בהם, רשימת המוסדות המוכרים לצורך זה תפורסם באתר הרשות ותתעדכן מעת לעת בהתאם לצורך.

נספח 8: תוכנית עבודה

תוכנית מקצועית ובה פירוט ותכנון רב-שנתי של נושאים אלו:

1. ניהול תקציבי.
2. מצבת כוח אדם.
3. סרטוט מדויק וציון המידות של המתקן כולו ושל מתקני ההחזקה שבו. אם יש כוונה להרחיב את המתקן ו/או לשנותו, יש להכין סרטוט חדש.
4. מפרט תזונה ובו פירוט דיאטה בהתאם לתזונה הנדרשת לחב"מ ועט"מ.
5. פירוט מגוון מיני חב"מ ועט"מ שיוחזקו במקום, לרבות יעדים ארוכי טווח.
6. תכנון רבייה רב-שנתי.
7. תוכנית חינוכית למערכי הדרכה כתובים ולתוכני שלטי הסבר ומידע.
8. תיק ניהול סיכונים (כמפורט בנספח 10 במסמך זה).

נספח 9: ההשתלמות הנדרשת להכרה ב"מטפל מיוחד"

אלה התנאים להכרה ב"מטפל מיוחד": סיום בהצלחה של השתלמות של 8 שעות אקדמיות שתינתן על ידי הרשות או מטעמה, ובה יילמדו נושאים אלו: חוקים ותקנות בנושא החזקת חב"מ ועט"מ, שמירת טבע, תכנון רבייה, הנחיות רישום וסימון עט"מ וחב"מ, מחלות בעלי חיים (כולל זואונוזות), ואימון והעשרות סביבתיות בתצוגת בעלי חיים.

נספח 10: הנחיות לכתיבת תיק ניהול סיכונים

תיק ניהול סיכונים נועד לקבוע פעולות שיש לנקוט למניעת סכנה מבעל חיים מסוכן או לבעל חיים מסוכן בשגרה וכן סדר פעולות שיש לנקוט בחירום. בתיק יוצגו נהלי בטיחות בעבודה עם חב"מ ועט"מ בפירוט לכל תצוגה ותצוגה בה מוחזקים מינים העלולים להוות סכנה למטפל ו/או לקהל. תיק ניהול הסיכונים ידון בנושאים הבאים:

1. מניעת בריחה וגניבה.
2. מניעת פגיעה במטפלים.
3. מניעת פגיעה בקהל, כולל אמצעי בטיחות והגנה המוחזקים במקום לשם כך (כגון רובה צייד, רובה הרדמה, חומרי הרדמה) ונהלי השימוש בהם.
4. נהלי הבטיחות בזמן הטיפול בבעל החיים בשגרה.
5. הפעולות שיש לנקוט במקרי חירום.
6. רשימת אנשי קשר וטלפונים בחירום.
7. בקרה שגרתית על בטיחות המתקן. יש להציג דוח בקרה תקופתי.
8. נוהל בריחת חיה מסוכנת המתורגל פעמיים בשנה לפחות. יש להציג דוח ביצוע תרגיל ומסקנות.
9. תכנית פינוי הגן ממבקרים בעת אירועי חירום.

תיק ניהול הסיכונים יועבר לבחינה ולאישור הרשות, באישורו ובחתימתו של מנהל המתקן ובעל ההיתר. עותק של תיק ניהול הסיכונים יוחזק במתקן במקום בולט וזמין לעיון. עבור גן חיות (היתר סוג 1): יש להציג תכנית בטיחות מאושרת על ידי יועץ בטיחות ובחתימתו עבור כל תצוגה בה מתוכנן להיות או מוחזק בהווה מין מסוכן.

נספח 34

**נספח 34 - מדיניות סחר בחיות בר
רשות הטבע והגנים**

עמ' 240

חטיבת פיקוח ואכיפה האגף להגנה על החי והצומח

אושרה על ידי מליאת הרשות בתאריך 20/5/2024

מדיניות הרשות בעניין הסחר בערכי טבע מוגנים ובחיות בר מוגנות (כולל יבוא, יצוא, יצוא חוזר והכנסה מהים)

סימוכין: מדיניות הרשות בעניין הסחר (יבוא ויצוא) בחיות בר 14/1/2001

I. רקע

ככלל, רשות הטבע והגנים סבורה כי מקומן של חיות בר וערכי הטבע הוא בבר. בהתאם לעקרון זה הרשות אוסרת סחר ואחזקה של מינים ארצישראליים. עם זאת, הרשות מתירה יבוא ויצוא של מינים אקזוטיים (לא-מקומיים) מסוימים בהתאם לעקרונות החוק. מטרת המסמך הוא להתוות את הדרך להסדרת הסחר (כולל יבוא, יצוא, יצוא חוזר והכנסה מהים) במינים אשר הינם חיות בר מוגנות (חב"מ) וערכי טבע מוגנים (עט"מ) (בהתאם להגדרתם בחוק להגנת חיות הבר וחוק גנים ושמורות) כדי שתספק מענה על צורכי שמירת הטבע וצורכי בעלי החיים הנסחרים מחד והן לציבור הרחב כולל הסוחרים והמגדלים של בעלי החיים והמוצרים העשויים מהם או מחלקיהם, מאידך.

בחקיקה הישראלית, הגבלת הסחר בערכי טבע כרוכה בשני חוקים:

1. חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה – תשנ"ח 1998, סעיף 33ד' קובע: "לא יסחר אדם בערך טבע מוגן אלא לפי היתר...". קיימות שתי תקנות רלוונטיות בחוק זה, אחת עם רשימה של ערכי טבע ישראליים¹ והשנייה עם רשימה של כל המינים הרשומים בנספחי אמנת CITES (ראה בהמשך), ומכריזה עליהם כערכי טבע מוגנים².
2. חוק הגנת חיות הבר – תשט"ו 1955, סעיף 8 אוסר על הסחר בחיות בר ללא היתר (חוק זה מוגבל רק ליונקים, עופות, זוחלים, דו-חיים). בשנת 1994 נחקקו בארץ תקנות לחוק הגנת חיות הבר שהסדירו את עניין הסחר וההחזקה של המינים המוגדרים כחיות-בר מוגנות.

II. עקרונות המדיניות

1. **שמירת טבע מקומית:** העיקרון הראשון והחשוב ביותר שעומד בפני רט"ג מכוח הסמכות והמנדט שלה בחוק הוא שמירה על הטבע בישראל. לכן, הסחר במינים מקומיים אסור. בנוסף, יוגבל או ייאסר הסחר במינים אשר הרשות מצאה כי הם עלולים להוות סיכון לטבע בישראל. ככלל, יוחמרו הכללים על כניסת חיות בר לישראל אשר להן פוטנציאל פלישה, בהתאם להערכות סיכון. מין פולש מוגדר כמין אשר הופץ בעקבות פעילות האדם לאזור שמחוץ לתחום תפוצתו הטבעי, והצליח לייסד במקום זה אוכלוסייה המתרבה ואף מצליחה להתפשט. הפצתם של מינים אלו לאזור חדש גורמת פעמים רבות לנזק משמעותי לאדם ו/או לסביבה. הסחר הבינלאומי בחיות-בר לשוק חיות-המחמד מהווה את אחד ממסלולי החדרת מינים פולשים המשמעותיים.

¹ אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (ערכי טבע מוגנים), תשס"ה-2005.

² אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיות בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים), תשס"ד-2004;

על-מנת לצמצם את הסיכון מחדירתם לישראל של מינים פולשים, הרשות תבחן מינים המבוקשים ליבוא. בחינה זו תכלול הערכת סיכון אקולוגי שמטרתה לבחון את הסיכויים והסיכונים לפלישה, ותתבסס על מתודולוגיה מקצועית בינלאומית מקובלת. הרשות תפרסם רשימות של מינים המותרים והאסורים בסחר.

2. **שמירת טבע עולמית:** רשות הטבע והגנים מחויבת ושותפה לשמירת טבע עולמית. על כן, יוגבל או יאסר הסחר במינים, או במוצרים העשויים מהם או במוצרים המכילים חלקים שלהם, אשר הרשות מצאה כי הסחר בהם עלול להוות פגיעה בשמירת טבע בעולם או באוכלוסיות המקור. בעניין זה יילקחו בחשבון גם מחויבות המדינה העולה מכללי האמנות אליהן מדינת ישראל מחויבת (כגון אמנת CITES) וגם ממצבן של אוכלוסיות הבר בטבע בארצות מוצאן, למשל בהתאם להגדרות הסטטוס בספר האדום של ה IUCN³.

3. **סיכון לאדם:** יוגבל או יאסר סחר במינים העלולים להוות סכנה לאדם (בהתאם להגדרת "מינים מסוכנים" במסמך מדיניות החזקה בחיות בר של רט"ג).

4. **שיקולי צער בעלי חיים ושמירה על רווחה הולמת:** יוגבל או יאסר הסחר במינים אשר נדרשים בתנאי החזקה מיוחדים אשר האדם הסביר אינו יכול לספק עבורם תנאים הולמים (בהתאם למסמך מדיניות החזקה חיות בר של רט"ג).

III. כללי הסחר בחיות הבר מוגנות וערכי טבע מוגנים

ככלל יש לפעול על פי עקרון הזהירות, ולא להתיר יבוא אלא לאחר בחינתו של מין בהתאם לעקרונות שלעיל. הטיפול היעיל ביותר בתופעת המינים פולשים הוא מניעת כניסתם מלכתחילה.

למדיניות זו יצורפו נספחים, ובהם כללים ייעודיים לסחר בקבוצות מינים או מוצרים, אשר יפרטו אילו מינים מקבוצות אלו מותרים בסחר בהתאם לעקרונות.

יבוא מין של חית בר מוגנת או ערך טבע מוגן יותר רק למי שמורשה בהחזקת המין וזאת בהתאם למדיניות ההחזקה. מדיניות זו מבוססת על העיקרון שמינים יהיו מותרים בהחזקה בהתאם לסטטוס מתקן ההחזקה:

- מוסדות מחקר
- גני חיות מאושרים
- פינות חי
- גני מקלט
- מגדלים מיוחדים
- הציבור הכללי

אמנת CITES: בשנת 1979 מדינת ישראל חתמה על אמנת וושינגטון, הנקראת גם אמנת CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora)

³ IUCN - ראשי תיבות של: International Union for the Conservation of Nature - האיגוד הבינלאומי לשימור הטבע. בין השאר עוסק הארגון בהכנת רשימת מינים ברמות שונות של סכנת הכחדה הידועה בתור ה"דשימה האדומה". מידע נוסף ניתן למצוא בכתובת: <https://www.iucn.org>

and Fauna), אמנה המסדירה את הסחר הבין-לאומי במינים של חיות וצמחי בר הנתונים בסכנה (להלן "האמנה"). האמנה נכנסה לתוקף בישראל בתאריך 17.3.1980. האמנה קובעת שלכל מדינה החתומה עליה יהיה גוף מנהלי (Management Authority) וגוף מדעי (Scientific Authority) לטיפול בנושאי האמנה. הממשלה קבעה בהחלטה מספר 413 מיום 11.2.1979, שרשות הטבע והגנים תמלא תפקידים אלה. חטיבת אכיפה וחטיבת מדע של רשות הטבע והגנים ממלאות, בהתאמה, תפקידים אלה על פי כללי האמנה. החטיבות תפעלנה על פי כללי האמנה וההחלטות (Resolutions) שנקבעו על ידי המדינות החברות ועל פי החוקים בישראל. הרשות תפעל לעדכן את החקיקה הישראלית בהתאם לכללי האמנה.

כל המינים הרשומים בנספחי האמנה יהיו מוכרזים כערכי טבע מוגנים בחקיקה הישראלית. עדכון החקיקה מוטמע לאחר כל שינוי בנספחי האמנה. על פי נוהל שמוסכם בין רט"ג ומשרד הגנת הסביבה ואשר הועבר למזכ"ל האמנה בשנת 2007, ישראל קבעה מנגנון עדכון ההכרזה של כל המינים הרשומים בנספחי אמנת CITES כערכי טבע מוגנים בחוק הישראלי כך שהחקיקה הישראלית תהיה תואמת את כללי האמנה.

סעיף 17 לאמנת CITES מאפשר לכל מדינה חברה להחמיר על כללי האמנה לפי המדיניות ו/או החקיקה שלה. מדינות רבות ובעיקר המדינות המערביות (כגון, אלה בצפון אמריקה, אוסטרליה, שוויץ והאיחוד האירופאי) מחמירות על כללי האמנה.

ישראל מחמירה על כללי האמנה בהתאם לעקרונות אלה והרשות עדכנה דרך מזכירות האמנה את כל המדינות החברות באמצעות הודעה רשמית (Notification).

האמנה מסווגת מינים בשלושה נספחים :

- **נספח I** רשומים מינים הנמצאים בסכנת הכחדה גבוהה שאין להתיר בהם העברה בינלאומית למטרות מסחריות.
- **נספח II** רשומים מינים רבים הנמצאים באיום של סכנת הכחדה, ולכן האמנה קובעת כללים לסחר במינים אלה.
- **נספח III** רשומים מינים שמדינה מסוימת מבקשת את עזרת המדינות החברות האחרות להקפדה יתרה על הסחר בהם על מנת למנוע פגיעה באוכלוסיית המקומית שלה.

מינים בנספח I. יותר יבוא או יצוא של מינים הרשומים בנספח I רק למטרות שאינן למטרות רווח, כגון, שמירת טבע, מחקר ואכיפה. יותר יבוא רק לגני חיות, למוסדות שמירת טבע, או אכיפה, כהגדרתן במדיניות ההחזקה, בכפוף לחוות דעתו של הגוף המדעי ולפי כללי האמנה. כל בקשה ליבוא ויצוא של פריטים אישיים (כולל תוצרים) של מינים הרשומים בנספח I תדון לגופה.

מינים בנספחים II ו-III. יבוא מינים אלה יותר למטרות מסחריות ולא-מסחריות, רק כאשר אין חשש לפגיעה בטבע בישראל או בארץ המוצא בכפוף לחוות דעתו של הגוף המדעי ולפי כללי האמנה. יותר יבוא ויצוא של מינים אלה בהיתר של הרשות, לפי התנאים הבאים :

א. ככלל, יותר יבוא של מינים אלה רק מגידול בשבי ולא מהבר.

⁴ רשות שמורות הטבע, דאז.

- ב. יותר יבוא רק ממקומות המאושרים על ידי הרשויות המוסמכות של המדינה המייצאת.
- ג. ככלל, היתר יבוא יונפק רק לאחר אישור מקדים של הגוף המדעי על סמך מסמך NDF (non-detriment finding) "ממצא אי-פגיעה", ואישור מקדים של הגוף המנהלי על סמך מסמך LAF (Legal Acquisition Finding) "ממצא החזקה חוקית", שהוגשו לרטי"ג ביחד עם הבקשה להיתר.
- ד. הגוף המדעי והגוף המנהלי רשאים לדחות את מסקנות המסמכים המוזכרים בתת-סעיף ג', או לוותר על דרישה להצגתם; וזאת על פי שיקולים מקצועיים.

מינים שאינם מופיעים בנספחי האמנה: ככלל, המגמה היא לאסור יבוא ויצוא של מינים בשתי הקטגוריות הגבוהות ביותר של ה"הרשימה האדומה" של IUCN: E (CR (Critically Endangered), E (Endangered), כמו כן, יאסר יבוא מחוות רבייה הנמצאות בתחום התפוצה של המין, אלא באישור של הגוף המדעי. כמו במינים המופיעים בנספחי האמנה, יידרש אישור כי הסחר בפרטים אלה אינו פוגע באוכלוסיית הבר, "ממצא אי-פגיעה" (Non-Detriment Finding) ממדינת היצוא וגם על הוכחה שהוגשו כחוק, "ממצא החזקה חוקית" (Legal Acquisition Finding). מסמכי ה-NDF וה-LAF יוצגו לרשות עם הבקשה להיתר יבוא.

סחר, ובכלל זה יבוא ויצוא, של חיות בר מוגנות וערכי טבע מוגנים ומוצריהם יתקיים בהתאם למדיניות זו ובכפוף להיתר בכתב מרטי"ג. במסגרת ההיתרים, הרשות תבחן הטמעה של הנחיות למניעת חדירה של מינים נלווים (שאינם נשוא ההיתר) לצורך מניעת פלישות ביולוגיות. הנחיות אלה יוטמעו במסגרת תנאי ההיתר.

יבוא חיות בר למטרת מחקר ביולוגי או רפואי שאינו מסחרי. יותר יבוא בכפוף להצגה של אישור הוועדה האתית לניסויים בבעלי חיים של מוסד המחקר, המפרט את שם המין וכמות הפרטים המאושרים למחקר וכן, היתר מחקר מהרשות, הכולל הוראות אחזקה (כמפורט במסמך נפרד), ובו דרישה לא להעביר את בעלי החיים לגורם אחר ללא היתר בכתב מהרשות, וציון לגורל הפרטים בסוף המחקר.

פוחלצים – ובכלל זה שלל ציד (Hunting trophies) יאסר סחר למעט למטרות של שמירת טבע, אכיפה, מדע ולמוסדות חינוך.

יבוא של תוצרים וחומרים מעובדים מחיות בר מוגנות ומערכי טבע מוגנים. יבוא ויצוא של תוצרים של חיות בר מוגנות ו/או ערכי טבע מוגנים (כגון: מזון, עורות, תכשיטים, תרופות, רהיטים וכו') יהיה בהתאם לעקרונות מדיניות זו ולמפורט בהיתר הכללי לאחזקת מוצרים.

יבוא ויצוא של מינים ישראליים. ככלל, הרשות אוסרת יבוא ויצוא של מינים ישראליים, למעט מקרים מיוחדים, כגון: החלפת פרטים בין גני חיות, מחקר מדעי, צרכי שמירת טבע או אכיפה.

חוות רבייה בישראל. ככלל, הרשות אוסרת הקמת חוות רבייה של מינים ישראליים. הרשות תבחן כל בקשה להקמת חווה לגידול מינים לא-ישראליים למטרת סחר משקולי שמירת טבע, בהתאם לעקרונות המדיניות ובכפוף לתנאי החזקה שיוגדרו לחווה.

דו"חות לאמנה. הגוף המנהלי יכין ויגיש דו"ח שנתי עבור מזכירות האמנה על ההיתרים בסחר במינים הרשומים בנספחי האמנה. הגוף המנהלי יכין ויגיש דוח שנתי לאמנה בעניין אכיפה, ודוח תלת-שנתי לאמנה בעניין מנהלי. כל אלה לפי כללי האמנה.

ועדת חריגים. תוקם ועדת חריגים אשר תדון ותחליט על בקשות חריגות ועל בקשות לערער על סירוב מותן היתר כל שהוא. חברים בוועדה יהיו : נציגי חטיבות מדע, אכיפה והלשכה המשפטית. במקרה של אי-הסכמה, הנושא יובא להחלטת מנכ"ל רט"ג.

הוראות מעבר: מינים שהחזקתם והסחר בהם הותרו בהיתר הכללי להחזקה, המפורסם באתר רט"ג, והוסרו מהרשימה, יתאפשר המשך מכירתם על ידי סוחרים בהיתר לאחר דיווח לרט"ג על מספר הפרטים ולאחר קבלת היתר פרטני לסחר בהם שנתיים ממועד פרסום מסמך זה. המחזיקים במינים אלו יידרשו להסדיר היתר פרטני להמשך החזקה שלוש שנים מיום פרסום המסמך.

נספחים:

נספח עופות – רשימות לבנות/שחורות

נספח זוחלים – רשימות לבנות /שחורות

נספח שנהב

נספח פרוות

נספח רכיכות

נספח ערכי טבע מוגנים מימיים : דגים, אלמוגי אבן וחסרי חוליות

נספח יונקים – רשימה לבנה

נספח 35

נספח 35 - פרסום המשיבה 1 מאכילה תנין

עמ' 246

instagram.com/stories/ic

4

iditsilman 20h

א.מ.סי ישמין - תנין | Arutz Hakibud

mivzak.il

"הנוחבות משקשקים" עידית סילמן מכריזה: פיילוט התנינים בכלא קציעות יחל בימים הקרובים

מבזק
פוליטי

מה תגידו? יעבוד? mivzak.il

